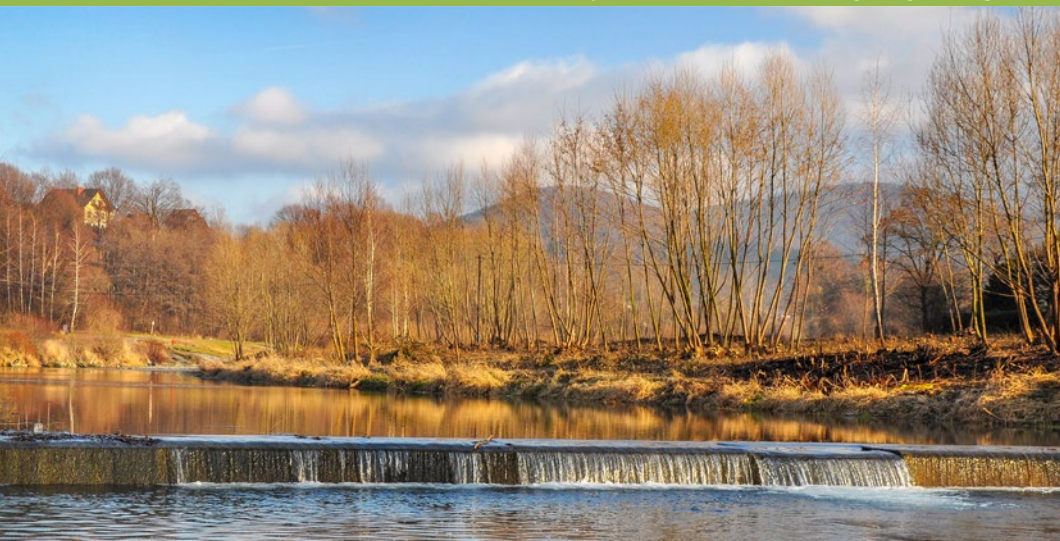

PoCieszyńskiej Krainie

przewodnik turystyczny

Krajowa Sieć
Obszarów Wiejskich

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Przewodnik opracowany przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Cieszyńska Kraina”.

PoCieszyńskiej Krainie

przewodnik turystyczny

Tekst: archiwum LGD „Cieszyńska Kraina” (Tomasz Maciejczyk, Iwona Baturo), archiwum Urzędu Gminy w Istebnej, archiwum Urzędu Miejskiego w Strumieniu (przepisy kulinarne zaczerpnięte z publikacji pt. „Kuchnia na pograniczu, Kuchyna v pohranici”), archiwum Urzędu Miejskiego w Szczyrkach, archiwum Urzędu Miasta Ustroń, archiwum Urzędu Miejskiego w Wiśle (Dominik Konarzewski – Szlak Zabytków Architektury Wiślańskiej i Szlak Habsburgów)

Koordinacja: Agnieszka Błaszczak, Dominika Tyrna

Redakcja: Barbara Gąsiorowska

Zdjęcia na okładce: archiwum LGD „Cieszyńska Kraina”, archiwum Urzędu Gminy Dębowiec

Projekt okładki, koncepcja graficzna: Michał Tincel

Skład: Iwona Baturo

Wydawca

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Cieszyńska Kraina”

ul. Mickiewicza 9, 43-430 Skoczów

tel./faks: 33 4874942

e-mail: biuro@cieszynskakraina.pl, www.cieszynskakraina.pl

Opracowanie wydawnicze

Amistad Sp. z o.o.

plac Na Groblach 8/2, 31-101 Kraków

tel./faks: 12 4229922

e-mail: biuro@amistad.pl, www.amistad.pl

Wydanie I, Kraków 2018

ISBN 978-83-7560-354-5

Spis treści

Rozdział 1. Informacje ogólne 5

Położenie geograficzne	5
Jak dotrzeć do Cieszyńskiej Krainy	5
Przyroda i bogactwa naturalne	6
Historia regionu	9
Legendy Cieszyńskiej Krainy	13
Kuchnia Cieszyńskiej Krainy	16
Tradycje i zwyczaje	18

Rozdział 2. Część krajoznawcza 24

Gmina Zebrzydowice	24
Gmina Strumień	36
Gmina Chybie	46
Gmina Hażlach	52
Gmina Dębowiec	58
Gmina Golezów	63
Gmina Skoczów	75
Gmina Brenna	93
Gmina Istebna	110
Gmina Wiśla	134
Gmina Ustroń	158
Gmina Szczyrk	176

Rozdział 3. Czasem słońce, czasem deszcz 194

Rozdział 4. Słowniczek cieszyńskiej gwary 220

Rozdział 5. Lokalna kuchnia 222

Rozdział 6. Przydatne adresy 234

Informacje ogólne

Położenie geograficzne	5
Jak dotrzeć do Cieszyńskiej Krainy	5
Przyroda i bogactwa naturalne	6
Historia regionu	9
Legendy Cieszyńskiej Krainy	13
Kuchnia Cieszyńskiej Krainy	16
Tradycje i zwyczaje	18

POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Opisywany w przewodniku region znajduje się w granicach historycznej krainy zwanej Śląskiem Cieszyńskim. Administracyjnie przynależy do województwa śląskiego. Leży na jego południowo-wschodnich krańcach,

przy granicy z Republiką Czeską, na sporej długości wyznaczanej przez rzekę Olzę.

W skład regionu wchodzi zachodnia część Pogórza Śląskiego (zwanego też Pogórzem Cieszyńskim), zachodnia część Beskidu Śląskiego oraz wschodnia część Beskidu Śląsko-Morawskiego. Obniżenie pomiędzy terenami górzystymi to północna część tzw. Bramy Morawskiej – granicy pomiędzy Sudetami a Karpatami (więcej zob. ramka *Czym jest Brama Morawska?*, s. 26).

Takie położenie powoduje, że Cieszyńska Kraina leży w obrębie dwóch stref klimatycznych: karpackiej i podkarpackiej. Na ich istnienie wpłynęło silne zróżnicowanie terenu. To dzięki niemu zimą możemy liczyć w Brennej na dobre warunki narciarskie przez cały sezon, podczas gdy w znajdującym się niedaleko Skoczowie nie będzie śniegu. Średnia temperatura roczna też jest zróżnicowana i wynosi od 5,5°C w górnych partiach Beskidów do 8,5°C w miejscowościach położonych na nizinach.

JAK DOTRZEĆ DO CIESZYŃSKIEJ KRAINY

Samochodem

Cieszyńska Kraina ma znakomite połączenia drogowe z resztą kraju. W samym Skoczowie krzyżują się: droga ekspresowa S52,

którą dotrzemy tu bezpośrednio z północy Polski oraz z Krakowa (S52 łączy się z A1 w Bielsku-Białej), z drogą 81, zwaną Wiślanką. Tą trasą dojedziemy tu zarówno z górnośląskiej aglomeracji, jak i z zachodniej Polski, zjeżdżając na drogę 81 w Żorach.

Koleją

Podróżujący koleją z północnej Polski mogą wybrać pociąg Inter City, który w drodze z Warszawy do Wiednia zatrzymuje się w Żebrzydowicach. Jadąc z zachodniej lub wschodniej Polski, najlepiej dojechać do Katowic i tam przesiąść się na regionalny pociąg, którym można dotrzeć do Skoczowa i Chybia.

Autobusami i busami

Komunikacja autobusowa jest w regionie bardzo dobrze rozwinięta. Autobusami z Cieszyna, Bielska-Białej lub Katowic dotrzemy właściwie do każdej miejscowości Cieszyńskiej Krainy. Znakomitą alternatywą są busy. Jeżdżą głównie z Cieszyna oraz Bielska-Białej. Planując trasę, warto sprawdzić rozkłady jazdy w internecie, bezpośrednio na stronach lokalnych przewoźników, takich jak Linea-Trans, Trans-Bus, Bus Brothers i Interpalm.

PRZYRODA I BOGACTWA NATURALNE

Największym bogactwem Cieszyńskiej Krainy są **lasy**. Pokrywają zarówno jej północne, nizinne krańce, jak i stoki Beskidów. Dominują w nich świerki i jodły, ale też buki, cisy, jawory. Obfitość lasów sprzyja występowaniu wielu roślin chronionych, jak choćby storczyki, skrzypy olbrzymie czy związana nazwą z regionem **cieszynianka wiosenna** (zob. ramka, s. 8). Ta roślina z rodziny selerowatych objęta jest ścisłą ochroną. W Polsce występuje najobficiej na ziemi cieszyńskiej. Jej stanowiska znajdziemy np. w rezerwacie Skarpa Wiślicka w Skoczowie lub w lesie Lutnia w Zamarskach.

Skoczów – panorama miasta ze wzgórza Kaplicówka, fot. Tomasz Maciejczyk

Cieszynianka wiosenna – roślina z legendą

Cieszynianka doczekała się na Śląsku Cieszyńskim swojej legendy. Mówi się, że jej nasiona przyniósł pewien szwedzki żołnierz podczas wojny trzydziestoletniej. Znalazły się one w woreczku z ziemią z jego ojczystej wsi, który przed wyprawą wojenną matka zawiesiła mu na szyi, aby – gdy polegnie – spoczął w „swojej” ziemi. Żołnierz zginął i zgodnie z jego wolą ziemię wysypano na mogiłę, w której został pochowany. Wiosną zakwitły na niej pierwsze cieszynianki.

W rzeczywistości nazwę rośliny wymyślił w 1924 r. prof. Kazimierz Simm z cieszyńskiej Wyższej Szkoły Gospodarstwa Wiejskiego, by podkreślić, że właśnie w tym regionie roślina ta występuje najczęściej.

Kacper Gunia, fot. arch. Wikipedia

Z żyjących w Cieszyńskiej Krainie zwierząt warto wymienić wilka, kilka gatunków nietoperzy (m.in.: gacek brunatny, nocek duży, podkowiec), a także jelenie, sarny, dziki, lisy, borsuki i zające. Lasy sprzyjają też występowaniu ciekawej awifauny. Spotkamy tu m.in.: puszczyki uralskie, sowy uszatek, dzięcioły czarne i szare, muchołówki, derkacze, krogulce, myszołowy.

Przy odrobinie szczęścia można również podziwiać niezwyklej urody fruczaka gołąbka – ćmę, która przypomina małego kolibra. Fruczak jest wielkości dużego trzmieła, a żywi się nektarem kwiatów i podobnie jak koliber potrafi zawisnąć w powietrzu.

Geologia

Tektonicznie tereny Cieszyńskiej Krainy należą do płaszczowiny śląskiej oraz płaszczowiny magurskiej. Pod względem geologicznym jest to teren fliszowy, czyli zbudowany z piaskowców i łupków z do-

mieszką skał wapiennych. Struktura ta powstała ok. 140 mln lat temu na dnie istniejącego tu morza. Do najstarszych skał krainy należą margle goleszowskie. Są to szare łupki, które łatwo rozpoznać po zapachu ropy naftowej.

Malowniczy, pagórkowaty teren pogórza zawdzięczamy przede wszystkim **wapieniom cieszyńskim**. Podczas gdy przez miliony lat łupki wietrzały i erodowały, odpowiedniejsze wapienie tworzyły wzniesienia i pagórki. Dawniej skały te wykorzystywano do wypalania wapna, dlatego np. w okolicach Golezowa zobaczymy sporo nieczynnych kamieniołomów. Miłośnicy skamielin mogą tu znaleźć ślady pradawnych zwierząt, np. otwornic. Jeszcze łatwiej natrafić na tzw. **hieroglify**, czyli skamieniałe ślady pełzania dawnych stworzeń.

W geologicznej rzeźbie terenu dominują łupki oraz wydobywane od wieków w Beskidach piaskowce. Najbardziej

znane są tzw. **piaskowce godulskie**, występujące m.in. w Brennej. Tę piękną szarą skałę znajdziemy na wielu elewacjach i ogrodzeniach beskidzkich domów. Na terenie krainy wydobywa się również kruszywa pochodzenia polodowcowego (np. w Kończycach Wielkich) oraz węgiel kamienny, który występuje na terenie gmin Zebrzydowice i Hażlach.

Wielkim bogactwem tym ziem są również **wody mineralne** (solanki). Występują m.in. w Dębowcu, a najbardziej znane są solanki jodkowe z Zabłotcia, uznane przez ministra zdrowia i opieki społecznej za lecznicze.

HISTORIA REGIONU

Pradzieje

Od czasów prehistorycznych ziemie tej krainy nie sprzyjały osadnictwu. Mokradła, często wylewające rzeki, góry, niezbyt dobre gleby oraz gęste lasy – to powody, dla których nie powstawały tu większe osady. Tylko jeden argument przemawiał za osiedlaniem się: położenie na trasie ważnych szlaków handlowych Europy. To tutaj, przez Bramę Morawską (zob. ramka *Czym jest Brama Morawska?*, s. 26), pradawni kupcy

Polska za panowania Kazimierza I Odnowiciela, źródło: arch. Wikipedia

Homo erectus z Cieszyńskiej Krainy

W 2004 r. w Kończycach Wielkich (gmina Hażlach) grupa naukowców pod kierownictwem archeologa dr. Eugeniusza Foltyna i paleogeografa dr. Jana Macieja Wagi z Wydziału Nauk o Ziemi Uniwersytetu Śląskiego dokonała sensacyjnego odkrycia – w miejscowej żwirowni znaleziono kamienie, które uznano za narzędzia pochodzące sprzed 800 tys. lat. Gdyby te doniesienia się potwierdziły, byłyby to najstarsze ślady obecności przadków człowieka na terenie Polski. Grupa ekspertów zwołana przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Katowicach zanegowała jednak tę tezę.

przemierzali drogę łączącą bałtyckie porty z południem Europy.

Badania archeologiczne dowodzą, że pierwsze osady zakładała tu w V w. p.n.e. ludność kultury łużyckiej okresu halsztackiego. Znaleźiska pokazują, że związana była ona z ludami naddunajskimi, handlowała też z Celtami, Scytami i Rzymianami. Etnicznie pierwsi osadnicy przynależeli prawdopodobnie do plemienia Gołęszyców, a obecne ziemie Cieszyńskiej Krainy mogły wchodzić w skład ich księstwa w IX w. W tym też okresie tereny dzisiejszego Śląska Cieszyńskiego stanowiły część państwa wielkomorawskiego Mojmirowiców, a następnie czeskich Przemysławów.

Pod panowaniem Piastów

W X w. wraz z resztą Śląska ziemia cieszyńska została włączona do powstającego państwa Piastów, a głównym miastem regionu – kasztelanii – stał się Cieszyn. Stabilizacja polityczna trwała do śmierci Bolesława Krzywoustego w 1138 r. Ważnie i spory pomiędzy jego dziedzicami doprowadziły do rozczłonkowania młodego państwa. Obszary ziemi cieszyńskiej znalazły się w granicach księstwa opolskiego, które w 1281 r. rozpadło się i przyczyniło do powstania księstwa cieszyńskiego.

Pierwszym księciem cieszyńskim był Mieszko (zm. w 1317 r.) – założyciel cieszyńskiej linii dynastii, która przetrwała do XVII w. To Mieszkowi częściowo zawdzięczamy obecny kształt administracyjny tych ziem. Za jego panowania przeprowadzono wielką akcję osadniczą, której wynikiem było

ulożenie kilkudziesięciu nowych miejscowości – większość z nich wzmiankowano w „Liber foundationis episcopatus Vratislaviensis” z 1305 r. Proces ten trwał do połowy XIV w. Na tereny księstwa przybywali osadnicy z terenów dzisiejszych Niemiec (w tym Serbołużyczanie) i Czech. Nowemu władcy bliżej było do silnych Czech niż rozdrobnionych polskich księstw. Wynikiem proceskiej polityki było złożenie hołdu lennego Janowi Luksemburskiemu w 1327 r.

W czasach reformacji oficjalnym wyznaniem księstwa cieszyńskiego stał się luteranizm. Książę cieszyński Wacław III Adam (1524–79) przyjął wiarę ewangelicką.

Pod rządami Habsburgów

W 1653 r. zmarła ostatnia księżna z rodu Piastów: Elżbieta Lukrecja. Księstwo przeszło pod berko Habsburgów, którzy od 1526 r. zasiadali również na praskim tronie. Nowa władza narzuciła katolicyzm, wzniecając zarazem fale represji wobec ludności protestanckiej – z różnym nasileniem trwały one do 1781 r., kiedy to cesarz Józef II wydał patent tolerancyjny zrównujący prawa protestantów z prawami katolików.

Do połowy XVIII w. władzę w księstwie sprawowali habsburscy namiestnicy, a ziemie te stanowiły mało istotne politycznie i gospodarczo kresy cesarstwa. Jednocześnie poprzez fakt, że ziemia cieszyńska oparła się kontrreformacji, kulturowo różniła się od choćby sąsiedniego Górnego Śląska. W 1766 r. cesarzowa Maria Teresa podarowała księstwo cieszyńskie córce

Maria Krystyna Habsburg,
księżna cieszyńska (1766-98)
fot. arch. Wikipedia

Marii Krystynie jako niepodzielne lenno. Osiemnasty wiek to również czas, gdy na tych ziemiach rozpoczęło wydobycie węgla kamiennego, jednak dominującą gałęzią gospodarki był przemysł tekstylny. To także okres, gdy po rozbiorach przybyło tu sporo ludności z Galicji.

Wiek XIX

Ważne dla ziemi cieszyńskiej były rewolucyjne lata połowy XIX w., które przeszły do historii jako „Wiosna Ludów”. Dały się wtedy słyszeć głosy za wprowadzaniem języków polskiego i czeskiego jako urzędowych, na równi z niemieckim. Udało się to dopiero na początku XX w., a wynikiem tych działań było m.in. powstanie polskojęzycznej gazety „Tygodnik Cieszyński”. Wcześniej wydawane było pismo „Gwiazdka Cieszyńska”, które już po powstaniu styczniowym zajmowało się krzewieniem polskiej kultury na tych ziemiach. Wiosna Ludów doprowadziła zaś do zniesienia pańszczyzny, co przyczyniło się do migracji ludności wiejskiej do rozwijających się ośrodków przemysłowych, a co za tym idzie – umożliwiło rozwój przemysłu. Jego motorem była także budowa linii Kolei Północnej łączącej Wiedeń z Krakowem i przebiegającej m.in. przez Zebrzydowice. Rozwój regionu dobrze ilustrują liczby. Według spisu ludności z 1869 r. Śląsk Cieszyński zamieszkiwało ok. 138 tys. osób, a już 30 lat później liczba ta wzrosła do 330 tys.

Po I wojnie światowej

Wydarzeniem, które na zawsze odmieniło ziemię cieszyńską, była I wojna światowa. Po rozpadzie monarchii austro-węgierskiej właścicielami tych terenów czuli się zarówno Polacy, jak i Czesi. Mimo że linię podziału spornych terenów ustalono wg zasad etnicznych, w 1919 r. doszło do konfliktu. Gdy rząd polski ogłosił, że wybory do sejmu odbędą się również na Śląsku Cieszyńskim (teren, którego ostateczna przynależność nie była jeszcze rozstrzygnięta), władze Czechosłowacji rozpoczęły akcję zbrojną. Zawieszenie broni nastąpiło 3 lutego 1919 r., po bitwie pod Skoczowem. Konflikt formal-

Pałac Mattencloitów
w Zebrzydowicach,
fot. Tomasz Maciejczyk

nie zakończył się w 1920 r. Zgodnie z decyzją Rady Ambasadorów (organu wykonawczego, którego zadaniem było dopilnowanie, by państwa przestrzegały postanowień traktatu wersalskiego) tereny podzielono między Polskę a Czechosłowację wzdłuż linii Kolei Koszycko-Bogumińskiej i Olzy. Problem jednak nie zniknął, ponieważ poza granicami Polski, na tzw. **Zaolziu**, pozostało ok. 150 tys. Polaków. W 1938 r. Polska, w obliczu sytuacji politycznej w Czechosłowacji (zajęcie Kraju Sudeckiego przez III Rzeszę), włączyła sporne tereny do województwa śląskiego. Granicę sprzed 1938 r. przywrócono po zakończeniu II wojny światowej.

II wojna światowa i czasy współczesne

Podczas II wojny światowej na terenach Śląska Cieszyńskiego dwukrotnie doszło do ciężkich walk. Niemcy zaatakowali ziemię cieszyńską o 5.00 rano 1 września

1939 r. W wyniku zmasowanego natarcia niemieckiego jeszcze tego samego dnia polskie wojska opuściły region. Najcięższe walki toczyły się pod koniec wojny, podczas radzieckiej ofensywy. Działania zbrojne trwały do 5 maja 1945 r.

Po wojnie powrócono do podziału ziemi cieszyńskiej sprzed 1938 r., jednak ostateczną umowę określającą przynależność tych terenów Polska podpisała z Czechosłowacją w 1958 r.

Polska część Śląska Cieszyńskiego znalazła się w granicach województwa katowickiego. W 1975 r. jego część trafiła do województwa bielskiego (bez gminy Zebrzydowice). Ostatni podział administracyjny, z 1998 r., przyłączył go do województwa śląskiego. W tym też roku 22 kwietnia utworzono Euroregion Śląsk Cieszyński. Za Olzą wciąż mieszka liczna mniejszość polska, o czym świadczą chociażby dwujęzyczne tablice z nazwami miejscowości.

LEGENDY CIESZYŃSKIEJ KRAINY

Klasztor w Pruchnej

W dawnych czasach w Pruchnej, przy drodze do Zebrzydowic, stał klasztor. Mieszkały tam siostry znane z ziołolecznictwa. Pewnego dnia do klasztoru zawiątał właściciel pobliskiego zamku. Był młody i przystojny. Siostry przyjęły go, a jedna z nich, młoda i piękna, wpadła mu w oko. Także i jej młodzieniec nie był obojętny.

Wkrótce młodzi zaczęli się spotykać na pobliskich łąkach. Dowiedziała się o tym żona pana na zamku. Robiła wszystko, by jej nie zdradzał, ale miłość była silniejsza. Pewnego dnia udała się do klasztoru, gdzie spotkała swoją rywalkę. W porwywie wściekłości wykrzyknęła: „Niech ten klasztor zapadnie się razem ze swoją kaplicą!”. Gdy tylko to powiedziała, zagrzmięło, ziemia

Dąb Mieszko w Kończycach Wielkich,
fot. arch. UG Hażlach

się rozstała i klasztor zapadł się pod ziemię. W jego miejscu wytrysnęło źródło, które widać tu jeszcze dziś. A w miejscu schadzek kochanków rosną trujące zioła, które choć piękne, omijane są przez owady i inne zwierzęta.

Grób rumaków pod dębem w Kończycach Wielkich

We wsi, na skraju parku przy ulicy Dolnej, stoi prastare drzewo. To największy dąb szypułkowy i jeden z najstarszych w województwie śląskim. Nosi imię Mieszko i wiąże się z nim pewna legenda.

Kiedy Jan III Sobieski prowadził swoje wojska na Wiedeń, jeden z oddziałów husarii miał postój w Kończycach Wielkich. Obóz rozłożono na łąkach nad Piotrówką. Niestety, długi marsz doprowadził do śmierci kilku wspaniałych husarskich koni. Żołnierze postanowili pogrzebać je pod dębami. Następnego dnia odeszli, ale gdy tylko zniknęli, za pagórka-

mi rozległo się rżenie koni i tętent kopyt (wiele osób go słyszało). Mówiono, że to z tęsknoty i przywiązania do husarzy duchy koni błakają się między drzewami. Tęskne dźwięki ustały w chwili, gdy ktoś powiesił na dębie kapliczkę Matki Boskiej i skropił ją wodą święconą...

Legenda o nocnicach

Starzy ludzie opowiadają, że w cieszyńskich dolinach nocami grasują nocnice. Te nieprzyjemne duchy nie znoszą, gdy ktoś gwizdze. Zbierają się wówczas gromadnie i polewają gwizdzącego wodą. Szczególnie łatwo spotkać je można w „Żabim Kraju”.

Znana jest historia pewnego starego gazdy. Wracając nocą do domu, zobaczył światełko, które powoli się oddalało. Usłyszał też ciche nawoływania: „Pójdź za mną...”. Gazda szedł za światełkiem i dopiero nad ranem zauważył, że dotarł na bagna. Cudem udało mu się z nich wydostać, a do domu wrócił zupełnie przemoczony.

Jezioro Goczałkowickie,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

KUCHNIA CIESZYŃSKIEJ KRAINY

Zróznicowane menu regionalna kuchnia cieszyńska zawdzięcza historii i położeniu geograficznemu terenu. Na tutejszych stołach znajdziemy potrawy charakterystyczne zarówno dla wiedeńskiej kawiarni, górskiej baczki, jak i prostej śląskiej chłopskiej kuchni. Jeśli dołożyć do tego jeszcze wpływy żydowskie, to pewnie jest, że kulinarni turyści odwiedzający Cieszyńską Krainę nie będą zawiedzeni.

W wiedeńskiej kawiarni

Lata panowania Habsburgów na ziemi cieszyńskiej odcisnęły swoje piętno na tutejszej karcie dań, zwłaszcza tych serwowanych na mieszczańskich stołach. Na szczególną uwagę zasługują desery, w tym „król” tutejszych stołów, a zarazem ulubiony deser cesarza Franciszka Józefa I – **strudel** (zob. s. 228).

To cieniek zawijane nadziewane ciasto znane jest w tylu odmianach, ile gospodyń go przyrządza. Najczęściej nadziewa się go jabłkami lub serem, ale popularne jest też nadzienie wiśniowe lub śliwkowe. Spotyka się też strudle z masą migdałową, a nawet z kaszą i ziemniakami. W każdym domu ciasto przygotowywane jest wg własnego przepisu.

Strudel,
fot. Brücke-Osteuropa, arch. Wikipedia

Wśród tutejszych deserowych specjałów godne uwagi są również **ciasteczka** pieczone najczęściej na Boże Narodzenie. Idea ich pieczenia przyszła tu z Austrii. Występują w niezliczonej liczbie kształtów i wariantów (lukrowane, moczone w syropach, z nałożonymi kremami, konfiturami). Ich przygotowanie jest niezwykle żmudne, ale to popis cukierniczego kunsztu każdej dobrej gospodyni.

Na mieszczańskich stołach nie brakowało również podawanego z zasmażaną kapustą **sznycla cielęcego** (wiedeńskiego) oraz **rosołu z „frytą”** – pokrojonym na kawałki naleśnikiem. Dziś na cieszyńskich stołach podczas niedzielnych obiadów je się rosół z **nuglami**, czyli makaronem.

Na wiejskim stole

Tu przenikają się wpływy polskie, czeskie, słowackie i niemieckie. W tradycyjnej kuchni cieszyńskiej wsi dominowały potrawy mączne oraz pożywne zupy.

Jednym z podstawowych warzyw używanych w śląskiej kuchni była **kapusta**. Trudno było dawniej spotkać gospodarstwo czy dom, w którym pod koniec lata nie kisiłoby się jej w dębowych beczkach. Kapusta potem przez całą zimę była składnikiem ogromnej liczby dań. Od wieków jadano **kapuśniak (kapustnicę)**, do którego dodawano skórę ze stoniny. Popularnością cieszyły się (i wciąż cieszą) tzw. **ajntopf**, z których najbardziej znana jest **babraczka**, czyli ziemniaki z kapustą i skwarkami podawane ze zsiadłym mlekiem. Do często spotykanych dań należą też **stryki** – placki ziemniaczane podawane na różne sposoby: ze skwarkami, śmietaną, z masłem, miodem lub cukrem, oraz **amolety**, czyli naleśniki.

Nawet dziś często jada się **gałuszki** – małe kluseczki mączne z tartego ciasta podawane najczęściej z serem, skwarkami lub pieczonym boczkiem krojonym w drobną kostkę. Wpływowi czeskim zawdzięczamy m.in. **knedle**.

Chleb pieczono samemu. Bardzo popularne były tzw. **krupiczniki**, czyli słodkie pieczywo wyrabiane z ciemnej pszennej mąki.

Placki z blachy,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

W domach wypieka się też **kołoczki** – bułeczki z różnorakim nadzieniem, np. z serem i kruszonką.

Do ciekawych tradycyjnych potraw ziemi cieszyńskiej można zaliczyć **kite wędzoną**. Jest to danie spożywane w okresie różnych świąt. To uwędzone na drewnie owocowym, olchowym lub jałowcowym mięso z szynki wieprzowej wraz z kością, podawane z kiszoną kapustą po cieszyńsku, czyli gotowaną z ziemniakami, kminem i zasmażką.

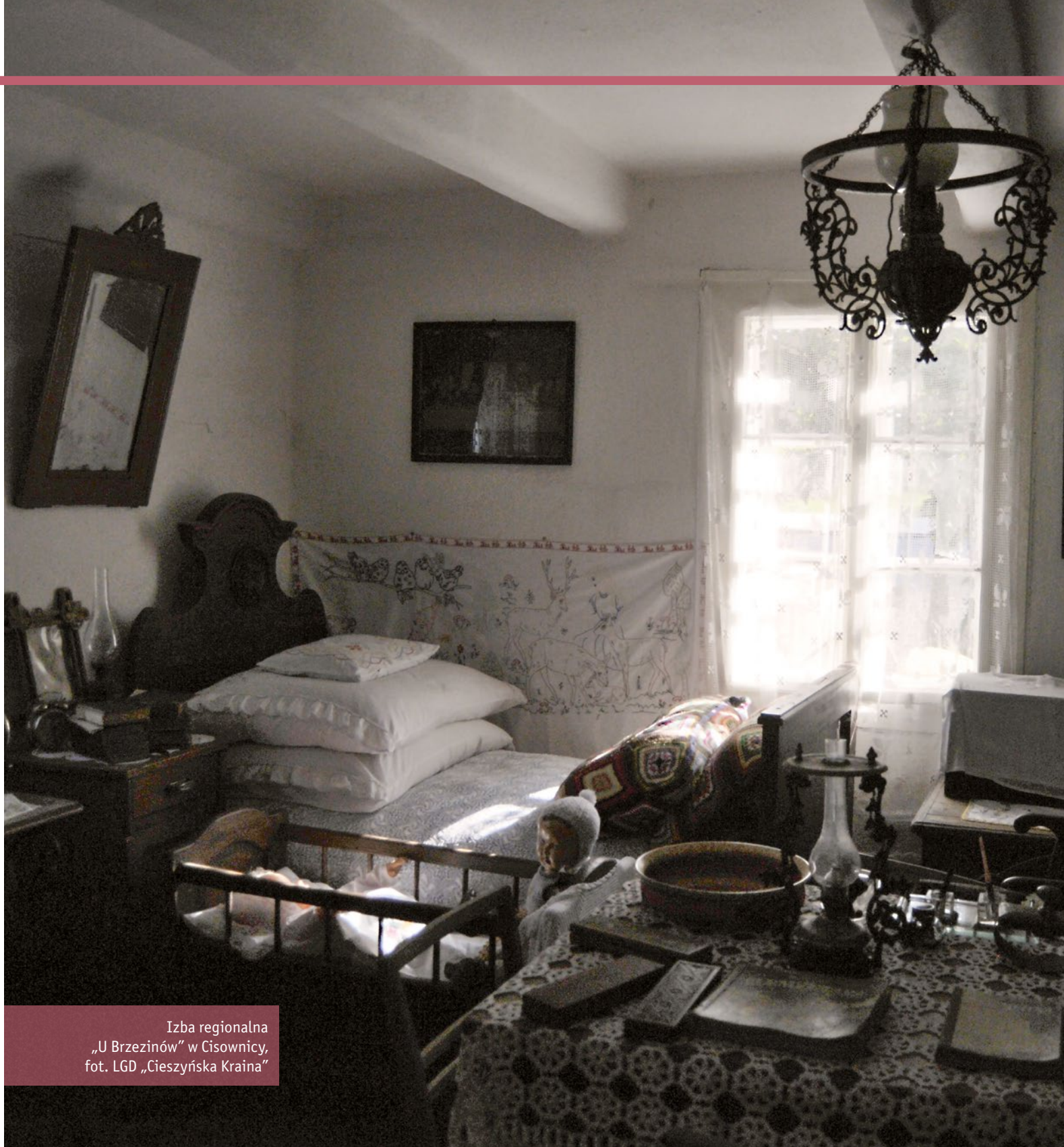
W górach

Górski jadłospis różni się nieco od tego, który spotykamy na nizinach. Z uwagi na tradycje związane z wypasem owiec i kóz znajdziemy tu pyszne beskidzkie **sery**, np. bryndzę, bundz, oscypki czy korbacze. Sery przyrządzano zarówno z mleka krowiego, jak i owczego oraz koziego. Do dziś wytwarza się i pije **żętycę** – serwatkę z mleka owczego powstałą podczas wyrobu serów. Spożywa się ją zarówno świeżą, jak i kwaszoną.

Będąc w Beskidach, należy koniecznie spróbować owczego **sera klaganego**. Ma on łagodny, śmietankowy smak i lekko kwaskowy zapach. Najczęściej przyjmuje kształt niewielkiego bochenka chleba. Ser można jeść świeży, ale najsmaczniejszy jest, gdy jakiś czas poleżakuje. Wówczas staje się twardszy, ciemniejszy i bardziej wyrazisty w smaku. Jego nazwa oznacza po prostu „ser gnieciony”.

TRADYCJE I ZWYCZAJE

Ziemia cieszyńska, dzięki swej odrębności, przez wieki wykształciła własne tradycje przejawiające się we wszystkich dziedzinach życia: w strojach, budownictwie, zwyczajach związanych z poszczególnymi świętami i uroczystościami, a także w języku i kuchni. Czerpano zarówno z tradycji Górnego Śląska, jak i Polski, Czech, Austrii i Niemiec. Na cieszyńskie zwyczaje wpłynęli również bałkańscy przybysze, którzy osiedlili się w tutejszych górach. To dzięki tej

Izba regionalna
„U Brzezinów” w Cisownicy,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Kobieta w stroju cieszyńskim, 1917 r.,
fot. Kalisto9, arch. Wikipedia

Dożynki,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

specyficznej mieszance mamy dziś do czynienia z tak odrębnym kulturowo regionem.

Tradycyjne budownictwo Śląska Cieszyńskiego

Dzisiejszą tradycyjną architekturę wsi cieszyńskiej wypierają budynki o uniwersalnym, ogólnopolskim stylu, lecz wciąż (zwłaszcza z dala od centrów miast i głównych szlaków komunikacyjnych) napotykamy obiekty przypominające o dominującym na tych ziemiach stylu stawiania domostw.

Na dawnej wsi cieszyńskiej domy budowano z drewnianych bali, które uszczelniano mchem. Charakterystyczne dla cieszyńskiego budownictwa wiejskiego jest to, że zręb chatupy budowano na tzw. zamku, bez wystających ostatków. Okna były małe, a szczyty i drzwi często ozdabiano. Strome dachy kryto gontem, zwanym tu **szynziołem**. Na nizinach kryto też dachy

słomą. Sień często dzieliła dom na dwie części: zamieszkaną przez ludzi i przeznaczoną dla zwierząt w bardzo ubogich rodzinach. W bogatych gospodarstwach z sieni wchodziło się do pomieszczenia, w którym piekło się chleb.

Bogaci gospodarze często posiadali **wiatrak zbożowe**. Małe zwane były **młynkami**, natomiast duże, spotykane zwłaszcza w północnej części Śląska Cieszyńskiego – **powieterniakami**.

Tradycyjny ubiór

Stroje ludowe Śląska Cieszyńskiego są zróżnicowane. Inaczej noszono się na nizinach, a inaczej w górach. Do najpopularniejszych na nizinach należał tzw. **strój cieszyński**. Jego tradycje sięgają renesansu, a wywodzi się z ubioru cieszyńskich mieszczan. Charakteryzuje go niezwykle bogactwo zdobień. Żywotki, kabotki, przepaski, czepce, hacki, jupki, szpencery – to tylko niektóre

Tradycyjny drewniany dom,
fot. Jacek Kohut

mało dziś znane nazwy elementów tego stroju świadczące o jego bogactwie. Zdobienie tak kobiecego, jak i męskiego stroju cieszyńskiego było oznaką zamożności.

Podstawą cieszyńskiego stroju kobiecego był **kabotek**, czyli krótka koszula z bufiastymi rękawami, z kołnierzem, często zdobiona haftami. Zakładano na niego aksamitny **żywotek**, czyli rodzaj zdobionego złotą nicią gorsetu, który stanowi jedną część z ciemną wełnianą szeroką spódnicą, a na nią taftowy **fortuch**. Na głowie noszono **koronkowy czepiec** z dekoracyjnym czółkiem haftowanym w gwiazdki lub kropki. Czepiec przewiązywano chustą z tafty, najczęściej z tego samego materiału co fortuch. Na nogi zakładano pończochy i czarne trzewiki.

Mężczyźni nosili **kłobuki**, czyli filcowe kapelusze ozdobione aksamitną wstążką i metalową sprzączką. (Co ciekawe, kłobuk służył nie tylko ozdobie, ale pełnił również funkcję portfela. W schowku wszytym w podszewkę trzymano pieniądze, tytoń czy chusteczkę.) Podstawą stroju była sięgająca kolan płócienna koszula z wąskim kołnier-

zem, zdobiona wstążką. Koszulę wkładano w granatowe spodnie. Na koszulę zakładano granatowy płaszcz.

W górach, we wsiach takich jak np. Brenna, noszono tzw. **strój góralski**. Taki styl ubierania przyniesli na te tereny w XV w. pastarze wołoscy. Było to ubranie dość skromne. Kobiety nosiły kabotek, czyli bluzkę z krótkimi bufiastymi rękawami, gorset, pofałdowaną spódnicę, a na niej fartuch. Na głowę zakładały chusty lub czepce. Mężczyźni byli ubrani w lnianą koszulę, jasne sukienne bądź płócienne spodnie, czerwoną kamizelkę (**bruclik**) oraz grube białe skarpety (**kopyca**) wiązane rzemieniami do kierpców.

Tradycyjne stroje stopniowo przestawały być popularne na początku XX w. Wiązało się to bezpośrednio z wyjazdami zarobkowymi mieszkańców regionu. Z uprzemysłowionych miast czeskich, polskich, niemieckich i austro-węgierskich przywożono modę na nowy, uniwersalny styl ubierania się.

Zwyczaje świąteczne

Specyficzne tradycje Śląska Cieszyńskiego związane były z cyklicznymi świętami

i rodzinnymi uroczystościami. Wyjątkowym czasem było Boże Narodzenie, zwane tu **Godami**. Magicznym czasem była przede wszystkim Wigilia. Już od rana od domu do domu wędrowały grupy dzieci zwane **win-szownikami** lub **połaźnikami** (z charakterystyczną gałązką jodłową nazywaną połaźniczką). Składały życzenia i dostawały za to słodycze.

Charakterystycznym dla regionu zwyczajem było stawianie na wigilijnym stole misek ze zbożami, z czosnkiem i cebulą. Miało to zapewnić dostatek tych produktów przez cały rok. Pod nogi stołu wkładano metalowy przedmiot, np. siekierę, co znów miało zapobiegać bólom stawów.

Potrawy były bardzo zróżnicowane, ale w każdej wsi znaleźć można było **struc-lę z makiem** czy **zupę grochową**. Znane z polskich Wigilii ryby pojawiły się tu dopiero w okresie dwudziestolecia międzywojennego.

Po kolacji przychodził czas wróżb. Zwłaszcza panny chciały się dowiedzieć, czy w nadchodzącym roku wyjdą za mąż. W tym celu brały po ciemku naręczce drewnien. Ich parzysta liczba oznaczała, że wkrótce odbędzie się ślub.

Drugiego dnia świąt rozpoczynał się czas kołędowania. Domy odwiedzali młodzi chłopcy – „pastuszkowie” z szopką

(**betlymkim**) – i składali życzenia, śpiewając kolędy. Dorośli kołędnicy chodzili wieczorami. Czas Godów zamykało święto Trzech Króli, kiedy to na wsiach można było spotkać przebranych za trzech monarchów mężczyzn, którzy odwiedzali domy, opowiadając biblijną historię narodzenia Jezusa.

Ważnym świętem w obrzędowym kalendarzu Śląska Cieszyńskiego była również **Wielkanoc**. W Wielki Piątek chodzono do rzek i strumieni, żeby się obmyć. Nad wodę prowadzono również zwierzęta. Zwyczaj ten miał dawać zdrowie na cały rok. Aby zyskać urodzaj, w Wielką Sobotę mężczyźni lub dzieci chodzili do sadów, gdzie trzęśli drzewami owocowymi. Kobiety zajęte były w tym czasie gotowaniem. Piekły m.in. tradycyjne ciasto drożdżowe, zwane w niektórych domach „**murzinem**”, nadziewane szynką lub kiebasą. W świąteczny poniedziałek młodzi chłopcy wychodzili na wieś polewać dziewczyny wodą lub smagać gałązkami jałowca zwanymi **karbaczami**. Na wiejskich ścieżkach widać było również grupy młodych dziewczyn, które chodząc ze zdobionym wydmuszkami i wstążeczkami zielonym drzewkiem (**goiczkiem**), śpiewały pod oknami domów piosenki i składały życzenia.

Część krajoznawcza

Gmina Zebrzydowice 24
Gmina Strumień 36
Gmina Chybie 46
Gmina Hażlach 52
Gmina Dębowiec 58
Gmina Golezów 63

Gmina Skoczów 75
Gmina Brenna 93
Gmina Istebna 110
Gmina Wisła 134
Gmina Ustroń 158
Gmina Szczyrk 176

GMINA ZEBRZYDOWICE

Zebrzydowice to spokojna, malowniczo ukryta między wzgórzami gmina pełna zabytków opowiadających o jej historii. Przepływa przez nią rzeka Piotrówka, która – podobnie jak losy tego regionu – meandruje pomiędzy Polską a Czechami. Miejscowość leży w tzw. Bramie Morawskiej (zob. ram-

ka s. 26). Gminę zamieszkuje niewiele ponad 12 tys. osób, z czego w samych Zebrzydowicach 5 tys.

W skład gminy wchodzi cztery miejscowości: Zebrzydowice, Kaczyce, Kończyce Małe i Marklowice Górne.

Wieś **Zebrzydowice** jest ważnym węzłem komunikacyjnym. Przed wejściem Polski do strefy Schengen zebrzydowski dworzec był stacją graniczną z Czechami (choć samo przekroczenie granicy następowało w Marklowicach Górnych), a zarazem największym kolejowym przejściem granicznym w południowej Polsce.

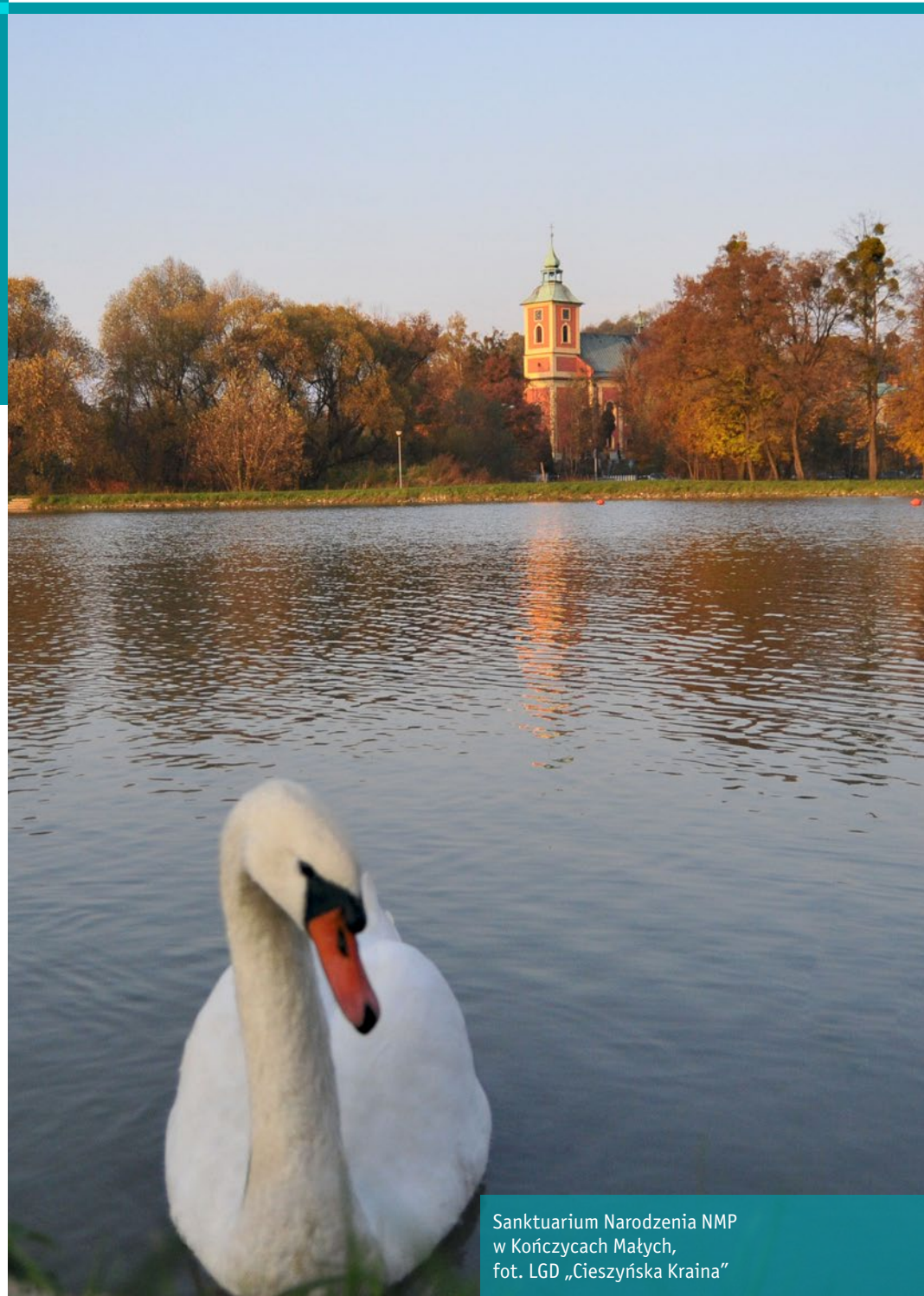
HISTORIA ZEBRZYDOWIC

Pierwsze wzmianki o Zebrzydowicach pochodzą z ok. 1305 r. Wieś pojawiła się pod nazwą *Siffridi Villa* (Wieś Zygfrida) na kartach „Księgi uposażeń biskupstwa wrocławskiego” – spisu miejscowości płacących dziesięcinę biskupowi z Wrocławia. Można zakładać, że powstała niewiele wcześniej, podczas akcji osadniczej przeprowadzanej na terenach Śląska w XIII w. W podobnych spisach wieś wymieniana była jeszcze kilkakrotnie, m.in. w 1447 r., kiedy to funkcjonowała pod nazwą *Seyfredsdorff*.

Administracyjnie Zebrzydowice wchodziły w skład piastowskiego księstwa cieszyńskiego, które od 1327 r. było lennem

Zamek w Kończycach Małych,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Sanktuarium Narodzenia NMP
w Kończycach Małych,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Czym jest Brama Morawska?

To naturalne obniżenie terenu pomiędzy Karpatami Zachodnimi i Sudetami Wschodnimi. Dzięki łagodnemu ukształtowaniu od najdawniejszych czasów biegły tędy ważne szlaki handlowe łączące południe Europy z bałtyckimi portami i ze Skandynawią (m.in. legendarny szlak bursztynowy). Brama Morawska rozciąga się od Moraw po Śląsk, a jej długość szacuje się na 65 km.

Królestwa Czech. W 1526 r., po przejściu tronu czeskiego przez Habsburgów, Zebrzydowice trafiły pod panowanie Wiednia.

Zanim to nastąpiło, w XV w. wieś została sprzedana prywatnemu właścicielowi. Miejscowość przechodziła z rąk do rąk, by w 1524 r. znaleźć się we władaniu rodziny **Liszków**. To oni zbudowali tutaj zamek oraz murowany kościół. W kolejnych wiekach wieś trafiała w ręce Marklowskich, Mattencloitów i Larischów-Mönnichów. **Mattencloitowie** przebudowali zamek na barokową rezydencję i zarządzali Zebrzydowicami do 1888 r., kiedy to w wyniku zadłużenia, do którego doprowadziły hulasz-

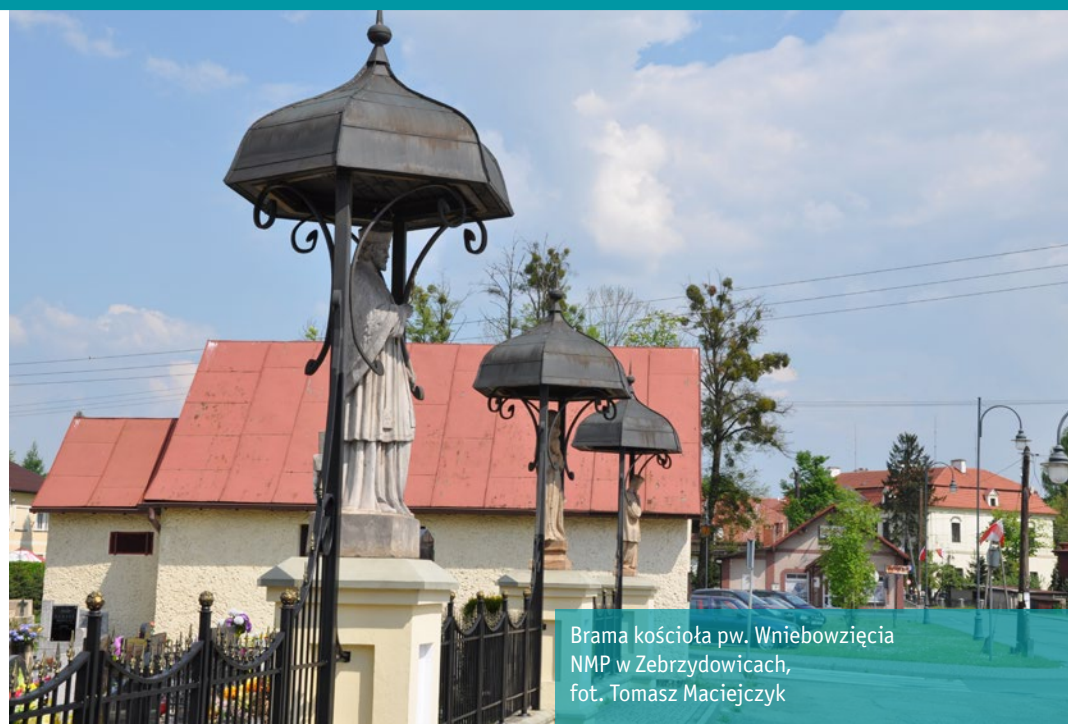
cze życie Emeryka Mattencloita oraz spadek dochodów po zniesieniu pańszczyzny podczas Wiosny Ludów w 1848 r., sprzedane zostały **Larischom-Mönnichom**.

Mimo że wieś została założona przez osadników niemieckich, z czasem zdominowała ją ludność polska. Przeprowadzony w 1900 r. przez władze austriackie spis ludności wykazał jednak, że mieszkali tu zarówno Polacy, jak i Żydzi, Czesi oraz Niemcy.

Jednym z najważniejszych wydarzeń w historii wsi było doprowadzenie do niej w 1855 r. **kolei**. Przebiegała wtedy Kolej Północna (właśc. C.K. Uprzywilejowana Kolej Północna Cesarza Ferdynanda). Był to szlak łączący Wiedeń z Krakowem.

Burzliwym okresem w historii Zebrzydowic było dwudziestolecie międzywojenne. Tuż po I wojnie światowej wraz z całym Śląskiem Cieszyńskim wieś stała się przedmiotem sporów pomiędzy Polską a Czechosłowacją. W 1919 r. dochodziło w Zebrzydowicach do potyczek z wojskami czechosłowackimi. Ostatecznie tereny te pozostały w granicach Rzeczypospolitej. Dzięki temu znaczenia nabrała zebrzydowicka stacja kolejowa, stając się stacją graniczną. W latach 1942–44 w jej pobliżu powstała **filia obozu koncentracyjnego Auschwitz**. Przetrzymywani tu więźniowie pracowali na terenach kolejowych. O miejscu ich kaźni przypomina dziś stojący koło dworca pomnik.

W 1975 r. Zebrzydowice włączono w granice województwa katowickiego. Była to niefortunna decyzja, w której nie wzięto pod uwagę kontekstu historycznego i kulturowego miejscowości. Zebrzydowice od początku istnienia związane były z ziemią cieszyńską, która podczas tej reformy znalazła

Brama kościoła pw. Wniebowzięcia NMP w Zebrzydowicach, fot. Tomasz Maciejczyk

się w granicach województwa bielskiego. W skład powiatu cieszyńskiego Zebrzydowice weszły ponownie w 1999 r.

CIEKAWÉ MIEJSCA W ZEBRZYDOWICACH

KOŚCIÓŁ PW. WNIEBOWZIĘCIA NMP

Historia zebrzydowickiej parafii sięga XIV w., jednak nie zachowała się do naszych czasów bryła kościoła z początków istnienia miejscowości. Prace nad obecnym obiektem rozpoczęły się w 1616 r., kiedy to z inicjatywy szlachcica Prokopa rozpoczęto przeistaczanie drewnianej świątyni w murowaną. Przebudowano prezbiterium i wybudowano część ścian. Przebudowy nie dookończono i w takiej formie kościół dotrwał do 1751 r., w którym spłonął, najprawdopodobniej z przyczyny podpalenia.

Prace nad nową świątynią rozpoczęto w 1774 r. i zakończono dwa lata później. Kościół postawiono na zgłiszczach po-

przednika. Wykorzystano mury prezbiterium z 1616 r. oraz ukończono budowę ścian. W 1831 r. w wieżę uderzył piorun. Podczas jej remontu podwyższono ją. Kolejna, niewielka już przebudowa kościoła nastąpiła w 1855 r.

Świątynia dotrwała do II wojny światowej, a zniszczenia, jakich dokonano podczas walk, naprawiono tuż po niej.

Obecny **kościół ma charakter późnobarokowy**. Do trójprzęsłowej nawy przylega kaplica, w której znajdziemy **barokową rzeźbę Jana Chrzciciela**. Warto zwrócić uwagę na **prezbiterium** – zdobią je **witraże** zamontowane w latach 60. XX w. Spotkamy tu również XVI-wieczne **epitafia**, z których najciekawsze należy do Jerzego Liszki – to jedna z najcenniejszych rzeźb renesansowych na Śląsku Cieszyńskim. Są na nim napisy w języku morawskim. W kościele zobaczymy także epitafia rodziny Mattencloitów – właścicieli Zebrzydowic.

Na przykościelnym cmentarzu znajdziemy **moгіłę z 1919 r.**, w której pochowano dziewięciu nieznanych żołnierzy. To pa-

Kościół pw. Wniebowzięcia NMP w Zebrzydowicach, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

miątka po walkach, jakie toczyły się o te ziemie pomiędzy Polską a Czechosłowacją.

PAŁAC W ZEBRZYDOWICACH

Ta urokliwa **barokowa rezydencja** ma średniowieczny rodowód, o czym świadczą fragmenty gotyckich ścian. Pierwotnie stał tu zamek, wybudowany na przełomie XV i XVI w. przez Mikesza z Jodłownika (dziś powiat raciborski). Z początku obiekt miał charakter obronny, o czym świadczy jego położenie nad rzeką Piotrówką, w otoczeniu stawu i podmokłych łąk. Wiadomo, że Mikesz sprzedał zamek Janowi Burzejowi z Klvoa, a ten odstąpił go Pawłowi z Kornic i Šumperku. Następnie budowla trafiła w ręce rodziny Liszków. Należała do nich już w 1580 r., o czym świadczy osobliwa wzmianka. Podczas wizyty w zamku Jeremiasza Szobiszowskiego doszło do awantury, w której ciężko ranny został Hynek Liszka, co potwierdzają notatki sądowe. Być może kłopoty ze zdrowiem spowodowane ranami doprowadziły do zadłużenia majątku i sprzedania go w 1583 r.

Posiadłość przechodziła z rąk do rąk, aż w 1747 r. trafiła we władanie rodziny Mattencloitów. W 1764 r. przebudowali oni zamek w otoczoną dwuhektarowym tarasowym parkiem barokową rezydencję. Przez

140 lat była to główna siedziba rodu. Następnie majątek kupił Henryk Larisch – właściciel frysztackiego państwa stanowego, jeden z najbardziej wpływowych ludzi ówczesnych Austro-Węgier. Nowi właściciele przebudowali pałac i dobudowali oficyny.

Obiekt spłonął podczas II wojny światowej. Odbudowano go w latach 1958–63. W 1970 r. dobudowano salę widowiskową. Teraz znajduje się tu Gminny Ośrodek Kultury, Punkt Informacji Turystycznej oraz restauracja.

Pałac wzniesiony na planie litery L (pierwotnie postawiono go na planie prostokąta), a stylem nawiązuje do **niemieckiego baroku**. Piętra oddziela od siebie ozdobny **gzyms**. Elewację frontową ozdabia **ryzalit** wieńczący bramną część fasady. Widoczne na nim tarcze herbowe należą do rodów Mattencloitów i Beessów.

CIĘKAWY Miejsca w gminie

KOŃCZYCE MAŁE - ZAMEK

Będąc w gminie Zebrzydowice, warto odwiedzić **Kończyce Małe** (przy drodze 937 w kierunku Cieszyna). Stojący tu zamek wzniesiono na przełomie XV i XVI w. Zbudowany jako

Zamek w Kończycach Małych, fot. Tomasz Maciejczyk

gotycki, o obronnym charakterze (o czym świadczyła fosa i położenie w otoczeniu stawów i mokradeł), w 1560 r. przekształcony został na **renesansową rezydencję**, nie tracąc swych walorów obronnych. Przez stulecia był kilkakrotnie przebudowywany, zmieniali się też jego właściciele. Ucierpiał podczas II wojny światowej, lecz już w latach 50. XX w. został odbudowany. Gruntowny remont przeszedł także w latach 1993–95.

Pierwotnie zamek zbudowany był na planie czworokąta i składał się z czterech skrzydeł (do dziś zachowały się jedynie dwa). Łatwo dostrzeżemy renesansowe detale. Już sam **arkadowy dziedziniec** przywodzi na myśl takie perły renesansu, jak Wawel czy zamek w Brzegu. Znajdziemy tu także **kamienne obramowania okien** czy **renesansowe kraty** w oknach parteru w południowo-zachodnim skrzydle. W tym też skrzydle jest renesansowy **portal**.

Obecnie w obiekcie mieści się m.in. hotel, izba regionalna oraz karczma i klimatyczna restauracja o zamkowym charakterze.

KOŃCZYCE MAŁE - KOŚCIÓŁ PW. NARODZENIA NMP

Świątynia stoi nieopodal zamku (ul. Staropolska). Wzniesiono ją w 1713 r. w miejscu dawnego drewnianego kościoła. Choć wielokrotne przebudowy pozbawiły ko-

ściół barokowego charakteru, warto zajrzeć do jego wnętrza. Znajduje się tu bowiem obraz MB Kończyckiej, zwany **Madonną z Kwiatem Mleczka**. Malowidło pochodzi z początku XVI w., a mieszkańcy Śląska Cieszyńskiego przypisują mu cudowne właściwości. Jeszcze w XIX w. kończyckie sanktuarium było znanym lokalnym miejscem pielgrzymkowym.

W prezbiterium znajdziemy renesansowe **epitafium** rycerza Zygmunta Wyszkoty z 1568 r.

Kościół pw. Narodzenia NMP w Kończycach Małych z nagrobkami cmentarnymi, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Pałac Mattencloitów w Zebrzydowicach nocą, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Wnętrze kościoła w Kaczcach,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

KACZYCE - DREWNIANY KOŚCIÓŁ

Kaczycy to wieś w gminie Zebrzydowice o średniowiecznym rodowodzie. Założona została przez rodzinę Kaczów w XIV w. (stąd nazwa). Znajdziemy tu drewnianą **świątynię pw. Podwyższenia Krzyża Świętego**. Jej historia jest dość niezwykła. Choć budowla pochodzi sprzed 1620 r., w Kaczcach stoi od 1972 r. Trafiła tu z Rup-

tawy (dziś część Jastrzębia-Zdroju). Przeniesienie wiązało się z wybudowaniem we wsi kopalni węgla „Morcinek”. Liczba mieszkańców wzrosła, a wieś nie miała swojego kościoła. Poproszono więc wojewodę i wojewódzkiego konserwatora zabytków o zgodę na przeniesienie niszczącej świątyni z Ruptawy, gdzie postawiono już nową, murowaną. Zgodę uzyskano, kościół rozebrano i pieczęłowicie złożono z powrotem w Kaczcach, przy okazji remontując go.

Jest to obiekt **drewniany**, o konstrukcji zrębowej, z **wieżą** o konstrukcji słupowej i dachem krytym gontem. We wnętrzu stoi **barokowy ołtarz z XVIII w.** z obrazem św. Anny Samotrzeć i figurami św. Ignacego Loyoli i św. Jana Nepomucena. W świątyni, do której uczęszczają górnicy, nie mogło również zabraknąć ołtarza poświęconego św. Barbarze. Drugi ze współczesnych ołtarzy poświęcono św. Katarzynie.

Widoczna nad głowami **polichromia** namalowana została w latach 70. XX w. wg projektu Jadwigi Smykowskiej z Cieszyna, Adama Romaniuka z Katowic i Grzegorza Zgrai z Gliwic.

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Kaczcach,
fot. Tomasz Maciejczyk

Cudowny obraz MB Kończyckiej,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Gmina sprzyja rozwojowi turystyki rowerowej. Przez jej tereny przebiega kilka szlaków, w większości będących częścią dłuższych tras rowerowych. Mikośnik dwóch kółek znajdzie tu szlaki o niewielkim stopniu trudności pomyślane tak, by przejechać je w ciągu jednego dnia. Natrafi na strome podjazdy, które mogą być problematyczne dla osób o słabszej kondycji fizycznej, jednak zebrzydowickie panoramy wynagrodzą każdemu trudy wspinaczki.

SZLAKI ROWEROWE

Szlak zamków nad Piotrówką

Przebieg: Kończyce Wielkie – Kończyce Małe – Zebrzydowice – Markłowice Górne – Dolní Marklovice – Prstná – Petrovice u Karviné – Skrzebeňsko – Gołkowice; **długość:** 25 km

Oznakowanie: rower, zielone koło oraz grafika przedstawiająca zamek w Zebrzydowicach nad symboliczną rzeką

To łatwa trasa przeznaczona na jednodniową wyprawę rowerową. Szlak łączy miejscowości położone w większości w dolinie rzeki Piotrówki i ma transgraniczny charakter – odwiedzamy zarówno polskie, jak i czeskie miejscowości oraz zabytki.

Do zobaczenia na szlaku

Kończyce Wielkie: kościół z 2. poł. XVIII w., pałac z przełomu XVII i XVIII w., kaplica Opatrzności Bożej z 2. poł. XVIII w., dęby – pomniki przyrody (750 i 450 lat).

Kończyce Małe: renesansowy zamek, sanktuarium maryjne.

Zebrzydowice: pałac z XVI w., barokowy kościół Wniebowzięcia NMP z 2. poł. XVIII w.

Markłowice Górne: figura św. Jana Nepomucena z XVII w., kapliczka.

Dolní Marklovice: kościół Wniebowstąpienia Pańskiego z XVIII w.

Prstná: zameczek myśliwski z 2. poł. XVIII w.

Petrovice u Karviné: hotel Dakol z 2. poł. XIX w., kościół z 2. poł. XVIII w.

Gołkowice: kościół ewangelicko-augsburski z 1. poł. XX w., kościół św. Anny z 2. poł. XIX w.

Szlak rowerowy 24 c

Przebieg: Jastrzębie-Zdrój – dolina Pajkówek – Markłowice Górne – Dolní Marklovice – dolina Piotrówki – Zebrzydowice; **długość:** 28 km

Oznakowanie: żółty

Łatwy szlak, interesujący zarówno pod kątem krajobrazowym, jak i zabytkowym. Przyjemność z jazdy zapewniają duże różnice wysokości terenu oraz mało zaludnione, leśne tereny w południowej części szlaku.

Do zobaczenia na szlaku

Jastrzębie-Zdrój: kościół pw. św. Katarzyny – najcenniejszy zabytek miasta (przedstawiciel baroku morawskiego), drewniany kościół św. Barbary i Józefa z XVII w., kamień graniczny Austro-Węgier i Prus.

Dolní Marklovice: kościół Wniebowstąpienia Pańskiego z XVIII w.

Zebrzydowice: pałac z XVI w., barokowy kościół Wniebowzięcia NMP z 2. poł. XVIII w.

Żółta tandemowa trasa rowerowa nr 259

Przebieg: Kaczyce Górne – Kończyce Wielkie – Kończyce Małe – Kaczyce Dolne – Kaczyce Górne; **długość:** 19 km

Oznakowanie: żółty z symbolem roweru tandem

To propozycja dla niewidomych i niedowidzących, którzy z osobami towarzyszącymi mogą cieszyć się przyjemnością rowerowej wyprawy. Jest łatwa, choć na rowerzystów czeka kilka podjazdów. Szlak przebiega po czerwonej, niebieskiej i zielonej subtrasie Euroregionu Śląsk Cieszyński.

Do zobaczenia na trasie

Kaczyce Górne: drewniany kościół z XVII w.

Kończyce Wielkie: kościół z 2. poł. XVIII w., pałac z przełomu XVII i XVIII w.,

Kościół pw. Wniebowstąpienia Pańskiego w Markłowicach Dolnych, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Molo w Zebrzydowicach
na stawie Młyńszczok, fot. LGD
„Cieszyńska Kraina”

kaplica Opatrzności Bożej z 2. poł. XVIII w.,
dęby – pomniki przyrody (750 i 450 lat).

Kończyce Małe: renesansowy zamek,
sanktuarium maryjne.

SZLAKI PIESZE

Jastrzębski Szlak Krajoznawczy im. Jerzego Fudzińskiego

Przebieg: Zebrzydowice – Ruptawa – Boża
Góra – Jastrzębie-Zdrój – Skrzyszów – Tu-
rza; **długość:** 36 km

Oznakowanie: żółty

Szlak ma swój początek pod zebrzydowic-
kim zamkiem. Trasa jest zróżnicowana i bie-
gnie zarówno malowniczymi beskidzkimi
wzniesieniami, jak i ulicami miast i wsi, la-
sami i dolinami.

Do zobaczenia na szlaku

Zebrzydowice: pałac z XVI w., baroko-
wy kościół Wniebowzięcia NMP z 2. poł.
XVIII w., uroczysko Grabina (las miesza-
ny z bogatym poszyciem).

Ruptawa: kościół z połowy XX w., dąb Ja-
kub, malownicze jary i doliny.

Jastrzębie-Zdrój: kościół „na górcie”
(pierwsza świątynia nowego miasta Ja-
strzębie-Zdrój), kościół pw. św. Katarzyny –
najcenniejszy zabytek miasta (przedstawi-
ciel baroku morawskiego), park zdrojowy.

Turza: Sanktuarium MB Fatimskiej.

PRZYDATNE ADRESY

Punkt Informacji Turystycznej, ul. ks.
A. Janusza 21 (zamek w Zebrzydowicach),
tel.: 32 4693425, e-mail: gci@gok.zebrzydowice.pl,
www.gok.zebrzydowice.pl, czynne: pn.–pt. 10.00–18.00 (oraz w zależ-
ności od imprez)

HOTELE

Gościniec Zamkowy, ul. Staropolska 5, Koń-
czyce Małe, tel.: 32 4758091,
www.zamek.konczyce.pl

MedCithi Rehabilitacja & Wellness,
ul. Wojska Polskiego 10, Zebrzydowice, tel.:
32 4453761, 604422067, www.medcithi.pl

Pass Hotel, ul. Kochanowskiego 39, Zebrzy-
dowice, tel.: 32 4693524, www.passhotel.ze-
brzydowice.eu

RESTAURACJE

Restauracja Gościniec La Mirage, ul. Ada-
ma Asnyka 28, Zebrzydowice, tel.: 32 4692776

Restauracja Hotelowa, ul. Kochanowskie-
go 39, Zebrzydowice, tel.: 32 4693524

Restauracja Pod Lipkami, ul. Jana III So-
bieskiego 8, Kaczyce, tel.: 32 4693813

Restauracja Przystań na Kępcę, ul. Mic-
kiewicza 3, Marklowice Górne

Pałac Mattencloitów w Zebrzydowi-
cach, fot. Tomasz Maciejczyk

GMINA STRUMIEŃ

Gmina **Strumień** leży na północy Śląska Cieszyńskiego. Jak sama nazwa wskazuje, od początków istnienia terenom tym towarzyszy woda. Ze względu na ilość bagnisk, mokradeł, rozlewisk, strumieni i oczywiście płynącą tędy Wisłę okolicę tę do dziś nazywa się „Żabim Krajem”. Aktualnie gospodarka wodna została tu uregulowana poprzez zbudowanie w latach 50. XX w. zbiornika zaporowego na Wiśle, zwanego **Jeziolem Goczałkowickim** (zob. podrzdz. *Zbiornik Goczałkowicki*, s. 49).

Gmina ma charakter rolniczo-turystyczny. W jej skład wchodzi miasto Strumień oraz wsie: Drogomyśl, Bąków, Pruchna, Zabłocie, Zabłocie – Solanka i Zbytków. Zamieszkuje ją 13 tys. mieszkańców.

Strumień to jedno z najmniejszych śląskich miast. Liczy zaledwie 3600 mieszkańców. Ta spokojna miejscowość położona jest w bliskim sąsiedztwie Jeziora Goczałkowickiego i posiada najstarszy w województwie śląskim ratusz.

HISTORIA STRUMIENIA

Strumień zbudowano w bezpiecznym miejscu na rozwidleniu Wisły, Czarnego Strumie-

nia i Knajki pod koniec XIII w. Osada była stacją rycerską. Pilnowano tu brodu na Wiśle i pobierano opłaty za jego przekraczanie. Początkowo Strumień należał administracyjnie do księstwa opolsko-raciborskiego. Gdy w 1290 r. powstało księstwo cieszyńskie, osada znalazła się na granicy obu księstw. Takie umiejscowienie przynosiło zarówno korzyści, jak i kłopoty. Położenie na drodze handlowej z Cieszyna do Pszczyny sprzyjało zarabianiu, jednak granica, najprawdopodobniej na Wiśle, oznaczała ciągłe spory pomiędzy książętami cieszyńskimi Przemysławem i Bolesławem a Janem I z Raciborza.

Wiś bardzo często zmieniała właścicieli, aż trafiła w ręce marszałka księstwa cieszyńskiego Mikołaja Brodeckiego, dzięki któremu otrzymała prawa miejskie (1482) i podstawowe związane z tym przywileje. Parafia przeszła w tym czasie pod panowanie biskupa wrocławskiego, zbudowano też nowy kościół. Każdego tygodnia odbywał się tu targ, a dwa razy do roku jarmark.

Rozwojowi miasta w XVI w. wciąż sprzyjało położenie. Krzyżowały się tu lokalne szlaki handlowe z Krakowa na Morawy oraz z Raciborza do Bielska. Miasto znane było również z **hodowli ryb**. Już w XV w. założono tu pierwsze stawy hodowlane, a ryby wywożono nawet do Wrocławia i Krakowa.

W swojej wczesnej historii Strumień miał również złe okresy. Miasto spłonęło

w 1572 r., a jego odbudowa trwała 30 lat. Gdy ją ukończono, w 1623 r. przyszła zaraza dziesiątkująca mieszkańców. Z racji położenia nawiedzały Strumień również częste powodzie, nawet trzy razy w roku. Katastrofą były również kolejny pożar (1688) oraz zniszczenia i prześladowania podczas wojny trzydziestoletniej (1618–48).

Po wojnach śląskich w XVIII w. Śląsk Cieszyński oddzielono od Śląska Górnego granicą państwową (prusko-austriacką), przez co upadły dawne szlaki handlowe.

W XIX w. nie doszło do planowanego podłączenia Strumienia do sieci kolejowej – jednego z ważniejszych motorów napędowych ówczesnych miast. Dopiero w 1911 r. doprowadzono tu kolej wąskotorową. Także po I wojnie światowej, gdy miasteczko znalazło się w granicach odrodzonej Polski, wciąż było jednym z biedniejszych w województwie śląskim. Udało się jednak wówczas je zelektryfikować (1932) oraz wybudować kilka zakładów, w tym młyn parowy i cegielnię.

Gdy tylko miasto zaczęło znów nabierać znaczenia, wybuchła II wojna światowa, podczas której wokół Strumienia toczyły się zażarte walki między Wehrmachtem a Armią Czerwoną, co zaowocowało zniszczeniami sięgającymi 85% tkanki miejskiej.

Po wojnie miasteczko odbudowano, a nowego charakteru nadało mu zbudowanie zapory na Wiśle i powstanie **Zbiornika Goczałkowickiego** (więcej zob. podrzdz. *Zbiornik Goczałkowicki*, s. 49). Wymagania ekologiczne nie pozwoliły na umieszczenie tu górnośląskich fabryk, przez co tereny te zachowały rolniczy charakter podwyższający teraz walory turystyczne miasta.

CIEKAWÉ MIEJSCA W STRUMIENIU

STARÓWKA

Tkanka miejska Strumienia mocno ucierpiała podczas niemiecko-radzieckich walk pod koniec II wojny światowej, jednak częściowo zrekonstruowana wciąż oddaje dawny

Uliczki starówki w Strumieniu, fot. Tomasz Maciejczyk

urok miasta. Będąc na rynku, warto zwrócić uwagę zwłaszcza na jego wschodnią pierzeję. Zabudowana jest kamienicami, które mimo XIX-wiecznej gruntownej przebudowy zachowały swój barokowy charakter.

Warto też spacerować się malowniczymi uliczkami odchodzącymi od rynku. Ich układ niewiele się zmienił od czasów średniowiecza.

RATUSZ

Niewątpliwie najciekawszym zabytkiem Strumienia jest **ratusz**. Wzniesiono go w 1628 r., a pod koniec XVIII w. przebudowano w stylu barokowym. Spłonął w wielkim pożarze miasta w 1793 r., ale dzięki wsparciu księcia Alberta sasko-cieszyńskiego szybko został odbudowany.

Pierwotnie budynek posiadał dwie kondygnacje, w XIX w. dobudowana została trzecia, z zachowaniem cech stylu. O urodzie ratusza decyduje **wieża** z ciekawie ukształtowanym **gzymsem**, pod którym zamonto-

Wisła w gminie Strumień, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Ratusz w Strumieniu,
fot. Tomasz Donocik

wano cztery tarcze zegara. Wieżę przykrywa baniasty **hełm** z iglicą.

Najstarszą częścią ratusza są jego **piwnice o sklepieniu kolebkowym**. Mieści się w nich Galeria pod Ratuszem. W samym ratuszu siedzibę mają Urząd Miasta, Rada Miejska i Urząd Stanu Cywilnego.

Przed laty do ratusza przylegały parterowe kamienice mieszczańskie. Otaczały one cały rynek. Ich obecny kształt zawdzięczamy przebudowom w XIX w., lecz wprawne oko dostrzeże w nich ślady barokowej stylizacji.

SANKTUARIUM ŚW. BARBARY

Kościół powstał pod koniec XVIII w. w miejscu drewnianego poprzednika. Ufundował go czwarty syn polskiego króla Augusta III Sasa, książę Albert, o czym świadczy herb nad wejściem do kościoła – wykuty w piaskowcu i przedstawiający Pogoń

Litewską. W 1936 r. kościół przeszedł gruntowny remont, lecz podczas bombardowań wycofującej się armii niemieckiej i ostrzału wojsk radzieckich w 1945 r. doznał poważnych uszkodzeń. Odbudowano go tuż po wojnie. Przy sanktuarium znajduje się Centrum Duszpasterskie im. Jana Pawła II.

Do parafii należy kościół Matki Bożej Szkaplerznej w Zbytkowie, zbudowany w latach 2008-10. Pierwsza msza święta odbyła się tu w 2011 r. Kościół w Zbytkowie to najmłodsza świątynia katolicka w dekanacie strumieńskim.

POMNIK OFIAR HITLERYZMU

Na skraju strumieńskiego parku napotkamy interesujący w formie **pomnik** przypominający o tragicznych momentach w dziejach tych ziem. Poświęcony jest on ofiarom ewakuacji obozu Auschwitz. W 1944 r., kiedy Niemcy zarządzili przetransportowanie więźniów w głąb Rzeszy, przez kilka tygodni okolice Strumienia były świadkami tzw. „marszu śmierci” – przemarszu i zarazem kaźni więźniów, którzy idąc, ginęli z wyczerpania. Na ich cześć w 1963 r. postawiono monument, którego autorem jest Ryszard Sroczyński z Bielska-Białej.

MIEJSKIE CENTRUM KULTURY I REKREACJI

W centrum znajduje się odkryty basen z dwoma zjeżdżalniami, korty tenisowe,

Sanktuarium św. Barbary w Strumieniu,
fot. UM Strumień

Izba regionalna
im. Mariana Wójtowicza,
fot. Tomasz Donocik

ścianki do squasha i plac zabaw dla dzieci. W obiekcie ma siedzibę Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury z salą widowiskową na 180 osób, pracownią ceramiczną, pracownią z ciemnią fotograficzną oraz inne pomieszczenia przeznaczone na próby i warsztaty kół zainteresowań. W MGOK działa również wypożyczalnia strojów karnawałowych mająca w swojej ofercie ok. 600 barwnych kostiumów dla dzieci i nie tylko.

W MGOK znajduje się **Izba Regionalna im. Mariana Wójtowicza**, znawcy oraz miłośnika ziemi Śląska Cieszyńskiego. Powstała w 2014 r., kiedy zdecydowano o przeniesieniu siedziby MGOK. Izba opiekuje się Koło Macierzy Ziemi Cieszyńskiej w Strumieniu. Jej celem jest przybliżenie historii, tradycji oraz zwyczajów młodemu pokoleniu.

Można tu nie tylko zapoznać się z dawnym wystrojem mieszkań, ale również z narzędziami, jakimi posługiwali się dawniej mieszkańcy Strumienia i okolic.

CIĘKAWY MIEJSCA W GMINIE

Kilka kilometrów na południe od Strumienia znajduje się wieś **Drogomyśl**. Intrygująca jest już sama jej nazwa. Okoliczni mieszkańcy powtarzają legendę, która miałaby ją tłumaczyć. Otóż w zamierzonych czasach zamieszkujący osadę ludzie każdego dnia wędrowali po wodę do Wisły lub Olzy. Była to ciężka i długa praca. Pewnego dnia do wsi przybył wędrowiec. Zmęczony, zatrzymał się w pierwszej napotkanej chacie. Go-

W Strumieniu jak nad morzem

Aby odetchnąć zdrowym, pełnym jodu powietrzem, jeździmy nad Bałtyk. Jednak jod można również wdychać w strumieńskim parku. Działa tu fontanna, w której zamiast zwykłej wody tryska **solanka jodowo-bromowa** wydobywana w pobliskim Zabłociu. Woda ma niezwykle duże stężenie jodu, przekraczające 144 mg/l (woda w Bałtyku ma maksymalnie 3 mg/l). Przesiadywanie na parkowych ławkach pozwala zatem turystom i mieszkańcom nie tylko odpocząć, ale również podreperować zdrowie. Inhalacja solankowa wspomaga leczenie astmy, niedoczynności tarczycy, a także poprawia metabolizm i wzmacnia mechanizmy obronne organizmu.

Pałac Callischów w Drogomyślu,
fot. Tomasz Maciejczyk

spodarze przyjęli go i dobrze ugościli, opowiadając o swych problemach z wodą. Ten przejął się ich losem i obiecał, że wybuduje im studnię. Zbudował ich kilka w różnych częściach wsi. Na pamiątkę tego wydarzenia postanowiono nazwać osadę „Drogomyśl” – jako że dzięki drodze i cennej myśli wędrowca polepszył się los jej mieszkańców.

Historię tę, choć uroczą, należy włączyć w nurt tzw. etymologii ludowej. Tak naprawdę nikt nie ma pewności, skąd pochodzi ta nazwa. Możliwe, że od słowiańskiego imienia Drogomysł, ale to tylko przypuszczenia. Wiadomo, że pojawiła się na kartach historii już w 1452 r. Wiadomo też, że w czasach reformacji jej mieszkańcy przeszli na luteranizm. Rozkwit wsi przypada na czasy, gdy była ona we władaniu rodziny **Callischów**. To z ich inicjatywy zbudowano tu m.in. ewangelicko-augsburski kościół (1788) oraz szkołę.

Ciekawostką jest fakt, że w XVIII w. we wsi znalazło schronienie wielu **Chorwatów**, którzy uciekli tu przed prześladowaniami religijnymi. Przez lata zasymilowali się, ale pamiątką po ich pobycie są częste we wsi nazwiska, takie jak np. Horwot.

W 1918 r. Drogomyśl znalazł się w granicach Rzeczypospolitej. Założono tu niedługo potem (1924) państwowe stado ogierów.

Konie z Drogomyśla odnosiły spore sukcesy na zawodach i torach wyścigowych, „grały” również w filmie *Krzyżacy* Aleksandra Forda. Hodowla przetrwała do 1960 r. Powrót koni do Drogomyśla nastąpił w 2007 r., gdy utworzono tu centrum rozrodu koni.

W Drogomyślu urodził się i rozpoczynał karierę **Jan Kowalczyk** – mistrz olimpijski w konkurencji skoków przez przeszkody na igrzyskach w Moskwie w 1980 r.

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI W DROGOMYŚLU

Jego budowę rozpoczęto w 1788 r. jako jednego z tzw. kościołów tolerancji. Powstały one po wydaniu przez cesarza austriackiego Józefa II dokumentu zwanego „patentem tolerancyjnym”. Gwarantował on wolność wyznania i umożliwiał budowę świątyni na katolickich terenach państwa Habsburgów. Fundatorem kościoła był baron Fryderyk Henryk Callisch. W 1792 r. dobudowano do niego wieżę. Potrzebowano na to osobnego zezwolenia, jako że patent cesarski nie pozwalał budować świątyni z wieżami. Wystarał się o nie sam baron, który również, zanim postawiono zbór, zezwalał na odprawianie nabożeństw w swoim pałacu.

Obiekt, wzniesiony w **stylu klasycystycznym**, został zniszczony podczas II wojny światowej i odbudowany wg dawnych planów w 1951 r. Nad portalem widnieje tablica upamiętniająca fundatorów świątyni wraz z ich herbem.

Przy Kościele znajduje się również Centrum Parafialne „Effata” sięga historią samych początków parafii. Podobnie jak kościół, dom parafialny ucierpiał w czasie II wojny światowej, w związku z czym podjęto decyzję o budowie nowego domu, który oddano do użytku w 2014 roku.

PAŁAC CALLISCHÓW W DROGOMYŚLU

Dwór w Drogomyślu, wraz z przylegającym doń **parkiem**, został wzniesiony na początku XVIII w. W skład całego zespołu wchodzi pałac z dziedzińcem, park, budynek gospodarczy oraz budynek bramny. Od 1798 r. dwór stanowił siedzibę Cesarsko-Książecego Zarządu Ekonomicznego Dominium w Drogomyślu. Po I wojnie światowej przejął go polski Skarb Państwa. W XIX w. obiekt został gruntownie przebudowany. Usunięto m.in. górną kondygnację. Stosunkowo niewielkie zniszczenia, jakich dokonali walczący podczas II wojny światowej, naprawiono tuż po niej. W przypałacowym **ogrodzie** znajdziemy ponad 40 gatunków cennych drzew i krzewów. Aktualnie w obiekcie odbywają się warsztaty terapii zajęciowej.

KOŚCIÓŁ KATOLICKI PW. MB CZĘSTOCHOWSKIEJ W DROGOMYŚLU

Świątynię wzniesiono w 1969 r. wg projektu Stanisława Kwaśniewicza. Był to pierwszy „posoborowy” kościół na Śląsku Cieszyńskim. Odznacza się nowoczesną fasadą oraz interesującymi rozwiązaniami we wnętrzu. Uwagę przykuwają oryginalne **ołtarze, ambona, tabernakulum, prezbiterium i konfesjonały**, a także duże **witraże**, z których główny ma wymiary 10x15 m. Na uwagę zasługuje także **chrzcielnica**, zaprojektowana jako rzeźba: „słup żywej wody”.

Wieś **Pruchna** istnieje od średniowiecza. Pierwsza wzmianka o niej pojawiła

się w 1305 r. Wiadomo, że w połowie XIV w. obok starej osady ulokowano nową, którą nazwano „Małą Pruchną”. Należała ona do rycerstwa, podczas gdy Wielka Pruchna była w rękach księcia. Ten podział zachował się do dziś, czemu odpowiada rozdzielenie na Pruchną Dolną i Pruchną Górną.

Ważnym wydarzeniem w historii wsi było otwarcie tu dworca kolejowego na trasie Kolei Północnej (Kraków – Wiedeń), z biurami i restauracją. Zabudowa Pruchnej znacznie ucierpiała podczas II wojny światowej, jednak zniszczone obiekty szybko wyremontowano.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ANNY W PRUCHNEJ

Wybudowano go w 1873 r. w miejscu dawnej świątyni drewnianej, rozebranej w 1784 r. Podczas II wojny światowej obiekt został niemal doszczętnie zniszczony. Parafianie szybko podnieśli go z ruin, finalizując pracę już w 1950 r.

Kościół pw. św. Anny w Pruchnej,
fot. UM Strumień

Fontanna solankowa w Strumieniu,
fot. Tomasz Donocik

KRZYŻ POKUTNY W PRUCHNEJ

U zbiegu ulic Cieszyńskiej i Kiliszta stoi jeden z ostatnich zachowanych na Śląsku Cieszyńskim **krzyży pokutnych**. Pochodzi on z XVII w. Znajdziemy na nim inskrypcję w języku staroczeskim, mówiącą o okolicznościach jego postawienia: „Roku 1645, dnia 25 lutego, został na tym miejscu przez lekkomyślnych towarzyszy syn pana Jana Czerwenki, obywatela starego Cieszyńska, zamordowany”. Krzyż nie stoi w swoim pierwotnym miejscu (miejscu zbrodni), lecz został przeniesiony z rowu przy szosie katowickiej i odrestaurowany w 2009 r.

Co ciekawe, dom ojca ofiary (Jana Czerwenki) stoi do dziś w Cieszynie (ul. Stary Targ 7).

IZBA REGIONALNA IM. EMILII MICHALSKIEJ W PRUCHNEJ

Powstała ku pamięci Emilii Michalskiej – poetki i malarki. Oddaje również część rzeźbiarzowi Ludwikowi Habarcie. W skład ekspozycji wchodzi obrazy, pamiątki, tomiiki z wierszami, a także rzeczy osobiste artystki.

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Równinne ukształtowanie terenu, kompleksy leśne, bliskość Zbiornika Goczałkowickiego oraz mnogość stawów sprzyjają w gminie przede wszystkim nizinnej turystyce rowerowej. Aby poznać najpiękniejsze zakątki gminy, warto wybrać się na dwa szlaki.

SZLAKI ROWEROWE

Strumień – Iłownica – Jaworze (subtrasa 122 C pętli Euroregionu Śląsk Cieszyński)

Długość: 24 km

Oznakowanie: kolor czerwony

Trasa rozpoczyna się w **Strumieniu**. Prowadzi malowniczymi równinami **doliny Górnej Wisły** oraz pagórkami **Pogórza Śląskiego**. Większość szlaku wytyczona jest bocznymi drogami asfaltowymi, ale zdarzają się również bardziej ruchliwe odcinki. Szczególną ostrożność należy zachować na odcinkach Strumień – Zabłocie oraz Rudzica – Jaworze.

Tablica informacyjna w Strumieniu,
fot. Tomasz Maciejczyk

Trasa pokazuje w pełni walory „Żabiego Kraju”: poznajemy zabytki, jak choćby te zgromadzone na strumieńskiej starówce, a przede wszystkim najbardziej charakterystyczne dla tego miejsca kompleksy stawów hodowlanych. Daje również możliwość zobaczenia jedynej na Śląsku Cieszyńskim **winnicy** w Mnichu.

Strumień – dawna stacja kolejowa Jastrzębie-Zdrój Moszczenica (subtrasa 9 N pętli Euroregionu Śląsk Cieszyński)

Długość: 23 km

Oznakowanie: kolor niebieski

To łatwa trasa, która ma swój początek na strumieńskim rynku. Przebiega bocznymi drogami i nie wymaga wyjątkowego przygotowania kondycyjnego.

Podczas jazdy odwiedzić można, poza zabytkami Strumienia, zabytkową **kaplicę MB Szkaplerznej** w Zbytkowie, ewangelicko-augsburski **kościół** w Golasowicach czy **zabytki dawnego uzdrowiska** w Jastrzębiu.

GINNY KOMPLEKS TRAS NORDIC WALKING

Trasa 1

Długość trasy: ok. 5 km

Czas przejścia: ok. 2 godz.

Oznakowanie: kolor zielony

Trasa zielona zaczyna się na boisku i wiedzie malowniczymi ścieżkami wokół stawów, których na terenie gminy Strumień jest stosunkowo dużo. W czasie marszu możemy spotkać ptactwo wodne, np. czaple siwe, ślepowrony, perkozy dwuczube, mewy, kormorany czarne, bociany białe. Natomiast w zaroślach i łąkach możemy usłyszeć piękny śpiew słowików lub skowronków i stukot dzięciołów czarnego, zielonego, dużego. Nad stawami spokojnie odpocznemy i popatrzymy na żerujące ryby. Jest to trasa typowo przyrodnicza, nie wymaga dużego wysiłku, natomiast daje ogromną przyjemność obcowania z naturą.

Trasa 2

Długość trasy: ok. 10 km

Czas przejścia: 3–4 godz.

Oznakowanie: kolor czerwony

Trasa czerwona zaczyna się na boisku i biegnie w kierunku rzeki Wisły i jej dopływu Knajki. Przechodzimy koło starych zabudowań folwarcznych, w których żyło kiedyś stado ogierów. Spacerkiem idziemy w kierunku wałów na Wiśle, w stronę Ochab. Nad Wisłą możemy zauważyć ślady żerowania bobrów, a od czasu do czasu dostrzeżemy przelatującego bociana czarnego. Dalej przechodzimy koło harcówki Beskidzka Koliba, aby dotrzeć w rejon kładki i przejść na drugą stronę Wisły (możliwość odpoczynku w Dream Parku Ochaby). Spokojnym spacerkiem przechodzimy w kierunku dzielnicy Ochaby Baranowice i koło starych zabudowań stadniny idziemy w kierunku Pruchnej do gospodarstwa agroturystycznego Wodna Dolina (możliwość odpoczynku). Po zregenerowaniu sił powracamy na trasę marszu i idziemy w kierunku przysiółka Knaj, gdzie przy dobrej widoczności możemy podziwiać piękną panoramę Beskidu Śląskiego. Wędrując w kierunku

Drogomyśla, mamy możliwość zaczerpnięcia oddechu i skorzystania z odrobiny cienia w knajskim lesie.

Trasa 3

Długość trasy: ok. 15 km

Czas przejścia: 4–6 godz.

Oznakowanie: kolor czarny

Trasa czarna zaczyna się przy boisku. Przechodzimy obok kościoła ewangelicko-augsburskiego wzniesionego w latach 1788–97 i idziemy w kierunku drugiego obiektu sakralnego, kościoła katolickiego pw. MB Częstochowskiej konsekrowanego w roku 1969. Ulicą Spokojną w kierunku ulicy Widokowej przechodzimy do miejscowości Mních w gminie Chybie. Po drodze mamy piękne widoki na staw Hyliński i piękne Beskidy. Tradycyjnie w „Żabim Kraju” możemy zobaczyć ptactwo, roślinność i zwierzęta związane ze środowiskiem wodnym. Spokojnym spacerkiem podążamy w kierunku Strumienia przez park z fontanną solankową i rynek z malowniczymi kamieniczkami. Po krótkim odpoczynku wracamy ulicami Brzegową, Paieczną, Kolejową i Wiejską do Drogomyśla, gdzie na terenie boiska kończymy marsz.

Strumień z lotu ptaka,
fot. UM Strumień

PRZYDATNE ADRESY

Punkt Informacji Turystycznej, Rynek 9, Strumień, tel./faks: 33 8570048, e-mail: strumien@silesia.travel, www.silesia.travel, czynne: pn.–pt. 11.00–15.00

Miejskie Centrum Kultury i Rekreacji, ul. Młyńska 14, Strumień, tel.: 662303995

Budynek Wielofunkcyjny „Chata nad Zalewem”, ul. Rolna 18, Zabłocie, tel.: 33 8570 174

Sala widowiskowa przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Bąkowie, ul. Osiedlowa 1, Bąków, tel.: 33 8570169

Gospodarstwo agroturystyczne Wodna Dolina, ul. Cicha 28, Pruchna, tel.: 606490731, 694884868, www.wodna.dolina.ox.pl

RESTAURACJE, HOTELE

Restauracja Hotel Nova, ul. 1 Maja 15, Strumień, tel.: 33 8571711

Restauracja Wiktoria (stacja paliw), ul. Londzina 72, Strumień, tel.: 519824706

Pizzeria Strumienianka, Rynek 10, Strumień, tel.: 33 8570517, 607993838

Kawiarnia Stylowa, Rynek 13, Strumień, tel.: 33 8570536, www.kawiarnia-strumien-dkxy.firmit.pl

Cukiernia Olanda, ul. 1 Maja 8, Strumień, tel.: 33 8570230, www.olanda.com.pl

Restauracja Pyszna Stajenka, ul. Wiślańska 16, Bąków, tel.: 693802211, www.pyszna-stajenka.pl

Restauracja Hotel Aleksandria, ul. Wiślańska 28, Drogomyśl, tel.: 33 8572462

Pizzeria Adrono, ul. Owocowa 2, Drogomyśl, tel.: 33 8558918

Restauracja Cafe Caro, ul. Dębowa 25, Pruchna, tel.: 33 8573678

Restauracja Berta, ul. Główna 32, Pruchna, tel.: 33 8573632

Restauracja Rozdroże, ul. Główna 1, Pruchna, tel.: 33 8573524

Restauracja Vimex-Boss (stacja paliw), ul. Wiślańska 41, Strumień, tel.: 33 8572079, www.vimexboss.com.pl

Willa Rufina, Rynek 11, Strumień, tel.: 691 660 021, www.willarufina.pl

Noclegi na Hali Sportowej, ul. Młyńska 8, Strumień, tel.: 33 8571707, 668184655

Przyroda w Chybiu,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Nieczynna cukrownia w Chybiu,
fot. Tomasz Maciejczyk

GMINA CHYBIE

Gmina **Chybie** leży nad Jeziorem Goczałkowickim, w zakolu Wisły, na skraju Pogórza Cieszyńskiego. W jej skład wchodzi pięć miejscowości: Chybie, Mnich, Zabórze, Zarzecze i Frelichów. Gminę zamieszkuje 9500 osób.

Chybie to miejsce szczególnie cenione przez wędkarzy i miłośników ptaków. To nie przypadek – teren gminy przynależy do **obszaru specjalnej ochrony Dolina Górnej Wisły**, którego zadaniem jest ochronienie stanowisk lęgowych dzikiego ptactwa.

Znajdziemy tu też **torfowisko Rotuz** – rezerwat przyrody utworzony w 1966 r., z fragmentami boru bagiennego, gdzie spotkać można tak osobliwe gatunki, jak rosziczka okrągłolistna czy storczyk szerokolistny (więcej zob. podrzdz. *Rezerwat Rotuz*, s. 49).

HISTORIA CHYBIA

Choć ślady osadnictwa znalezione na tu-
tejszym stanowisku archeologicznym

wskazują, że teren dzisiejszej wsi zamieszkiwany był już w XIII w., jej początki datuje się na wiek XVI. Z 1568 r. pochodzi bowiem wzmianka o sprzedaży łąk i pozwoleniu na założenie stawów hodowlanych mieszczaninowi z Cieszy-
na Jakubowi Franczkowi, wydanym przez księcia cieszyńskiego Wacława III Adama. Słowo „chyb” oznaczało dawniej wysoki, gęsty las i prawdopodobnie stąd wywo-
dzi się nazwa „Chybie”.

Ważnym wydarzeniem w historii wsi było przyłączenie jej do Kolei Północnej (1855). Z uwagi na dobrą infrastrukturę w 1885 r. zbudowano w Chybiu cukrownię, dobudowano też linię kolejki wąskotorowej, zwa-
nej „koleją buraczną”. Cukrownia w Chybiu przetrwała do 2009 r., kiedy to właściciel zakładu, firma Südzucker Polska S.A., pod-
jął decyzję o jego likwidacji.

Ważnym wydarzeniem zmieniającym cha-
rakter wsi była budowa **Zbiornika Goczał-
kowickiego** (zob. podrzdz. *Zbiornik Goczał-
kowicki*, s. 49). Część gminy znalazła się pod
wodą, pojawiły się natomiast nowe moż-
liwości rozwoju, zwłaszcza w zakresie tu-
rystyki.

CIEKAWY MIEJSKA W CHYBIU

KOŚCIÓŁ PW. CHRYSYSTUSA KRÓLA

Świątynię zbudowano w 1930 r., jednak jej drugie życie rozpoczęło się w latach 50. XX w. Przeniesiono wówczas do niej „cu-
downy obraz” z kaplicy na Gołyszcu należącej do kościoła MB Śnieżnej w Zarzeczu. Świą-
tynia miała znaleźć się pod wodą tworzonego właśnie Zbiornika Goczałkowickiego. Ob-
raz oraz inne zabytki z tamtych kościołów
przeniesiono do świątyni w Chybiu. W 1999 r.
kościół pw. Chrystusa Króla został podnie-
siony do rangi **Sanktuarium MB Gołyskiej**
(więcej zob. ramka, s. 48).

Kościół zaprojektował Henryk Szolda,
a o wystrój wnętrz zadbał znany malarz
Jan Wałach. Jego dziełem jest m.in. znaj-
dujący się w prezbiterium za ołtarzem głów-
nym witraż przedstawiający Chrystusa Kró-
la (Pantokratora).

Plaskorzeźba na ambonie przedstawia
nieczęsty wizerunek Chrystusa Siewcy

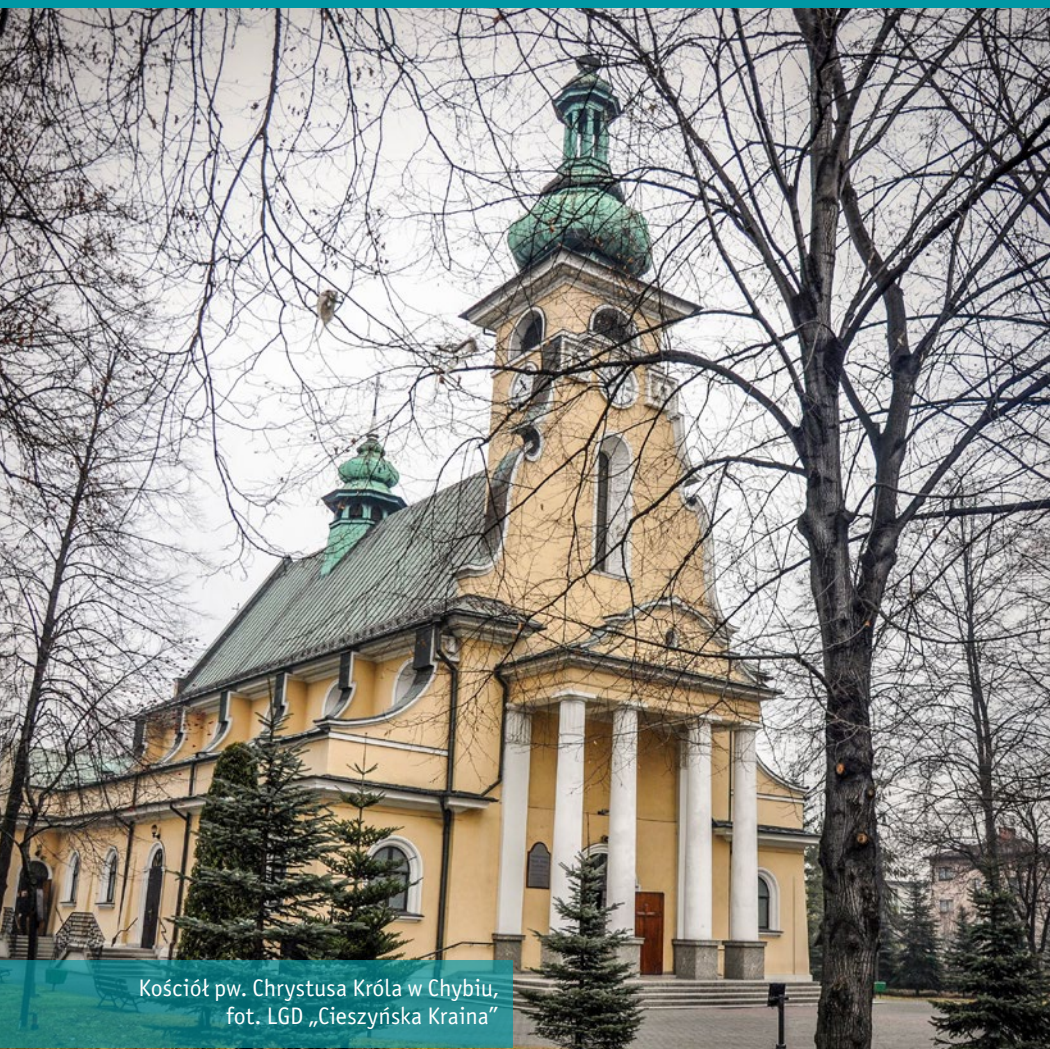
Słowa Bożego, a dwa obrazy za chórem – **Na-
wiedzenie świętej Elżbiety i Matka Boska
Śnieżna** – to zabytkowe malowidła przenie-
sione z zalanego kościoła w Zarzeczu.

KLAPS - AMATORSKI KLUB FILMOWY

To jedyne w naszym kraju miejsce, gdzie
w tak małej miejscowości tworzy się filmy.
Klub działa nieprzerwanie od 1969 r. Za-
łożyli go pracownicy tutejszej cukrowni,
m.in. znany filmowiec amator Franciszek
Dzida. Pomiędzy latami 1975 a 1991 orga-
nizowano tu festiwal Fabuła Chybie – je-
den z najważniejszych przeglądów filmów
amatorskich w Polsce. O jego randze świad-
czy fakt, że w 1977 r. szefem jury był sam
Krzysztof Kieślowski. Tu także, dwa lata
później, odbyła się premiera filmu *Amator*
tego reżysera. Regularna produkcja istnie-
je w Chybiach od 1991 r. Powstały tu m.in.
takie filmy, jak *Strefa zmierzchu* z Janem
Nowickim (reż. F. Dzida) czy *Wędrowiec*
z Piotrem Machalicą (reż. F. Dzida). Klub
mieści się w dawnym arcyksiążęcym ho-
telu fabrycznym.

Pan Dionizy z Chybia

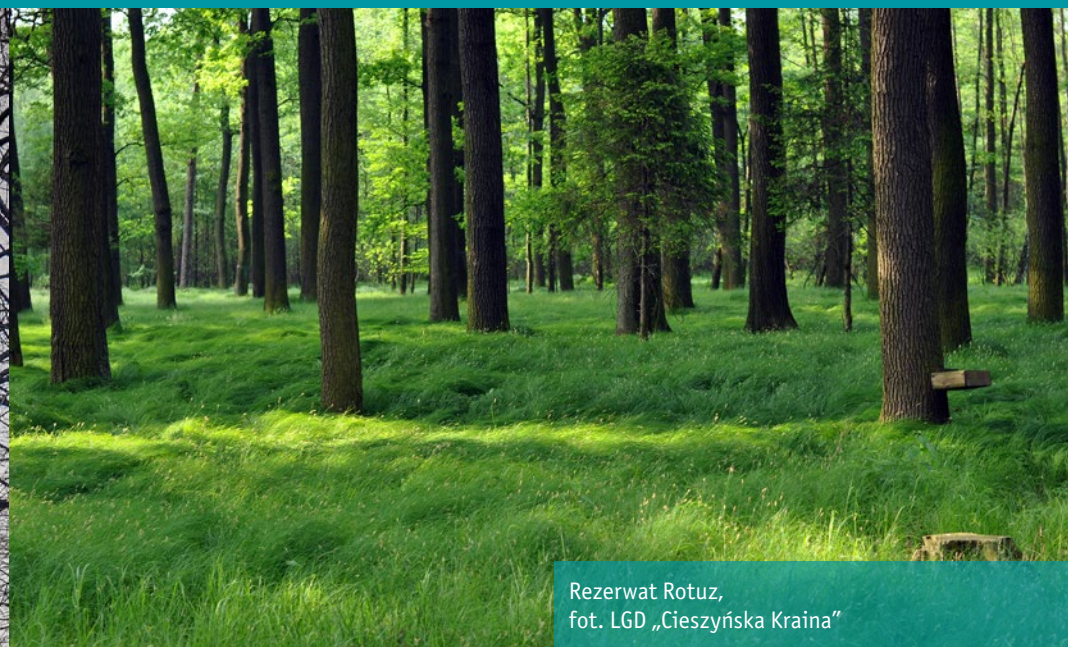
W Chybiu urodził się znany aktor **Henryk Machalica**. Karierę rozpoczynał
w teatrze – lalek Baniałuka w Bielsku-Białej, zapamiętaliśmy go jednak dzięki jednej
z ostatnich ról: Dionizego w serialu *Złotopolscy*. Aktor zmarł w 2003 r. w Warszawie.
Z Chybiem związany jest również inny legendarny polski aktor – **Bogumił Kobiela**.

Kościół pw. Chrystusa Króla w Chybiu,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Matka Boska Gołyska

Z obrazem związanych jest wiele legend. Jedna z nich opowiada o Jędrku – pachołku pewnego zarzeckiego gospodarza. Gdy pielgrzymował on na Jasną Górę, zobaczył stragan, a na nim niezwykły obraz MB. Nie stać go było jednak na jego kupno. Gdy z żalem odchodził od straganu, zerwał się silny wiatr, który porwał obraz i włożył go w ręce Jędrka. Wszyscy obecni uznali to wydarzenie za cud i znak od Boga, a wzruszony kramarz podarował obraz parobkowi. Ten po powrocie do domu powiesił obraz na lipie. Każdy, kto przechodził obok obrazu, zauważał, że roztacza się wokół niego nienaturalnie jasna aura. Do dziś miejscowa ludność opowiada o cudownych uzdrowieniach, jakie dokonywały się za pośrednictwem MB Gołyskiej, czego świadectwem mają być wota zamieszczane w gablach kościoła.

Rezerwat Rotuz,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

CIEKAWY Miejsca w gminie

REZERWAT ROTUZ

Rezerwat znajduje się na granicy miejscowości Chybie i Zabrzeg. Jego powierzchnia to ponad 28 km². Utworzony został w 1966 r. w celu zachowania cennych **terenów bagiennych** z charakterystyczną dlań roślinnością. Znajdziemy tu setki gatunków, w tym chronione. Są to: rosiczka okrągłolistna, storczyk szerokolistny i bagno zwyczajne. Rosną tu również: bagnica torfowa, wełnianka pochwowa, modrzewnica zwyczajna i wiele innych rzadkich gatunków. Pomiędzy torfowiskiem a lasem występują podmokłe bory bagienne.

MNICH

Miejscowość zawdzięcza swoją nazwę klasztorowi Franciszkanów, którzy żyli tu pomiędzy XIV a XVI w. Prowadzili oni pustelnicze, ascetyczne życie, mieszkając w ziemiankach.

Dziś Mnich znany jest przede wszystkim z jedynej na Śląsku Cieszyńskim **winnicy**. Uprawia się tu kilka gatunków winorośli, z których wyrabiane jest białe i czerwone wino o nazwie Mních.

ZBIORNIK GOCZAŁKOWICKI

Od wieków okoliczne miasteczka i wsie nawiązywały powódzie. Sprzyjały im podmokłe tereny dzisiejszych gmin Chybie i Strumień.

Zatopione miasto

Jeśli zapytać miejscowych, skąd wzięła się nazwa bagniska, powiedzą, że od niemieckiego słowa *Rathaus*, czyli ratusz. Mówi się bowiem, że przed wiekami stało tu miasto, które zapadło się w bagnisko. Podobno podczas suchych lat, gdy wody bagien opadają, można zobaczyć czubek ratuszowej wieży wystającej spośród trzcin...

Jezioro Goczałkowickie,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Wylewała zwłaszcza Wisła, czasem nawet trzy razy w roku. Tuż po II wojnie światowej poczyniono przygotowania do mającego powstać w tym miejscu zalewu. Budowa zapory na Wiśle rozpoczęła się w 1951 r. Ruszyła też wówczas akcja przesiedlania mieszkańców. W 1953 r. odprawiono ostatnią mszę w kaplicy MB Gołyskiej, a cudowny obraz przeniesiono do Zarzecza (potem do Chybia; zob. ramka *Matka Boska Gołyska*, s. 48). Rok

później zamknięto szkołę w Podjaziu i zakończono przesiedlanie. Zbiornik napętniono po raz pierwszy w lipcu 1954 r., a prace zakończono w 1956 r. Powstało sztuczne jezioro o powierzchni 32 km². Wodę spiętrza zapora o długości prawie 3 km.

Zbiornik stanowi przede wszystkim źródło wody pitnej dla aglomeracji katowickiej. Z tego względu jest zamknięty dla celów rekreacyjnych. Cenią go natomiast wędkarze, którzy nazywają goczałkowickie jezioro „królestwem sandacza”. Jego wody są regularnie zarybiane drapieżnymi rybami, jako że sprzyjają one procesowi uzdatniania wody. Odławiane są natomiast gatunki ryb, które żerują na dnie (karpie, leszcze).

CESARSKA ALEJA DĘBOWA

Aleja liczy ok. 190 dębów błotnych i szypułkowych zasadzonych w połowie XIX w. Jest pamiątką po ustanowionym w wieku XVIII w Wiedniu prawie, które nakazywało obsadzanie drzewami głównych traktów. Tu oznaczały one dawny szlak „wołowy”.

Tablica informacyjna o Alei Dębowej w Mnichu, fot. Tomasz Maciejczyk

Kapliczka Trzeciego Upadku przy ul. Leśnej w Chybiu, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Gęsta sieć mało uczęszczanych dróg, równiny, lasy i wszechobecne malownicze stawy sprzyjają turystyce pieszej i rowerowej. Wszystkie wsie w gminie odwiedzić można, wybierając przebiegające przez nią szlaki pętli Euroregionu Śląsk Cieszyński lub fragment Wiślanej Trasy Rowerowej łączącej Wisłę z Gdańskiem.

SZLAK KAPLICZEK CHYBSKICH

Podążając tym szlakiem, zobaczymy ok. 100 kapliczek oraz przydrożnych krzyży, w tym najstarszą z nich, murowaną kapliczkę Trzeciego Upadku z figurą Chrystusa upadającego pod krzyżem. Powstała ona w 1821 r. i znajduje się przy ul. Leśnej. Wycieczka pozwoli również poznać malownicze, a jednocześnie rzadko odwiedzane zakątki gminy Chybie.

SZLAK MYŚLISTWA

To szlak umożliwiający poznanie wyjątkowej krainy, będącej fenomenem przyrodniczym w skali regionu, znajdującej się w północno-wschodniej części Śląska Cieszyńskiego.

GMINNY KOMPLEKS TRAS NORDIC WALKING

Kompleks składa się z plenerowej siłowni oraz trzech tras o różnym stopniu trudności. Trasa **zielona**, najłatwiejsza, w większości prowadzi po drogach asfaltowych przez sołectwo Frelichów. Można na niej zobaczyć liczne stada saren oraz dzikie ptactwo. Trasa **czerwona** jest trudniejsza, po drodze mijamy liczne kapliczki przydrożne i krzyże pokutne tworzące inspirujący Szlak Kapliczek Chybskich (zob. podrzdz. *Szlak kapliczek chybskich*, obok). W połowie trasy można zobaczyć Izbę Edukacji Przyrodniczej „Kadłubek”. Trasa **czarna**, najtrudniejsza, prowadzi obok Mamicówki wybudowanej przez szlachcica Antoniego Daszkiewicza-Czajkowskiego w roku 1927. Nieopodal znajduje się Zakład Ichtiobiologii i Gospodarki Rybackiej Polskiej Akademii Nauk w Gołyszu.

TRASY ROWEROWE

Wiśłana Trasa Rowerowa

Oznakowana jest kolorem niebieskim. Trasa pozwala na obcowanie z przyrodą. W gminie Chybie prowadzi przez wieś **Mnich**, gdzie odwiedzić można jedyną na Śląsku Cieszyń-

Izba Edukacji Przyrodniczej „Kadłubek”, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Na szlaku w „Żabim Kraju”,
fot. Tomasz Maciejczyk

Gmina Hażlach – panorama,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

skim **winnicę**, a dalej przez Zaborze oraz Chybie-Zamachy.

Cieszyn – Landek (subtrasa 11 Y)

Trasa, oznakowana na żółto, biegnie ze stolicy Śląska Cieszyńskiego przez: Zamar-ski, Dębowiec, Simoradz, Skoczów, Kiczyce, Pierściec, by w Zaborze zahaczyć o gminę Chybie i skończyć się w miejscowości **Landek**. Przejazd szlakiem na terenie gminy Chybie daje możliwość spokojnego pedałowania wśród lasów i stawów, oraz obcowania z dziką przyrodą, co spodoba się zwłaszcza miłośnikom ptactwa wodnego.

PRZYDATNE ADRESY

Informacja turystyczna – Urząd Gminy w Chybiu, ul. Bielska 78, 43-520 Chybie, tel.: 33 8561096, e-mail: promocja@chybie.pl, www.chybie.pl, www.facebook.com/gminachybie

NOCLEGI

Hotel Robotniczego Klubu Sportowego Cukrownik, ul. Sportowa 18, tel.: 33 8561134
Gościniec Bonjour, ul. Bielska 168, tel.: 503015128

RESTAURACJE, PUBY

Restauracja Smakosz, ul. Bielska 57, tel.: 33 8561020, www.smakosz-chybie.pl

Gościniec Bonjour, ul. Bielska 168, tel.: 503015128

Bar U Tadina, ul. Bielska 5, tel.: 33 8561128

GMINA HAŻLACH

Każdego, kto przyjedzie do gminy **Hażlach**, intryguje jej niezwykła nazwa. Prawdopodobnie jest to spolszczenie niemieckiego słowa *Hasenloch* oznaczającego zajęczką jamę. Być może nazwę tę nadano, gdy okoliczni panowie urządzali tu polowania, jako że od niepamiętnych czasów tutejsze knieje stanowiły miejsce wypadów na łowy cieszyńskich książąt. Do dziś w wielu miejscach gmina zachowała puszczański charakter. Nawet w swych nazwach tutejsze pagórki i lasy, jak Parchowiec czy Czarne Doły, przywodzą na myśl tajemniczy klimat niedostępnych kniei sprzed stuleci.

Plener w Hażlachu,
fot. Tomasz Maciejczyk

Gminę zamieszkuje ponad 10 tys. osób, a w jej skład wchodzi miejscowości: Hażlach, Brzezówka, Kończyce Wielkie, Pogwizdów, Rudnik i Zamar-ski.

HISTORIA HAŻLACHA

Hażlach dzieli swoje losy z innymi miejscowościami księstwa cieszyńskiego. Po raz pierwszy wzmiankowany był w „Księdze uposażeń biskupstwa wrocławskiego” z 1305 r. Powstał, jak wiele innych miejscowości na Śląsku Cieszyńskim, w wyniku akcji osadniczej przeprowadzonej tu w XIII w. Z początku leżał w granicach piastowskiego księstwa cieszyńskiego, potem, jak całe Królestwo Czeskie, trafił pod berło Habsburgów i w granicach cesarstwa trwał do 1918 r.

Do końca XVIII w. wieś była własnością prywatną. Najstarszym znanym właścicie-

lem był Emeryk – prawdopodobnie potomek **zasadcy** (osoby, która organizowała życie osadników w nowej lokalizacji). Właścicielami Hażlacha były m.in. rody Błudowskich, Karwińskich, Wilczków i Mönnichów.

CIEKAWY Miejsca w Hażlachu

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. BARTŁOMIEJA

Historia kościoła w Hażlachu sięga początków XIV w. Nie dochowały się jednak do naszych czasów pamiątki po pierwotnej świątyni. Wiadomo również, że już w 1447 r. istniała tu parafia. Obecna świątynia wzniesiona została w latach 1904–06. Rozebrano wówczas starą, drewnianą.

CIEKAWY Miejsca w Gminie

PAŁAC W KOŃCZYCACH WIELKICH

Pałac wybudowany został z inicjatywy Jerzego Fryderyka Wilczka na przełomie XVII i XVIII w. Powstał w miejscu dawnej siedziby szlacheckiej rodu Korniców, wzniesionej prawdopodobnie w XV w. Kolejnymi właścicielami nowego zamku były rodziny Harasowskich, a następnie Mönnichów. To właśnie hrabia Eugeniusz Mönnich przebudował w 1865 r. zamek na rezydencję, która miała nawiązywać do stylu willi tokańskiej.

Pod koniec XIX w. nastąpiła kolejna przebudowa: z inicjatywy cesarskiego adiutanta Feliksa hrabiego Thuna-Hohensteina, męża Gabrieli z rodu Mönnichów, zamkowi nadano cechy **barokowo-klasycystycznego** stylu francuskich pałaców. Wokół założono **park krajobrazowy**, w który wkomponowano sztuczny staw. Gabriela Thun-Hohenstein należała do otoczenia wiedeńskiego dworu, jednak dzięki swym licznym działaniom filantropijnym (np. ufundowaniu jednego z pawilonów Szpitala Śląskiego w Cieszynie) w pamięci mieszkańców przetrwała z przydomkiem „Dobra Pani”.

POMNIKI PRZYRODY

Na terenie gminy, w przypałacowym parku w Kończycach Wielkich, rośnie najstarszy dąb szypułkowy na Śląsku – Mieszko. Ma ponad 750 lat i 910 cm obwodu. Z dębem wiąże się legenda nawiązująca do wiedeńskiej odsieczy króla Jana III Sobieskiego. We wsi znajdziemy również kilka innych dębów liczących ok. 450 lat.

Również w Kończycach Wielkich, przy ul. Brzozowej, rośnie tzw. Zielona Grusz-

ka. Podobno zasadzono ją w 1848 r. w rocznicę zniesienia pańszczyzny. Wśród „pomnikowych” drzew gminy Hażlach warto wymienić również okazały dąb w Pogwizdowie oraz 300-letnią lipę na granicy Pogwizdowa i Brzezówki.

Majątek został skonfiskowany w 1945 r. Wówczas przejęły go nowe polskie władze. Utworzono w nim dom dziecka, a hrabina Gabriela przeniosła się do Cieszyna. Mimo utraty majątku „Dobra Pani” z Kończyc Wielkich popierała ideę domu dla sierot w swojej rodzinnej rezydencji. Sama zmarła w 1957 r. Spoczęła na cmentarzu katolickim w Kończycach Wielkich. W ostatniej drodze towarzyszyły jej tłumy mieszkańców.

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Przez gminę przebiegają subtrasy szlaku rowerowego Euroregionu Śląsk Cieszyński. Łączą się one z sąsiednimi gminami. Ze względu na ukształtowanie terenu penetrowanie gminy z pozycji rowerowego siodełka będzie prawdziwą przyjemnością dla bardziej zaawansowanych rowerzystów.

TRASY ROWEROWE

Subtrasa 124 N – szlak niebieski

Przebieg: Kaczyce – Kończyce Wielkie – Hażlach – Dębowiec

Oznakowanie: kolor niebieski

Trasa nie jest trudna, ale liczne zjazdy i podjazdy wymagają czasem lepszej niż przeciętna kondycji. Nagrodą są znakomite walory widokowe.

Do zobaczenia na trasie

Kaczyce: drewniany **kościół** z XVII w.

Kończyce Wielkie: **kościół** z 2. poł. XVIII w., **pałac** z przełomu XVII i XVIII w., **kaplica Opatrzności Bożej** z 2. poł. XVIII w., **dęby** – pomniki przyrody (750 i 450 lat).

Hażlach: **kościół** z początku XX w.

Dębowiec: **tężnie solankowe**, **kościół** z połowy XIX w., dawna **remiza strażacka**.

Kościół pw. św. Bartłomieja w Hażlachu, fot. Tomasz Maciejczyk

Sędziwy dąb w Kończycach Wielkich, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Zamarski – prastara wieś Śląska Cieszyńskiego

W gminie Hażlach leży wieś **Zamarski**. To jedna z najstarszych miejscowości w regionie. Pierwsza wzmianka o niej pochodzi z 1223 r. i pojawia się w dokumencie protekcyjnym biskupa wrocławskiego Wawrzyńca. Warto odwiedzić tę malowniczo położoną na lesistym wzgórzu miejscowość, by zobaczyć drewniany **kościół pw. św. Rocha**. Świątynię wybudowano w 1731 r. Stanęła w miejscu kościoła, który spłonął około 1585 r. W XVII w. zbudowano wieżę, do której po latach dobudowano kościół. Pierwotnie należał do jezuitów, po zniesieniu zakonu został zaś filią cieszyńskiej, a potem hażlaskiej parafii. Kościół jest orientowany (prezbiterium skierowane ku wschodowi), drewniany, o konstrukcji zrębowej, na podmurówce z kamienia. Dach pokryty jest gontem. Wewnątrz znajdziemy **barokowe ołtarze**. Boczne (oraz ambona) pochodzą z Cieszyna, z kościoła szpitalnego pw. św. Jerzego. Jeden zdobi rzeźba przedstawiająca św. Annę oraz obraz św. Józefa i Matki Bożej, drugi – figura św. Jana Nepomucena oraz obraz przedstawiający św. Karola Boromeusza.

Kościół pw. św. Rocha w Zamarskach,
fot. Tomasz Maciejczyk

Pałac Thunów w Kończycach Wielkich,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Subtrasa 13 Z – szlak niebieski

Przebieg: *Kończyce Małe – Kończyce Wielkie – Hażlach – Zamarski – Gumna*

Oznakowanie: kolor niebieski

Trasa dla tych, którzy chcą połączyć walory widokowe z odkrywaniem ciekawych zabytków.

Do zobaczenia na trasie

Kończyce Wielkie: **kościół** z 2. poł. XVIII w., **pałac** z przełomu XVII i XVIII w., **kaplica Opatrzności Bożej** z 2. poł. XVIII w., **dęby** – pomniki przyrody (750 i 450 lat).

Hażlach: **kościół** z początku XX w.

Zamarski: drewniany **kościół** z 1731 r.

PRZYDATNE ADRESY

Informacja turystyczna – Gminne Centrum Informacji w Hażlachu, ul. Główna 57, 43-419 Hażlach, tel.: 33 8522363, e-mail: gci@hazlach.pl, www.hazlach.pl

NOCLEGI

Chata Kudłata, ul. Jagodowa 5, Brzezówka, tel.: 791656407

Hotel przy stacji paliw Babilon, ul. ks. Olśzaka 94, Kończyce Wielkie, tel.: 33 8569269, 33 8569212

Dworek Uroczysko, ul. Pasieki 50, Zamarski, tel.: 696056404, www.dworekuroczysko.pl

Agroturystyka U Źródetka, ul. Cieszyńska 6, Zamarski, tel.: 33 8567286

RESTAURACJE, PUBY

Restauracja Bados, ul. Długa 23A, Hażlach, tel.: 33 4876234, www.wwpizza.pl

Restauracja, pizzeria Bar Centrum, ul. Cieszyńska 99, Pogwizdów, tel.: 33 8568387

Karczma U Źródetka, ul. Cieszyńska 6, Zamarski, tel.: 33 8567286

Kościół pw. św. Michała Archanioła
w Kończycach Wielkich,
fot. Tomasz Maciejczyk

GMINA DĘBOWIEC

Gmina **Dębowiec** leży w dolinie rzeki Knajki, która jest dopływem Wisły. Wzdłuż rzeki rozciągają się stawy rybne (Dębowiec ma wielowiekowe tradycje w hodowli ryb) oraz pola, gmina ma bowiem charakter rolniczy i połowa jej ziem to grunty orne.

Tereny gminy zajmują zachodnią część Pogórza Cieszyńskiego. W jej skład wchodzi siedem sołectw: Dębowiec, Ogrodzona, Simoradz, Iskrzyczyn, Kostkowice, Gumna i Łączka.

HISTORIA DĘBOWCA

Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z 1305 r., z „Księgi uposażeń biskupstwa wrocławskiego”. Wieś należała wówczas do utworzonego w 1290 r. księstwa cieszyńskiego. Rozwój wsi rozpoczął się wraz z napływem osadników niemieckich, którzy nadali jej nazwę *Baumgarten*. Wiadomo, że już w 1335 r. tutejsza parafia św. Małgorzaty Dziewicy i Męczennicy, której zapewne służył drewniany kościół, płaciła dziesięć-

nę diecezji wrocławskiej. Wkrótce miejscowość stała się gniazdem rodowym Mikołaja z Dubowca – kasztelana oświęcimskiego. Już w XV w. zaczęły tu powstawać pierwsze gospodarstwa rybne.

W 1793 r. wieś kupił książę Albert sasko-cieszyński. Oświecony władca, syn króla polskiego Augusta III, mocno przy-

czynił się do poprawy życia ówczesnych mieszkańców tych ziem, swymi działaniami wpływając na rozwój całego Śląska Cieszyńskiego. W 1807 r. powstała we wsi pierwsza szkoła, a w 1856 r. – nowy kościół, który stanął w miejscu poprzedniej, drewnianej świątyni.

Na początku XX w. odkryto w Dębowcu metan. Jego poszukiwania doprowadziły do wybuchu gazu i kilkudniowego pożaru. Po I wojnie światowej miejscowość była przedmiotem sporu z Czechosłowacją. Ostatecznie znalazła się w Polsce w 1920 r. W pierwszych dniach II wojny światowej włączono Dębowiec w granice III Rzeszy.

Ciekawostką jest fakt, że słynny, doskonałe wyszkolony oddział Polskich Sił Zbrojnych – **cichociemni** – po raz pierwszy pojawił się na ziemiach okupowanej Polski właśnie w Dębowcu. Żołnierze lecący z Wielkiej Brytanii mieli być zrzućeni w okolicy Włoszczowej, jednak błąd nawigatora i brak paliwa spowodowały, że do desantu doszło nad Dębowcem. Żołnierzom udało się jednak dostać do Krakowa. Wydarzenie to upamiętnia **obelisk** znajdujący się w centrum miejscowości.

Tuż po wojnie las na wzgórzu, zwany **Ogrodzieńską Kępą**, był świadkiem tragicznych wydarzeń. Funkcjonariusze Urzę-

Pola rzepaku w gminie Dębowiec, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

du Bezpieczeństwa rozstrzelali tu cieszyńskich żołnierzy AK. Ich liczba nie jest znana, ale w miejscu kaźni postawiono pamiątkowy **krzyż**.

Po II wojnie światowej wznowiono w Dębowcu wydobycie gazu ziemnego. Rozpoczęto również eksploatację wód solankowych.

Ścieżki rowerowe w gminie Dębowiec, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Krzyż w Simoradzu upamiętniający polskich oficerów zamordowanych w Katyniu, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Staw rybny w Dębowcu,
fot. Tomasz Maciejczyk

CIEKAWY Miejsca w DĘBOWCU

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MAŁGORZATY

Wiadomo, że parafia w Dębowcu istniała już w 1335 r. i płaciła wówczas świętopietrze do kasy diecezji wrocławskiej. Świątynię wybudowano w latach 1854–57. Powstała w miejscu starszego kościoła, który trzeba było wyburzyć z powodu fatalnego stanu. Kościół w każdej chwili groził zawaleniem. Jego ściany podpierano drągami, ale świątynia zapadała się, m.in. z powodu niszczących krypt z grobami dawnych właścicieli wsi, które mieściły się pod jej podłogą.

DWÓR

Dziś znajduje się tu urokliwy hotel. Budynek powstał w XVIII w., obecny kształt to efekt gruntownej przebudowy w 1866 r. Pamiątką sprzed przebudowy są **sklepienia** dolnej kondygnacji budynku. Obiekt otoczony jest zabytkowym XIX-wiecznym **parkiem**.

CIEKAWY Miejsca w GMINIE

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA w SIMORADZU

To jeden z najstarszych kościołów na ziemi cieszyńskiej. Zbudowano go w XV w. w miejscu wcześniejszej, XIII-wiecznej,

Dawny dwór w Dębowcu,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Dębowieckie tężnie,
fot. Tomasz Maciejczyk

Solanki z Dębowca

Lecznicze wody odkryto w 1912 r. Badania wykazały, że tutejsze solanki zawierają jedną z najwyższych na świecie koncentrację takich minerałów, jak jod, brom, wapń, krzem i selen. Wód z Dębowca używa się w uzdrowiskach, gdzie warzy się z nich m.in. **zabłocką sól leczniczą jodowo-bromową**.

Dziś z leczniczych dobrodziejstw solanek korzystać można w samym Dębowcu. W centrum miejscowości powstały **tężnie**. Wystarczy przysiąść na skwerku czy nawet przystanku autobusowym, by korzystać z dobrodziejstw zdrowotnych oparów. Pomagają one zarówno osobom z chorobami dróg oddechowych, jak i alergikom czy ludziom zmagającym się z problemami reumatycznymi. Solanka dobroczynnie wpływa również na skórę, wzmacnia układ odpornościowy, a nawet łagodzi stres.

również murowanej świątyni, a rozbudowano w 1842 r. Wynikiem rozbudowy jest m.in. neogotycka **wieża**.

Niepozorny z zewnątrz, we wnętrzu kryje prawdziwe skarby. Jego ściany zdobią bowiem **średniowieczne malowidła** przedstawiające apostołów, odkryte dopiero pod koniec XX w. w trakcie remontu kościoła. **Polichromiami**, tym razem **renesansowymi**, pokryte jest również sklepienie kościoła. Przedstawiają one czterech ewangelistów oraz MB z Dzieciątkiem. W świątyni zobaczymy również trzy **barokowe ołtarze** oraz **rokokową ambonę**. W prezbiterium wmurowane są XVII-wieczne **epitafia** z napisami w języku staromorawskim. Co ciekawe, nazwa miejscowości również ma pochodzenie staromorawskie i oznacza „ziemię orać”.

Także herb Simoradza (sноп zboża) nawiązuje do rolniczego charakteru miejscowości.

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Przez gminę przebiegają szlaki rowerowe należące do pętli rowerowej Euroregionu Śląsk Cieszyński: subtrasa **11 Y** (z Pszczyny do Cieszyna), **13 Z** (z Rybnika do Ustronia) oraz **124 N** (z Kaczyc do Dębowca).

PRZYDATNE ADRESY

Informacja turystyczna – Urząd Gminy w Dębowcu, Dębowiec ul. Katowicka 6,

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła
w Simoradzu,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

43-426 Dębowiec, tel.: 33 853 38 81, e-mail: debowiec@silesia.travel, www.debowiec.cieszyn.pl

NOCLEGI

Hotel Wellness Dwór Dębowiec, Spółdzielcza 6, Dębowiec, tel.: 33 8588585, www.dwordebowiec.pl

Willa Słoneczna, ul. Słoneczna 16, Dębowiec, tel.: 33 4880768, 518559206, www.willasloneczna.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Radecki Dwór, ul. Dębowa 8, Dębowiec, tel.: 33 8562284, 508389236, www.radeckidwor.pl

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki w Dębowcu (pokoje do wynajęcia), Łączka, ul. Widokowa 10, 43-426 Dębowiec, tel.: 33 8588351, 512298558, www.ck.debowiec.com.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Wiejskie Ścieżki, ul. Sienna 37, Simoradz, tel.: 799066661, www.wiejskiesciezki.pl

RESTAURACJE, PUBY

Restauracja/pub Solanka, ul. Katowicka 1, Dębowiec, tel.: 33 8527030, 668805630, www.pubsolanka.pl

Restauracja w Willi Słonecznej, ul. Słoneczna 16, Dębowiec, tel.: 33 4880768, 518559206, www.willasloneczna.pl

Ranczo Caterina, ul. Sadowa 24, Dębowiec, tel.: 791845333

GMINA GOLESZÓW

Gmina **Goleszów** leży w południowo-zachodniej części powiatu cieszyńskiego. Ten urokliwy zakątek Cieszyńskiej Krainy to znakomita baza wypadowa wycieczek do sąsiedniego Ustronia. Jest alternatywą dla tych, którzy kochają góry, ale stronią od znanych, przeludnionych kurortów. Blisko stąd również do Czech i Cieszyna. Gmina ma charakter rolniczy, a w jej skład wchodzi miejscowości: Bażanowice, Cisownica, Dziegiełłów, Godziszów, Goleszów, Kisielów, Kozakowice Dolne, Kozakowice Górne, Leszna Górna oraz Puńców. Zamieszkuje ją 12 tys. osób.

Choć dzięki żyznym glebom znakomita większość terenów gminnych to pola uprawne, znajdziemy tu sporo dzikich zakątków, jak choćby dwa **rezerваты**: **Góra Tuł** oraz **Zadni Gaj**.

HISTORIA GOLESZOWA

Żyzne gleby oraz łagodniejszy niż w pobliskich górach klimat sprzyjały osadnictwu. Przypuszcza się, że pierwsi mieszkańcy pojawili się tu prawdopodobnie już 250 tys. lat temu. Z pewnością ludzie mieszkali tu w epoce brązu, o czym świadczą znalezione w Bażanowicach kamienne przedmioty sprzed ok. 4000 lat. Osadnictwo rozwijało się tu w epoce żelaza (700–400 p.n.e.). Osiedla budowano najczęściej na wzniesieniach. Ich ślady odnaleziono m.in. w okolicach Lesznej Górnej, Puńcowa i Cisownicy.

Ludność słowiańska przybyła na te obszary – jak i na całą ziemię cieszyńską – w VII w. Nowożytna historia Goleszowa rozpoczyna się w IX w., kiedy to jego tereny weszły w skład państwa wielkomorawskiego. Do Polski ziemie te zostały włączone przez Mieszka I w 990 r., ale już w roku 1039 ponownie trafiły pod panowanie czeskie. Od 1155 r. tereny dzisiejszej gminy Goleszów znalazły się w granicach kasztelanii cieszyńskiej, a od 1290 r. należały do księstwa cieszyńskiego.

Kościół ewangelicko-augsburski
w Simoradzu,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Ludowy strój i instrument w miniskansenie w Kisielowie, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Gmina Goleiszów – widok z góry Chełm, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Pierwsze wzmianki o samym **Goleiszowie** pochodzą z 1223 r., co czyni wieś **jedną z najstarszych miejscowości Śląska Cieszyńskiego**. Goleiszów pojawił się w dokumencie protekcyjnym biskupa wrocławskiego Wawrzyńca wydanym dla opolsko-raciborskiego księcia Kazimierza. Figuruje tam, razem z 30 innymi miejscowościami, jako pług dla dziesięciny dla klasztoru Premonstrantek w Rybniku. Goleiszów w czasach średniowiecza był wsią książęcą. Wiadomo, że w 1518 r. książę cieszyński miał tu swój folwark.

Teren dzisiejszej gminy dzielił losy całego księstwa cieszyńskiego. Gdy w 1327 r. książę cieszyński złożył hołd lenny królowi czeskiemu, ziemie te trafiły pod władanie Pragi. Po śmierci ostatniej przedstawicielki Piastów (Elżbiety Lukrecji) w 1653 r. ziemia goleszowska wraz z całym księstwem została włączona do imperium Habsburgów. Do Polski powróciła w 1918 r.

Ważnym okresem w historii Goleiszowa była 2. poł. XIX w. Po zbudowaniu

w 1888 r. linii kolejowych Bielsko – Cieszyń i Goleiszów – Ustroń miejscowość stała się ważnym węzłem kolejowym, co znacznie przyspieszyło jej rozwój. Zaledwie 10 lat później powstała tu cementownia, która przez lata była głównym miejscem pracy okolicznej ludności. Miejscowości nie tylko przybyło nowych mieszkańców, ale zakład spowodował również, że Goleiszów z wiojski typu ulicowego zamienił się w osiedle o przemysłowym charakterze. Cementownia przetrwała do 1989 r.

W 1919 r. ziemia goleszowska była głównym terenem konfliktu, jaki wybuchł pomiędzy Polską a Czechosłowacją. Do Polski wróciła w 1920 r.

Czasy międzywojnia to okres dalszego rozwoju miejscowości. Na pobliskiej **górze Chełm** powstała wówczas **pierwsza na polskim Śląsku szkoła szybowcowa**.

Rozwój Goleiszowa przerwała II wojna światowa. Hitlerowcy zajęli Śląsk Cieszyński już 1 września. Okupacja trwała do 3 maja 1945 r. Niemcy założyli w Goleiszowie

filie obozu Auschwitz-Birkenau. Więźniowie, głównie Żydzi, pracowali w tutejszym kamieniołomie i cementowni. Ich katogę upamiętniają dziś dwa pomniki: przy goleszowskim urzędzie gminy oraz na zboczu Jasieniowej. Po wojnie o dzisiejsze tereny gminy Goleiszów trwał spór pomiędzy Polakami a Czechami. Zakończyło go dopiero porozumienie podpisane w 1958 r.

Budynek dawnej cementowni w Goleiszowie, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Goleiszów znów dynamicznie się rozwijał. W 1970 r. swą fabrykę zbudowała tu Celma. Produkowano w niej m.in. wiertarki. Inwestycje spowodowały, że w 1978 r. w ogólnopolskim konkursie Goleiszów uzyskał tytuł wicemistrza gospodarności.

Dziś na terenach zlikwidowanej na początku XXI w. Celmy działa Goleiszowski Park Przemysłowy.

CIEKAWY MIEJSCA W GOLEISZOWIE

KOŚCIÓŁ EWANGELICKI

Kościół ewangelicko-augsburski w Goleiszowie został zbudowany w 1793 r. w stylu neoromańskim. Prezbiterium jest niższe od nawy głównej, wąskie, zamknięte trójbocznie, z niewielkimi pomieszczeniami po bokach, a korpus – prostokątny, trójnawowy. Od zachodu znajduje się wieża z kłatkami schodowymi po bokach. Nad nawami

Skoczowie z Goleiszowa

Z miejscowością związana jest słynna rodzina skoczków narciarskich – **Tajnerów**. Do historii sportu przeszedł Leopold Tajner oraz jego brat Władysław – obaj dwukrotnie występowali na igrzyskach olimpijskich. Najbardziej znany jest Apoloniusz Tajner, syn Leopolda. Słynnego trenera pamiętamy przede wszystkim jako „ojca” sukcesów Adama Małysza.

bocznymi są drewniane, dwukondygnacyjne pawlaczce. W środku nawy głównej wiszą kryształowe żyrandole z 1. poł. XIX w. W ołtarzu znajduje się obraz przedstawiający Ostatnią Wieczerzę, namalowany w 1857 r. przez Franciszka Mainharta ze Skoczowa.

Za kościołem stoi **plebania** zbudowana w XVIII w. z kamienia i cegły. Jest to piętrowy, prostokątny, częściowo podpiwniczony budynek, posiadający na parterze sklepienia kolebkowe, krzyżowe i klasztorne, a na piętrze pomieszczenia sklepienia kolebkowe. Elewacja frontowa plebanii znajduje się od południa. Pomiędzy starą plebanią a kościołem na małym skwerku umieszczono zegar słoneczny.

KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIÓŁA

Kościół został zbudowany w latach 1913–21 w stylu neobarokowym, wg planu budowni-

Kościół pw. św. Michała Archanioła w Goleiszowie, fot. Tomasz Maciejczyk

czego Maksa Wrany z Cieszyna, zastępując starą, kamienną, gotycką świątynię z drewnianą wieżą, postawioną w 1293 r. (prawdopodobnie przez Jakuba Smoka i Macieja Pinodiego), a przebudowaną w XV w. Pierwszy kościół, znajdujący się poniżej obecnego, został rozebrany w 1921 r. (niektóre jego fragmenty architektoniczne można zobaczyć w cieszyńskim muzeum).

Wewnątrz obecnego kościoła parafialnego znajduje się wiele relikwii z wyposażenia poprzedniej świątyni, m.in. obraz MB Różańcowej, obraz św. Jana Nepomucena z 1877 r. oraz kilka rzeźb barokowych. Pod chórem stoi kamienna **chrzcielnica** (prawdopodobnie z XIII w., z pierwszego kościoła). W ołtarzu wisi obraz św. Michała Archanioła. Budowla posiada okna z witrażami.

Na południe od świątyni (nieco powyżej) usytuowana jest późnobarokowa figura przydrożna z 1. poł. XIX w. To kamienna rzeźba św. Jana Nepomucena na postumencie. Poniżej plebanii, naprzeciwko kościoła znajduje się pięknie odnowiony budynek „Czytelni Katolickiej”.

ZBIORNIK TON

Idąc ulicą Jasną z centrum Goleiszowa, dostrzemy do **zbiornika Ton**. Jego tafla wyłania się niespodziewanie zza ściany drzew i krzewów. Miejsce to zachwyca spokojem, głęboką barwą wody i otaczającą przyrodą. Szczególnie upodobałi je sobie wędkarze.

Zalew jest pozostałością po dawnym kamieniołomie marglu niezbędnego do produkcji cementu. To właśnie od niemieckiego słowa określającego tę glinę (*Ton-Erde*) jeziorko wzięło swoją nazwę.

Wędkowanie nad Tonem, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Spacerując ulicą Nad Tonem – biegnącą wzdłuż jego brzegu – dostrzeżemy tunel. Ma on ok. 30 m długości i jest pozostałością po biegnącej tędy do cementowni linii kolejki wąskotorowej. Warto iść ulicą Nad Tonem do końca, by dotrzeć do **punktu widokowego**. Aby do niego trafić, należy skręcić w lewo przy wejściu do lasu i wspiąć się kilkadziesiąt metrów. Widok jest godny polecenia! Tuż obok tego miejsca zobaczymy dawne skocznie narciarskie. Niewiele z nich pozostało, ale warto wspomnieć, że były to **pierwsze igielitowe skocznie w Polsce**.

CIEKAWY Miejsca w gminie

FOLWARK W BAŻANOWICACH

Budynek zwany jest przez miejscowych „zamkiem”. Powstał prawdopodobnie pod koniec XVIII w. Został gruntownie przebudowany pod koniec XIX w. Front budynku zdobi herb.

Otoczają go, również zabytkowe, zabudowania gospodarcze. Nieopodal zamku znajdziemy barokową rzeźbę kamienną przedstawiającą św. Jana Nepomucena.

IZBA PAMIĘCI JURY GAJDZICY W CISOWNICY

W tej prastarej, pierwotnie pasterskiej miejscowości żył w latach 1777–1840 **Jura Gajdzica**, bibliofil i pisarz, autor pamiętników *Dłota pamięci rodu ludzkiego* oraz *Nieco z kroniki cieszyńskiej* – dziś kopalni wiedzy o kulturze Beskidu Śląskiego. By poznać bliżej życie i dzieło Jura Gajdzicy, warto odwiedzić tę izbę.

Pomysł stworzenia izby pamięci powstał w momencie wzmożonego zainteresowania się osobą pisarza. Gajdzicówka istnieje od XVIII w. i w niezmienionej formie przetrwała do dziś. W środku znajdziemy m.in. ekslibrisy, zdjęcia rodziny Gajdziców, drzewo genealogiczne, stare książki.

W Cisownicy mieszka również **prof. Tadeusz Stawek**, wieloletni rektor Uniwersytetu Śląskiego – erudyta i ekscentryk.

Dzisiaj wieś nabiera charakteru wypoczynkowego. Jej walory krajobrazowe doceniają mieszkańcy całego Śląska.

ZAMEK W DZIEGIELOWIE

To **renesansowy dwór rycerski**. Znajdziemy go na wschodnim krańcu wsi, gdzie krzyżuje się droga z Cieszyna do Ustronia i z Golezowa do Trzyńca. Wzniósł go ród Czelińców pod koniec XV w. Zniszczony podczas wojny trzydziestoletniej, został odbudowany przez nowego właściciela, Jana Goczałkowskiego, w połowie XVII w. Nadano mu wówczas kształt nieregularnego czworoboku z dziedzińcem. Sto lat później dobudowano piąte skrzydło. W 1793 r. budynek stał się własnością komory cieszyńskiej i został zamieniony na mieszkanie dla zarządcy oraz służby. W 1870 r. zamek spłonął. Pożar wybuchł w gorzelni. Obiekt szybko odbudowano, wprowadzono jednak sporo zmian, zacie-

rając jego pierwotny charakter. To z tego okresu pochodzą neogotyckie szczyty.

Po I wojnie światowej właścicielem zamku stał się Skarb Państwa. Urządzono w nim m.in. mieszkania oraz browar. Lokalny działacz ks. Karol Kulisz zamierzał otworzyć w nim m.in. uniwersytet ludowy, dom dla młodzieży i dom starców, ale jego plany unicestwiła II wojna światowa. Po wojnie w zamku mieściła się świetlica Związku Młodzieży Wiejskiej, jednak brak kompleksowego remontu powodował, że dwór niszczał. Zmiana nadeszła w 1993 r., kiedy to zamek przeszedł w ręce prywatnego właściciela. Po wielu remontach przywrócono mu kształt rycerskiego zamku, a we wnętrzach powstał hotel i restauracja.

Spacerując po zamku, warto zwrócić uwagę na **podwójny kartusz** z herbami Śreniawa – rodu Goczałkowskich i Odrowążów. Na elewacjach dziedzińca zobaczymy również ciekawe **portale**. Na uwagę zasługuje zwłaszcza barokowy, z XVII w., który znajdziemy w północnym skrzydle. Na połu-

Zamek w Dziegielewie – kartusz, fot. Tomasz Maciejczyk

dniowej elewacji znajduje się też niewielki **balkon**.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MARCINA W LESZNEJ GÓRNEJ

Późnobarokowy **kościół pw. św. Marcina** zbudowano w latach 1719–31. Stał w miejscu drewnianej, protestanckiej świątyni. W jego wnętrzu znajdują się barokowe **ołtarze**. W obejściu ołtarza głównego zobaczymy XVI-wieczną, renesansową rzeźbioną **płytę nagrobną**. Przedstawia rycerza Czelińca – ówczesnego właściciela zamku w Dziegielewie (zob. podrozdz. *Zamek w Dziegielewie*, s. 68). Warto pospacerować po przylegającym do kościoła **cmentarzu**. Natrafimy tu nie tylko na nagrobek z końca XVII w. czy barokową figurę św. Jana Nepomucena, ale również na kunsztowne żeliwne krzyże. To pamiątka po hutach, jakie działały przed laty w okolicach, m.in. w Ustroniu.

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. JERZEGO W PUŃCOWIE

Świątynię zbudowano w stylu późnogotyckim w 1518 r., co czyni ją **najstarszym murywanym kościołem na Śląsku Cieszyńskim**. Za budulec posłużył kamień oraz cegły. Wieża, choć stylistycznie pasuje do całości, została dobudowana na początku XX w. Najcenniejszym zabytkiem we wnętrzu kościoła jest **ołtarz**, który pamięta

jeszcze czasy drewnianej świątyni stojącej tu przed 1518 r. Na uwagę zasługują również: kuta **krata** z XVI w. przesłaniająca sakramentarium, **rzeźba Jana Nepomucena** z XVIII w. oraz **epitafium Jana Dworaka** – urzędnika komory cieszyńskiej z 1778 r. Warto zobaczyć również unikatowe **palmo-gwieździste sklepienie** wsparte na jednym filarze.

TRASY ROWEROWE I SZLAKI SPACEROWE

Podróżujący po terenie gminy **rowerzyści** wybrać mogą ciekawą **pętlę**: „Śladami Stroju Cieszyńskiego”. Pozwoli ona w ciągu jednego dnia poznać właściwie całą gminę. Aby jak najlepiej poznać znakomite walory turystyczne i krajobrazowe gminy, na jej terenie wytyczono **siedem pieszych szlaków spacerowych**.

Większość tras ma swój początek przy Gminnym Ośrodku Kultury oraz przystanku Golezów-Centrum.

Zamek w Dziegielewie, fot. Tomasz Maciejczyk

Kościół pw. św. Marcina w Lesznej Górnej, fot. LGD „Cieszyńska Kraja”

Pszczele miasteczko w Dzięgielowie

Przy ulicy Pasiecznej natrafimy na ciekawą **pasiekę**. Zbudował ją **Jan Gajdacz** – pasjonat pszczelarstwa, który nadał swoim ulom niezwykle formy. Pszczoły mieszkają w beskidzkich chatkach, młynie, kościele, ratuszu. Dotrzemy tu, jadąc w kierunku przejścia granicznego w Lesznej Górnej, gdzie skręcamy w prawo tuż przed samą granicą.

Położone na Mołczynie pszczele miasteczko Jana Gajdacza jest czymś unikatowym nie tylko w skali Polski, ale i całej Europy – przybywają do niego wycieczki z całego Starego Kontynentu, aby podziwiać to wspaniałe dzieło.

Pszczele Miasteczko Jana Gajdacza w Dzięgielowie, fot. Gmina Goleiszów

TRASY ROWEROWE

Okrężna trasa rowerowa „Śladami Stroju Cieszyńskiego”

To pętla rowerowa dla każdego, kto chce dobrze poznać gminę Goleiszów. Przebiega przez większość miejscowości na jej terenie, turysta odwiedza najważniejsze zabytki architektury oraz najciekawsze krajobrazowo i przyrodniczo miejsca. Trasa nie jest trudna. Wiedzie bocznymi drogami asfaltowymi, dzięki czemu jest bezpieczna. Nazwa szlaku nawiązuje do **stroju cieszyńskiego** (zob. podrzdz. *Tradycyjny ubiór*, s. 20), który można obejrzeć w Gminnym Ośrodku Kultury w Goleiszowie.

Długość: 40 km

Oznakowanie: kolor czarny

Do zobaczenia na szlaku

1. Gminny Ośrodek Kultury w Goleiszowie.
2. Przysiółek Żydów.
3. **Kępa** (285 m n.p.m.) – południowo-zachodnie ramię góry Chełm z rozległą panoramą.
4. Bażanowice: dawny **folwark**.
5. Dzięgielów: ewangelicki **dom opieki Emaus**, **zamek** z XV w.
6. Cisownica: **izba regionalna U Brzezínów**.
7. Goleiszów-Równia: **Izba Spadochroniarzy Polskich**.
8. Kisielów: **skansen Na Podlesiu**.
9. Goleiszów: neobarokowy **kościół z 1921 r.**

Powozownia w Puńcowie

Skansen założył w 2008 r. Andrzej Lancel. Wśród urządzeń i narzędzi spotykanych na dawnej wsi cieszyńskiej najciekawszymi eksponatami są **stare powozy**. Znajdziemy tu m.in. bryczkę wiedeńską z XIX w., kolasę, dyliżans, bryczkę towarową, a nawet sanie. Zobaczymy tu również sprzęty rolnicze i dawne domowe przedmioty codziennego użytku, jak choćby XIX-wieczną pralkę. Skansen znajduje się przy ulicy Cieszyńskiej

SZLAKI PIESZE

Szlak nr 1 – Jasieniowa

Łatwa trasa z kilkoma podejściami o sporych walorach krajobrazowych biegnąca zboczami góry **Jasieniowa** (521 m n.p.m.). Długość: 7 km (3 godz.)

Oznakowanie: kolor czerwony

Przebieg szlaku

1. **Gminny Ośrodek Kultury w Goleiszowie**. W jego podziemiach mieści się **Izba Oświęcimska** upamiętniająca kaźń więźniów goleszowskiego podobozu KL Auschwitz-Birkenau.
2. **Zbiornik wodny Ton**.
3. **Punkt widokowy i skocznie narciarskie** na zboczach Jasieniowej.
4. **„Wąwóz”**, czyli dawny kamieniołom wapieni cieszyńskich – doskonałe miejsce dla miłośników geologii.

5. **Jeziorko Pod Księżcem**. Kolejny niezwykły kamieniołom, który zmienił się w jeziorko krasowe.

6. **Widok na Czantorię** z Wyrgóry.

7. **Pomnik Pod Grabówką** upamiętniający zamordowanych w tym lesie więźniów hitlerowskiego obozu w Goleiszowie.

Szlak nr 2 – pod Chełmem

Doskonały szlak na wędrowki z dziećmi. Nie jest wymagający i pozostawia niezapomniane wrażenia dzięki znakomitym widokom.

Długość: 8 km (2,5 godz.)

Oznaczenie: kolor zielony

Przebieg szlaku

1. **Gminny Ośrodek Kultury w Goleiszowie**.
2. **Ulica Wolności** – pierwotna oś osadnicza Goleiszowa.
3. **„Czytelnia Katolicka”** – historyczny ośrodek krzewienia kultury w Goleiszowie

Zbiornik Ton w Goleiszowie, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Góra Chełm – panorama,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

- oraz neobarokowy kościół pw. św. Michała Archanioła.
- 4. Ewangelicko-augsburski kościół z 1793 r.
- 5. Dworzec PKP.
- 5. Góra Chełm (464 m n.p.m.) – miejsce, gdzie dawniej działała szkoła szybowcowa. Ze szczytu widać rozległą panoramę Beskidów i Śląska Cieszyńskiego.
- 6. Urząd Gminy Goleszów (budynek pochodzi z 1929 r.).
- 7. Gminny Ośrodek Kultury w Goleszowie.

Szlak nr 3 – cisownicki

Szlak o wyjątkowych walorach krajobrazowych, niezbyt trudny, ale przy kilku podejściach wymagający dobrej kondycji fizycznej. Długość: 10 km (4 godz.)
Oznaczenie: kolor zielony

Przebieg szlaku

1. Świątlica gminna w Cisownicy.
2. Jar potoku Przykopa z wodospadami.
3. Izba regionalna U Brzezinów.
4. „Taliańskie schody” – stuletnie umocnienia brzegowe zbudowane przez Włochów zwanych tu „Talianami”.
5. Źródło na zboczu Grodziska.
6. Osiedle Na Budzin i Podlesie z malowniczą panoramą Beskidów i Bramy Morawskiej.

7. Zbocza góry Tuł. Dawne schronisko PTTK Pod Tułem – dziś restauracja z miejscami noclegowymi.
8. Cisownica i gospodarstwo agroturystyczne U Zająca.

Szlak nr 4 – graniczny

Szlak łączy walory krajobrazowe z poznawaniem ciekawych zabytków. Prowadzi przez dwie przygraniczne miejscowości: Dzięgielów i Leszną Górną. Jest łatwy i ma charakter pętli. Z uwagi na fakt, że znaczna jego część prowadzi drogami asfaltowymi, można go polecić również rowerzystom.

Długość: 10 km (3,5 godz.)

Oznaczenie: kolor niebieski

Przebieg szlaku

1. OSP w Dzięgielowie.
2. Most na Puńcówce.
3. Zamek w Dzięgielowie z XV w.
4. Przejście graniczne i pszczele miasteczko Jana Gajdacza w Dzięgielowie.
5. Buczynowy las karpacki na zboczach góry Tuł.
6. Dawne schronisko PTTK Pod Tułem – dziś restauracja z miejscami noclegowymi.
7. Dzięgielów.

4. Potok Cieplica i pomnik Jerzego Wisetki, rozstrzelanego tu przez hitlerowców działacza Batalionów Chłopskich.
5. Szczyt Machuli z okazałym dębem Baba Jaga. Dąb ma 3,5 m obwodu. To także stanowisko występowania storczyka bladego – jedno z największych w Polsce.
6. Koniec szlaku przy świetlicy gminnej w Cisownicy.

Szlak nr 6 – dojściowy: Goleszów – Dzięgielów

To szlak bardzo łatwy. Doskonała propozycja na popołudniowy spacer w malowniczej scenerii. Może on stanowić przedłużenie szlaku granicznego o trasę z Goleszowa. Długość: 3 km (1 godz.)

Oznaczenie: kolor żółty

Przebieg szlaku

1. Gminny Ośrodek Kultury w Goleszowie.
2. Przysiółek Szeroka.
3. Widok na zbocze Jesionowej z budynkiem przedszkola (dawna willa dyrektora cementowni).
4. Las Jasieniowej.
5. OSP Dzięgielów.

Szlak nr 7 – partyzancki

Szlak prowadzi najwyższymi partiami gminy Goleszów – masywem Małej Czantorii. Przybliży zarówno przyrodę, jak i historię tych ziem. Choć trasa jest krótka, wymaga

Szlak nr 5 – dojściowy: Goleszów – Cisownica

Szlak o wyjątkowych walorach krajobrazowych jest bardzo łatwy i może stanowić dojście do szlaku cisownickiego.

Długość: 5 km (1,5 godz.)

Oznaczenie: kolor żółty

Przebieg szlaku

1. Gminny Ośrodek Kultury w Goleszowie.
2. Okolice jeziora Ton.
3. Przysiółek Goruszka.

Zamek w Dzięgielowie,
fot. Tomasz Maciejczyk

dość dobrego przygotowania kondycyjnego ze względu na duże różnice wysokości i strome podejścia.

Długość: 3 km (1,5 godz.)

Oznaczenie: kolor czerwony

Przebieg szlaku

1. Początek szlaku w **Cisownicy-Podlesiu**.
2. „**Spowiedzisko**” – miejsce, gdzie spotykali się potajemnie ewangelicy na modlitwy w czasach kontrreformacji w XVIII w.
3. **Pomnik partyzantów** pod Małą Czantorią. Stoi w miejscu, gdzie w 1943 r. zginęli w walce z Niemcami partyzanci z oddziału Czantoria.
4. Pętlę zamykamy na wysokości „**spowiedziska**”.

PRZYDATNE ADRESY

Punkt Informacji Turystycznej, ul. Cieszyńska 29, 43-440 Goleiszów, tel./faks: 33 4799928, e-mail: goleszow@silesia.travel, www.goleszow.pl, czynne: pn.–czw. 9.00–17.00, pt. 8.00–16.00

AGROTURYSTYKA, HOTELE, PENSJONATY

Pod Tułem, Cisownica 140, Goleiszów, tel.: 33 8527947, 692613140, www.podtulem.pl

Apartamenty Cisownica, Cisownica 538, tel.: 601939047, www.noclegicisownica.pl

Agroturystyka Janko, Cisownica 30, tel.: 33 8528861, 603093684

Agroturystyka U Brzezínów, Cisownica 116, tel.: 33 8528814

Agroturystyka U Zająca, Cisownica 23, tel.: 33 8528656, 601676973

Gospodarstwo agroturystyczne U Gajdziców, Cisownica 169, tel.: 506116650, e-mail: jgajdzica@interia.pl

Zamek w Dzięgielowie, ul. Zamkowa 38, Dzięgielów, tel.: 33 8231996, 789348121, www.zamek-dziegielow.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Rena, Kisielów, ul. Główna 40, tel.: 33 8527466, 502169900, www.kisielow.pl

Rezydencja „M” na górze Chełm, Godziszów 85, 43-440 Goleiszów, tel.: 33 8528144,

530132930, 509391081, www.pensjonatmarkis.eu

Etno Chata Topolej, ul. Wiejska 22A, 43-440 Goleiszów Równia, tel.: 665668228, 607272831, www.topolej.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Pod Grabówką, ul. Nowalijek 12, Goleiszów, tel.: 33 8527753, 608041684

Pokoje Grażyna, ul. Zakładowa 10, Goleiszów, tel.: 696096668, www.pokojegrażyna.neostrada.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Na Kamieńcu, ul. Astrów 40, Goleiszów, tel.: 33 8528524, e-mail: agro-ula@tlen.pl

RESTAURACJE I PUBY

Marlin, ul. Cieszyńska 79, 43-440 Goleiszów, Bażanowice, tel.: 33 8527116, 500235591, www.restauracjamarlin.pl

Pod Tułem, Cisownica 140, tel.: 33 8527947, 692613140, www.podtulem.pl

Bar szybkiej obsługi Pega, Cisownica 287, Goleiszów, tel.: 605420222

Corient, ul. Cieszyńska 25, Goleiszów, tel.: 33 4790055

Goleiszów Pub, ul. Astrów 1, Goleiszów, tel.: 33 8586166, 505666682, www.gooleiszowpub.pl

Widok z góry Chełm na Małą i Wielką Czantorię, fot. Tomasz Maciejczyk

GMINA SKOCZÓW

Położenie gminy **Skoczów** sprawia, że jest ona znakomitą bazą wypadową w pobliskie Beskidy lub do naszych południowych sąsiadów. Jednocześnie doskonałe warunki do uprawiania turystyki pieszej lub rowerowej, urokliwe krajobrazy Pogórza Cieszyńskiego oraz liczne zabytki kultury i przyrody sprawiają, że Skoczów jest miejscem, gdzie można ciekawie spędzić wolny czas.

Gmina położona jest w dolinie wzgórz Kaplicówka oraz Góra Wiślicka. Zamieszkuje ją 26 tys. osób. W jej skład wchodzi miasto Skoczów oraz miejscowości: Bładnice, Harbutowice, Kiczycze, Kowale, Międzywiecie, Ochaby, Pierściec, Pogórze, Wilamowice i Wiślica.

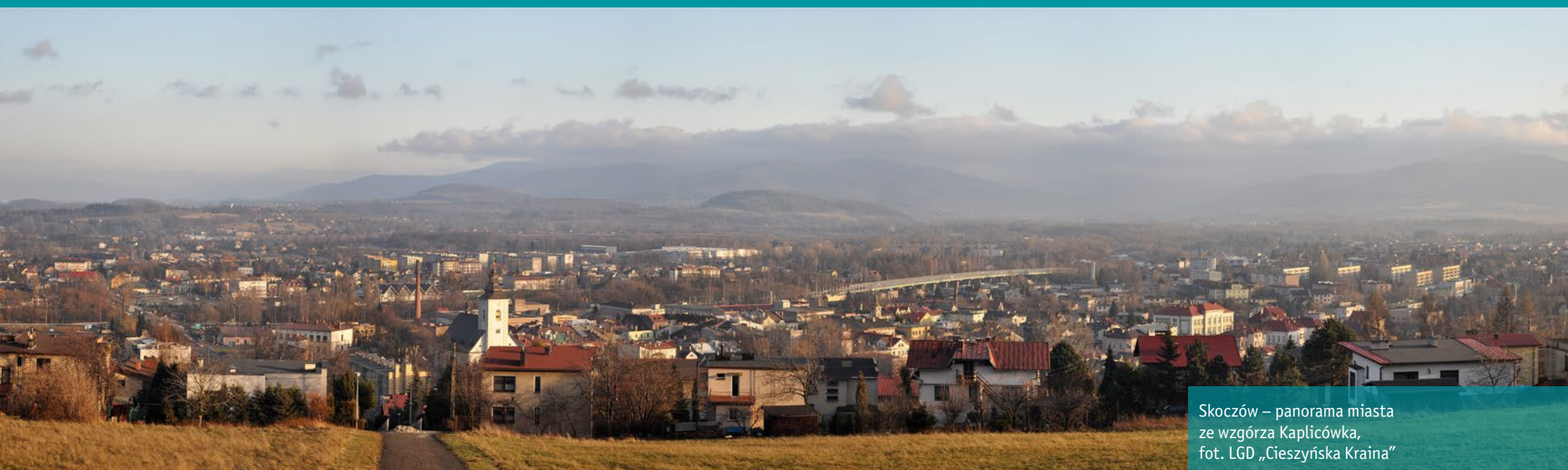
HISTORIA SKOCZOWA

Najstarsze ślady bytności człowieka w okolicach Skoczowa datuje się na V w. p.n.e. Istniała tu wówczas osada zamieszkiwana przez ludność kultury łużyckiej. W jej miejscu stanął gród plemienia Gołyszyców. Grodzisko położone było ok. 2 km na połu-

dniowy wschód od teraźniejszego centrum miasta, na terenie dzisiejszego Międzywiesia. Przetrwało do IX w. Usytuowane było na wzgórzu nad doliną rzeki Bładnicy. Gród miał charakter obronny, otoczony był wałem ziemnym i fosą. Był to prawdopodobnie najbardziej na wschód wysunięty gród Gołyszyców, a jego zadaniem mogła być obrona granicy z Wiślanami. W IX w. osada została zniszczona, najprawdopodobniej przez wojska wielkomorawskiego księcia Świętopełka II.

Za najstarszą, choć podważaną przez wielu badaczy notkę, gdzie pojawia się nazwa „Skoczów”, uważa się dyplom wystawiony przez Mieszka Otyłego dla rycerza Przecha z Zabłotcia. Na liście świadków wzmiankuje się tam Mikołaja – pisarza księżęcego ze wsi Coczów. Oznaczałoby to, że Skoczów istniał już w 1. poł. XIII w. Jeśli ten dokument nie jest prawdziwy, to najstarsza sprawdzona wzmianka o Skoczowie pochodzi z 1327 r. i pojawiła się w dokumencie lennym księcia Kazimierza I.

Miasteczko rozwinęło się z pierwotnego podgrodzia. Zadaniem samego grodu była ochrona szlaku handlowego prowadzącego z Cieszyna. Z czasem podgrodzie przeobraziło się w osadę targową. Nie leżała ona

Skoczów – panorama miasta ze wzgórza Kaplicówka, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

jeszcze w miejscu dzisiejszego rynku, lecz kilkaset metrów na północ od niego.

Dzisiejszy Skoczów, z regularnie rozplanowanymi ulicami wokół głównego placu, został lokowany pod koniec XIV w. na prawie niemieckim. W 1447 r. po raz pierwszy wzmiankowana jest tutejsza parafia. Około 1470 r. miasto strawił pożar. Zniszczeniu uległa wówczas większość dokumentów miejskich, stąd problemy historyków

w ustaleniu konkretnej daty lokacji miasta i innych wydarzeń sprzed pożaru.

Skoczów odbudowano, zwiększając przy okazji jego przywileje. Do miasta zaczęli przybywać nowi mieszkańcy, m.in. z Węgier i Moraw, co powodowało przemianę charakteru osady z handlowego w rzemieślniczy. Świadczą o tym dokumenty mówiące o licznie działających tu cechach. Najlepiej rozwinięty był **cech garncarzy**, a sława tu-

tejszych wyrobów ceramicznych znacznie przekraczała granice regionu.

Podczas reformacji mieszczenie, zwłaszcza starszyzna cechowa, przeszli na protestantyzm. Wkrótce odebrano katolikom kościoły i nasilały się antykatolickie restrykcje.

W latach 1573–77 powstało skoczowsko-strumieńskie państwo stanowe. To efemeryczne państewko utworzył nowy właściciel Skoczowa: Gotard z Łagowa. Przebudował on również w tym okresie zamek skoczowski na murowany. W 1610 r. miasto, decyzją cieszyńskiego księcia Adama Wacława, znów przeszło na katolicyzm. Wiek XVII, podobnie jak XVIII, nie były szczęśliwym okresem w dziejach miasta. Walki związane z wojną trzydziestoletnią, a także epidemie doprowadziły do wyludnienia ziemi skoczowskiej. Miasta nie oszczędziły również pożary. Pierwszy zamienił Skoczów w popiół w 1713, drugi w 1756 r.

Tym razem postanowiono odbudować miasto w formie murowanej. Skoczów podniósł się z upadku. Powstał nowy ratusz (1797) oraz jeden z symboli miasta – **fontanna z figurą Trytona** (1775; zob. podręcz. *Spacer po Skoczowie*, s. 78).

Także wiek XIX był dla Skoczowa szczęśliwy. Budowano fabryki, rozwijał się przemysł tekstylny i garbarstwo. Coraz większa społeczność żydowska postawiła synagogę. Rozwój miasta przyspieszyło dodatkowo podłączenie go w 1888 r. do linii kolejowej Cieszyn – Bielsko. Miasto zostało zelektryfikowane, powstała gazownia oraz nowe, reprezentacyjne gmachy (m.in. szkoły i sądu – dzisiejszy budynek poczty).

Po I wojnie światowej miasto stało się jednym z głównych przedmiotów sporu polsko-czechosłowackiego. W 1919 r. doszło do bitwy pod Skoczowem. Zatrzymała ona czeską inwazję na linię Wisły. Skoczów pozostał w rękach Polaków.

Do wybuchu II wojny światowej rozwijała się polska oświata i kultura. Jej czołowym reprezentantem był tutejszy nauczyciel **Gustaw Morcinek** (więcej zob. ramka *Gustaw Morcinek*, s. 82).

Podczas II wojny światowej naziści wymordowali większość skoczowskiej inteligencji. Samo miasto podupało podczas radzieckiej ofensywy zimą i wiosną 1945 r. Zniszczono wówczas 65% budynków mieszkalnych, ucierpiały fabryki, wodociągi, linia kolejowa oraz wszystkie mosty.

Wisła w gminie Skoczów, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Rzeźba św. Jana Sarkandra,
fot. Tomasz Maciejczyk

Skoczowski święty

W czasach reformacji urodził się w Skoczowie święty **Jan Sarkander** (1576). W Ołomuńcu, Pradze i Grazu zdobył gruntowne wykształcenie, osiągając tytuł doktora teologii, został również kapłanem. Zamieszkał w Holeszowie pod Ołomuńcem. Gdy podczas wojny trzydziestoletniej pod bramami miasta pojawiły się polskie oddziały lisowczyków, Jan Sarkander zorganizował procesję z Najświętszym Sakramentem, pokazując, że miasto jest katolickie. Lisowczycy odstąpili od najazdu, ale sam organizator został oskarżony o sprowadzenie wojsk polskich na Morawy (wcześniej Sarkander przebywał m.in.

w Częstochowie i Krakowie). Odbyla się rozprawa. Sarkandra poddano torturom, w wyniku których zmarł (1620). W 1995 r. męczennik został kanonizowany przez Jana Pawła II. Z tej okazji papież odwiedził Skoczów, gdzie odprawił mszę dziękczynną na **wzgórzu Kaplicówka** (więcej zob. podrozdz. *Spacer po Skoczowie*, poniżej). Jako że Jan Sarkander nie złamał na torturach tajemnicy spowiedzi namiestnika Moraw Władysława Popiela Lobkovitza, został patronem dobrej spowiedzi.

Po wojnie rozpoczęto odbudowę. Uruchomiono i znacjonalizowano dawne fabryki. Zaczęły też powstawać nowe, np. związane z Fabryką Samochodów Małolitrażowych, odlewnia żeliwa czy kuźnia. Skoczów rozrósł się o osiedla mieszkaniowe i do dziś pozostaje najbardziej uprzemysłowionym miastem powiatu cieszyńskiego.

Ostatnim wielkim wydarzeniem w historii miasta była wizyta papieska 22 maja 1995 r. Jan Paweł II odprawił na wzgórzu Kaplicówka mszę, przybывая tu z Ołomuńca, gdzie dzień wcześniej kanonizował skoczowianina Jana Sarkandra (zob. ramka *Skoczowski święty*, powyżej).

SPACER PO SKOCZOWIE

Wycieczkę rozpoczynamy na skoczowskim **ryнку**. To centrum średniowiecznego Skoczowa i główny element ówczesnego układu

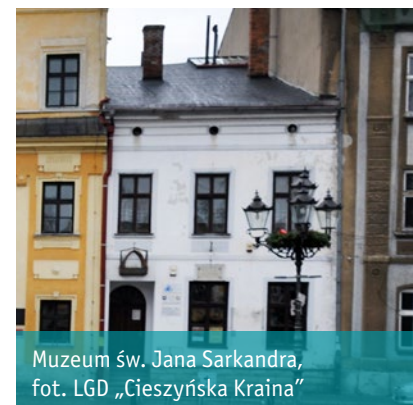

Fontanna na rynku z figurą Trytona;
z tyłu wieża ratuszowa,
fot. Tomasz Maciejczyk

miasta. Od rynku odchodzi siedem ulic. Wśród nich Cieszyńska i Bielska mają charakter tranzytowy, reszta to ulice śródmiejskie.

Choć kształt placu zachował się bez zmian od czasów lokacji, to jego architektura przechodziła wielokrotnie przeobrażenia, głównie za sprawą pożarów i wojen. Wyodrębniającą się budowlą na rynku jest **ratusz**. Stoi w zachodniej pierzei rynku. Powstał na przełomie XVIII i XIX w. w stylu późnego baroku. Zasadniczym elementem fasady jest **wieża**. Dobudowano ją w 1801 r. Zdobija portal w formie archiwolty wspartej na pilastrach. Nad nim widzimy balkon z dwoma herbami. Jeden przedstawia herb Skoczowa, drugi herb księcia sasko-cieszyńskiego Kazimierza Alberta. Na kolejnej kondygnacji wieży dostrzec można obraz przedstawiający św. Jana Sarkandra. Okna na wieży, podobnie jak pozostałe, posiadają bogate zdobienia.

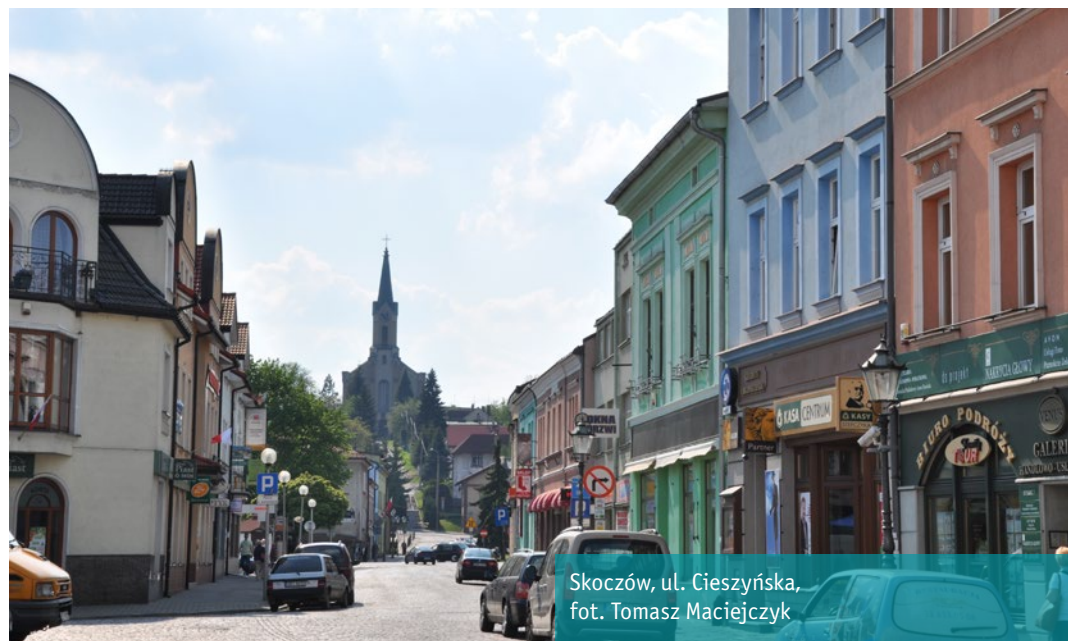
Na prawo od **ratusza** znajdziemy **Muzeum Jana Sarkandra** (w kamienicy nr 2). Zapoznamy się w nim z życiem świętego i historią jego kultu (więcej zob. ramka obok *Skoczowski święty*). Dodatkowo w muzeum

Muzeum św. Jana Sarkandra,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

można zobaczyć **wystawy** malarstwa, grafiki, rzeźby i fotografii, kościelne **starodruki** oraz eksponaty z regionalnych kościołów, jak choćby XVII-wieczny **konfesjonał**. Sama kamienica pochodzi z XVII w. W piwnicach znajduje się **kaplica** z początku XV w. Ulokowanie muzeum nie jest przypadkowe, tu bowiem w 1576 r. święty przyszedł na świat.

Bardzo ciekawie przedstawia się **wschodnia pierzeja rynku**. Obecny kształt budynków to wynik odbudowy po pożarze z 1910 r.

Skoczów, ul. Cieszyńska,
fot. Tomasz Maciejczyk

Rynek w Skoczowie,
fot. Tomasz Maciejczyk

Fontanna z figurą Trytona w Skoczowie,
fot. Tomasz Maciejczyk

Ich elewacjom nadano wówczas secesyjny kształt, zdobiąc je motywami kwiatowymi i zwierzęcymi. Uwagę przykuwają ozdobne gzymsy oraz stolarka drzwiowa i okienna. Urodę tej pierzei nadają także zakończone rokokowymi attykami **budynki nr 15 i 16**.

Centrum rynku zdobi kamienna **fontanna** z rzeźbą przedstawiającą półnagięgo mężczyznę na rybie trzymającego muszlę. Nazywa się go „Trytonem”, „Neptunem” lub „Jonaszem”. Jest to figura dłuta skoczowskiego artysty Wacława Donaya i powstała prawdopodobnie pod koniec XVIII w. Na początku XX w. przeniesiono ją na zbocze Kaplicówki. Do centrum miasta wróciła dopiero w 1975 r., a na rynek w latach 90. XX w.

Wychodzimy z rynku ulicą Fabryczną. Docieramy przed okazały **jasny budynek (nr 5)**. To jeden z najcenniejszych zabytków Skoczowa. Mieści się w nim **Muzeum im. Gustawa Morcinka** (więcej zob. ramka *Gustaw Morcinek*, s. 82). Obecny kształt zawdzięcza odbudowie po pożarze, który strawił go na początku XX w. Mimo pod-

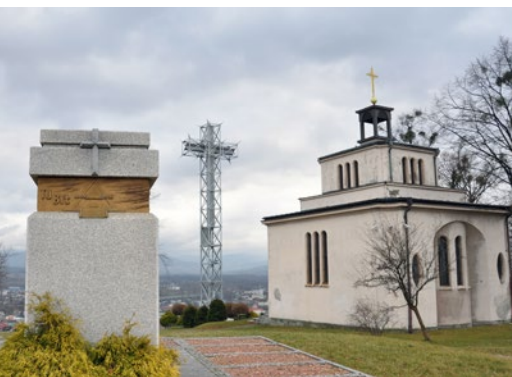
wyższenia o jedną kondygnację zachował swój późnobarokowy, XVIII-wieczny kształt. Jego piwnice pamiętają XV w. Na niezwykle bogato zdobionej elewacji wyróżnia się **gzyms kordonowy**, półkoliście wygięty nad wejściem. Dostrzeżemy pod nim figurę Chrystusa Dobrego Pasterza oraz portal. Uwagę zwracają również **półkoliste narożniki** budynku.

W muzealnych wnętrzach zobaczymy nie tylko pamiątki po pochodzącym ze Skoczowa pisarzu Gustawie Morcinku. Ekspozyty przybliżają również pradzieje ziemi skoczowskiej oraz rzemiosło Śląska Cieszyńskiego.

Wracamy na rynek i wchodzimy w ulicę Bielską. Warto zwrócić uwagę na ozdobne elewacje **budynków nr 18 i 20**. Ulicą poprzeczną dochodzimy do ulicy Kościelnej, którą idziemy w prawo w kierunku kościoła. Tuż przy nim znajdziemy ciekawy **przekład zabudowy modernistycznej (dom nr 11)**. Jest surowy, zdobią go jedynie pionowe gzymsy, dzieląc budynek symetrycznie na dwie połowy. Obiekt powstał w 1933 r.

Muzeum im. Gustawa Morcinka
w Skoczowie, fot. Tomasz Maciejczyk

Kaplica i krzyż na wzgórzu Kaplicówka,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Dochodzimy do **świątyni pw. św.św. Apostołów Piotra i Pawła**. Znajdujące się przy kościele **rzeźby** pochodzą z 2. poł. XVIII w. i przedstawiają św. Jana Nepomucena, Jana Kantego, Jana Sarkandra oraz Piotra z Alkantary.

Budowla jest już piątą świątynią, która stoi w tym miejscu. Cztery poprzednie strawiły pożary. Obecna powstała w 1762 r. w stylu późnobarokowym. Jest to budowla trójnawowa. W jej wnętrzu zobaczymy m.in. rokokową **ambonę** z 1842 r., **obraz MB Skoczowskiej** z 1737 r. (w ołtarzu bocznym) oraz wiele **obrazów i figur** nawiązujących do życia św. Jana Sarkandra. Od 2012 r. w złotym relikwiarzu przechowywany jest także **fragment materiału nasączony krwią Jana Pawła II**.

Gustaw Morcinek

Pisarz urodził się w Karwinie (1891), ale swoje najbardziej twórcze lata spędził w Skoczowie, gdzie od 1919 r. pracował jako nauczyciel w liceum. To tu powstała jego najśłynniejsza nowela: *Łysek z pokładu Idy*. W twórczości czerpał sporo z codziennego życia mieszkańców Śląska Cieszyńskiego oraz z tutejszych podań i legend. Jedną z nich, opowiadającą o zbrojcy – odpowiedniku tatrzańskiego Janosika, była inspiracją do napisania powieści dla młodzieży *Ondraszek*.

Wojnę Morcinek spędził w obozach koncentracyjnych, co odbiło się w jego powojennej twórczości. Działacz społeczny zaangażowany w życie Skoczowa. Przez pewien okres czasu mieszkał w Katowicach i działał jako polityk. Zmarł w szpitalu w Krakowie, a pochowany został w Cieszynie.

Z kościoła idziemy ulicą Objazdową w kierunku ronda i dalej aż do miejsca, gdzie skręcając w prawo, rozpoczniemy wspinaczkę na wzgórze **Kaplicówka** (poinformują nas o tym odpowiednie tablice). To jedno z najważniejszych miejsc w najnowszych dziejach miasta. To tutaj 22 maja 1995 r. Jan Paweł II odprawił mszę, w której uczestniczyło 300 tys. wiernych (więcej zob. ramka *Skoczowski święty*, s. 78).

Na szczycie wzgórza wznosi się **kaplica św. Jana Sarkandra**, w której wnętrzu znajduje się kopia cudownego obrazu MB Pompejańskiej. Wybudowano ją w 1934 r. w stylu panującego wówczas modernizmu. Tuż obok stoi **krzyż** przywieziony tu z lotniska Katowice-Muchowiec, gdzie również odbywało się spotkanie z papieżem. Miejsce, w którym ustawiony był ołtarz papieski, upamiętnia monument. Z Kaplicówki podziwiać możemy wspaniałą panoramę Skoczowa i Beskidów.

Z Kaplicówki schodzimy ulicą Z. Kossak-Szatkowskiej. Natrafiamy tu na ewangelicko-augsburski **kościół pw. Świętej Trójcy**. Zbudowano go w 1865 r. wg projektu wiedeńskiego architekta Horky'ego. Świątynia ma styl eklektyczny z mocnymi akcentami neogotyckimi. Była dwukrotnie zniszczona: po raz pierwszy spłonęła podczas czeskiego ostrzału artyleryjskiego w 1919 r., kolejnego zniszczenia dokonały w 1945 r. pociski Armii Czerwonej. W 1995 r. w drodze na Kaplicówkę zatrzymał się w świątyni Jan Paweł II. Zaproszony został przez

Wnętrze kościoła pw. św. św. Piotra i Pawła w Skoczowie,
fot. Tomasz Maciejczyk

Ścieżka na Kaplicówkę,
fot. Tomasz Maciejczyk

Kościół pw. Znalezienia Krzyża
Świętego w Skoczowie,
fot. Tomasz Maciejczyk

społeczność ewangelicką do wspólnego odmówienia modlitwy *Ojcze nasz*.

Wchodzimy w ulicę Cieszyńską, a następnie skręcamy w prawo, w ulicę Mickiewicza. Na skrzyżowaniu znajdziemy **monument** wskazujący miejsce, gdzie przed II wojną światową stała synagoga. Mijamy ulicę Szpitalną. Jej nazwa nie jest przypadkowa. Od XV w. funkcjonował tu niewielki szpital,

którego elementem była kaplica. Pamiątką po niej jest mały **kościółek pw. Znalezienia Krzyża Świętego**. W świątyni, która dawniej stała w jego miejscu, ochrzczono Jana Sarkandra. Pierwotna budowla mogła powstać nawet w XII w., a obecna pochodzi z XIX w. Sklepienie nad nawą we wnętrzu zdobią wykonane w XX w. malowidła przedstawiające życie św. Jana Sarkandra.

Wracamy na ulicę Mickiewicza. Tu natrafiamy na neoklasycystyczny **budynek nr 14**, wzniesiony w 1901 r. dla dawnego sądu grodzkiego. Dziś działa w nim poczta. Warto również zwrócić uwagę na **architekturę modernistyczną**, którą reprezentują **budynki nr 17, 22, 26, 32 i 35**.

CIĘKAWY Miejsca w gminie

OCHABY - KONIE I DINOZAURY

W Ochabach znajduje się słynna **stadnina koni** powołana do życia w 1952 r. Jako jedyna w Polsce hodowała konie angloarabskie

typu francuskiego. Te wspaniałe konie sportowe wyróżniają się dobrym charakterem, urodą i dużym temperamentem. Przy stadninie utworzono ośrodek sportów konnych.

Od 2010 r. gospodarstwo należy do prywatnego właściciela, który na przyległym do stadniny terenie zbudował park rozrywki i edukacji. W **Dream Parku Ochaby** znajdziemy m.in. park miniatur, park linowy czy kino 6D, jednak największe atrakcje to park dinozaurów oraz prehistoryczne oceanarium, gdzie można poznawać życie pradawnych morskich stworzeń (więcej o Dream Parku zob. ramka *Dream Park Ochaby*, s. 198).

Z zabytków miejscowości warto wymienić **kościół pw. św. Marcina**. Parafię założono tu już na przełomie XIV i XV w. Obecną świątynię wybudowano w latach 1807–10.

PIERŚCIEC

W wiosce stoi jedno z nielicznych w Polsce **sanktuariów św. Mikołaja**. Kult tego popularnego świętego trwa tu nieprzerwanie od 400 lat. Wiąże się on z pożarem wsi w 1616 r. Spłonęły wówczas wszystkie

Kościół Świętej Trójcy w Skoczowie,
fot. LGD „Cieszyńska Kraja”

Kościół pw. św. Mikołaja w Pierścicu,
fot. LGD „Cieszyńska Kraja”

zabudowania, z pożogi uratowała się jedynie figura świętego. Uznano to za znak i do dziś miejscowy kościół odwiedzany jest przez pielgrzymów.

WILAMOWICE

W miejscowości natrafimy na ciekawy **cmentarz żydowski**. Macewy ułożone są tu w formie okręgu. W jego centralnym punkcie znajduje się **pomnik** upamiętniający ofiary Holokaustu. Nie jest to oryginalne umiejscowienie żydowskich nagrobków, cmentarz został bowiem rozebrany podczas II wojny światowej. Odbudowano go w latach 50. XX w., ale po opuszczeniu przez Żydów Skoczowa zaczął popadać w ruinę. Uporządkowano go w 1996 r., ustawiając ocalałe macewy w formie okręgu. Na terenie cmentarza natrafimy też na **aleję dwunastu stupeńdziesięcioletnich lip** – pomnik przyrody.

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

W Skoczowie znajdzie coś dla siebie zarówno pieszy turysta, który pragnie przemierzać z plecakiem długie kilometry szlaku, jak i ten, który wpada tu jedynie na popołudniowe przechadzki ścieżkami edukacyjnymi i krótkimi trasami. Są też interesujące i różnicowane trasy rowerowe oraz szlaki poprowadzone z myślą o miłośnikach narciarstwa biegowego.

TRASYSZLAKI I ŚCIEŻKI ROWEROWE

Przez gminę Skoczów przebiegają trasy rowerowe wyznaczone w ramach szlaków Euroregionu Śląsk Cieszyński: subtrasa **24 C** (czerwona) z Chałupek do Jasnowic oraz subtrasa **11 Y** (żółta) z Cieszyna do Strumienia.

Ścieżki rowerowe wałami wiślanymi

Po obu stronach rzeki biegają utwardzone ścieżki przygotowane z myślą o rowerzystach latem i narciarzach biegowych zimą.

W Dream Parku Ochaby,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Trasy łączą **stadninę koni w Ochabach z Harbutowicami**. Każda ma ok. 9 km długości. Najbardziej urokliwym odcinkiem ścieżki na lewym wale jest odcinek od mostu na ulicy Bielskiej do Harbutowic przebiegający tonącymi w zieleni parkowymi ścieżkami i pozwalający cieszyć się beskidzkimi panoramami.

SZLAKI PIESZE

Szlak zielony

Szlak przygotowany na jednodniową wycieczkę. Nie jest trudny, ale na turystę czeka tu kilka stromych podejść (np. na szczyt **Zebrzydki** – 577 m n.p.m.). **Należy zwrócić szczególną uwagę na miejsca zmiany oznakowania szlaku.** Początkowo idziemy **zielonym** szlakiem, mijając Zebrzydkę, dochodzimy do znaku **czerwonego** i nim idziemy już do samego **schroniska na Błatniej**. **Przebieg: Skoczów – Górki Wielkie – schronisko na Błatniej; długość: 15 km (5 godz. marszu)**

Oznakowanie: kolor zielony, przechodzący potem w czerwony

Do zobaczenia na trasie Panoramy górskie pasma **Klimczoka i Szyndzielni**.

Górki Wielkie: Centrum Kultury i Sztuki „Dwór Kossaków”.

Schronisko na Błatniej: malowniczo położony i chętnie odwiedzany, wybudowany w latach 30. XX w. obiekt z 50 miejscami noclegowymi.

Szlak żółty

Trasa łączy spokojny spacer brzegiem Wiśły z wymagającym nieco wysiłku podejściem na **Równicę** (885 m n.p.m.). Dobre połączenie z Ustronia do Skoczowa powoduje, że jest to ciekawa propozycja na niedzielną wyprawę ze starszymi dziećmi, podczas której połączyć można trudy górskiej wędrówki z korzystaniem z atrakcji parku rozrywki na Równicy.

Przebieg: Skoczów – Lipowiec – Równica; długość: 11 km (4 godz. marszu)

Oznakowanie: kolor żółty

Do zobaczenia na trasie Malownicze **panoramy północnej części Beskidu Śląskiego i doliny Wiśły**.

Równica: park rozrywki i schronisko oferujące 48 miejsc noclegowych.

SZLAKI SPACEROWE

Szlak morcinkowski

Trasa znajduje się w Skoczowie i powstała, aby przybliżyć obecność w tym mieście Gustawa Morcinka (więcej zob. podrzdz. *Spacer po Skoczowie*, s. 78, i ramka *Gustaw Morcinek*, s. 82). Podczas 3-kilometrowego spaceru poznajemy miejsca związane z pisarzem.

Oznakowanie: kolor czerwony

Przebieg szlaku

- Muzeum im. Gustawa Morcinka**, ul. Fabryczna 3.
- Słoneczna Willa**. To dom, który pisarz wybudował w latach 1932–33. Pieniądze na budowę pochodziły m.in. z nagrody literackiej, jaką otrzymał za powieść

Pomnik Gustawa Morcinka,
fot. Tomasz Maciejczyk

Wyrąbany chodnik. Po śmierci Morcinka w 1964 r. mieściło się tu pierwsze muzeum pisarza (ul. Leśna 2).

3. **Kamienica**, w której Gustaw Morcinek wynajmował pokój w latach 1919–25 (ul. Krzywa 16).
4. **Dom**, w którym pisarz wynajmował mieszkanie w latach 1930–34 (ul. Mickiewicza 39).
5. **Ulica Gustawa Morcinka** na osiedlu Górny Bór.
6. **Szkoła Podstawowa nr 1 im. G. Morcinka** (ul. Mickiewicza 11). Autor pracował tu jako wykładowca języka polskiego

i historii. Zarządzał też biblioteką i był organizatorem szkolnych inicjatyw kulturalnych. Na ścianie znajdziemy wmurowaną tablicę z popiersiem pisarza.

7. **Kamienica**, w której pisarz wynajmował mieszkanie w latach 1927–29 (ul. Szpitalna).
8. **Dom**, w którym mieszkał Morcinek w trakcie swego krótkotrwałego związku małżeńskiego z Zuzanną Lazarówną (ul. Szpitalna).
9. **Pomnik Gustawa Morcinka** (ul. Mickiewicza). Monument odsłonięto w 1987 r., a zaprojektował go prof. Jan Kucz z warszawskiej ASP.

Szlak sarkandrowski

Szlak znajduje się w Skoczowie i ma za zadanie przybliżyć związki z tym miastem św. Jana Sarkandra (więcej zob. podróźdz. *Spacer po Skoczowie* i ramka *Skoczowski święty*, s. 78). Kult męczennika trwający nieprzerwanie od XVIII w. przyczynił się do powstania w mieście wielu miejsc wspominających jego obecność. Poznamy je podczas spaceru skoczowskimi uliczkami o długości 4,2 km. Oznakowanie: kolor żółty

Przebieg szlaku

1. **Dom urodzenia Jana Sarkandra** (Rynek 2).
2. **Obraz świętego** na ratuszowej wieży (Rynek 1).

Wnętrze kościoła pw. św. św. Piotra i Pawła, fot. Tomasz Maciejczyk

3. **Kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła.** We wnętrzu znajdziemy relikwie świętego, poświęcony mu ołtarz z figurą nawiązującą do tej z grobu Sarkandra w Ołomuńcu, na sklepieniu znajdują się obrazy przedstawiające sceny z jego życia (wyjazd z matką do Przybora, pielgrzymka na Jasną Górę, męczeńska śmierć). Przed kościołem stoi figura przedstawiająca świętego.
4. **Kaplica św. Jana Sarkandra** na wzgórzu Kaplicówka.
5. **Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego** – miejsce, gdzie święty przyjmował pierwsze sakramenty i uczęszczał na mszę.
6. **Ulica św. Jana Sarkandra.** Ulica łączy miejsce urodzenia świętego z miejscem jego chrztu.
7. **Budynek Caritas.** Dawny prowadzony przez boromeuski dom sierot katolickich, którego patronem był Jan Sarkander. Teraz jest to Dom Opieki Społecznej

- dla Dzieci, wciąż prowadzony przez siostry (ul. Mickiewicza 36).
8. **Figura św. Jana Sarkandra** przy ul. Mickiewicza (powstała w 1890 r.).
 9. **Dom Sióstr Służebniczek.** Dom funkcjonujący pod patronatem świętego (ul. Mickiewicza 45).

Spacerowy Szlak Skoczowskich Zabytków

Trasa przybliży najważniejsze zabytki miasta i prowadzi przez istotne dla jego historii miejsca (więcej zob. podróźdz. *Spacer po Skoczowie*, s. 78). Trasa ma długość 3 km.

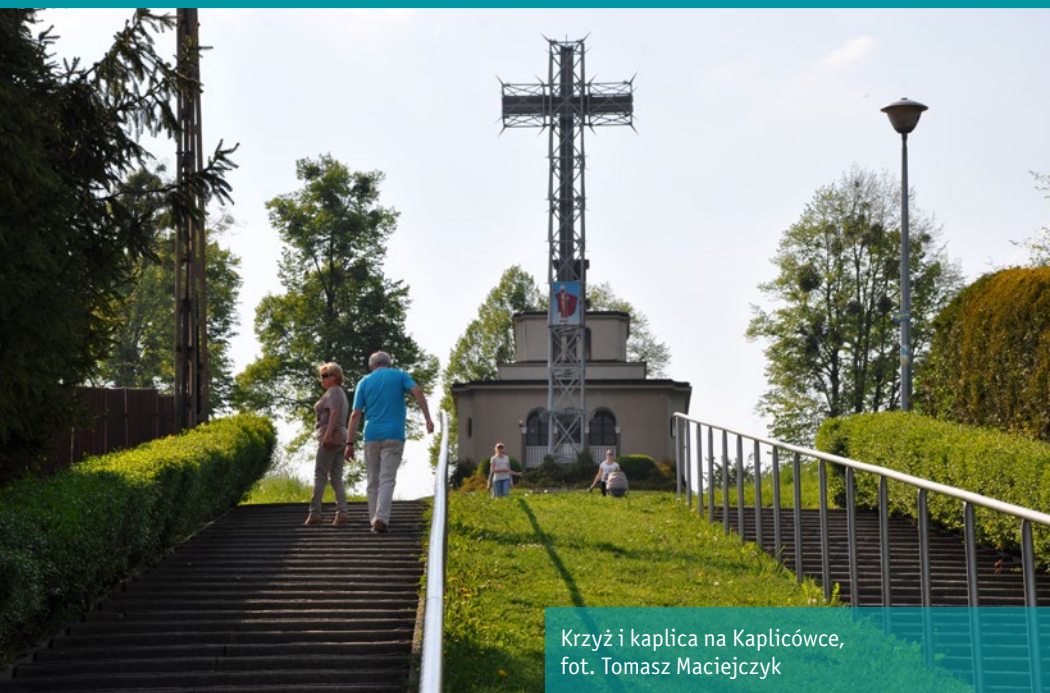
Oznakowanie: kolor niebieski

Przebieg szlaku

1. **Ratusz** (Rynek 1).
2. **Dom urodzenia św. Jana Sarkandra** (Rynek 2).
3. **Fontanna** z figurą Jonasza (Trytona).
4. **Secesyjne kamienice** na wschodniej pierzei rynku.

Dom, w którym mieszkał pisarz,
fot. Tomasz Maciejczyk

Krzyż i kaplica na Kaplicówce,
fot. Tomasz Maciejczyk

5. **Kamienica nr 5** przy ul. Fabrycznej (Muzeum im. Gustawa Morcinka).
6. **Ulica Zamkowa** (łącznik pomiędzy ulicami Bielską a Garbarską – dawniej ulica biegła na tyłach skoczowskiego zamku).
7. **Szkoła** przy ul. Bielskiej.
8. Miejsce, w którym stał do 1938 r. **zamek piastowski**.

Miejsce, gdzie dawniej stała synagoga w Skoczowie, fot. Tomasz Maciejczyk

9. **Secesyjne kamienice nr 18 i 20** przy ul. Bielskiej.
10. **Kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła** (ul. Szpitalna).
11. **Kaplica św. Jana Sarkandra** (wzgórze Kaplicówka).
12. Ewangelicko-augsburski **kościół Świętej Trójcy** (ul. Kossak-Szatkowski).
13. **Kamienny krzyż** (ul. Cieszyńska) postawiony w 1865 r. na dawnych rogatkach miasta.
14. **Pomnik** upamiętniający skoczowską synagogę (ul. Mickiewicza).
15. **Ulica Mickiewicza** – reprezentacyjna arteria miasta, przy której od XIX w. powstawały gmachy najważniejszych miejskich instytucji.
16. **Secesyjne kamienice** przy ul. Mickiewicza (pod nr.: 7, 9, 11, 12, 13, 17, 19, 21, 23, 25).
17. **Pomnik Naszym Bohaterom**. 20 lipca 1924 r., w 5. rocznicę bitwy pod Skoczowem, Towarzystwo Gimnastyczne Sokół dokonało odsłonięcia pomnika wg projektu prof. Raszki. Pierwotny monument został zniszczony przez Niemców w 1939 r. Obecny pomnik jest jego kopią.

Kim jest Utopiec?

Nie ma chyba na Śląsku Cieszyńskim mostku, rzeczki, stawu czy bagniska, gdzie nie mieszkałby **Utopiec**, czyli złośliwa postać, lubiąca wszystko, co związane z wodą. Utopce zazwyczaj nie mają miłego charakteru. Pomagają w zatapianiu łąk, swoim żabim wyglądem lubią straszyć małe dzieci, a wracających na podwójnym gazie z „szynku” mężczyzn potrafią nawet ściągnąć z mostu do wody i utopić. Podobno najłatwiej zobaczyć je podczas nowiu. Lubią wychodzić wówczas z wody i przesiadywać na łące, wpatrując się w mrok.

Szlak Utopcowy

To potraktowana z przymrużeniem oka propozycja 5-kilometrowego spaceru nadwodnymi zakątkami Skoczowa. Trasa rekreacyjna, pokazująca wypoczynkowe walory miasta. Oznakowanie: kolor niebieski

Przebieg szlaku

1. **Fontanna Jonasza** przy rynku.
2. **Most na Wiśle** przy ul. Bielskiej.
3. **Kładka na Wiśle** przy ul. Sportowej (w pobliżu stadionu i krytej pływalni Delfin).
4. **Park** nad Wisłą.
5. **Skatepark**.
6. **Okolice stawów na Górnym Borze** (wiosną kwitną tu zawilce i kaczeńce, rosną też okazałe drzewa).

7. **Fabryka kapeluszy Polkap**. Produkuje się tu kapelusze od 1924 r., wciąż z zachowaniem tradycyjnych technologii.

W Skoczowie wytyczono dwie trasy przeznaczone do **narciarstwa biegowego**. Obie biorą początek przy **kaplicy św. Jana Sarkandra na Kaplicówce**. Każda ma charakter pętli. Biegają malowniczymi terenami wokół wzgórza. Trasa zielona ma długość 3,5 km, żółta – 1,9 km.

PRZYDATNE ADRESY

Informacja turystyczna – ARTadres – Biuro Promocji, Informacji i Turystyki Urzędu

Impreza w gminie Skoczów –
Dożynki 2012,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

du Miejskiego w Skoczowie, Rynek 18, Skoczów, tel./faks: 33 8533854 w. 137, 156, e-mail: promocja@um.skoczow.pl, www.skoczow.pl, facebook.com/GminaSkoczow, czynne: pn.–pt. 7.30–17.00

AGROTURYSTYKA, HOTELE, PENSJONATY

Dom przyjęć Mewa, Harbutowice 250, tel.: 601154506, www.restauracjamewa.pl

Ośrodek wypoczynkowo-konferencyjny H20, ul. Ochabska 133, Kiczycze, tel.: 33 853 5834

Agroturystyka Olszynka, ul. Kameralna 15, Ochaby Małe, tel.: 513096955, www.olszynka.ochaby.pl

Agroturystyka Mustang, ul. Kolonijna 14, Ochaby Małe, tel.: 33 8535567, 516176024, www.agroturystyka-mustang.pl

Kemping Ochaby, Ochaby Małe, tel.: 662742501, 880158229, www.kmgjarzabek.pl

Zajazd Na Kamieńcu, ul. Dębowiecka 2, Ochaby Małe, tel.: 33 8533458, 33 8535761, www.zajazdnakamienicu.pl

Zajazd Pod Delfinem, Ochaby Małe, ul. Główna 14, tel.: 33 8535643, www.zajazdpoddelfinem.pl

Kasztanka, Ochaby Wilkie, ul. Główna 201, tel. 33 8534351

Gościniec Karet, ul. Ustrońska 10, Skoczów, tel.: 33 8533481, 502606661, www.karet.skoczow.pl

Stary Dworek, Spokojna 27, Skoczów-Wilamowice, tel.: 502941030, www.starydworek.skoczow.pl

Motel Olivia, ul. Górny Bór 23, Skoczów, tel.: 33 8532215, www.fatex.go3.pl

Apartament Nina, ul. Górecka 6a, Skoczów, tel.: 502585777, www.apartament.skoczow.pl

Agroturystyka Gajówka, Bładnice Dolne 136, Skoczów, tel.: 33 8569939, 600953257, www.gajowka.skoczow.pl

PUBY, RESTAURACJE

Restauracja Nova, ul. Mickiewicza 20, Skoczów, tel.: 33 8584023, www.restauracja-nova.pl

Restauracja w domu przyjęć Mewa, Harbutowice 250, tel.: 601154506, www.restauracjamewa.pl

Restauracja Staropolska, ul. Osiedlowa 6, Skoczów, tel.: 33 4792288

Zajazd Na Kamieńcu, ul. Dębowiecka 2, Ochaby Małe, tel.: 33 8533458, 33 8535761, www.zajazdnakamienicu.pl

Zajazd Pod Delfinem, Ochaby Małe, ul. Główna 14, Skoczów, tel.: 33 8535643, www.zajazdpoddelfinem.pl

Gościniec Karet, ul. Ustrońska 10, Skoczów, tel.: 33 8533481, 502606661, www.karet.skoczow.pl

Gospodarstwo rybackie Pod Borem, Ochaby Wielkie, ul. Podbór, tel.: 797231791, e-mail: dorota.kryjak@wp.pl, www.rybyochaby.pl

Karczma regionalna Stary Dworek, Spokojna 27, Skoczów-Wilamowice, tel.: 502941030, www.starydworek.skoczow.pl

Restauracja Zacisze, ul. Stara Droga 55, 43-430 Skoczów, Harbutowice, tel.: 33 8533747

Pizzeria Verona, ul. Gustawa Morcinka 16, Skoczów, tel.: 33 8532631, 603837662, www.pizzeriaverona.net

Restauracja Sadyba, Rynek 7, 43-430 Skoczów, tel.: 33 8530508

Restauracja English Pub, ul. Fabryczna 3, 43-430 Skoczów, tel.: 33 8533723, www.englishpub.pl

Bar Jagoda, ul. Targowa 8, Skoczów, tel.: 783524632, www.jagoda.skoczow.pl

Pizzeria u Wiktora, Leśna 20a, Skoczów, tel.: 33 8551604, 530933226, www.pizzeriawiktora.pl

Restauracja przy motelu Olivia, ul. Górny Bór 23, Skoczów, tel.: 33 8532215, www.fatex.go3.pl

TelePizzeria, ul. Stalmacha 28A, Skoczów, tel.: 33 8530740, www.telepizzeria.net

Restauracja Baldi, Harbutowice 20, Skoczów, tel.: 33 8584504, 792454008, www.restauracja.baldi.net.pl

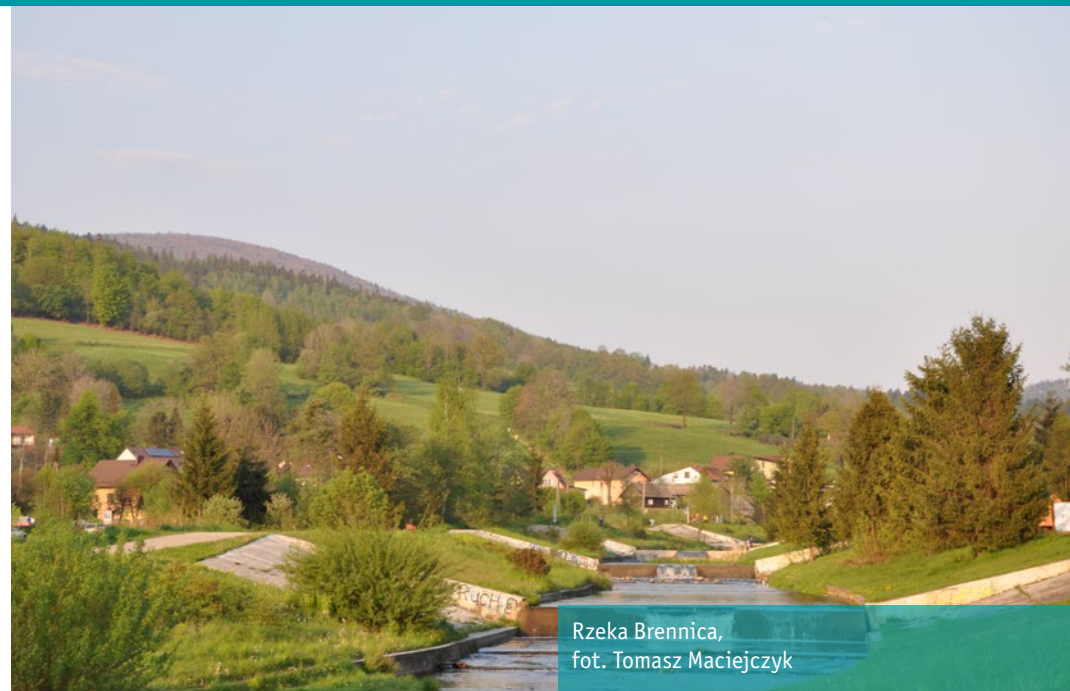
Star Kebebe – Pizza, ul. Fabryczna 9, Skoczów, tel. 33 8552197

Obiadolandia, ul. Fabryczna 9, Skoczów, tel.: 503935839

Jadło Grzesia, ul. Kukułcza 1, Skoczów, tel.: 730670722

Pizzeria Grilliata, ul. Kossak-Szatowskiej 76, Skoczów, tel.: 33 4792319

Vegetotu, ul. Cieszyńska 25, Skoczów, tel.: 787680440

Rzeka Brennica,
fot. Tomasz Maciejczyk

GMINA BRENNA

To jeden z najpiękniejszych zakątków Cieszyńskiej Krainy. Gmina **Brenna**, położona na osi rzeki Brennicy i otoczona z trzech stron wzniesieniami Beskidu Śląskiego, stanowi doskonałą bazę wypadową w te góry. Jest również jedną z najważniejszych beskidzkich miejscowości wypoczynkowych.

W skład gminy wchodzi trzy miejscowości: Brenna, Górki Małe i Górki Wielkie. Gminę zamieszkuje niewiele ponad 11 tys. osób.

HISTORIA BRENNEJ

Początki Brennej sięgają przełomu XV i XVI w. Wcześniej na kartach historii pojawiła się sąsiednia wioska Górki. Powstanie Brennej wiązało się z utworzeniem tu przez księcia cieszyńskiego huty szkła, w której piec opalano drewnem z tutejszych lasów. W 1490 r. książę cieszyński Kazimierz II zapisał połowę wsi swej żonie Salomonie

z Vrhlabí. Wiadomo też, że w 1556 r. książę Wacław III Adam przekazał Brenną Wacławowi Wodzie z Kojkowic. To również czasy, kiedy na te tereny przybywać zaczęli pierwsi **osadnicy z Wołoszczyzny i Siedmiogrodu** (dzisiejsza Rumunia). Byli to wędrowni pasterze trudniący się wypasem kóz i owiec, z których pozyskiwali mięso, mleko do wyrobu serów oraz wełnę (tutejsza ludność nazwała ich „wałachami”). Wypasy umożliwiały rozległe łąki, powstałe w wyniku karczowania lasów. Jednocześnie nie były to tereny sprzyjające osadnikom nizinnym. Gleby pod uprawę były marne, a klimat surowszy niż na nizinach.

W latach 1573–77 Brenna należała do skoczowsko-strumińskiego państwa stanowego. Wiadomo też, że w 1621 r. wciąż funkcjonowała tu huta szkła, gdzie wyrabiano m.in. szklanki do piwa i wina.

W połowie XVII w. Brenna weszła w skład komory cieszyńskiej. Wśród jej mieszkańców dominowali górale wywodzący się z przybyłych tu Wołochów. Ich szalasy spotkać można było na większości okolicznych stoków.

Gmina Brenna – panorama,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

W XX w. rozpoczął się okres przeobrażania Brennej ze wsi o charakterze pasterskim w miejscowość letniskową. Ten proces przeżywały I oraz II wojna światowa.

Podczas II wojny światowej okolice Brennej, ze względu na swój górzysty charakter, były silnym ośrodkiem partyzanckiego ruchu oporu. Starcia z nazistami trwały tu od 1941 r. do ofensywy radzieckiej. Ostateczne wyzwolenie wsi nastąpiło 30 kwietnia 1945 r.

Kościół pw. św. Jana Chrzciciela
w Brennej, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

CIEKAWY Miejsca W Brennej

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. JANA CHRZCICIELA

Mieszkańcy Brennej od czasów średniowiecza nie posiadali swojej parafii, uczęszczali do kościoła w pobliskich Górkach Wielkich. Świątynię postawiono tu dopiero w latach 1793–96. Uwagę przykuwa jej bogaty wystrój. W głównym ołtarzu znajduje się **obraz** przedstawiający chrzest Chrystusa. Jest tu także sporo regionalnych nawiązań, m.in. obrazy MB Szkaplerznej i św. Jana Sarkanra. Autorem większości malowideł jest cieszyński artysta Stanisław Jastrzębski. **Ambona** pochodzi z XIX w. i ozdobiona jest postaciami ewangelistów oraz Dobrego Pasterza.

KOZIA ZAGRODA

To niezwykle miejsce znajdziemy *vis-à-vis* kościoła po drugiej stronie rzeki Brennicy. W zrekonstruowanej góralskiej zagrodzie poznamy wszystko co najlepsze w kulturze mieszkańców Beskidu Śląskiego. Oczywiście

stawom odwiedzający Kozią Zagrodę dowiedzą się, jak żyli dawni mieszkańcy tych gór.

OBSERWATORIUM NIETOPERZY

W gminie Brenna, w gimnazjum w Brennej znajduje się jedyne w Polsce obserwatorium nietoperzy. Dzięki projektowi „Ochrona nietoperzy w Gimnazjum w Brennej” każdy może z bliska przyjrzeć się tym niezwykłym latającym ssakom. Ekspertyza chiropterologiczna wykazała, że poddasze budynku zamieszkują dwa gatunki nietoperzy podlegające ochronie ścisłej: podkowiec mały i nocek duży.

CIEKAWY Miejsca W Gminie

KOŚCIÓŁ PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W GÓRKACH WIELKICH

wieście króluje tu regionalna kuchnia. Można spróbować tradycyjnych dań beskidzkiej kuchni, jak **francek** czy **gicz jagnięca**. Specjalnością są oczywiście **kozio sery** (z mleka pochodzącego od kóz mieszkających w zagrodzie) i dania na nich oparte.

Kozia Zagroda to także miejsce, gdzie odbywają się **warsztaty dla dzieci**. Przedszkolaki i uczniowie zobaczą, jak wyrabia się sery czy jak powstaje chleb, a dzięki wy-

Kościół zbudowano w XV w. w stylu gotyckim. Zapewne wcześniej stała tu kaplica. Kościół był dwukrotnie gruntownie przebudowywany: w XVII i XIX w. Pamiątką po pierwotnym kościele jest późnogotycki **portal zakrystyjny** ozdobiony herbem rodu Góreckich. We wnętrzu znajdziemy XVII-wieczną **chrzcielnicę**, barokową **ambonę** z XVIII w. oraz **ołtarz główny** z XIX w. Płyta nagrobna wmurowana w bramę wejściową prowadzącą

Kozia Zagroda w Brennej,
fot. Tomasz Maciejczyk

Kościół pw. Wszystkich Świętych
w Górkach Wielkich,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

na teren kościoła należy do dawnego właściciela wsi Henryka Góreckiego i pochodzi z 1682 r.

Co ciekawe, kościół należy do obszaru **Natura 2000**, jego strych jest bowiem najcenniejszym w regionie siedliskiem nietoperzy.

„DWÓR KOSSAKÓW” W GÓRKACH WIELKICH

To miejsce magiczne – w nowocześnie zaadaptowanych ruinach dworu z XVIII w. należącego dawniej do Tadeusza Kossaka (brata bliźniaka Wojciecha – znanego malarza) funkcjonuje **Centrum Kultury i Sztuki**

„**Dwór Kossaków**”. Odbывают się tu plenery malarskie i rzeźbiarskie, koncerty i spektakle. Działa tu też galeria sztuki. Rzeźby stoją także w przypałacowym **parku**. Szczególną uwagę przykuwają niezwykle dzieła autorstwa rzeźbiarza Tomasza Koclegi, których tematem jest bliskość.

Obiektem zajmuje się Fundacja im. Zofii Kossak. Postać pisarki przybliżają odwiedzającym pamiątki po niej, fototapety, a także archiwalne nagrania z jej wypowiedziami.

Dwór został zbudowany w XVIII w. przez Hieronima Markłowskiego. Gdy obiekt przeszedł w ręce Habsburgów, zamieniono go

„Dwór Kossaków” w Górkach Wielkich,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

na spichlerz komory cieszyńskiej. W 1922 r., po utracie swoich dóbr na Wołyniu w wyniku rewolucji bolszewickiej, dwór wynajął Tadeusz Kossak. Trzy lata później jego córka Zofia wzięła w nim ślub z Zygmuntem Szatkowskim. Do wybuchu II wojny światowej kwitło tu bogate życie artystyczne. W 1939 r. rodzina została zmuszona do opuszczenia domu, który przejęli Niemcy. Dwór został spalony w 1945 r. Za życia pisarki nie ziszczyły się jej marzenia o odbudowie domu. Dopiero w 1989 r. spadkobiercy

Zofii i Zygmunta postanowili przywrócić to miejsce do życia.

CHLEBOWA CHATA W GÓRKACH MAŁYCH

To prawdziwe królestwo **chleba**. Wszystko w tym miejscu obraca się wokół **pieca** do jego wypiekania. Przepisy, wg których Marian i Jadwiga Dyduśowie wypiekają swoje kulinarne dzieła, mają często po kilkaset lat. Turyści nie tylko mogą tu

Parkowe rzeźby,
fot. Tomasz Maciejczyk

Alek, Rudy i Zośka w Górkach Wielkich

Przed laty we wsi funkcjonowała stacja harcerska założona przez **Aleksandra Kamińskiego**, autora *Kamieni na szaniec*. Mieściła się w modernistycznym budynku zaprojektowanym przez Bogdana Laszczkę. Ośrodkiem harcerskim kierował druh Aleksander Kamiński („Kamyk”). To tutaj swoje ostatnie wakacje spędzili bohaterowie jego książki: Alek, Rudy i Zośka z Szarych Szeregów.

Po wojnie stacja została przekształcona w sanatorium dla dzieci. Dziś zapomniany obiekt niszczeje, ale o jego dawnej świetności nie pozwala zapomnieć Fundacja im. Zofii Kossak, organizując tu m.in. spektakle i spotkania.

spróbować świeżego chleba czy podpłomyków z własnej roboty z masłem lub smalcem, ale też dowiedzieć się, jak na dawnej wsi beskidzkiej powstawał chleb, jakie tradycje wiązały się z jego pieczeniem i spożywaniem.

Odwiedzający mogą spróbować swoich sił w młóceniu cepami, mieleniu zbóż w żarnach czy odsiewaniu mąki.

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Z uwagi na swoje położenie gmina Brenna jest miejscem wprost stworzonym do upra-

wiania różnorodnych form aktywnego wypoczynku. Ciekawe szlaki znajdują tu zarówno fani trekkingu i nordic walkingu, jak i roweryści, narciarze biegowi oraz „niedzielni” spacerowicze. Na turystów czeka sieć szlaków pieszych i rowerowych oraz ścieżek tematycznych.

SZLAKI ROWEROWE

Brenna Centrum – Górki Wielkie

Oznaczony kolorem czarnym szlak wiedzie drogami szutrowymi oraz boczną drogą asfaltową. To krótka i łatwa trasa biegnąca częściowo **wzdłuż rzeki Brennicy**.

Chlebowa Chata w Górkach Małych,
fot. Tomasz Maciejczyk

Międzynarodowy szlak Kraków – Morawy – Wiedeń

Przez Brenną przebiega fragment szlaku sieci Greenways. Na terenie gminy biegnie on z **Czarnego Lasu** do **ulicy Szpotawickiej w Górkach Wielkich**.

SZLAKI PIESZE

Brenna-Centrum – Błatnia

Czas przejścia: 1 godz. 30 min
Oznaczenie: kolory czarny i zielony
To krótka, lecz wymagająca wyprawa na szczyt góry **Błatnia** (917 m n.p.m.). Nagrodą za trudy wspinaczki są wspaniałe widoki rozciągające się z wierzchołka, zwłaszcza na Klimczok i Skrzyczne. Przy dobrej pogodzie widać nawet wierzchołki słowackiej Małej Fatry.

Brenna-Centrum – dolina Hołcyny – Kotarz

Czas przejścia: 2 godz.
Oznakowanie: kolor niebieski
To bardzo zróżnicowany szlak. Podczas zaledwie kilkukilometrowej wędrowki zasmakujemy spokojnego marszu asfaltami i szutrami nad Brennicą, zwiedzimy kościół pw. św. Jana Chrzciciela z XVIII w., odwiedzimy przystań kajakową, spróbujemy ostrej wspinaczki, poznamy skalne osuwiska i zobaczymy malownicze samotne drzewo na Hali Jaworowej, która jest jednocześnie jednym z największych i najstarszych miejsc wypasu owiec na terenie Brennej. Na szczycie **Kotarza** (974 m n.p.m.) znajdziemy ciekawostkę – **Ołtarz Europejski**.

Ołtarz z kamieni całego świata

Na szczycie Kotarza stoi ciekawy ołtarz. Inicjatorem jego budowy był ewangelicki ksiądz Jan Byrt. Do budowy posłużyły kamienie nadesłane z całej Polski oraz z kilkunastu krajów Europy. Wmurowano w niego również kamień z Mount Everestu, kamienie z ruin World Trade Center, a nawet fiołki z ziemią z Czarnobyla oraz fragmenty meteorytów. Ołtarz jest miejscem ekumenicznych modlitw ludzi różnych wyznań.

Brenna-Centrum – Stary Groń

Czas przejścia: 1 godz. 50 min
Oznakowanie: kolor zielony
Szlak jest krótką górską wycieczką, która na niemal całej swej długości jest niezbyt wymagającym podejściem na szczyt **Starego Gronia** (792 m n.p.m.). Poniżej szczytu Starego Gronia usytuowana jest 12m wieża widokowa, skąd można podziwiać piękne krajobrazy. Widzimy m.in. Dolinę Hołcyny i Brennicy, pasmo Błotnego, Skrzyczne, Orłową, Równicę, pasmo Stożka i Czantorii. Warto wspomnieć, że górę tę uznaje się za **najstarszy w Brennej ośrodek szalaństwa**. Pierwszy szałas miał założyć tu w XVII w. niejaki Gawlas. Z polan podszczytowych, na których dawniej wypasano owce, rozciągają się znakomite beskidzkie panoramy.

Brenna-Centrum – Stary Groń – Trzy Kopce Wiślańskie

Czas przejścia: 3 godz. 40 min
Oznakowanie: kolor zielony
Szlak jest rozwinięciem poprzedniej wycieczki, jednak od szczytu Starego Gronia wędrujemy przez Gronik na **Trzy Kopce Wiślańskie** (810 m n.p.m.) do **schroniska Telesforówka**. Nazwa szczytu pochodzi od znajdujących się tu kiedyś granicznych kopców trzech miejscowości: Brennej, Wiśły i Ustronia.

Brenna-Ośrodek Zdrowia – Błatnia

Czas przejścia: 1 godz. 45 min
Oznakowanie: kolor zielony
Szlak o średnim stopniu trudności, w większości oparty o wspinaczkę na górę **Błatnia**

Kościół pw. św. Jana Nepomucena
w Brennej-Leśnicy,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

(917 m n.p.m.). Na szczycie, obok **schroniska PTTK na Błatniej**, czekają na turystów piękne beskidzkie panoramy.

Brenna-Ośrodek Zdrowia – Równica

Czas przejścia: 2 godz.

Oznakowanie: kolor zielony

Szlak nosi imię Edmunda Kaźmierczaka – inicjatora budowy schroniska na Równicy, a zarazem wieloletniego prezesa Górnośląskiego Oddziału PTT. Na trasie odwiedzimy kamieniołom Tokarzówka, wędrować będziemy lasami i góorskimi grzbietami. Na końcu trasy czeka na turystów gościnne schronisko oraz znakomite panoramy m.in. na pasmo Małej i Wielkiej Czantorii, Skrzycznego, Tułu i Baraniej Góry.

Brenna-Ośrodek Zdrowia – Stary Groń – Grabowa

Czas przejścia: 2 godz. 55 min

Oznakowanie: kolor czarny

Malowniczy i zróżnicowany szlak, niewymagający od turysty doskonałego przygotowania kondycyjnego, ale z kilkoma stromymi podejściami. Prowadzi przez wierzchołki Maliny, Horzelicy, Starego Gronia aż na szczyt **Grabowej** (907 m n.p.m.), gdzie na turystów czeka **schronisko Chata Grabowa**. Wokół schroniska znajduje się park tematyczny „Ogród Bajek” z postaciami z legend i podań z regionu Beskidu Śląskiego. Na szczycie widoki na m.in. Czantorię, Trzy Kopce Wiślańskie, Równicę i Halę Jaworową.

Brenna-Ośrodek Zdrowia – Stary Groń – przełęcz Salmopolska

Czas przejścia: 3 godz. 20 min

Oznakowanie: kolory czarny i czerwony

Jest to rozwinięcie szlaku czarnego na Stary Groń o wędrowkę do **przełęcz Salmopolskiej** (934 m n.p.m.). Na przełęczy wita turystów kilkunastometrowy krzyż pomalowany na biało, od którego wzięta się stosowana zamiennie druga nazwa przełęczy: „Biały Krzyż”. Nieopodal znajduje się wejście do jaskini Salmopolskiej. Niestety, ze względów bezpieczeństwa nie jest ona udostępniona do zwiedzania.

Brenna-Bukowa – przełęcz Karkoszczonka – Szczyrk

Czas przejścia: 2 godz.

Oznakowanie: kolor żółty

Szlak ma swój początek na parkingu przy karczmie Pod Skalicą w Brennej. Pozwoli poznać stanowiska ciekawej roślinności: zawilca gajowego, śledziennicy, żywca gruczołowatego, a także oglądać modrzewie, olsze czarne, jesiony i buki. Natrafimy tu na kapliczkę z 1894 r., odpocznemy w **schronisku Chata Wujka Toma** na **przełęczy Karkoszczonka** (736 m n.p.m.).

Brenna-Bukowa – przełęcz Karkoszczonka – Klimczok

Czas przejścia: 2 godz.

Oznakowanie: kolory żółty i czerwony

Z Brennej do Chaty Wujka Toma na przełęcz Karkoszczonka idziemy żółtym szlakiem, który ostatecznie zaprowadziły nas do Szczyrku. W schronisku na przełęcz zamieniamy jednak szlak na czerwony i rozpoczynamy wspinaczkę na **Klimczoku** (1117 m n.p.m.). Na szczycie Klimczoka znajduje się **schronisko PTTK** z początku XX w.

Brenna-Leśnica – Stary Groń

Czas przejścia: 1 godz. 20 min

Oznakowanie: kolor zielony

Trasa rozpoczyna się koło ośrodka wypoczynkowego Dolina Leśnicy. Jest krótka, ale wymagająca. Oferuje niezapomniane panoramy beskidzkie ze szczytu **Starego Gronia** (792 m n.p.m.).

Brenna-Leśnica – Trzy Kopce Wiślańskie

Czas przejścia: 1 godz. 25 min

Oznakowanie: kolor zielony

Niezbyt trudna wędrowka lasami i góorskimi polanami na szczyt Trzech Kopców Wiślańskich z malowniczą panoramą oraz **schroniskiem Telesforówka**.

Brenna-Leśnica – Orłowa

Czas przejścia: 1 godz. 25 min

Oznakowanie: kolor żółty

Gmina Brenna – krajobraz górski,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Wymagająca, lecz malownicza trasa. Początek bierze przy Szkole Podstawowej w Brennej-Leśnicy. Podczas wspinaczki natrafimy na **bunkier** w Grapach. To pozostałości partyzanckich umocnień z czasów II wojny światowej. Z polany pod szczytem **Orłowej** (813 m n.p.m.) rozpościera się znakomity widok na Czantorię, Równicę i Horzelicę.

Brenna-Skrzyżowanie – Równica

Czas przejścia: 2 godz.

Oznakowanie: kolory czarny i żółty

Z uwagi na miejsce rozpoczęcia szlaku warto przed wędrówką wstąpić do Chlebowej Chaty. Na trasie czeka nas kilka stromych podejść, odwiedzimy też grootę Matki Boskiej Fatimskiej, a po dotar-

ciu na Równicę wypoczniemy w tamtejszym **schronisku PTTK**.

ŚCIEŻKI SPACEROWE

Bajkowy Szlak Utopca

Czas przejścia: 2 godz. 25 min (8 km)

Oznakowanie: biało-czerwony

Trasa została przygotowana z myślą o **górskich spacerach z dziećmi**. Podczas wyprawy poznajemy nie tylko walory krajozrazowe oraz zabytki Brennej, ale także historie z życia Utopca (oraz legendy związane z odwiedzanymi miejscami) – gazdy Brennicy, z którymi zapoznajemy się dzięki tablicom informacyjnym. Podczas wędrówki mijamy kościół św. Jana Chrzcicie-

la, Starą Karczmę, chatę Kowoliczka oraz przystań kajakową. Wspinamy się też na **Grabową** (907 m n.p.m.), skąd podziwiamy panoramy Równicy, Czantorii oraz Trzech Kopców Wiślańskich.

Szlak Myśliwski

Czas przejścia: 1 godz. (3 km)

Oznakowanie: biało-czerwony

Trasa przybliży kulturę łowiecką. Prowadzi z Brennej-Spalonej, przez **dworek myśliwski Konczakówka** z 1924 r. zbudowany bez użycia gwoździ i inspirowany architekturą tyrolską, na szczyt **góry Czupel** (933 m n.p.m.). Jest to malownicza, leśna trasa niewymagająca kondycyjnego przygotowania. Z Czupla można dojść szlakami na **Błatnią** lub do **Górek Wielkich**.

Szlak Wspomnień

Czas przejścia: 2 godz. 10 min (5 km)

Oznakowanie: czerwono-biały

Spacer ma na celu przybliżenie niektórych aspektów historii Brennej. Zaczyna się w Brennej Bukowej, a kończy w Brennej-Lachach. Na trasie mijamy pomnik upamiętniający śmierć partyzantów podczas II wojny światowej, dochodzimy do legendarnego świadectwa pewnej nieśczęśliwej miłości – Krzyża Zakochanych. Podobno kazała go postawić bogata córka bielskiego mieszczaństwa, by oznaczyć miejsce, w którym po raz ostatni spotkała się ze swym ukochanym. Docierając do polan Bukowego Gronia, napotykamy ważne dla historii Brennej i Beskidów miejsce: kwitła tu kultura pasterska, która pojawiła

Rzeka Brennica,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

się w tych górach wraz z przybyciem Wołochów na przełomie XVI i XVII w.

ŚCIEŻKI TEMATYCZNE

Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza po górze Bucze

Trasa przybliża charakterystyczne dla zachodniej części Pogórza Śląskiego ekosystemy na przykładzie stoków **góry Bucze** (417 m n.p.m.) w Górkach Wielkich. Przejście całej trasy powinno zająć maksymalnie 2 godz. Najlepiej przejść ją wiosną – wówczas kwitnie najwięcej roślin.

Ścieżka przyrodniczo-leśna Bukowa – Karkoszczonka

Podczas godzinnego spaceru poznajemy przyrodę tutejszych lasów. Tablice przy poszczególnych stanowiskach przybliżają turystom beskidzką faunę i florę. Trasa ma swój początek na parking w Brennej Buko-

wej przy **karczmie Pod Skalicą** i prowadzi na **przełęcz Karkoszczonka** (736 m n.p.m.), skąd rozpościerają się znakomite panoramy.

PRZYDATNE ADRESY

Informacja Turystyczna, ul. Wyzwolenia 77, 43-438 Brenna, tel.: 33 8586971, e-mail: it@brenna.org.pl, www.brenna.org.pl

SCHRONISKA GÓRSKIE

Chata Wujka Toma, Szczyrk, ul. Pasterska 9, tel.: 33 8274145, 502529429, e-mail: chatawujatoma@onet.pl, www.grupathf.pl

Ranczo Błatnia, Brenna, ul. Błatnia 15, tel.: 33 8558777, 606291260, e-mail: rafal@ranczoblatnia.pl, www.ranczoblatnia.pl

Schronisko PTTK na Błatniej (Błotny), Brenna, ul. Błatnia 20, tel.: 33 8536484, 508086635, e-mail: schronisko@blatnia.pl, www.blatnia.pl

Telesforówka, Brenna, ul. Pilarzy 64, tel.: 601282026, telesforowka.pl

HOTELE, PENSJONATY, WILLE

Kotarz SPA&Wellness, Brenna, ul. Wyzwolenia 40, tel.: 33 8556996, 698632055, e-mail: recepcja@kotarz.com, www.kotarz.com

Hawana, Brenna, ul. Jatny 34, tel.: 33 8536279, e-mail: hawana@onet.pl, www.hawana.pl

Pensjonat Wiktoria, Brenna, ul. Józefa Szewczyka 8, tel.: 664449988, e-mail: wiktoria@konto.pl, www.wiktoriabrenna.pl

Willa Li-Moni, Brenna, ul. Bukowa 15, tel.: 33 8536343, 608490977, e-mail: biuro@li-moni.pl

Villa Kotarz, Brenna, Kotarz 97, tel.: 605105896, e-mail: kazimierzczakowie@op.pl

Willa Oleńka, Brenna, ul. Wyzwolenia 12, tel.: 33 8536114, 605677299, e-mail: willa-olenka@op.pl, www.willaolenka.pl

Willa Jarmar, Brenna, ul. Sportowa 82, tel.: 608739240, 694584232, e-mail: jarmar7@o2.pl

Willa Roma, Brenna, ul. Jatny 5, tel.: 33 8536468, 695037488, e-mail: roma@poczta.onet.eu, www.roma.beskidy.pl

Dworek Myśliwski, Brenna, ul. Głębiec 26, tel.: 33 8536496

Rajek, Brenna, ul. Malinowa 5, tel.: 605126527, e-mail: biuro@kapustka.pl, www.brennapokoje.pl

Willa Magnolia, Górki Wielkie, ul. Wodociągowa 2, tel.: 609887780, e-mail: lucynamaron@gmail.com, www.willamagnolia.net

Willa Anna, Brenna, ul. Szewczyka 6, tel.: 608408280, e-mail: anna.brenna@wp.pl

Willa Wichrowe Wzgórze, Górki Małe, ul. Wichrowe Wzgórze 15, tel.: 509337091, e-mail: brenna@kkg.pl, www.brenna.kkg.pl

OŚRODKI WYPOCZYNKOWE

Dolina Leśnicy, Leśnica 153, tel.: 33 8587142, 663927937, e-mail: brenna@dolinalesnicy.pl, www.dolinalesnicy.pl

Hucul, Brenna, ul. Jatny 120, tel.: 33 8536521, 602747033, e-mail: huculviola@op.pl, www.hucul.brenna.pl

Krokus, Brenna, ul. Jawornik 28, tel.: 33 8536771, 501662793, e-mail: marwer11@wp.pl, www.krokus-brenna.com

Malwa, Brenna, ul. Jatny 11, tel.: 33 8536493, 797422831, e-mail: malwa@malwa.pl, www.malwa.pl

Dom młodzieżowo-rekolekcyjny, Brenna, ul. Hetnołka 32, tel.: 33 8587066, 693167176, www.turystyka.beskidy.pl/dom-oazowy

OSW Hala Sportowa, Brenna, ul. Wyzwolenia 71, tel.: 33 8536533, e-mail: hala-sportowa@ym.pl, www.brenna-halasportowa.pl

Perła, Brenna, Leśnica 31, tel.: 33 8587049, 667101952, e-mail: pensjonatperla@gmail.com, www.perla.beskidy24.pl

Pod Starym Groniem, Brenna, ul. Sportowa 4, tel.: 33 8536112, 691412076, e-mail: biuro@starygron.pl, www.starygron.pl

Pod Świerkami, Brenna, ul. Bukowa 86, tel.: 33 8586651, e-mail: info@pod-swierkami.pl, www.pod-swierkami.pl

Regor, Brenna, ul. Jawornik 4, tel.: 33 8536869, e-mail: regor@go2.pl, www.regor.eu

Snagos, Górki Wielkie, ul. Zofii Kossak 43, tel.: 517657067, e-mail: saloon1@interia.pl, www.snagos.pl

Sarna, Brenna, ul. Sportowa 40, tel.: 33 8536398, 609198381, psarna.spanie.pl

Savana, Brenna, ul. Jawornik 42, tel.: 33 8536304, e-mail: recepcja@brenna-savana.pl, www.brenna-savana.pl

Skalny Dworek, Brenna, ul. Wyzwolenia 45, tel.: 33 8536116, e-mail: kontakt@skalny-dworek.pl, www.skalny-dworek.pl

Gospodarstwo agroturystyczne Śniegociny, Brenna, ul. Śniegociny 23, tel.: 604878194, e-mail: sniegociny@o2.pl, www.sniegociny.wbeskidy.pl

Ranczo Błatnia, Brenna, Błatnia 15, tel.: 33 8558777, 606291260, e-mail: kontakt@ranczoblatnia.pl, www.ranczoblatnia.pl

Agroturystyka Pod Grabową, Brenna, ul. Grabowa 29, tel.: 33 8536523, 510334255, e-mail: ryszard.bujok@gmail.com

Gazdówka, Górki Wielkie, ul. Bielska 14, tel.: 33 8539342, e-mail: janmatula@o2.pl, www.agroturystykatmatula.pl

Agroturystyka na Glinniku, Brenna, ul. Śniegociny 9, tel.: 33 8536472, 607160744

Chlebowa Chata w Górkach Małych,
fot. Tomasz Maciejczyk

Agroturystyka U Gazdy, Brenna, ul. Ma-linka 5, tel.: 33 8558643, 660455246, e-mail: u_gazdy@interia.pl, www.u-gazdy.pl

Agroturystyka U Madzi, Brenna, ul. Kobyla 22, tel.: 788953057, e-mail: jgdmadzia@interia.pl, www.tomek.bronowski.pl

Agroturystyka U Doroty, Brenna, ul. Ma-linka 4, tel.: 606530078, e-mail: brennamalinka@gmail.com, www.udoroty.com

Agroturystyka Na Szlaku, Brenna, ul. Sucha 42, tel.: 33 8558496, 606237608, e-mail: agrobrenna@interia.pl, www.agrobrenna.prv.pl

Agrozagroda Nad Potokiem, Brenna, ul. Brzozowa 6, tel.: 502512041, e-mail: jholeksa@wp.pl

Agroturystyka Pod Przyłazem, Brenna, ul. Leśnica 119, tel.: 33 8536597, 602433135, e-mail: jasiuholeksa@gmail.com

Gospodarstwo agroturystyczne Siedlisko, Brenna, ul. Drożysza 7, tel.: 33 8536608, 602383629, e-mail: zogrodzisko1@wp.pl, www.siedlisko.brenna.pl

Agroturystyka Chlebowa Chata, Górki Małe, ul. Breńska 113, tel.: 33 8539630, e-mail:

pytania@chlebowachata.pl, www.chlebowachata.pl

Promyczek, Brenna, ul. Żarnowiec 41, tel.: 33 8536743, 517694165, e-mail: promyczek11@poczta.onet.pl, www.agro-promyczek.cba.pl

Schronisko młodzieżowe „KOSS”, Górki Wielkie, ul. Stary Dwór 14, tel.: 33 8587199, 660408153, e-mail: biuro@koss-schronisko.pl, www.koss-schronisko.pl

KEMPINGI

Pole namiotowe Orłowa, Brenna, ul. Leśnica 39, tel.: 533498813, e-mail: kontakt@brenna-lesnica.pl, www.orlowa.info

Pole namiotowe/kemping – Rafał Gawlas, Brenna, ul. Leśnica 81, tel.: 33 8536554, 507582411, e-mail: rgawlas10@interia.pl, www.rgawlas.pl

Ośrodek rekreacyjno-kempingowy Jarowiska, Brenna, ul. Leśnica 134, tel.: 33 8536883, 723089363, e-mail: osp.brenna-lesnica@gmail.com, www.lesnica.osp.org.pl

Kemping/pole namiotowe Kotarz, Brenna, ul. Sportowa, tel.: 889745926, e-mail: kemping@brenna.pl

Pole namiotowe Stary Groń, Brenna, ul. Sportowa 4, tel.: 33 8584000, 691412076, www.starygron.pl

RESTAURACJE, KARCZMY

Beskid, Brenna, ul. Wyzwolenia 89, tel.: 33 8515053, www.restauracja-beskid.pl

Dolina Leśnicy, Brenna, ul. Leśnica 153, tel.: 33 8587142, www.dolinalesnicy.pl

Karczma Malwa, Brenna, ul. Jatny 11, tel.: 33 8536493, www.malwa.pl

Perła, Brenna, ul. Leśnica 31, tel.: 33 8587049, www.perla.beskid24.pl

Pod Brzymami, Brenna, ul. Górecka 23, tel.: 33 8536515, www.brzmy.pl

Pod Przyłazem, Brenna, ul. Leśnica 107, tel.: 33 8536597, www.podprzylazem.eu

Pod Starym Groniem, ul. Brenna, Sportowa 4, tel.: 602110273

Pod Świerkami, Brenna, ul. Bukowa 86, tel.:

33 8586651, www.pod-swierkami.pl

Regor, Brenna, ul. Jawornik 4, tel.: 33 8536869, www.regor.eu

Restauracja Kotarz, Brenna, ul. Wyzwolenia 40, tel.: 33 8556996, www.kotarz.com

Sangos, Górki Wielkie, ul. Zofii Kossak 43, tel.: 517657067, www.sangos.pl

Savana, Brenna, ul. Jawornik 42, tel.: 33 8536304, www.brenna-savana.pl

Skalny Dworek, Brenna, ul. Wyzwolenia 45, tel.: 33 8536116, www.skalny-dworek.pl

Zajazd U Mani, Brenna, ul. Wyzwolenia 8, tel.: 795658895, www.zajazdumani.pl

Karczma Na Kamieńcu, ul. Brenna, Malinowa 2a, tel.: 33 8536902, www.karczmana-kamienicu.pl

Karczma Pod Skalicą, ul. Brenna, Bukowa 114, tel.: 33 8536850

Owce i Róża, Brenna, ul. Górecka 5, tel.: 33 8586702, www.lokale.pogodzinach.net

Kozia Zagroda, Brenna, ul. Sportowa 3, tel.: 513422143, www.koziazagroda.com

Stara Karczma, Brenna, ul. ks. Juroszka 23, tel.: 33 8536900, www.karczma.brenna.pl

Zogrodzisko, Brenna, ul. Korman, tel.: 33 8536608, www.siedlisko.brenna.pl

CUKIERNIE, KAWIARNIE, PUBY

Cukiernia Bajka, Brenna, ul. ks. Juroszka 5a, tel.: 33 8587168, www.cukierniabajka.eu

Manufaktura Smaku, Brenna, ul. Wyzwolenia 99, tel.: 33 8536210, www.manufaktura-smaku.com.pl

Kawiarnia & Pub NIEbanalnie, Brenna, ul. Wyzwolenia 40, tel.: 511110432, www.niebanalnie.com.pl

Pub HAWANA, Brenna, ul. Jatny 34, tel.: 33 8586834, www.hawana.pl

Kawiarnia Kaśka, Górki Wielkie, ul. Nowy Świat 4, tel.: 33 8539416

INNE

Obserwatorium nietoperzy, Gimnazjum im. Jana III Sobieskiego, Brenna, ul. Górecka 224, czynne: wt. 10.00–14.00, pn. i śr. – pt. po wcześniejszej rezerwacji, której można dokonać w Informacji Turystycznej, tel.: 33 8586971

Kozia Zagroda,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

MIEDZYGMINNE ŚCIEŻKI ROWEROWE I SZLAKI TURYSTYCZNE

Cieszyńska Kraina, z całą swą różnorodnością, wydaje się miejscem idealnym do rowerowych wycieczek i pieszych wędrówek. Lasy, wzgórza oraz gęsta sieć mało uczęszczanych dróg to wymarzone miejsce dla każdego miłośnika dwóch kółek, natomiast góry i interesujące szlaki tematyczne przyciągają zarówno fanów trekkingu, jak i niedzielnych spacerowiczów. Ponadto zarówno szlaki piesze, jak i rowerowe mają zróżnicowane stopnie trudności, co pozwala dopasować wybór wyprawy do swych sił, czasu i umiejętności.

Głównym szlakiem rowerowym ziemi cieszyńskiej jest **pętla rowerowa Euroregionu Śląsk Cieszyński** (trasa 24 C, kolor czerwono-

ny). Biegnie zarówno po polskiej, jak i czeskiej stronie, i jest świetnie skomunikowana z innymi trasami. Wykorzystując jej oznakowanie na terenie Cieszyńskiej Krainy, możemy wybrać się na wycieczkę ze **Skoczowa**, przez **Goleszów** i **Dzięgielów** do **Cisownicy**. Na odcinku z Wisły do Skoczowa trasa pokrywa się ze szlakiem tematycznym **Wiślana Trasa Rowerowa** (zob. niżej).

Wiślana Trasa Rowerowa

Przebieg (w Cieszyńskiej Krainie): Skoczów – Ochaby Wielkie – Drogomyśl

Jest to fragment ogólnopolskiego szlaku o tej samej nazwie, biegnącego wzdłuż Wisły aż do Gdańska. Między miejscowością Wisła a Skoczowem pokrywa się również z **pętlą rowerową Euroregionu Śląsk Cieszyński** (zob. obok). Wiele etapów Wiślanej Trasy Rowerowej jest jeszcze w fazie projektowej, ale część przebiegająca przez Śląsk

jest już zakończona. Na terenie Cieszyńskiej Krainy biegnie ona ze **Skoczowa** do **Drogomyśla**. Po drodze odwiedzamy **stadnię w Ochabach Wielkich** (zob. podrzdz. *Ochaby – konie i dinozaury*, s. 84).

INNE POLECANE MIEDZYGMINNE ROWEROWE SZLAKI TEMATYCZNE

Szlak myśliwstwa

Przebieg: Pruchna – Drogomyśl – Zabłocie – Frelchów – Rykalec – Zarzecze – Żabinięc – Zamachy

Szlak w całości przebiega przez Cieszyńską Krainę. Jego celem jest ukazanie wyjątkowych walorów przyrodniczych regionu, zwłaszcza bogatych w faunę i florę lasów i mokradeł. Zobaczymy m.in. **Łąki Myszkowskie w Zabłociu** – żerowisko polnego ptactwa i zwierzyny, **Stawy Żabinięckie** –

ostoję ptactwa wodnego, a także torfowiskowy **rezerwat Rotuz** (więcej zob. podrzdz. *Rezerwat Rotuz*, s. 49).

Trasa jest łatwa i daje możliwość poznania bliżej specyfiki „Żabięgo Kraju”.

Szlak zamków nad Piotrkówką

Przebieg (w Cieszyńskiej Krainie): Kończyce Wielkie – Kończyce Małe – Zebrzydowice – Marklowice Górne

Trasa jest przeznaczona dla tych, którzy łączą wyprawy rowerowe z poznawaniem ciekawych zabytków. Biegnie doliną rzeki Piotrkówki. W każdej z mijanych miejscowości odwiedzamy tamtejsze zamki i pałace. Szlak prowadzi również przez miejscowości po czeskiej stronie granicy, takie jak: Dolní Marklovice, Prstná i Petrovice u Karviné, a także przez polskie Skroberńsko i Gołkowice (więcej zob. podrzdz. *Szlak zamków nad Piotrkówką*, s. 32).

GMINA ISTEbNA

Gminę Istebna tworzą trzy wsie: Istebna, Jaworzynka i Koniaków, nazywane Trójwią Beskidzką. Gmina usytuowana jest na południu województwa śląskiego; geograficznie, historycznie i kulturowo należy do Śląska Cieszyńskiego. Powierzchnia gminy wynosi 8425 ha, co stanowi 11,54% całkowitej powierzchni powiatu cieszyńskiego.

Trójwieś Beskidzka położona jest na łagodnych zboczach Beskidu Śląskiego, tuż przy granicy z Czechami i Słowacją. Przez Jaworzynkę i Koniaków przebiega główny wododział europejski, oddzielający zlewiska Morza Czarnego i Bałtyku. Dzięki wyjątkowym walorom krajobrazowym oraz bogatej i żywej kulturze region zaliczany jest do najatrakcyjniejszych w Polsce. Znajduje się tutaj rozbudowana baza noclegowa z licznymi ośrodkami wypoczynkowymi, kwaterami prywatnymi oraz gospodarstwami agroturystycznymi, w których serwowane są lokalne przysmaki.

HISTORIA ISTEbNEJ

Najstarszymi wsiami gminy są Istebna i Jaworzynka. Pierwsze wzmianki o nich pochodzą z 1577 r. (Istebna) i 1649 r. (Jaworzynka). W Koniakowie natomiast pierwsi osadnicy pojawili się w 2. poł. XVII w. W roku 1653, po śmierci ostatniej przedstawicielki rodu śląskiej linii Piastów – księżnej Elżbiety Lukrecji, Księstwo Cieszyńskie przeszło bezpośrednio pod panowanie Habsburgów, którzy utworzyli tutaj swoje latyfundium, zwane Komorą Cieszyńską. Zasiadanie Trójwsi przebiegało dwutorowo. Część osadników przybyła tu z północnych, równinnych terenów Śląska Cieszyńskiego. Drugą ważną grupą byli Wołosy – pasterze-koczownicy wywodzący się ze wschodniej Rumunii. Przemieszczali się oni na zachód północnymi stokami Karpat, miesząc się stopniowo z miejscową ludnością. Wywarli oni znaczący wpływ na kształtowanie się tujszej kultury i gospodarki.

Krajobraz gminy Istebna,
fot. Jacek Kohut

W dawnych czasach podstawowym zajęciem mieszkańców było pasterstwo, którego górale nauczyli się od Wołochów (gospodarka sąłasnica). Pasterstwo przeżywało swój rozkwit w 2. poł. XVIII w., było ono na tych terenach bardziej dochodowe niż uprawa ziemi. Likwidacja uprawnień, które nadawały serwituty, przyczyniła się do upadku sąłasnictwa, a w konsekwencji do zubożenia mieszkańców. Współcześnie, ze względów gospodarczych i kulturowych, wraca się

do wypasu owiec, stanowi on także atrakcję turystyczną.

Istebna, Jaworzynka i Koniaków znane są z kultywowania tradycji. W czasie występów zespołów folklorystycznych oraz podczas uroczystości religijnych zobaczyć można piękny w swej prostocie strój regionalny, a także usłyszeć tradycyjny śpiew i brzmienie ludowych instrumentów muzycznych. Mieszkańcy tych wiosek nadal wykorzystują tradycyjne techniki budowy drewnianych domów, wyrobienia instrumentów pasterskich, gontów (szynkliów), wyplatania koszyków z korzeni, szycia strojów ludowych i kyrpców (kierpców). Z pokolenia na pokolenie przekazywane są tajniki sztuki ludowej. Wciąż żywe jest zdobnictwo w drewnie – rzeźba i snycerka. Kobiety „heklują”, czyli tworzą za pomocą szydełka piękne koniakowskie koronki i haftują tradycyjnym haftem beskidzkim, w którym wyszyte barwną nicią tło okala puste pole wzoru. Haft ten jest elementem zdobniczym stroju regionalnego.

Trójwieś Beskidzka to także smaki i zapachy tradycyjnych potraw, zazwyczaj prostych, niewyszukanych, ale smakowitych i sycących. Zakosztować można ich w miejscowych karczmach i restauracjach, a także w gospodarstwach agroturystycznych.

Liczne walory turystyczne **Istebnej** związane są z historią osadnictwa, rozwoju społeczności lokalnej, a także wspólnot religijnych. **Jaworzynka** wyróżnia się żywą do dziś tradycją rolniczą, specyficzną odmianą

Ludowi muzycy – Zbigniew Wałach
i Jan Kaczmarzyk, fot. Jacek Kohut

Dożynki,
fot. Jacek Kohut

gwary oraz położeniem geograficznym. Właśnie tutaj znajduje się trójstyk granic polskiej, słowackiej i czeskiej, stąd także odprowadzają swe wody do Morza Czarnego potoki Czadeczka i Krężelka. **Koniaków** to z kolei najbardziej znane z sołectw gminy Istebna, zawdzięczające swą popularność koronce – jednej z piękniejszych form rzemiosła artystycznego, a także odnowieniu tradycji pasterskich.

CIEKAWY MIJESKA W ISTEENJ

KURNA CHATA KAWULOKA

Połozona na Szlaku Architektury Drewnianej izba regionalna – Chata Jana Kawuloka, została zbudowana w 1863 r. Stanowi przykład dawnego góralskiego domu, krytego gontem, z dwiema izbami i sienią pośrodku. W jednej z izb znajduje się „kurlawy”, czyli dymny piec; ponieważ nie miał komina, dym wydostawał się z niego do wnętrza izby. Piece tego typu były powszechnie użytkowane, co wiązało się z wysokim podatkiem, jaki należało wówczas płacić za komin. Wewnątrz można zobaczyć tradycyjne wyposażenie oraz sprzęty codziennego użytku. Główną atrakcją stanowi kolekcja instrumentów pasterskich.

Niegdyś właścicielem chaty był wybitny propagator kultury regionalnej Jan Kawulok, po nim odziedziczyła ją jego córka – gawędziarka Zuzanna Kawulok. Obecny kustosz jest folklorysta Janusz Macoszek, który swoimi barwnymi opowieściami oraz pokazami gry na zgromadzonych tu instrumentach muzycznych przybliża odwiedzającym klimat dawnych lat. Muzeum jest czynne po uprzednim zgłoszeniu telefonicznym.

Chata Jana Kawuloka, Istebna-Wojtowskie 824, tel.: 790262829, e-mail: chatakawuloka@gmail.com, www.chatakawuloka.eu, wstęp 5 zł

KOŚCIÓŁ RZYMSKOKATOLICKI PW. DOBREGO PASTERZA

Zabytkowy, murowany kościół został wybudowany w latach 1792–94. Jest drugą świątynią, która powstała w centrum miejscowości. W jego wnętrzu zachowało się kilka elementów z poprzedniego, drewnianego kościółka, wzniesionego jeszcze za czasów misjonarza Leopolda Tempesa, który krzewił na tych terenach wiarę katolicką. Wśród nich są m.in. umieszczona nad drzwiami wejściowymi drewniana belka z wrytą datą „1721 rok” oraz krzyż z drewna lipowego, który w późniejszym okresie Ludwik Konarzewski senior wraz ze swymi uczniami przyozdobił winną latoroślą.

Wnętrze Kościoła pw. Dobrego Pasterza w Istebnej, fot. Jacek Kohut

Wnętrze kościoła zdobią ciekawe, barwne polichromie, powstałe po rozbudowie obiektu w latach 1928–29. Ich projekt i wykonanie jest wynikiem współpracy wybitnych artystów związanych z Istebną – Jana Wałacha i Ludwika Konarzewskiego seniora. Warto również zwrócić uwagę na pięknie rzeźbiony ołtarz, ambonę, chrzcielnicę i balaski. Wszystkie te elementy wyszły spod dłuta Ludwika Konarzewskiego seniora oraz młodych artystów, którzy kształcili się pod jego okiem.

Interesująca jest także kaplica boczna, zwana kaplicą Miłosierdzia. Jej wystrój powstał w latach 50. XX w. i jest owocem pracy artystycznej młodszego pokolenia rodziny Konarzewskich – Ludwika juniora, jego siostry Marii i żony Joanny. Warto przyjrzeć się polichromii przedstawiającej procesję Bożego Ciała. Zarówno Jan Wałach, jak i Konarzewscy chętnie sięgali do motywów związanych z kulturą Górali Śląskich, ich strojem i rękodziełem. Ślady tych inspiracji można odnaleźć w ubiorze namalowanych postaci, a także w ołtarzach bocznych. Są one obecne również w ceramice Marii Konarzewskiej i wielu innych elementach zdobniczych.

Na ścianie w prezbiterium widnieje scena Adoracji Chrystusa Króla pędzla Ludwika

Konarzewskiego seniora – wiele w niej odwołań do współczesnych powstania dzieła postaci i symboli narodowych. Wszystko to sprawia, że ponad 220-letni kościół przez swój wystrój i wyposażenie jest silnie związany z miejscem i czasem historycznym, w jakim został wybudowany.

Kościół pw. Dobrego Pasterza, Istebna-Centrum 67, tel.: 33 8556030, e-mail: do-brypasterz.istebna@gmail.com, www.dobrypasterz-istebna.pl, msze św. w niedziele i święta: 7.00, 8.30, 10.00, 11.30 i 16.30

LEŚNY OŚRODEK EDUKACJI EKOLOGICZNEJ W ISTEENJ

Na piętrze ośrodka znajduje się ekspozycja flory i fauny beskidzkich lasów. Można tu zobaczyć makiety przedstawiające historię okolicy, dioramę rzeki czy rentgen drzewa, zwiedzić dział dotyczący ochrony przyrody, wysłuchać informacji o różnych gatunkach zwierząt i roślin oraz poznać ciekawostki dotyczące historii nadleśnictwa, świerka istebniańskiego, martwego drewna i wielu innych zagadnień. Dla dzieci przygotowano ciekawe gry i zabawy. W obiekcie jest również sala wykładowa wyposażona w sprzęt multimedialny. Ośrodek otacza Ogród Ro-

Leśny Ośrodek Edukacji Ekologicznej,
fot. Jacek Kohut

ślin Beskidu Śląskiego z placem widokowym, mini-amfiteatrem, ekologicznym placem zabaw oraz drewnianą wiatą edukacyjną. Na terenie ogrodu wytyczono ścieżki edukacyjne. Obok znajduje się parking.

Leśny Ośrodek Edukacji Ekologicznej,
Istebna 749, tel.: 33 8556014, e-mail: oeezw.wisla@neostrada.pl, www.wisla.katowice.lasy.gov.pl, godz. otwarcia: wt.–sb. 9.00–16.00

IZBA PAMIĘCI JERZEGO KUKUCZKI

Izbę pamięci prowadzi żona Jerzego Kukuczki, zdobywcy wszystkich czternastu ośmiotysięczników. Siedzibą izby jest rodzinny, drewniany dom Kukuczków, wewnątrz którego zgromadzone zostały pamiątki, trofea i nagrody dokumentujące niezwykle życiorys wybitnego polskiego himalaisty. Pani Cecylia jest wyjątkowym kustoszem, bowiem jak nikt inny zna życie i osiągnięcia swojego męża. Izbę można zwiedzać po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Izba pamięci Jerzego Kukuczki, Istebna-Wilcze 340, tel.: 508389558, e-mail: cecyliakukuczka@gmail.com, www.jerzykukuczka.com

MUZEUM MALARZA I GRAFIKA JANA WAŁACHA

Drewniana pracownia Jana Wałacha z 1922 r. jest obecnie muzeum biograficznym. Wysoka i przestrzenna, za życia artysty służyła

Wnętrze Izby Pamięci Jerzego Kukuczki, fot. Wojciech Kukuczka

jako jego atelier malarskie. Budynek stoi na skraju polany otoczonej wysokim, świerkowym lasem, a wiosną ukwieconej polnymi kwiatami. We wnętrzu zgromadzono sprzęty, sztalugi, a co najważniejsze – prace artysty: drzeworyty, obrazy olejne, rysunki, gwasze i grafiki o różnorodnej tematyce, wśród nich pejzaże, portrety, kwiaty, martwe natury oraz kompozycje religijne, powstałe w latach 1902–79. Nieopodal pracowni znajduje

się drewniany dom rodzinny Jana Wałacha. Budynek pochodzący z 1853 r. został przebudowany w roku 1912. Ma konstrukcję zrębową i dach kryty gontem z charakterystycznym „wolim oczkiem” oraz przyczółkami (kozubkami) w szczytach. Cały teren, wraz z budynkami, został wpisany do rejestru zabytków. Miejsce to słynie z wydarzeń artystycznych, takich jak Spotkania Integracyjne Artystów im. Jana Wałacha. Organizowana jest tu również Noc Muzeów. Wydarzeniom towarzyszy zawsze piękna oprawa muzyczna kapeli Wałasi, której założycielem jest niezwykle utalentowany kompozytor i multiinstrumentalista Zbigniew Wałach.

Muzeum malarza i grafika Jana Wałacha,
Istebna-Andziółówka 293, tel.: 502097871, 885743904, www.janwalach.pl, godz. otwarcia: V–X śr.–nd. 10.00–16.00

DOM KONARZEWSKICH

Dom Konarzewskich to miejsce niezwykle. Można w nim poznać nie tylko bogaty dorobek artystyczny czterech pokoleń,

Dom Konarzewskich,
fot. Jacek Kohut

ale także interesującą historię rodziny. Jej dzieje to opowieść o czasach wojny i pokoju, wiążąca się z różnymi dziedzinami artystycznego wyrazu – od muzyki, przez malarstwo i rzeźbę, po meblarstwo, ceramikę i tkactwo. To również podróż w przestrzeni – z Mazowsza, przez Kraków, Beskid Śląski, Ural i Górny Śląsk do Istebnej. Rodzina Konarzewskich jest związana ze sztuką do czasów obecnych; wnuczka Ludwika seniora – Iwona Konarzewska jest malarką, prowadzi także warsztaty artystyczne dla dzieci. Obrazy jej pędzla znajdują się m.in. w kościele pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stefcówce. Galeria jest dostępna dla zwiedzających po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym. Można w niej zamówić obrazy oraz zorganizować warsztaty artystyczne dla dzieci.

Dom Konarzewskich, Istebna-Bucznik 596, tel.: 33 8557509, 33 8556529, 506444211

KAPLICA PW. NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY KRÓLOWEJ KORONY POLSKIEJ

Kaplica jest położona na Szlaku Architektury Drewnianej. To oryginalny przykład budowli, która łączy w sobie elementy góralskiego (w tym istebniańskiego) budownictwa ludowego z cechami charakterystycznego dla architektury polskiej lat 20. XX w. stylu zakopiańskiego. Formę architektoniczną kaplicy i jej wyposażenie zaprojektował Ludwik Konarzewski senior. Ołtarz wyrzeźbiony osobiście przez artystę ma formę tryptyku ujętego w oprawę

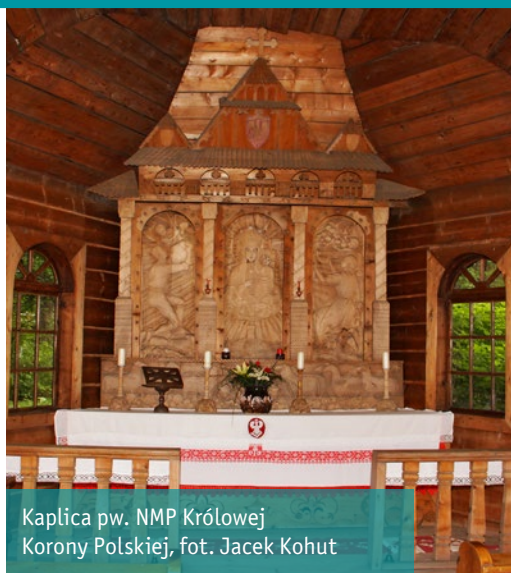

Muzeum Jana Wałacha,
fot. Jacek Kohut

nawiązującą stylem do miejscowego budownictwa i sztuki zdobniczej. W ołtarzu ukazany jest, w sposób symboliczny, Śląsk Cieszyński. Fundator i twórca kaplicy umieścił w niej również inne rzeźbiarskie i malarskie przedstawienia religijne.

Kaplica została wzniesiona w 1923 r. jako wotum dziękczynne za szczęśliwy powrót z zesłania na Ural. Jest ona ostatnią pozostałością po Buczniku – kompleksie drewnianych zabudowań zaprojektowanych i wybudowanych przez Ludwika seniora w okresie międzywojennym. Co roku, 3 maja i 25 sierpnia odprawiane są w niej msze św. Kaplicę można zwiedzić przy okazji wizyty w Domu Konarzewskich.

Kaplica pw. Najświętszej Marii Panny Królowej Korony Polskiej, Istebna-Bucznik 596; tel.: 33 8557509, 33 8556529, 506444211

Kaplica pw. NMP Królowej Korony Polskiej, fot. Jacek Kohut

Kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce, fot. Jacek Kohut

KOŚCIÓŁ PW. PODWYŻSZENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

Drewnianą świątynię zbudowano w 1779 r. w Przyszowicach koło Gliwic, gdzie pełniła funkcję kościoła przycmentarnego. W latach 1957–58 obiekt został przeniesiony na teren Istebnej. Do 1967 r. kościół pełnił

funkcję muzealną, mieściła się w nim ekspozycja sztuki sakralnej z regionu Górnego Śląska. W 1971 r. ustanowiono rektorat, a w 1983 r. erygowano tutejszą parafię.

Świątynia ma konstrukcję zrębową, została pokryta dwuspadowym, gontowym dachem z wydatnymi okapami oraz barokową sygnaturką. Z pierwotnego wyposażenia

zachował się XVIII-wieczny barokowy ołtarz oraz ambona z 1697 r. Wnętrze zdobią ludowe rzeźby. Obiekt znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, Istebna-Kubalonka 1100, tel.: 33 8557054, msze św. w niedziele i święta: 9.00 i 11.00

KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ FATIMSKIEJ

Kościół położony w malowniczym górskim terenie, tuż przy Głównym Szlaku Beskidzkim. Został wybudowany w latach 2014–16 na miejscu wcześniejszego, również drewnianego, który spłonął w nocy z 2 na 3 grudnia 2013 r. Obiekt jest orientowany, jednonawowy, o konstrukcji wieńcowej, pokryty gontowym dachem.

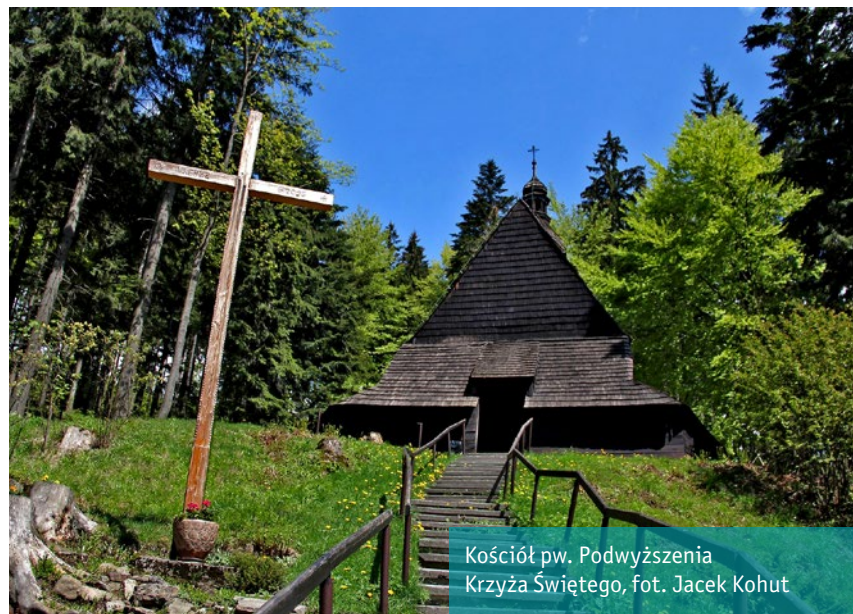
Wcześniejszy kościół wzniesiono w 1957 r. Miał upamiętnić objawienia Najświętszej Marii Panny w Fatimie z roku 1917. Wybór Matki Bożej Fatimskiej na patronkę świątyni był związany nie tylko z obchodzoną wówczas, czterdziestą rocznicą objawień fatimskich, ale także z pasterskimi tradycjami polany Stecówka. Zbudowali go mieszkańcy okolicznych przysiółków, należący do parafii pw. Dobrego Pasterza w Istebnej-Centrum. W roku 1972 na Stecówce ustano-

wiony został rektorat, a 29 stycznia 1981 r. erygowano samodzielną parafię pw. Matki Bożej Fatimskiej.

Po tragicznym pożarze ks. Grzegorz Kotarba, proboszcz parafii, wraz ze wspierającymi go parafianami podjął się trudnego dzieła odbudowy świątyni. Prace budowlane rozpoczęto w sierpniu 2014 r., a pierwsza, uroczysta msza św. została odprawiona 20 listopada 2016 r. W starannie zaaranżowanym wnętrzu nowego kościoła uwagę zwraca finezyjna snycerka Wiesława Wojtasa, obrazy namalowane przez Iwonę Konarzewską oraz płaskorzeźby przedstawiające stacje Drogi Krzyżowej autorstwa Grzegorza Kuśnierza. Obraz ołtarzowy – Matka Boża Fatimska na tle beskidzkiego krajobrazu – jest sporządzoną przez Iwonę Konarzewską kopią wizerunku Maryi pędzla Jana Wałacha, który znajdował się w dawnej świątyni.

W kościele na Stecówce od maja do października odprawiane są tradycyjne, comiesięczne czuwania fatimskie. Rozpoczynają się one apelem jasnogórskim o godz. 21.00, a kończą pasterką maryjną o północy i procesją z figurą Matki Bożej Fatimskiej.

Kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej, Istebna-Stecówka 955, tel.: 33 8555259, 795196955, parafia.stecowka.pl, msze św. w niedziele i święta: 9.00 i 11.00

Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, fot. Jacek Kohut

Kościół pw. św. Józefa na Młaskawce,
fot. Jacek Kohut

KOŚCIÓŁ FILIALNY PW. ŚW. JÓZEFA NA MŁASKAWCE

Drewniany kościółek o konstrukcji zrębowej należy do parafii pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce. Pierwotnie znajdował się w Jaworzynce, na Trzycatku, gdzie wzniesiono go w roku 1948 jako wotum dziękczynne za przetrwanie wojny. Jego patronką była wówczas Matka Boża Frydecka. Po wybudowaniu murowanej świątyni, stary kościółek rozebrano i przeniesiono na teren istebniańskiego przysiółka Młaskawka. Jego poświęcenia w nowym miejscu dokonał 24 maja 1997 r. ks. bp Tadeusz Rakoczy, wówczas też jego patronem został św. Józef.

Dach świątyni, wcześniej obity gontem, obecnie jest pokryty blachą. Nad niewielką kruchtą wznosi się wieża na planie kwadratu, zwieńczona dachem namiotowym. Prostokątna nawa zakończona jest trójboznym prezbiterium, do którego dobudowano małą zakrystię. Wnętrze, utrzymane w stylu góralskim, to dzieło miejscowych twórców: krzyż znajdujący się na ścianie prezbiterium wykonał Józef Bocek, rzeźbiarz z Młaskawki, obraz św. Józefa wyszedł spod pędzla Juliana Wójcika z Zabrzega, a autorką

malowanych na szkło stacji Drogi Krzyżowej jest Maria Gatner-Guzy z Wisły. Obraz św. Teresy od Dzieciątka Jezus pochodzi z Francji. Jest darem sióstr karmelitanek, z których zgromadzenia wywodziła się święta. Został namalowany przez jej siostrę Céline.

Kościół pw. św. Józefa znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej.

Kościół pw. św. Józefa na Młaskawce, Istebna-Stecówka 955, tel.: 33 8555259, 795196955, parafia.stecowka.pl, msze św. w niedziele i święta o 7.30

PARAFIA EWANGELICKO-AUGSBURSKA

Zanim powstał tutejszy kościół, ewangelicy z Trójwsi należeli do zboru w Nawsiu. W roku 1920, kiedy nowa granica państwa oddzieliła ich od dotychczasowego miejsca kultu, pojawiła się pilna potrzeba zbudowania własnej świątyni. Wzniesiono ją z udziałem wiernych w latach 1927–30 na granicy Istebnej i Koniakowa. Poświęcenia kościoła, zaprojektowanego przez inż. Tadeusza Michejdę, dokonał ks. bp Juliusz Bursche. W okresie powojennym odremontowano wieżę, którą uszkodziły pociski artyleryjskie, kościół pokryto blachą cynkową, zainstalowano organy i zamontowano nowy

ołtarz z obrazem artysty Czesława Kuryatty z Wisły. W roku 1967 Istebna usamodzielniała się jako parafia.

Parafia ewangelicko-augsburska, Istebna 1023, tel.: 33 8556028, e-mail: a.staniek@escobb.com.pl, www.istebna.luteranie.pl, msze św. w niedziele i święta o 9.00

GALERIA KUKUCZKA NA JASNOWICACH

Prywatna kolekcja obrazów, rzeźb, koronek i ceramiki, którą właściciel – Jan Kukuczka – udostępnia zwiedzającym. W galerii zobaczyć można m.in. przepiękne koronki Beaty Legierskiej, ceramikę Justyny Łodzińskiej, płótna Stanisława Mazusia, Franciszka Maśluszczaka, Stanisława Chomiczewskiego, Damiana Lechoszesta, Piotra Jakubczaka i wielu innych artystów. Galerię można zwiedzać po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Galeria Kukuczka na Jasnowicach, Istebna-Jasnowice 1549, tel.: 33 8557105, 33 8556027, 608581071, www.galeriakukuczka.pl

GINNY OŚRODEK KULTURY, PROMOCJI, INFORMACJI TURYSTYCZNEJ I BIBLIOTEKA PUBLICZNA W ISTEBNIEJ

Ośrodek mieści się w zabytkowym budynku z 1883 r., w samym centrum Istebnej, przy placu kościelnym. Można tu otrzymać materiały informacyjne dotyczące atrakcji i zago-

Największa Koronka Koniakowska Świata, fot. Iwona Baturu

spodarowania turystycznego Trójwsi i okolic. W ofercie są przewodniki, mapy, widokówki i magnesy, zlokalizowano tu także punkt dostępu do internetu. Ośrodek promuje artystów profesjonalnych i twórców ludowych, realizując liczne wystawy, wernisaże i kiermasze. Można w nim zobaczyć m.in. Największą Koronkę Koniakowską Świata, zdjęcia z filmu „Czterej Pancerni i Pies” (kręcono tu odcinek „Dom”), a także ciekawe ekspozycje czasowe. W sezonie wakacyjnym czynna jest Wystawa Twórczości Ludowej, połączona ze sprzedażą. W ścianę budynku wmurowano tablicę pamiątkową, poświęconą wybitnemu himalaistcie Jerzemu Kukuczce.

Gminny Ośrodek Kultury, Promocji, Informacji Turystycznej i Biblioteka Publiczna, Istebna 68, Promocja i Informacja Turystyczna, tel.: 33 8556158, 516195614, e-mail: promocja@ug.istebna.pl; Dział Kultury, tel.: 33 8556208, e-mail: kultura@ug.istebna.pl, www.istebna.eu

Warto również zobaczyć

Piękne widoki ze Złotego Gronia, Stecówki i przełęczy Kubalonka

Bacówkę na Złotym Groniu

Sztuczne zbiorniki wodne Tokarzonka i Olza

Wychodnie skalne, m.in. Dorkową Skalę

Mural z „Gajdoszami” na budynku Gimnazjum im. Jana Pawła II

Przydrożne kapliczki i krzyże

Pomnik bacy na Buczniku, obok Domu Konarzewskich

Źródła rzeki Olzy na stokach Gańczorki i Karólówki: Olza płynie dalej przez Czechy (99 km), by zakończyć swój bieg jako prawobrzeżny dopływ Odry

CIEKAWE MIEJSCA W JAWORZYNCE

MUZEUM REGIONALNE NA GRAPIE

Muzeum ma charakter małego skansenu, na jego teren przeniesiono zabytkową chałupę i stodołę, wybudowano tu również tradycyjną kuźnię. Drewniany dom, tzw. „kurlawo chałpa”, pochodzi z 1920 r. W jednej z jego izb znajduje się wyjątkowy „kurny piec” oraz inne elementy tradycyjnego wyposażenia domu góralskiego. W sieni, która dzieli dom na dwie części, miejsce znalazły narzędzia rolnicze i niezbędne na tych terenach zimową porą narty, czyli „skize” oraz „tyniny”. W drugiej izbie przygotowano ekspozycję przybliżającą popularne niegdyś na tym terenie zajęcia, takie jak tkactwo czy pasterstwo.

W stodole z lat 30. XX w. zgromadzono dawne maszyny i sprzęt rolniczy. W muzeum organizowane są wystawy twórczości nieprofesjonalnej, wystawy prezentujące zwyczaje i obrzędy związane z cyklem dorocznym oraz warsztaty edukacyjne. Prowadzone są tu interesujące prelekcje na temat dawnego sposobu życia górali, ich kultury, obyczajowości i stroju (w jednej z izb znajdują się manekiny przedstawiające różne jego formy).

Muzeum Regionalne Na Grapie, Jaworzynka 720, tel.: 33 8556520, e-mail: nagrapie@gmail.com, www.nagrapie.com, godz. otwarcia: VI–IX wt.–sb. 10.00–16.00; X–V po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

KARPACKI BANK GENÓW, MUZEUM ŚWIERKA ISTEBNIAŃSKIEGO I WOLIERA POKAZOWA GŁUSZCÓW

Muzeum Świerka Istebniańskiego zostało założone przy szkółce leśnej Wyrchczadeczka. Gromadzi ono materiały naukowe i historyczne dotyczące świerka rasy istebniańskiej oraz eksponaty związane

Muzeum Regionalne Na Grapie,
fot. Jacek Kohut

z historią i kulturą Beskidu Śląskiego. W pobliżu szkółki rośnie drzewostan pokazowy. Obecnie drewno świerka istebniańskiego wykorzystywane jest głównie do produkcji instrumentów lutniczych, jako materiał rezonansowy, a rosnące na terenie Istebnej i okolic świerki uważane są za najlepsze drzewostany nasienne w Europie.

Muzeum Świerka Istebniańskiego,
fot. Piotr Oleś

Aby chronić genetyczne wartości świerkowych lasów i zachować je dla potomnych, utworzono Regionalny Bank Genów Świerka. Przy szkółce zlokalizowana jest również Woliera Pokazowa, w której można podziwiać głuszce, a także obejrzeć filmy czy prezentacje multimedialne poświęcone zarówno tym ptakom, jak i ochronie przyrody. Obiekty te stanowią bardzo dobrą bazę dla działalności edukacyjnej. Zwiedzanie jest możliwe po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Karpacki Bank Genów, Muzeum Świerka Istebniańskiego i Woliera Pokazowa Głuszców, 43-476 Jaworzynka 812, tel.: 33 8556313, www.wisla.katowice.lasy.gov.pl

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ŚW. APOSTOŁÓW PIOTRA I PAWŁA

Murowana świątynia pochodzi z lat 1953–54. W ołtarzu głównym znajduje się obraz

miejscowego artysty Jana Wałacha, przedstawiający patronów parafii na tle gór i stada owiec. Ten sam autor jest twórcą malowanych stacji Drogi Krzyżowej, obrazów Najświętszego Serca Pana Jezusa i Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny oraz rzeźbionego krucyfiksu.

Ołtarz główny został wykonany przez Józefa Bocka z Młaskawki. Spod jego dłuta wyszły również ołtarz maryjny i ambona. W prezbiterium znajduje się dostawny ołtarz posoborowy, drewniany, bogato zdobiony rzeźbami przedstawiającymi ofiarę Abrahama oraz Ostatnią Wieczerzę, wykonanymi przez Jana Bojko z Jaworzynki.

Kościół pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła, 43-476 Jaworzynka 420, tel.: 33 8556395, e-mail: kontakt@parafia-jaworzynka.pl, www.parafia-jaworzynka.pl, msze św. w niedziele i święta: 7.00, 9.00, 11.15 i 17.00 (okres zimowy), 18.00 (okres letni)

KOŚCIÓŁ PW. MATKI BOŻEJ FRYDECKIEJ

Nowy, murowany kościół powstał w miejscu wcześniejszej, dawniej drewnianej świątyni, którą przeniesiono stąd na istebniańską Młaskawkę. Kamień pod jego budowę został poświęcony w Watykanie przez św. Jana Pawła II. Wezwanie kościoła związane jest z kopią figurki Matki Bożej Frydeckiej, którą z położonego obecnie w Republice Czeskiej Frydku-Mistku przynieśli pielgrzymi z Jaworzynki. Wydarzenie to miało najprawdopodobniej miejsce w latach 70. XIX w. Konsekracja świątyni nastąpiła 17 października 1999 r., wtedy też na Trzycatku ustanowiona została samodzielna parafia.

Wypożyczenie wnętrza oraz wizja architektoniczna kościoła to zasługa lokalnego artysty – Pawła Jałowiczora, który wyrzeźbił m.in. scenę Ostatniej Wieczerzy znajdującą się na podstawie stołu ołtarzowego, a także tron dla celebransa i ołtarze boczne. Stacje Drogi Krzyżowej wykonane zostały przez Jana Krężeloka, a figura Matki Boskiej wyszła spod dłuta Józefa Bocka z Młaskawki.

Kościół pw. Matki Bożej Frydeckiej, Jaworzynka-Trzycatek 655, tel.: 33 8556777, e-mail: mf@rubikon.net.pl, parafia-trzycatek.pl, msze św. w niedziele i święta: 8.00 i 10.00

TRÓJSTYK GRANIC

Punkt zbiegu trzech granic – polskiej (Jaworzynka), czeskiej (Hrčava) i słowackiej (Čierne) – znajduje się w głębokim na 8 m i szerokim na 34 m jarze, w środku okręgu opisanego na wierzchołkach trójkąta równoramiennego. Wierzchołki trójkąta

Trójstyk granic,
fot. Wojciech Batur

tworzą granitowe monolity o wysokości 240 cm. Postawiono je w roku 1995, a do ich podstaw włożono zamknięte w metalowe tuleje pamiątkowe dokumenty, ówczesne gazety i monety. Po stronie czeskiej i słowackiej postawiono wiaty turystyczne z paleniskami. Dostęp do trójstyku wzdłuż granicy polsko-czeskiej ułatwiają wyłożone płytkami schody oraz ścieżka.

Nazwa „Trzycatek” pochodzi od 30-procentowego cła pobieranego na znajdującą się tu w zamierzcztych czasach granicy pomiędzy Księstwem Cieszyńskim a Węgrami.

Centrum Pasterskie,
fot. arch. Centrum Pasterskiego

CIEKAWE MIEJSCA W KONIAKOWIE

MUZEUM KORONKI - IZBA PAMIĘCI MARII GWAREK

Muzeum Koronki powstało w 1962 r., po śmierci Marii Gwarek, której pamięci poświęcona jest ta placówka. Można w nim zobaczyć wiele interesujących eksponatów, m.in. czepce, obszycia chust, kryzy, kołnierzyki, wstawki do bielizny pościelowej, firanki i ząbki, czyli serwetki na półki, z których każda ma inny wzór i kształt, inspirowany światem przyrody i tradycją. Ważnym elementem ekspozycji jest niedokończona serwetka dla królowej Anglii Elżbiety II. Muzeum jest dostępne dla zwiedzających po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Muzeum Koronki - Izba Pamięci Marii Gwarek, Koniaków-Szańce 550, tel.: 33 8556423

CENTRUM PASTERSKIE

W skład prowadzonego przez Marię i Piotra Kohutów Centrum Pasterskiego wchodzi: Bącówka, Gazdówka, Sklep Góralski i Wystawa Pasterska. Zobaczyć w nim można typowe zwierzęta pasterskie, takie jak owce, kozy i krowy. Powstała tu również wystawa prezentująca czerpaki, puciery, drewniane formy na sery i wiele innych naczyń oraz sprzętów pasterskich.

Do pozostałych atrakcji tego miejsca zaliczają się: pasterska wystawa fotograficzna oraz pokazy przeróbki runa owczego i wełny starodawnymi metodami. Gospodarze oferują także możliwość udziału w różnorodnych warsztatach, w tym dotyczących produkcji sera owczego, połączonej z prelekcją. Można tu również zakupić bundz, bryndzę, oscypki, sery wołoskie, korbacze oraz żyntyce.

W Sklepie Góralskim dostępne są stroje ludowe, wyroby z wełny owczej, drewna, metalu i skóry oraz pamiątki. Centrum Pasterskie jest także organizatorem wielu

Warto również zobaczyć

Dom w którym nakręcono ostatnie sceny serialu „Czterej pancerni i pies”: jadąc od strony Koniakowa i Istebnej, trzeba dojechać do budynku OSP w Jaworzynce-Centrum, 150 m dalej, po prawej stronie, stoi filmowy dom.

Punkt widokowy Wawrzaczów Groń
Przydrożne krzyże i kapliczki

wydarzeń promujących kulturę pasterską, takich jak Miyszani Owiec, Smaki Karpat czy Jarmark Pasterski.

Centrum Pasterskie, Koniaków 33, tel.: 602128388, e-mail: kolyba@op.pl, www.centrum-pasterskie.pl, godz. otwarcia: V–IX 9.00–19.00; X–IV 10.00–18.00

GALERIA SZTUKI REGIONALNEJ TADEUSZA RUCKIEGO - CHATA NA SZAŃCACH

W galerii sztuki ludowej można zobaczyć rzeźby, koronki i obrazy, jednak dominuje tu ceramika artystyczna – kubki, miski, talerzyki i kafele, ozdobione tradycyjnymi wzorami koronki i haftu. Grupy mogą wysłuchać gawędy gospodarza i towarzyszącej jej gry na instrumentach pasterskich. Galeria jest czynna po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Galeria Sztuki Regionalnej Tadeusza Ruckiego - Chata na Szańcach, Koniaków-Szańce 662, tel.: 33 8557070, chatanaszancach.fm.interia.pl

IZBA TWÓRCZOŚCI RODZINY KAMIENIARZ-KUBASZCZYK

W izbie można podziwiać piękne koronki, część z nich autorstwa nieżyjącej już Heleny Kamieniarz – wieloletniej prezes Beskidzkiego Oddziału Stowarzyszenia Twórców Ludowych, a także prace jej córki, synowej i wnuczek. Zgromadzono tu również rzeźby i maski obrzędowe Mieczysława Kamieniarza. Na miejscu prowadzona jest sprzedaż koronek. Izbę można

Izba Twórczości Rodziny Kamieniarz-Kubaszczuk, fot. Jacek Kohut

zwiedzać po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Izba Twórczości Rodziny Kamieniarz-Kubaszczuk, Koniaków 301, tel.: 33 8556561

KOŚCIÓŁ PW. ŚW. BARTŁOMIEJA APOSTOŁA

Murowany kościół z 1901 r. został zbudowany dzięki finansowemu wsparciu kardynała Jerzego Koopa, arcyksięcia Albrechta, a także cesarza Franciszka Józefa I. W roku 1956 kościół rozbudowano. Wewnątrz zwracają uwagę płaskorzeźbione stacje Drogi Krzyżowej autorstwa ludowego artysty z Koniakowa – Franciszka Wojarskiego. W nawach bocznych wiszą dwa obrazy, przedstawiające wesele w Kanie Galilejskiej oraz połów

ryb w jeziorze Genezaret, pędzla Jana Czarneckiego z Katowic. Drewniany strop, surowy i piękny w swojej prostocie, ozdobiono motywami haftu istebniańskiego, zaś w samym szczycie ołtarza głównego znajduje się obraz Matki Boskiej Częstochowskiej pędzla Jana Wałacha. Warto zwrócić uwagę na pięknie sklepioną kaplicę (po lewej stronie przedsionka). Znajduje się w niej kamień na mensa, nad którą umieszczono płaskorzeźbę przedstawiającą scenę objawienia się Matki Bożej w Fatimie.

Kościół pw. św. Bartłomieja Apostoła, Koniaków-Centrum 324, tel.: 33 8556421, e-mail: parafiakoniakow@interia.pl, msze św. w niedziele i święta: 7.00, 9.00, 11.00, 17.00

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

PIESZE SZLAKI TURYSTYCZNE

Kiczory – Barania Góra

Przebieg: Kiczory – Młoda Góra – Istebna-Bucznik – Zaolzie – Pietroszonka – Schronisko PTTK na Przysłopie pod Baranią Górą – Barania Góra

Długość: 15,3 km

Kiczory, fot. Iwona Batury

Czas przejścia: 4 godz. 40 min
Oznakowanie: kolor zielony
Jeden z bardziej popularnych szlaków na terenie gminy Istebna, pozwalający zdobyć drugi co do wysokości szczyt w Beskidzie Śląskim – Baranią Górę (1220 m n.p.m.). Na trasie znajduje się kilka punktów widokowych: Kiczory, Młoda Góra, Łączyna, Skąta, Pietroszonka i Przysłop. Najrozleglejsza panorama rozciąga się oczywiście z Baraniej Góry, z której podziwiać można Beskid Śląski, Beskid Mały, Beskid Makowski, Beskid Żywiecki z Babią Górą, Tatry, Góry Choczańskie, Małą Fatrę, Góry Strażowskie, Jaworniki i Beskid Śląsko-Morawski, a przy szczególnie dobrej widoczności nawet Jesioniki, należące już do Sudetów.

Ciekawe miejsca na szlaku:

- Dawne schronisko Zaolziańska – obiekt zabytkowy
- Kościół pw. św. Józefa w przysiółku Młaskawka (280 m od trasy) – obiekt leżący na Szlaku Architektury Drewnianej; aby dojść do kościoła, trzeba zejść ze szlaku w lewo (idąc na Baranią Górę)
- Przydrożne krzyże i kapliczki
- Chatka AKT na Pietroszonce – schronisko studenckie, czynne sezonowo; warto je odwiedzić ze względu na specyficzny klimat tego miejsca

Warto również zobaczyć

Kapliczkę Matki Boskiej Beskidzkiej – Królowej Gór na Ochodzitej

Piękne widoki z Ochodzitej, Koczego Zamku (stary kamieniołom) i Tynioka

Mozaikę naścienną stworzoną z okazji 300 lat Koniakowa: mozaika przedstawia koronczarki; znajduje się w budynku naprzeciw przystanku w centrum wsi

Przydrożne krzyże i kapliczki

Koronkowy mural autorstwa NeSpoon w centrum wsi

- Stacje Drogi Różańcowej – od rozstajów pod Karolówką do kapliczki na Przysłopie
- Kapliczka na Przysłopie z krzyżem pochodzącym z 1864 r.
- Schronisko PTTK na Przysłopie pod Baranią Górą
- Izba Leśna i Muzeum Turystyki Górskiej na Przysłopie

Wisła-Głębcze – Koniaków-Fibaczka

Przebieg: Wisła-Głębcze – Przełęcz Kubalonka – Połom – Istebna-Zaolzie – Koniaków-Fibaczka

Długość: 14,8 km

Czas przejścia: 4 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor żółty

Szlak wiodący przez Kozirce (775 m n. p. m.), skąd rozciąga się piękny widok na znaczną część Wisły oraz pasmo Stożka i Czantorii. Dalej trasa biegnie przez wzniesienie Kubalonki i przełęcz Szarcuła, niedaleko której zobaczyć można okazałą wychodnie skalną – Dorkową Skałę. Następnie – przez Połom i Kawulonkę, gdzie mieści się niewielka stadnina koni – szlak prowadzi do doliny Olzy. Znajduje się tu kompleks Zagroń Istebna, na który składa się ośrodek narciarski, minizoo, park wodny i wiele innych atrakcji. Za dawnym schroniskiem

Zaolziańska trasa odbija w kierunku Koniaków, przechodząc obok Galeryjki Jana Żyrka.

W centrum Koniaków można odwiedzić: Muzeum Koronki, Centrum Pasterskie – z wystawą poświęconą kulturze pasterskiej, sprzedażą serów owczych i możliwością zobaczenia żywych zwierząt, oraz Galerię Chata na Szańcach.

Kiczory – Barania Góra

Przebieg: Kiczory – Kubalonka – Stecówka – Schronisko PTTK na Przysłopie pod Baranią Górą – Barania Góra

Długość: 17,2 km

Czas przejścia: 5 godz. 40 min

Oznakowanie: kolor czerwony

Fragment Głównego Szlaku Beskidzkiego, będący jednym z częściej wybieranych wariantów wędrowki na Baranią Górę. Szlak jest raczej łatwy i nie wymaga większego przygotowania, warto jednak zaopatrzyć się w obuwie odporne na wilgoć.

Ciekawe miejsca na szlaku:

- Dorkowa Skała – wychodnia skalna kilkumetrowej wysokości
- Polana Stecówka – miejsce widokowe z malowniczą panoramą
- Drewniany kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej na polanie Stecówka – w miejscu

Beata Legierska – koronczarka, fot. Jacek Kohut

znanym z wieloletniej tradycji kultu maryjnego; znajdująca się tutaj obecnie świątynia została wzniesiona po zniszczeniu przez pożar wcześniejszej, pochodzącej z 1958 r.

- Kapliczka Matki Boskiej Częstochowskiej na Stecówce, wzniesiona z okazji Roku Jubileuszowego 2000
- Izba Leśna i Muzeum Turystyki Górskiej na Przysłopie
- Schronisko PTTK na Przysłopie pod Baranią Górą

- Wieża widokowa na szczycie Baraniej Góry

Przełęcz Rupienka – Barania Góra

Przebieg: Przełęcz Rupienka – Koczy Zamek – Tyniok – Gańczorka – Karolówka – Barania Góra

Długość: 12,7 km

Czas przejścia: 4 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Górski, leśny szlak na Baranią Górę, będący dobrą opcją dla wszystkich, którzy nie chcą chodzić po górach asfaltowymi drogami.

Ciekawe miejsca na szlaku:

- Szczyt Koczego Zamku z rozległą panoramą Beskidu Śląskiego i Żywieckiego (nieopodal Domu Wypoczynkowego Koronka)
- Punkt widokowy na Tynioku
- Wychodnie skalne i grota na Gańczorku
- Stacje Drogi Różańcowej – od rozstajów pod Karolówką do kapliczki na Przysłopie
- Kapliczka na Przysłopie z krzyżem pochodzącym z 1864 r.
- Schronisko PTTK na Przysłopie pod Baranią Górą
- Izba Leśna i Muzeum Turystyki Górskiej na Przysłopie
- Wieża widokowa na szczycie Baraniej Góry

Tyniok, fot. Jacek Kohut

Widok na Zapasieki,
fot. Jacek Kohut

Jaworzynka-Trzycatek – Wyrchzadeczka

Przebieg: Jaworzynka-Trzycatek – Zapasieki – Wyrchzadeczka

Długość: 8,4 km

Czas przejścia: 2 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor zielony

Niezwykłe łagodny szlak, biegnący wygodną, utwardzoną drogą, pozwala na spacer z wózkiem. Na trasie kilka ładnych miejsc widokowych.

Ciekawe miejsca na szlaku:

- Kościół pw. Matki Bożej Frydeckiej na Trzycatku
- Kaplica Najświętszej Maryi Panny Królowej Pokoju i Świata na Zapasiekach
- Karpacki Bank Genów, Muzeum Świerka Istebniańskiego i Woliera Pokazowa Głuszców

Trójstyk – Kiczory

Przebieg: Trójstyk – Jasnowice – Młoda Góra – Kiczory

Długość: 12,9 km

Czas przejścia: 4 godz. 20 min

Oznakowanie: kolor żółty

Widokowy szlak, z dość stromym podejściem z doliny Olzy na Kiczory, wiedzie przez

teren dawnego sąlaszu, czyli miejsca wypasu owiec.

Ciekawe miejsca na szlaku:

- Trójstyk – punkt, w którym zbiegają się granice Polski, Republiki Czeskiej i Słowacji
- Galeria Kukuczka prezentująca współczesne malarstwo polskie
- Dolina rzeki Olzy
- Widokowe polany na zboczach Młodej Góry

SZLAKI SPACEROWE I EDUKACYJNE

Szlak spacerowy im. Jerzego Kukuczki

Przebieg: Kubalonka – Wilcze – Istebna-Centrum

Długość: 8,3 km

Czas przejścia: 2 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak łączący kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego na Kubalonce, w którym państwo Cecylia i Jerzy Kukuczka brali ślub, z położoną na Wilczym izbą pamięci himalaisty oraz centrum Istebnej, gdzie w ścianę Gminnego Ośrodka Kultury wmurowana

została tablica poświęcona Jerzemu Kukuczce.

Szlak spacerowy im. Jana Kawuloka

Przebieg: Istebna-Centrum – Wojtosze – Stecówka

Długość: 6,5 km

Czas przejścia: 1 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor zielony

Szlak łączy centrum Istebnej, gdzie na cmentarzu komunalnym pochowany jest wybitny folklorysta tej ziemi – Jan Kawulok, ze stworzoną przez niego izbą regionalną – Kurną Chatą oraz Stecówką – miejscem jego urodzenia.

Ciekawe miejsca na szlaku:

- Centrum Istebnej z kościołem pw. Dobrego Pasterza i pomnikiem Pawła Stalmacha
- Stare drewniane domy w tzw. Dziedzinie – najstarszej części Istebnej
- Kurna Chata Kawuloka – znana izba regionalna
- Przydrożny krzyż w placu Burowie z roku 1862 r.
- Miejsca widokowe na Łączynie i Skale
- Kapliczka u Skąły z 1948 r.
- Stary dom drewniany, w którym urodził się Jan Kawulok
- Kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce – miejsce znane z organizowanych tu od maja do października (12. dnia miesiąca, za wyjątkiem sierpnia, gdy czuwanie odbywa się 18.) czuwań fatimskich

Szlak spacerowy Źródło Olzy

Przebieg: Zaolzie – Gańczorka

Długość: 7,5 km

Czas przejścia: 1 godz. 40 min

Oznakowanie: kolor żółty

Ścieżka spacerowa wzdłuż Olzy do źródeł rzeki jest idealna na piesze wędrówki. Trzy czwarte trasy prowadzi po asfaltowej leśnej drodze, która jest zamknięta dla ruchu samochodowego. Po drodze można zobaczyć zbiornik retencyjny Olza.

Droga Różańcowa

Przebieg: Stecówka – Karolówka – Przysłop

Długość: 4,3 km

Czas przejścia: 1 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor czerwony, dalej czarny i zielony

Powstała jesienią 2017 r. Droga Różańcowa prowadzi od kapliczki Matki Boskiej Częstochowskiej na Stecówce, przez rozstaje pod Karolówką do kaplicy na Przysłopie, w której znajduje się krucyfik z 1864 r. Droga składa się z dwudziestu drewnianych kapliczek nadzwyczajnych, w których umieszczono płaskorzeźby Grzegorza Kuśnierza z Ciśca, przedstawiające poszczególne tajemnice różańca: radosne, światła, bolesne i chwalebne. W zamyśle twórców początek Drogi Różańcowej stanowi kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce, związany z Panią Fatimską, zwaną też często Różańcową.

Kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej
na Stecówce, fot. Jacek Kohut

Ciekawostką jest fakt, że znajdujące się w świątyni stacje Drogi Krzyżowej także wyszły spod dłuta rzeźbiarza z Ciśca.

Beskidzka Ścieżka Planetarna

Przebieg: Kubalonka – Olecki – Wilcze – Szymcze – Jasnowice – Jaworzynka

Długość: 12 km

Czas przejścia: 3 godz. 20 min

Oznakowanie: kolor czerwony

Ścieżka prowadzi przez położone w Beskidzie Śląskim przysiółki Istebnej do Muzeum Na Grapie w Jaworzynce. Powstała jesienią 2002 r. z inicjatywy zamieszkałego w Szwajcarii Jerzego Ruckiego. Ideą ścieżki, oprócz popularyzacji turystyki górskiej, było przybliżenie spacerowiczom budowy Układu Słonecznego. Chociaż nie ustrzeżono się sporych błędów jeśli chodzi o proporcje, to można przyjąć, że szlak prezentuje nasz system planetarny pomniejszony 500 milionów razy.

Ścieżka Przyrodnicza Olza

Długość: 1,5 km

Czas przejścia: 30 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Ścieżka Przyrodnicza Olza zlokalizowana jest w pobliżu Leśnego Ośrodka Edukacji Ekologicznej. Wyborowi jej tematyki przyświecała idea ułatwienia realizacji programu szkolnego w zakresie edukacji przyrodniczej i geograficznej, a także przybliżenie działań leśników, mających na celu zrów-

noważony rozwój powierzonego ich opiece lasu. Ścieżka przebiega doliną rzeki Olzy, przez zróżnicowany wiekowo las świerkowy z domieszką innych gatunków drzew.

TRASY ROWEROWE

Przejście graniczne Jasnowice-Bukovec – Przełęcz Szarcuła

Przebieg: Przejście graniczne Jasnowice-

-Bukovec – Istebna-Centrum – Istebna-

-Zaolzie – Stecówka – Przełęcz Szarcuła

Długość: 14 km

Oznakowanie: kolor czerwony

Trasa przebiega drogami o nawierzchni asfaltowej.

Ciekawe miejsca na szlaku:

– Galeria Kukuczka

– Centrum Istebnej z kościołem pw. Dobrego Pasterza oraz pomnikiem pomordowanych w czasie II wojny światowej

– Kurna Chata Jana Kawuloka

– Dawne schronisko Zaolziańska (niegdyś miejsce obozów Przysposobienia Wojskowego Kobiet)

– Kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce – powstał po zniszczeniu przez pożar poprzedniej świątyni. Odbudowę prowadzoną przez ks. Grzegorza Kotarbę wsparło finansowo środowisko artystyczne, m.in. Kapela Wałasi i Józef Skrzek.

– Dorkowa Skała – wychodnia skalna kilkumetrowej wysokości

Przejście graniczne Jasnowice-Bukovec – Istebna-Zaolzie PKS

Przebieg: Przejście graniczne Jasnowice-

-Bukovec – Jaworzynka-Zapasiaki – Ko-

niaków – Przełęcz Koniakowska – Istebna-Zaolzie PKS

Długość: 19 km

Oznakowanie: kolor zielony

Szlak dla nieco wprawniejszych i lubiących się zmęczyć rowerzystów.

Ciekawe miejsca na szlaku:

– Galeria Kukuczka

– Kościół pw. Matki Bożej Frydeckiej

– Kaplica Najświętszej Maryi Panny Królowej Pokoju i Świata na Zapasiakach z 1988 r.

– Karpacki Bank Genów, Muzeum Świerka

Istebniańskiego i Woliera Pokazowa Głuszców

– Izba Twórczości Rodziny Kamieniarz-Kubaszczuk, w której można zobaczyć koronki koniakowskie oraz maski obrzędowe i rzeźby

– Dawny kamieniołom na Koczym Zamku

Istebna-Centrum – Przejście graniczne Jasnowice-Bukovec

Przebieg: Istebna-Centrum – Istebna-Gazu-

ry – Przejście graniczne Jasnowice-Bukovec

Długość: 7 km

Oznakowanie: kolor zielony

Trasa rozpoczyna się przy zabytkowym kościele pw. Dobrego Pasterza w Istebnej. Następnie prowadzi w dół, momentami dość ostro, mijając kamienny krzyż z 1903 r. Na koniec można zwiedzić Galerię Kukuczka, mieszczącą się w budynku dawnego przejścia granicznego.

Przejście graniczne Jaworzynka-Ćierne – Czadeczka

Długość: 1,25 km

Oznakowanie: kolor żółty

Przejście graniczne Jasnowice-Bukovec – Przejście graniczne Jaworzynka-Hrčava

Przebieg: Przejście graniczne Jasnowice-

-Bukovec – Byrtły – Podsolisko – Przejście graniczne Jaworzynka-Hrčava

Długość: 16,5 km

Oznakowanie: kolor niebieski

Trasa przebiega między innymi doliną Czadeczki – rzeki należącej do zlewiska Morza Czarnego.

Międzynarodowy Szlak Rowerowy Greenways Kraków – Morawy – Wiedeń (pętla górską)

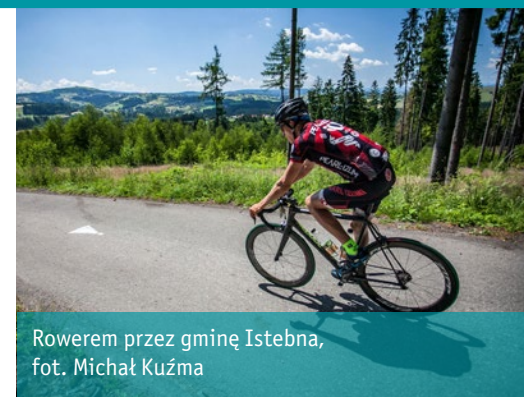
Przebieg: Przejście graniczne Jasnowice-

-Bukovec – Istebna-Centrum – Istebna-Zaolzie – Stecówka – Przełęcz Szarcuła

Długość: 14 km

Oznakowanie: kolor granatowy

Szlak Greenways Kraków – Morawy – Wiedeń umożliwia poznanie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego trzech krajów:

Rowerem przez gminę Istebna, fot. Michał Kuźma

Polski, Czech i Austrii. Trasa prowadzi głównie przez tereny równinne i łagodne wzgórza.

W okolicach Istebnej na szlaku znajdują się:

– Galeria Kukuczka

– Kościół pw. Dobrego Pasterza w Istebnej ze zdobionymi wnętrzem polichromiami

– Kurna Chata Kawuloka – znana izba regionalna z kolekcją instrumentów pasterskich

– Dawne schronisko Zaolziańska – zabytkowy drewniany budynek z 1927 r.

– Kościół pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce

– Dorkowa Skała – wychodnia skalna kilkumetrowej wysokości

PRZYDATNE ADRESY

Gminny Ośrodek Kultury, Promocji, Informacji Turystycznej i Biblioteka Publiczna w Istebnej, Dział Promocji i Informacji Turystycznej, 43-470 Istebna 68, tel.: 33 8556158, 516195614, e-mail: istebna@silesia.travel, promocja@ug.istebna.pl; Dział Kultury, tel.: 33 8556208, e-mail: kultura@ug.istebna.pl, www.istebna.eu

OBIEKTY NOCLEGOWE

Kompleks Istebna Zagroń, Istebna-Olza 1588, tel.: 33 4832034, e-mail: zagron@istebna.org, www.istebna.org

Hotel & Restauracja Złoty Groń, Istebna-Złoty Groń 593, tel.: 33 4441888, e-mail: recepcja@hotelzlotygron.pl, www.hotelzlotygron.pl

Dorkowa Skała, fot. Iwona Batur

CSW Halniak, Istebna-Olza 1326, tel.: 33 8556978, 605260578, e-mail: info@centrum-halniak.pl, www.centrum-halniak.pl

OSW Szarotka, Istebna-Bucznik 464, tel.: 33 8556018, 608547477, e-mail: recepcja@szarotkaistebna.pl, www.szarotkaistebna.pl

Karczma Kubalonka, Istebna-Kubalonka 1277, tel.: 33 8557046, 605088405, e-mail: kubalonka@interia.pl, www.kubalonka.pl

Dom na Rozceściu, Koniaków-Centrum 450, tel.: 33 8556424, 728849069, 607147517, e-mail: kontakt@na-rozdrozu.pl, www.na-rozdrozu.pl

Kocurzonka, Jaworzynka-Wielki Potok 911, tel.: 505753846, e-mail: agroturystyka@kocurzonka.pl, www.kocurzonka.pl

Kwatera pod Lasem, Istebna-Leszczyna 1017, tel.: 33 8558551, 784103377, e-mail: tadpap@onet.eu

Pokoje Gościnne U Józefa, Istebna-Beskid 1430, tel.: 505319138, e-mail: pokojeujozefa@wp.pl, www.pizzeriaujozefa.pl

Pokoje pod Ochodzitą, Koniaków-Szańce 714, tel.: 724534754, e-mail: monika.bart@wp.pl, www.pokojepodochodzita.pl

PrzyOlzie, Istebna-Olza 1423, tel.: 693707533, e-mail: przyolzie@wp.pl, przyolzie-istebna.pl

Willa Szus, Koniaków-Kadłuby 680, tel.: 518967733, e-mail: medzeler@tlen.pl, www.szus.com.pl

Smerekowe Królestwo, Jaworzynka-Wyrchczadeczka 215, tel.: 882615083, e-mail: recepcja@smrekowekrolestwo.pl, www.smrekowekrolestwo.pl

Stróżówka, Istebna-Złoty Groń 592, tel.: 604236975, 602346249, e-mail: domek@strozowka.com, www.strozowka.com

Willa Potoczki, Istebna-Potoczki 800, tel.: 608504374, e-mail: info@willapotoczki.pl, www.willapotoczki.pl

Willa Zwołakówka, Istebna-Andziółówka 452, tel.: 601050030, e-mail: recepcja@zwo-lakowka.pl, www.zwolakowka.pl

U Marysi, Istebna-Olza 501, tel.: 505403987, e-mail: liv-provence@o2.pl, liv-provence.wixsite.com/umarysi

Janko Muzykant, Istebna 1673, tel.: 790262829, e-mail: jankomuzykant@gmail.com, jankomuzykant.dobrynocleg.pl

Wypas owiec na Ochodzitej,
fot. Jacek Kohut

Krótki Szpic – domki w Istebnej, Istebna-Andziółówka 1616, tel.: 888661794, e-mail: biuro@istebna-domki.pl, www.istebna-domki.pl

Staro Chałupa u Gazura, Istebna-Wilcze 1044, tel.: 506910546, e-mail: rezerwacja@starochalpa.pl, www.starochalpa.pl

RESTAURACJE, KARCZMY, PUBY

Hotel & Restauracja Złoty Groń, Istebna-Złoty Groń 593, tel.: 33 4441888, e-mail: recepcja@hotelzlotygron.pl, www.hotelzlotygron.pl

Dwór Kukuczka, Istebna-Beskid 1820, tel.: 781022044, e-mail: biuro@dworkukuczka.pl, www.dworkukuczka.pl

Restauracja Leśniczówka, Istebna-Centrum 423, tel.: 33 8551069, 512007646, e-mail: marketing@lesniczowka-istebna.pl, www.lesniczowka-istebna.pl

Restauracja Zagroń, Istebna-Olza 1588, tel.: 33 4832034, e-mail: zagron@istebna.org, www.istebna.org

Restauracja Czarna Owca, Istebna-Dzielec 1331, tel.: 501969000

Restauracja Szarotka, Istebna-Bucznik 464, tel.: 33 8556018, 60847477, e-mail:

recepcja@szarotkaistebna.pl, www.szarotkaistebna.pl

Restauracja Jano, Jaworzynka-Krężelka 401, tel.: 33 8556320, 668443625, e-mail: hotel@hoteljano.pl, www.hoteljano.pl

Karczma Kubalonka, Istebna-Kubalonka 1277, tel.: 33 8557046, 605088405, e-mail: kubalonka@interia.pl, www.kubalonka.pl

Karczma Pod Galerią, Koniaków-Szańce 662, tel.: 515421052, 505955388, e-mail: biuro@karczmapodgaleria.pl, karczmapodgaleria.pl

Karczma Ochodzita, Koniaków-Pietraszyna 969, tel.: 33 8556822, 664057576, 602478786, e-mail: karczma@ochodzita.com.pl, www.ochodzita.com.pl

Karczma Pod Ochodzitą, Koniaków-Centrum 205, tel.: 662292176

Karczma po Zbóju, Istebna-Andziółówka 298, tel.: 33 8557154, 798678126, e-mail: karczmapozboju@gmail.com, www.karczmapozboju.com.pl

Karczma Franza Josefa, Istebna-Kubalonka 1455, tel.: 33 8584504

Karczma U Ujca, 43-470 Istebna-Centrum 76, tel.: 33 8556029

Homelike Cafe, Istebna-Olza 575, tel.: 518698952, e-mail: sara.sitek@hotmail.com

Pizzeria Marino, Istebna-Centrum 406, tel.: 796281259, e-mail: marino.pizzeria.istebna@gmail.com

Pizzeria Pod Złotym Groniem, Istebna-Centrum 700, tel.: 513683683

Pizzeria Werona, Istebna-Tartak 1150, tel.: 662626767, e-mail: kontakt@pizzeria-werona.pl, www.pizzeria-werona.pl

Pizzeria U Józefa, Istebna-Beskid 1430, tel.: 505319138, www.pizzeriaujozefa.pl

Pizzeria U Kruka, Koniaków-Dejówka 865, tel.: 606586675, www.pietraszkonka.pl

Zajazd Pecio, Istebna-Tartak 1216, tel.: 33 8556240, 509932314, e-mail: zajazdpecio@onet.pl, www.pecio-istebna.pl

Zajazd U Kiepusa, Koniaków-Dachtony 607, tel.: 33 8557257, 609467709

Zajazd Nad Olzą, Istebna-Zaolzie 1191, tel.: 696337881, e-mail: annakuczka@interia.pl

Zajazd Koronka, Koniaków-Tyniok 799, tel.: 509613101, e-mail: markkoronka@wp.pl, dwkoronka.pl

Gospoda Złoty Groń, Istebna-Centrum 700, tel.: 33 8556071, 503167007

Gospoda Na Groniu, Jaworzynka-Centrum 411, tel.: 33 8556322, e-mail: gospoda@nagroniu.pl, www.nagroniu.pl

GMINA WISŁA

Wisła to górską miejscowość w Beskidzie Śląskim. Jej najniższym położonym miejscem jest dolina rzeki Wisły na granicy z Ustrońem (392 m n.p.m.), zaś najwyższy punkt to szczyt Baraniej Góry (1220 m n.p.m.). Centrum miasta leży na wysokości 430 m n.p.m., w dolinie, którą otaczają malownicze wzniesienia. Powierzchnia miejscowości wynosi 11 091 ha (110,9 km²), w tym powierzchnia lasów to 74,4%, powierzchnia użytków rolnych – 18,9%, a powierzchnia terenów zabudowanych – 2,6%.

Cechą charakterystyczną miejscowości Wisła jest jej rozczłonkowanie na kilka dolin. Wiele zabudowań mieszkalnych i letniskowych usytuowanych jest poza centrum, w bocznych dolinach: Malince, Czarnem, Gościejowie, Parteczniku, Głębcach, Łabajowie, Dziechcinie, Jaworniku, Gahurze oraz na stokach okolicznych gór. Takie położenie miasta jest wyjątkowe, nie tylko w Be-

skidach, ale także w odniesieniu do innych miejscowości górskich w kraju. Wystarczy opuścić miejski deptak i gwarne centrum Wisły i skierować się w stronę jednej z wielu dolin, by znaleźć spokój i ciszę.

Wisła jest miejscowością turystyczno-wypoczynkową o stuletniej tradycji. Jej położenie, klimat i uroki krajobrazowe zachęcają turystów do wypoczynku zarówno zimą, jak i w pozostałych porach roku. Odwiedzający Wisłę mają do dyspozycji ok. 135 km szlaków turystycznych. Latem szczególną popularnością cieszą się trasy dla turystów pieszych i rowerzystów górskich, o różnej skali trudności, w zimie zaś przygotowywane są piękne trasy dla narciarstwa śladowego i zjazdowego. Działają ok. 20 wyciągów narciarskich, większość tras jest oświetlona. Na terenie miejscowości istnieją też skocznie narciarskie i dwie trasy do biegania na nartach.

Miasto Wisła dysponuje bogatą bazą turystyczno-wypoczynkową. Stanowią ją liczne hotele, domy wczasowe, pensjona-

Zimowa panorama Wisły,
fot. Adam Brzoza

Skocznia im. Adama Małysza,
fot. Adam Brzoza

ty, gospodarstwa agroturystyczne i kwatery prywatne. Liczbę miejsc noclegowych szacuje się na ok. 11 tys., są one rozmieszczone w ponad 300 obiektach.

HISTORIA WISŁY

Początki Wisły sięgają przełomu XVI i XVII w. Jej tereny kolonizowano wzdłuż biegu rzeki, gdzie zakładano gospodarstwa rolne. Podstawowym zajęciem ludności było pozyskiwanie drewna oraz pasterstwo na sposób wałaski (wołoski). Pierwsze wzmianki odnoszące się do Wisły to: dokument księcia cieszyńskiego Adama Wacława z 7 października 1615 r., dotyczący rozgraniczenia gruntów książęcych od dóbr Marcina Kłocha, oraz najstarsza księga gruntowa dóbr książąt cieszyńskich, w której jest mowa o osadnikach na „wielkiej łące”. Stała się ona załącznikiem późniejszej wsi. Nazwa miejscowości w najstarszych dokumentach występuje w liczbie mnogiej „na Wisłach” lub „Wisły”; szczególnie ta pierwsza forma była stosowana jeszcze na początku XX w. Świadczy to o tym, że nazwę kojarzono z dużym, rozległym terenem bez określonego centrum, a także z faktem, że rzeka Wisła ma odnogi. W 1962 r. Wisłę przyznano prawa miejskie.

CIEKAWY Miejsca w Wiśle

REZYDENCJA PREZYDENTA RP

Rezydencję Prezydenta RP – Zamek w Wiśle-Czarnem, położoną na stoku Zadniego Gronia, zbudowano w latach 1929–31. Autorem projektu był wybitny architekt i konserwator Adolf Szyszko-Bohusz. Obiekt powstał jako dar ludu śląskiego dla głowy państwa. W skład zamku, oprócz właściwej rezydencji, wchodzi również zamek dolny, funkcjonujący od początku jako budynek gospodarczy, oraz drewniana kaplica pw. św. Jadwigi Śląskiej, która powstała przed budową rezydencji, w 1909 r. Obiekt, wzniesiony z inicjatywy arcyksięcia Fryderyka Habsburga, mieścił się niedaleko drewnianego zamczku myśliwskiego, który nie zachował się do obecnych czasów. Do jego budowy użyto gotowych drewnianych elementów, sprowadzonych z Przyszkowic koło Rybnika.

Na przełomie 1930 i 1931 r. Śląska Rada Wojewódzka przekazała zamek Skarbowi Państwa, do dyspozycji Kancelarii Prezydenta RP. Uchwałą Prezydium Rady Ministrów z 30 grudnia 1930 r. nadano zamkowi wybudowanemu w Wiśle przez Skarb Śląski na obszarze byłej Komory Cieszyńskiej charakter gmachu reprezentacyjnego i przekazano go do użytku Prezydenta RP i jego

Rezydencja Prezydenta RP,
fot. Adam Brzoza

Rezydencja Prezydenta RP z lotu ptaka, fot. Adam Brzoza

następców. W latach 30. XX w. Zamek Prezydenta RP, jako gmach reprezentacyjny przeznaczony dla najwyższych władz państwa, dołączono do rejestru takich obiektów, jak m.in. Wawel w Krakowie, Zamek i Łazienki Królewskie w Warszawie, pałac myśliwski w Spale, pałac w Białowieży czy zamek w Poznaniu. 21 stycznia 1931 r. po raz pierwszy przyjechał do rezydencji prezydent Ignacy Mościcki. Od tej pory bywał w niej regularnie, przynajmniej dwa razy do roku. Chętnie uczestniczył w wydarzeniach, które miały wówczas miejsce w Wiśle i Beskidach.

Przez lata powojenne obiekt pełnił różne funkcje, dopiero prezydent Aleksander Kwaśniewski podjął inicjatywę przywrócenia historycznej funkcji zespołu zabytkowego, dzięki czemu spełnia on obecnie oficjalnie funkcję rezydencji głowy państwa. W dolnym zamku działa hotel i restauracja. Wejście do kaplicy możliwe jest tylko podczas mszy św. i nabożeństw, w wyznaczonych dniach, tj. w niedziele i dni świąteczne. Kaplica stanowi jeden z obiektów na Szlaku Architektury Drewnianej.

Możliwe jest bezpłatne zwiedzanie obiektu z przewodnikiem, w grupach maksymalnie 20-osobowych. Zapisy w recepcji rezydencji z 7-dniowym wyprzedzeniem.

Rezydencja Prezydenta RP, ul. Zameczek 1, tel.: 33 8546500

KOŚCIÓŁ PW. ZNALEZIENIA KRZYŻA ŚWIĘTEGO

Kościół w Wiśle-Głębcach wzniesiono w latach 80. XX w. W jego sylwetce dominuje masywna, 30-metrowej wysokości wieża, znacznie starsza od korpusu świątyni, pamiętająca XVII w., pochodząca z kościoła w Połomii koło Jastrzębia-Zdroju. Drewniana z zewnątrz bryła kościoła ma konstrukcję żelbetową, o czym można się przekonać, wchodząc do środka. Mroczne wnętrze, słabo doświetlone oknami, emanuje surowością i prostotą.

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego, ul. Kopydło 103a, tel.: 33 8553258, 512166401, msze św. w niedziele i święta: 8.00, 10.00, 12.00 i 18.00

Kościół pw. Znalezienia Krzyża Świętego, fot. Adam Brzoza

MUZEA

MUZEUM BESKIDZKIE IM. ANDRZEJA PODŻORSKIEGO

Siedzibą muzeum jest budynek dawnej karczmy z 1794 r. Na ekspozycję stałą składają się podstawowe działy związane z kulturą materialną górali śląskich, takie jak: pasterstwo, tkactwo, obróbka drewna, narzędzia rolnicze. Zobaczyć tu można także osobliwości męskiego i kobiecego stroju ludowego oraz najpiękniejsze przykłady sztuki ludowej.

Atrakcyjne dla turysty jest samo wnętrze dawnej kurnej chaty. Ekspozycję uzupełniają wystawy czasowe o różnorodnej tematyce. Muzeum zgromadziło także bogatą kolekcję malarstwa profesjonalnego: Czesława Kuryatto, Ludwika Konarzewskiego, Jana Wałacha i Pawła Stellera oraz starodruki, archiwalia i cenny zbiór starych fotografii. Muzeum Beskidzkie w Wiśle, będące od początku istnienia oddziałem Muzeum Śląska Cieszyńskiego, zostało otwarte 16 sierpnia 1964 r., w czasie 1. Tygodnia Kultury Beskidzkiej. Jego kolekcja obejmuje eksponaty związane z Istebną, Jaworzynką, Koniakowem, Wisłą i Brenną, tj. miejscowościami należącymi do grupy etnograficznej górali śląskich. Założycielem placówki był Andrzej Podżorski.

Muzeum Beskidzkie, ul. Stellera 1, tel.: 33 8552250

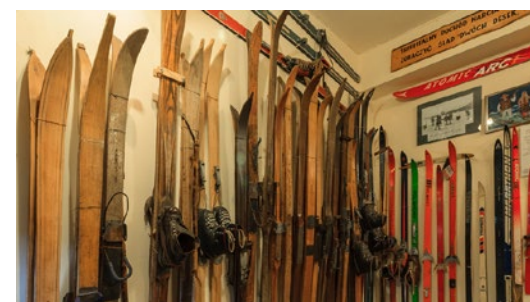
OCHOROWICZÓWKA - MUZEUM MAGICZNEGO REALIZMU

Siedziba muzeum znajduje się w willi ojca polskiej psychologii, pioniera hipnologii, prekursora radia i telewizji – Juliana Ochrowicza. Jest to największa tego typu instytucja w Europie. Odwiedzający mogą zobaczyć ponad 300 eksponatów – obrazów, rzeźb i grafik czołowych polskich twórców magicznego realizmu.

Muzeum Magicznego Realizmu Ochrowiczówka, ul. Ochrowicza 6, tel.: 690044214, godz. otwarcia: wt.–nd. 11.00–18.00

Muzeum Beskidzkie, fot. Wojciech Batur

Muzeum Narciarstwa, fot. Wojciech Batur

MUZEUM NARCIARSTWA

Muzeum znajduje się w ośrodku OWS Zimowit. Udostępnia zwiedzającym bogatą, prywatną kolekcję sprzętu narciarskiego, w tym starych nart (wśród nich narty z końca XIX w. i z lat 30. XX w.). Pośród zgromadzonych eksponatów znajdują się m.in. narty Adama Małysza, na których zdobył Mistrzostwo Polski. Do najciekawszych przedmiotów można również zaliczyć „karple”, czyli rakiety do chodzenia po śniegu. Kolekcja liczy ponad 80 eksponatów.

Muzeum Narciarstwa, ul. Wodna 3, tel.: 33 8551519, godz. otwarcia: pn.–nd. 10.00–16.00, wstęp bezpłatny

MUZEUM SPADOCHRONIARSTWA

Muzeum mieści się w obiekcie Agawa. Można w nim zobaczyć największą ekspozycję o tej tematyce. W placówce zgromadzono pamiątki związane z polskim spadochroniarstwem, zarówno cywilnym, jak

i wojskowym, poczynając od czasów II RP po współczesne. W zbiorach muzeum są m.in. odznaki rozpoznawcze i pamiątkowe, mundury, wyposażenie, dokumenty, eksponaty numizmatyczne i filatelistyczne oraz bibliofilskie, a także spora kolekcja zdjęć z okresu II wojny światowej. Ponadto można tu zobaczyć kolekcję orków i oznak rozpoznawczych, noszonych przez wszelkie polskie formacje mundurowe od czasów II wojny światowej. Muzeum można zwiedzać po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Muzeum Spadochroniarstwa, ul. Przylesie 1a, tel.: 33 8551353

MUZEUM APTEKARSTWA

Muzeum Aptekarstwa znajduje się w Chacie Góralskiej Kleszczonka. Powstało z inicjatywy Jerzego Cienciąły. Paweł Cienciąła (stryj dziadka pana Jerzego) prowadził pierwszą aptekę w Wiśle i w okolicy. Pozostawił po sobie wiele aptekarskich skarbów z XIX w., które można podziwiać na wystawie. Muzeum można zwiedzać po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym.

Muzeum Aptekarstwa, ul. Głębcze 22, tel.: 33 8551657

OBIEKTY ZABYTKOWE NA SZLAKU ZABYTKÓW ARCHITEKTURY WIŚLAŃSKIEJ

ZAMECZEK MYŚLIWSKI HABSBURGÓW

Tyrolski drewniany budynek z końca XIX w. pierwotnie stał na polanie Przysłop pod Baranią Górą i służył rodzinie cesarskiej jako baza wypadowa do polowań. Potem, w latach 1925–79 pełnił rolę schroniska górskiego. W 1986 r., kiedy pod Baranią Górą funkcjonowało duże schronisko, został przeniesiony do centrum Wisły. Obecnie zameczek jest siedzibą Oddziału PTTK Wisła i stanowi jeden z punktów na Szlaku Architektury Drewnianej.

Zameczek Myśliwski Habsburgów, ul. Lipowa 4a, tel.: 33 8553560, godz. otwarcia: pn.–pt. 9.00–16.00, sb. 9.00–14.00, wstęp bezpłatny

Wiadukt kolejowy w Wiśle-Łabajowie,
fot. Adam Brzoza

WIADUKT KOLEJOWY W WIŚLE-ŁABAJOWIE

Wiadukt powstał w latach 1931–33. Ma siedem przęseł, 120 m długości, a jego wysokość sięga 25 m.

Wiadukt kolejowy, Wisła-Łabajów, ul. Turystyczna

Zameczek Myśliwski Habsburgów,
fot. Adam Brzoza

WILLA KASKADA

Willa, wzniesiona w latach 1935–37 wg projektu budowniczego Pawła Rakowskiego, położona w Wiśle-Dziehcinie, jest przykładem międzywojennej modernistycznej architektury mieszkalnej i pensjonatowej. Czerokondygnacyjny budynek ma konstrukcję tradycyjną – ceglana, z elementami żelazobetonowymi (nadproża okienne i drzwiowe).

Bryła willi została złożona z niesymetrycznie potraktowanych, skomponowanych addycyjnie kubicznych prostopadłościaków. Elewacje pokryto gładkim, białym tynkiem. Willę nakryto prawie płaskimi dachami kopertowymi. Bieli elewacji, utrzymanych w stylistyce modernistycznej, dopełniały elementy typowe dla architektury lat 30. XX w., takie jak dwu- oraz trójkątne okna o wertykalnych podziałach czy

kilka balkonów oraz tarasów żelaznych, prostych o ażurowych balustradach.

Willa Kaskada, Wisła-Dziehcin, Dziehcin 44

PARK KĄPIELOWY

Park utworzono w latach 1931–35 na prawym brzegu Wisły, w widłach rzeki i potoku Parzecznik. Jego projektantami byli inż. Eugeniusz Zaczynski, inż. Łukasz Obtułowicz, arch. Stefan Tworowski, arch. Józef Rybicki i arch. Karol Schayer.

Centralną część kąpieliska stanowi basen kąpielowy w kształcie kwadratu o wymiarach 50 na 50 m. W 1934 r. wybudowano przy nim murowaną kawiarnię i szatnię dla hokeistów. Utrzymany w stylistyce modernistycznej budynek skomponowano jako bryłę złożoną z dwóch geometrycznych, przenikających się prostopadłościaków. Elewacja południowa, policzona na efekt odbicia

w taflí wody basenu – poprzez swe podziały, symetrię oraz białe tynki kontrastujące z zacienionymi otworami okien i podcieni przyziemia – tworzyła jedną z ciekawszych kompozycyjnie fasad polskiej architektury międzywojennej. Latem 1935 r. ukończono budowę trzech kortów tenisowych, które zimą służyły jako ślizgawka i tor hokejowy. Przy budynku kawiarni, nad basenem głębokim, wzniesiono 10-metrową, żelbetową wieżę do skoków. Wzdłuż południowego i wschodniego boku basenu zaprowadzono poprzecinane alejkami trawniki, nad nimi zaś zaprojektowano piaszczystą plażę, wznoszącą się tarasowo nad potok Partecznik.

Park Kąpielowy, Wisła-Centrum

DOM ZDROJOWY I GMACH URZĘDU POCZTOWEGO

Obiekty zostały wzniesione w latach 1935–36, ich projektantami byli architekci: Stefan Tworkowski i Romuald Pieńkowski. Dom Zdrojowy wybudowano w 2 poł. lat 30. XX w., aby – dzięki mieszczącym się tu instytucjom i świadczonym usługom – skupić w jednym gmachu życie towarzyskie uzdrowiska. Budynek usytuowano przy głównym placu letniska, noszącym od 1937 r. imię

wojewody śląskiego Michała Grażyńskiego (obecnie pl. Bogumiła Hoffa).

Zróżnicowany w rzucie oraz w formie bryły Dom Zdrojowy jest architektonicznym dziełem powstałym w kręgu realizacji funkcjonalistycznych. Budynek ten sprzężony został z gmachem Urzędu Pocztowego, którego projekt opracowano w Wydziale Budowlanym Ministerstwa Poczty i Telegrafów. Gmachy Domu Zdrojowego oraz Urzędu Pocztowego zasługują na uwagę ze względu na harmonijne zespolenie architektury budowli spełniających odmienne funkcje. Było to możliwe dzięki wykazanemu przez inwestorów – Śląski Urząd Wojewódzki oraz Ministerstwo Poczty i Telegrafów – zrozumieniu ważności problemu stworzenia spójnej, nowoczesnej stylistyki budowli użyteczności publicznej i zastosowaniu tych zasad w praktyce.

Dom Zdrojowy i gmach Urzędu Pocztowego, pl. Hoffa, Wisła-Centrum

HOTEL PIAST

Hotel powstał w latach 1903–06 z inicjatywy Bogdana Hoffa, uważanego za ojca wiślańskiego przemysłu uzdrowiskowego. Hoff, który w 1903 r. odkupił od Fritza Fuldya pensjonat Luisenhof, w następnych latach wyremontował budynek, nadając mu

Schronisko na Stożku,
fot. Iwona Baturó

nazwę Hotel Piast. W 1906 r. nad Wisłą utworzono zakład hydropatyczny, składający się ze zlokalizowanych nieopodal hotelu łazienek, powstałych dzięki przebudowie stajni.

Jednopiętrowy, murowany hotel, prowadzony początkowo wspólnie przez Hoffa i Helenę Wiśniewską, był najwytworniejszym tego typu obiektem w Wiśle. Jeszcze w latach 20. XX w. miał też najwięcej w miejscowości miejsc noclegowych. Budynek spełniał rolę pierwszego w Wiśle polskiego hotelu, przez co – razem z zakładem hydropatycznym Źródła Wisły – stał się jednym z najistotniejszych miejsc dla rozwoju kurortu, także w rozumieniu pozamaterialnym. W czasach zaboru austriackiego zapewniał polski charakter letniska.

Hotel Piast, ul. 1 Maja, Wisła-Centrum

GÓRSKIE SCHRONISKO TURYSTYCZNE PTTK NA STOŻKU

Górskie schronisko turystyczne na Stożku Wielkim (975 m n.p.m.) jest drewnianym, czterokondygnacyjnym budynkiem, wzniesionym na planie zbliżonym do kwadratu. Jego budowę rozpoczęto w latach 1920–22, prace wykończeniowe trwały do 1935 r. Pro-

jektantem obiektu był architekt Stanisław Chorubski. Pomimo znacznych rozmiarów, schronisko zaprojektowano z wycuciem proporcji. Bardzo wysoki, kamienny, zróżnicowany w wysokości cokół przyziemia wybudowano na górkim stożku w celu wyrównania stromych spadków terenu. Parter otoczono od zachodu, południa i wschodu przeszklonymi werandami. Budynek nakryty został przetłaczanymi dachami półszczytowymi. W okresie międzywojennym schronisko, wliczając werandy, miało ok. trzydziestu pomieszczeń użytkowych.

Utrzymany pierwotnie w stylistyce podhalańsko-beskidzkiej gmach jest najstarszą istniejącą do dzisiaj budowlą tego typu, wzniesioną przez Polskie Towarzystwo Turystyczne na Śląsku Cieszyńskim.

Górskie Schronisko Turystyczne PTTK na Stożku, Stożek Wielki, Wisła-Łabajów

WILLA ZACISZE

Willa zbudowana przez Bogdana Hoffa w latach 1902–03, została zaprojektowana dla biskupa Kościoła ewangelicko-augsburskiego Juliusza Bursche. Budowlę posadowiono na wysokim, kamiennym cokole, który przepruto arkadami. Powyżej wybudowano

Plac Hoffa i Dom Zdrojowy,
fot. Wojciech Baturó

z drewnianych bali dwukondygnacyjną część mieszkalną o konstrukcji zrębowej. Widoczne jest tu operowanie bryłami geometrycznymi, tworzącymi poszczególne części willi: piętrową, środkową, najwyższą – wysuniętą ryzalitem do przodu oraz cofniętą na różną odległość względem niej skrzydła. Poszczególne segmenty budowli zostały nakryte przełamany dachami półszczytowymi.

Willi Zacisze jest charakterystycznym przykładem wiślańskiego, drewnianego budownictwa z początku XX w. i zarazem najstarszą zachowaną realizacją zaprojektowaną przez Bogdana Hoffa. Wpisując się w fazę architektury inspirowanej tradycją budowlaną Beskidu Śląskiego, jest ważnym pomnikiem wiślańskiego, letniskowego budownictwa willowego.

Willi Zacisze, al. ks. bpa Bursche, Wiśła-Centrum

WOJEWÓDZKI ZAKŁAD LECZNICZO-WYCHOWAWCZY

Budynek jest obecnie siedzibą Wojewódzkiego Centrum Pediatrii Kubalonka w Istebnej. Powstał w latach 1931–37 z inicjatywy Bogdana Hoffa. Wojewódzki Zakład Leczniczo-Wychowawczy to, obok zamku Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w Wiśle, kolejna wielka inwestycja Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, zrealizowana w tej części Beskidu Śląskiego w okresie międzywojennym z inicjatywy wojewody śląskiego Michała Grażyńskiego. Pod budowę sanatorium wybrano teren położony na południowym stoku przełęczy Kubalonka, na wysokości 750 m n.p.m. Poszczególne pawilony zostały wzniesione w systemie schodkowym, na opadającym w kierunku południowym górskim stoku. Dzięki takiej lokalizacji wykorzystano w celach leczniczych idealne warunki naturalne – bliskość lasów iglastych, osłaniających dodatkowo budowlę od wiatrów, a także dobre nasłonecznienie, które sprzyjało przeciwegrzałczej, opartej na insolacji, kuraacji małych pacjentów. Sanatorium jednorazowo mogło przyjąć na leczenie do 400 dzieci. Przy zakładzie zorganizowano szko-

Chata Kocyana,
fot. Wojciech Batur

łę, która miała neutralizować skutki oderwania dziecka od codziennych warunków życiowych oraz dbać o jego umysłowy rozwój.

Architektura sanatorium jest bardzo dobrym przykładem funkcjonalizmu w czystej postaci. Wszystkie budynki zostały zaprojektowane w zbliżonej do siebie stylistyce, według ściśle określonej koncepcji architektonicznej i przestrzennej, z wykorzystaniem zasad systemu pawilonowo-korytarzowego. Wojewódzki Zakład Leczniczo-Wychowawczy – dzięki swemu programowi funkcjonalnemu, znakomitemu projektowi architektonicznemu i wysokiej jakości wykonania – jest jednym z najciekawszych założeń sanatoryjnych nie tylko polskiej, ale i europejskiej architektury międzywojennej.

Wojewódzkie Centrum Pediatrii Kubalonka w Istebnej, przełęcz Kubalonka

GALERIE

CHATA KOCYANA

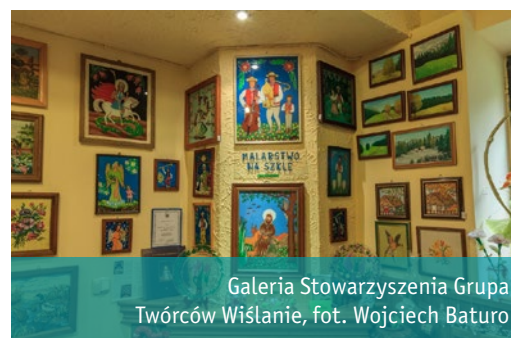
Otwarta w 1987 r. Izba Pracy Twórczej Jana Kocyana mieści się w drewnianej chacie z 1930 r. Można w niej zobaczyć ekspozycję rzeźb Jana Kocyana, prace rzeźbiarzy, malarzy, hafciarek i koronkarek z Beskidu Śląskiego oraz dawne

naczynia i sprzęty użytkowe. Izbę można zwiedzać po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym, wstęp jest bezpłatny.

Chata Kocyana, Wiśła-Malinka, os. Bajcary 6, tel.: 33 8555198

GALERIA U NIEDŹWIEDZIA - GALERIA STOWARZYSZENIA GRUPA TWÓRCÓW WIŚLANIE

W galerii można zobaczyć twórczość wiślańskich artystów. Większą część prezentowanych prac i pamiątek można zakupić. Miejsce to cieszy się dużym zainteresowaniem turystów, o czym świadczą wpisy do książki pamiątkowej. Zwiedzający podziwiają wyroby twórców, zachwycając się ich różnorod-

Galeria Stowarzyszenia Grupa Twórców Wiślanie, fot. Wojciech Batur

Figura Adama Małysza z białej czekolady, fot. Adam Brzoza

nością i niepowtarzalnością. Galeria mieści się w piwniczce Domu Zdrojowego, wejście od strony Parku Kopczyńskiego.

Galeria Stowarzyszenia Grupa Twórców Wiślanie, Wiśła-Centrum, ul. Hoffa 3, tel.: 33 8551799

GALERIA SPORTOWE TROFEA ADAMA MAŁYSZA

W galerii można obejrzeć m.in.: cztery Kryształowe Kule za zdobycie Pucharu Świata, medale z Mistrzostw Świata w Lahti, Sapporo i Val di Fiemme, kombinezony i narty skokowe oraz wiele innych pamiątek związanych ze sportową karierą Adama Małysza.

Galeria Sportowe Trofea Adama Małysza, Wiśła-Oaza, ul. 1 Maja 48a, tel.: 517567660, godz. otwarcia: w sezonie (ferie, wakacje, święta) pn.–nd. 10.00–17.00, poza sezonem wt.–sb. 10.00–17.00, nd. 10.00–15.00, wstęp płatny

FIGURA ADAMA MAŁYSZA Z BIAŁEJ CZEKOLADY

Figura jest dziełem Stowarzyszenia Cukierników RP. Została wykonana w 2001 r., ma 2,5 m wysokości i waży 180 kg.

Figura Adama Małysza z białej czekolady, pl. Hoffa 3 (budynek Domu Zdrojowego)

GALERIA U DZIADKA

Zgromadzone w galerii prace obejmują różne techniki plastyczne, począwszy od malarstwa, ceramiki, rzeźby, malarstwa na szkło, poprzez tkaninę artystyczną, metaloplastykę, biżuterię, a kończąc na rzemiośle artystycznym w szerokim zakresie. W Galerii U Dziadka odbywają się wernisaże, wystawy tematyczne i autorskie.

Galeria u Dziadka, Wisła-Centrum, ul. 1 Maja 57, tel.: 509227773, godz. otwarcia: w sezonie od 10.00 do wieczora, poza sezonem 11.00–16.00, wstęp bezpłatny

INNE ATRAKCJE TURYSTYCZNE

SKOCZNIA NARCIARSKA IM. ADAMA MAŁYSZA

Skocznia narciarska w Wiśle-Malince powstała w 1933 r. Dzięki staraniom prezydenta Aleksandra Kwaśniewskiego w 2004 r. rozpoczęto jej gruntowną przebudowę, a 27 września 2008 r. nastąpiło jej uroczyste otwarcie i nadanie imienia Adama Małysza. Dzięki modernizacji skocznia stała się areną rywalizacji sportowych o randze międzynarodowej. Od kilku lat rozgrywane są tu zawody Pucharu Świata i FIS Grand Prix w skokach narciarskich. Obiekt funkcjonuje również jako baza treningowa i jest dostępny dla turystów. Zwiedzanie skoczni w se-

Skocznia narciarska im. Adama Małysza, fot. Adam Brzoza

zonie jest możliwe codziennie, poza sezonem głównie w weekendy.

Skocznia narciarska im. Adama Małysza, Wisła-Malinka, tel.: 33 8555105

ALEJA GWIAZD SPORTU

Aleję tworzą pamiątkowe tablice wykonane z brązu, które zostały wmurowane w nawierzchnię chodnika. Są one poświęcone wybitnym sportowcom, których życiowe szlaki spłotyły się z Wisłą.

Aleja Gwiazd Sportu, Wisła-Centrum, pl. Hoffa

ALEJA PODAŃ I LEGEND ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

Drewniane rzeźby są artystycznym przedstawieniem postaci z legend i lokalnych podań. Wśród nich można znaleźć m.in. Imko Wisetkę, utopca, południcę czy złotogłowca. W parku znajduje się również letnia czytelnia.

Aleja Podkań i Legend Śląska Cieszyńskiego, park Kopczyńskiego, Wisła-Centrum, ul. Bulwar Księżycowy

ZABYTKOWY PARK PRZYGÓD

W parku można zobaczyć miniatury dzieśięciu zabytkowych budowli, które znajdują się w miastach położonych wzdłuż biegu rzeki Wisły. Wykonano je ze szklanej, kolorowej mozaiki.

Zabytkowy Park Przygód, park Kopczyńskiego „za blokami”, Wisła-Centrum, ul. Bulwar Księżycowy

ZAPORA I ZBIORNIK NA JEZIORZE CZERNIAŃSKIM

Zbudowany w latach 1968–73 jako zbiornik wody pitnej, ma pojemność 4 941 000 m³. Spływają do niego wody potoków Białej i Czarnej Wisetki. Tama o wysokości 30 m i długości 280 m oprócz funkcji użytkowych spełnia również rolę rekreacyjną, jej korona stanowi chętnie odwiedzany przez turystów deptak spacerowy. W jeziorze nie wolno się kąpać ani uprawiać sportów wodnych.

Zbiornik na Jeziorze Czerniańskim, Wisła-Czarne

Wieża widokowa na Baraniej Górze, fot. Wojciech Batur

WIEŻA WIDOKOWA NA BARANIEJ GÓRZE

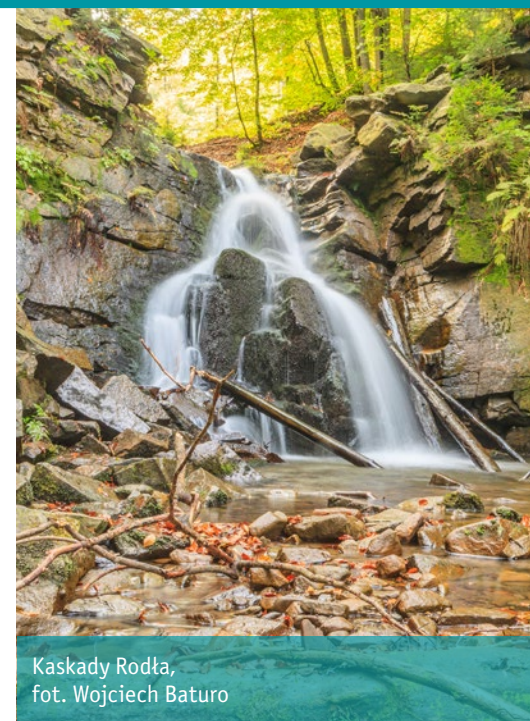
Wieża o wysokości 15,25 m znajduje się na Baraniej Górze (1220 m n.p.m.) – najwyższym szczycie polskiej części Śląska Cieszyńskiego. Można z niej podziwiać krajobraz Beskidu Śląskiego, a przy dobrej widoczności również Tatry.

Wieża widokowa na Baraniej Górze, Wisła-Czarne

OBIEKTY PRZYRODNICZE

KASKADY RODŁA

Kaskady Rodła to 25 naturalnych wodospadów i progów rzecznych, które znajdują się w dolinie Czarnej, na potoku Biała Wisetka. Ich wysokość mieści się w granicach od 0,5 do 5 m, a nachylenie koryta wynosi od 8 do 10%. Przy wodospadach znajduje się 22 punkt ścieżki dydaktycznej (zob. s. 154). W tym miejscu przebiega również niebieski szlak turystyczny na Baranią Górę.

Kaskady Rodła, fot. Wojciech Batur

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Beskidy są jednymi z najbezpieczniejszych, a zarazem najbardziej malowniczych gór w Europie. W rejonie Wisły wytyczono 135 km szlaków turystycznych, atrakcyjnych pod względem widokowym, a przy tym łagodnych i przystępnych, którymi można przewędrować przez całą okolicę. Kolor szlaku nie określa jego stopnia trudności. Miasto Wisła stanowi idealną bazę wypadową na Czantorię (995 m n.p.m.), Stożek (978 m n.p.m.), Trzy Kopce Wiślańskie (803 m n.p.m.) oraz na Baranią Górę (1220 m n.p.m.) – najwyższy szczyt polskiej części Śląska Cieszyńskiego.

Wycieczki należy planować, mając na uwadze możliwość gwałtownych zmian pogody. Specyficzny klimat okolicy cechuje się z jednej strony silnym nasłonecznieniem, a z drugiej wysoką wilgotnością i niezwykle częstymi i obfitymi opadami deszczu. To

powoduje, że w ciągu dnia pogoda może zmienić się nawet kilka razy.

PIESZE SZLAKI TURYSTYCZNE

Istebna-Pietraszonka – Karolówka

Długość: 2 km

Czas przejścia: 30 min

Oznakowanie: kolor czarny

Szlak łącznikowy znad Stecówki do Karolówki, biegnący ponad zabudowaniami Pietraszonki, przysiółka Istebnej.

Wisła-Jawornik – Przełęcz Beskidek

Długość: 2 km

Czas przejścia: 45 min

Oznakowanie: kolor czarny

Łącznik z Jawornika (od szlaku niebieskiego na Soszów) na przełęcz Beskidek, biegnący do granicy państwa z Republiką Czeską i szlaku czerwonego na Czantorię i Stożek.

Wisła-Głębcze PKP – Wisła-Czarne

Przebieg: Wisła-Głębcze PKP – Nowa Osada – Wisła-Czarne (dawny Dom Turysty PTTK)

Długość: 4,5 km

Czas przejścia: 1 godz.

Oznakowanie: kolor czarny

Wisła-Czarne – Dolina Czarnej Wiśłki

Długość: 5,5 km

Czas przejścia: 1 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor czarny

Droga prowadząca od skrzyżowania tras na Kubalonkę, od Zamku Prezydenta RP i Czar-

nego, jest ważnym szlakiem łącznikowym, biegnącym doliną Czarnej Wiśłki do Głównego Szlaku Beskidzkiego. Trasa pokrywa się częściowo ze ścieżką przyrodniczo-dydaktyczną na szczyt Baraniej Góry – znajduje się przy niej 16 z 25 przystanków ścieżki, opisanych na tablicach przygotowanych przez Nadleśnictwo Wisła.

Wisła-Gościejów – Szporówka

Przebieg: Wisła-Gościejów – Wyrch Gościejów – Szporówka

Długość: 4 km

Czas przejścia: 1 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor czarny

Wisła-Głębcze PKP – Kiczory

Przebieg: Wisła-Głębcze PKP – Łabajów – Stożek Wielki – Kiczory

Długość: 8 km

Czas przejścia: 2 godz. 15 min

Oznakowanie: kolor zielony

Skalne grzyby w drodze na Kiczory.
fot. Iwona Baturó

Wisła-Głębcze PKP – Smerekowiec

Przebieg: Wisła-Głębcze PKP – Kubalonka – Osiedle Koziniec – Osiedle Wróblonki – Smerekowiec

Długość: 13 km

Czas przejścia: 3 godz. 45 min

Oznakowanie: kolor zielony

Trasa prowadzi od stacji PKP Wisła-Głębcze na przełęcz Kubalonka tzw. starą drogą. Następnie przebiega przez Głębcze ulicą Kasztanową, po czym schodzi do Nowej Osady. Stąd przez osiedle Wróblonki wiedzie pod Smerekowiec, do szlaku żółtego prowadzącego na Przełęcz Salmopolską.

Malinowska Skała – Karolówka

Przebieg: Malinowska Skała – Magurka Wiślańska – Barania Góra – Przystop – Karolówka

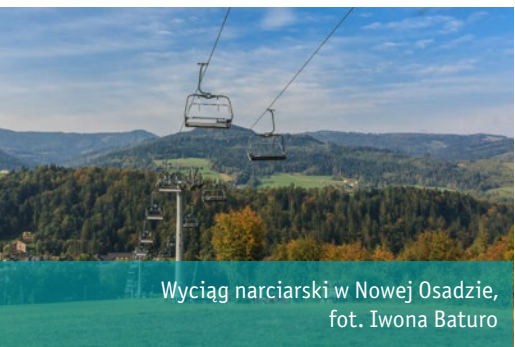
Długość: 13 km

Czas przejścia: 4 godz.

Oznakowanie: kolor zielony

Rozdroże szlaków pod Smerekowcem,
fot. Iwona Baturó

Wyciąg narciarski w Nowej Osadzie,
fot. Iwona Baturó

Wisła-Dziechcinka PKP – Kiczory**Przebieg:** *Wisła-Dziechcinka PKP – Stożek – Kiczory*

Długość: 8,5 km

Czas przejścia: 3 godz.

Oznakowanie: kolor żółty

Wisła-Uzdrowisko PKP – Przetęcz Salmopolska**Przebieg:** *Wisła-Uzdrowisko PKP – Trzy Kopce Wiślańskie – Przetęcz Salmopolska*

Długość: 9 km

Czas przejścia: 3 godz. 15 min

Oznakowanie: kolor żółty

Żółty szlak prowadzi spod dworca PKP Wisła-Uzdrowisko przez centrum Wisły (ulicę 1 Maja, plac Hoffa i ulicę Olimpijską), obok Ośrodka Sportowego Start. Następnie zmierza na Jarzębatą, skąd rozciągają się widoki na dolinę Wisły, pasmo graniczne i samo centrum miasta. Wędrując dalej, z Kamienego i Trzech Kopców Wiślańskich można zobaczyć Brenną, Ustron, Skrzyczne i Baranią Górę. Pod Trzema Kopcami znajduje się prywatne schronisko Telesforówka. Na przełęczy Salmopolskiej szlak żółty krzyżuje się z czerwonym, który prowadzi przez Malinów na Malinowską Skałę. Na jej zboczach znajduje się Jaskinia Ondraszowa (Malinowska) – dojście do jaskini jest wyraźnie oznakowane.

Okolice Trzech Kopców Wiślańskich,
fot. Iwona Batur

Wisła-Głębcze PKP – Przetęcz Szarcuła**Przebieg:** *Wisła-Głębcze PKP – Osiedle Kozinice – Kubalonka – Przetęcz Szarcuła*

Długość: 5,1 km

Czas przejścia: 1 godz. 45 min

Oznakowanie: kolor żółty

Wisła-Nowa Osada – Gawłasi Groń**Przebieg:** *Wisła-Nowa Osada (dawny Dom Turysty PTTK) – Cieńków Niżni – Cieńków Wyżni – Gawłasi*

Długość: 9 km

Czas przejścia: 2 godz. 45 min

Oznakowanie: kolor żółty

Szlak rozpoczyna się przy dawnym Domu Turysty PTTK w Wiśle-Czarnem, obok wodospadu na potoku Wiśetka, trochę wyżej znajduje się wylęgarnia pstrąga. Prowadzi grzbietem Cieńkowa, nad skocznią narciarską im. Adama Małysza w Wiśle-Malince. Piękne panoramy można podziwiać z Cieńkowa Postrzedniego (tereny byłego wypasu) oraz Cieńkowa Wyśniego.

Szlak kończy się pod szczytem Gawłasi, dochodząc do zielonego szlaku prowadzącego na Baranią Górę, a w drugą stronę – na Skrzyczne.

Wisła-Uzdrowisko PKP – Schronisko Soszów**Przebieg:** *Wisła-Uzdrowisko PKP – Wisła-Jawornik – Schronisko Soszów*

Długość: 7,5 km

Czas przejścia: 2 godz. 15 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak niebieski na Soszów prowadzi spod dworca PKP Wisła-Uzdrowisko. Początkowo przebiega ulicą Lipową, mijając po drodze Zameczek Myśliwski Habsburgów z 1897 r., zbudowany pierwotnie na polanie Przystop pod Baranią Górą, a w 1986 r. przeniesiony na obecne miejsce (mieści się w nim siedziba oddziału PTTK). Następnie mija dworzec autobusowy i kościół katolicki z lat 1850–56. Dalej biegnie doliną Jawornika i przez Czupel dochodzi do schroniska na Soszowie. Można stąd podejść kawałek dalej, na szczyt Soszowa, mijając Zagrodę Lepiarzówka.

Schronisko Soszów,
fot. Iwona Batur

Wisła-Dziechcinka PKP – Sałas**Przebieg:** *Wisła-Dziechcinka PKP – Osiedle Kobyla – Sałas*

Długość: 6,5 km

Czas przejścia: 2 godz.

Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak prowadzi ze stacji PKP Wisła-Dziechcinka zboczami Kobylej. Na początku przechodzi pod jednym z kilku wiaduktów kolejowych (drugim co do wielkości w Wiśle), a następnie wiedzie do skałki na Kobylej, zwanej Krzokową Skałą. Stamtąd łagodnie doprowadza do Sałaszu i szlaku żółtego, którym można dojść na Mały Stożek i Stożek, a dalej aż do Jaworzynki-Trzycatka.

Wisła-Głębcze PKP – Stożek Wielki**Przebieg:** *Wisła-Głębcze PKP – Osiedle Mrózków – Stożek Wielki*

Długość: 6,5 km

Czas przejścia: 2 godz. 15 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Trasa prowadzi na Stożek z dworca PKP Wisła-Głębcze. Rozciąga się z niej widok na dolinę Łabajowa wraz z wiaduktem kolejowym, jednym z największych w kraju, wyglądającym jak wielkie wrota do doliny. Dalej szlak

biegnie w kierunku Mrózkowa, aż do Przetęczy Łaczycko, a następnie tzw. prezydentką, pod Kyrkawicą i Kiczorami, dochodzi do schroniska PTTK na Stożku, mijając po prawej stronie stację górnej kolei krzesłkowej. Schronisko jest często odwiedzane przez turystów, a zimą przez narciarzy.

Wisła-Czarne – Przystop**Przebieg:** *Wisła-Czarne – Dolina Białej Wiśetki – Barania Góra – Przystop*

Długość: 10 km

Czas przejścia: 3 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak prowadzi z Wisły-Czarnego Fojtuli doliną Białej Wiśetki na szczyt Baraniej Góry, mijając po drodze Kaskady Rodła (zob. s. 145), zwane inaczej wodospadami Białki. Na tym odcinku pokrywa się z drugą częścią ścieżki przyrodniczo-dydaktycznej na Baranią Górę, wytyczonej przez Nadleśnictwo Wisła. Szlak niebieski ze szczytu Baraniej Góry schodzi wspólnie ze szlakami czerwonym i zielonym na Przystop. Stąd można pójść nim jeszcze dalej – przez Karolówkę, Gańczorkę i Tyniok aż do Zwardonian i Rycerki.

Czantorja Wielka – Magurka Wiślańska

Przebieg: Czantorja Wielka – Beskidek – Soszów – Cieślar – Stożek – Kiczory – Przełęcz Kubalonka – Stecówka – Przysłop – Barania Góra – Magurka Wiślańska

Długość: 33 km

Czas przejścia: 9 godz.

Oznakowanie: kolor czerwony

Najważniejszym, najciekawszym i najdłuższym szlakiem turystycznym przebiegającym przez teren Wisły jest szlak czerwony na odcinku od Czantorji Wielkiej do Magurki Wiślańskiej, stanowiący fragment Głównego Szlaku Beskidzkiego, prowadzącego z Ustrońa do granicy z Ukrainą w Bieszczadach. Na jego trasie znajdują się dwa schroniska turystyczne: na Stożku i Przysłopie pod Baranią Górą, cztery schroniska prywatne: Światowid na Beskidku, Soszów pod Soszowem Wielkim, Lepiarzówka na Soszowie i Stecówka. Jest tu też jedno turystyczne przejście graniczne na Wielkim Stożku i dwa przejścia małego ruchu granicznego na Beskidku i Małym Stożku.

Na odcinku Czantorja – Kiczory szlak pokrywa się z granicą polsko-czeską. Na trasie znajdują się atrakcyjne punkty widokowe, m.in. na Czantorji (wieża widokowa po czeskiej stronie), Soszowie, Cieślarze, Stożku, Kiczorach i Baraniej Górze

(wieża widokowa). Między Stożkiem a Kiczorami, na Kyrkawicy, można podziwiać grzyby skalne (piaskowiec istebniański), pod przełęczą Kubalonka drewniany kościółek z 1779 r., przeniesiony tu z Przyszowic, a na Przysłopie Izbę Leśną (najstarszy drewniany budynek w Wiśle) i kapliczkę z 1863 r. Obok, w byłej GOPR-ówce, znajduje się Muzeum Turystyki Górskiej PTTK. Na Stożku działa czynny przez cały rok wyciąg krzesełkowy.

Przełęcz Salmopolska – Malinowska Skała

Przebieg: Przełęcz Salmopolska – Malinów – Malinowska Skała

Długość: 5 km

Czas przejścia: 1 godz. 45 min

Oznakowanie: kolor czerwony

TRASY SPACEROWE

Centrum Wisły

Przebieg: Dworzec PKS – Centrum – Oaza

Długość: 2 km

Czas przejścia: 45 min

Trasa krótka, ale za to obfitująca w ciekawe obiekty. Można na niej poznać prawie całe dzieje Wisły.

Pierwsze wille wiślańskie

Przebieg: Dworzec PKS – al. ks. bpa Bursche – ul. Kuryatty – ul. Górnośląska – ul. Olimpijska – Basen – Park Kopczyńskiego – pl. Hoffa

Długość: 2,5 km

Czas przejścia: 45 min

Trasa prowadzi do miejsc związanych ze sławnymi ludźmi, pod koniec zmierza do obiektów sportowych Wisły.

Partecznik i Jarzębata

Przebieg (wariant A): pl. Hoffa – Park Kopczyńskiego – Basen – Partecznik – Czerhla – Szemków – Kamienny – Jarzębata – ul. Olimpijska – pl. Hoffa

Długość: 10 km

Czas przejścia: 3 godz.

Malinowska Skała,
fot. Iwona Bature

Przebieg (wariant B): pl. Hoffa – Park Kopczyńskiego – Basen – Partecznik – Czerhla – Szemków – Przełęcz między Kamiennym a Bukową – Dolina Pinkasów – Dworzec PKP

Długość: 5 km

Czas przejścia: 1,5 godz.

Jest to najbardziej widokowa trasa, wymaga przy tym mocniejszego obuwia. Jej najwyższy punkt wznosi się ok. 350 m nad poziomem centrum miasta.

W górę doliny Wisły

Przebieg: pl. Hoffa – Park Kopczyńskiego – ul. Konopnickiej – ul. Wyzwolenia – os. Bajcary – Dawny Dom Turysty PTTK

Długość: 5,5 km

Czas przejścia: 1,5 godz.

Spacer wzdłuż doliny rzeki Wisły, w górę jej biegu. Jest to najdłuższy szlak spacerowy, który można podzielić na etapy.

Zamek Prezydenta

Przebieg: Kubalonka – Przełęcz Szarcuła – Zamek Prezydenta – Zapora w Czarnem – Wylęgarnia pstrąga – Dawny Dom Turysty PTTK

Długość: 5 km

Czas przejścia: 1,5–2 godz.

Polecana na upalne dni, gdyż biegnie na ogół lasem, w cieniu drzew, a kończy się nad jeziorem. Można przy okazji zobaczyć Zamek Prezydenta RP.

Panorama z Kozińców

Przebieg: Kubalonka – Kozińce – Groniczek – Cmentarz Na Gróniczku – Oaza

Długość: 7 km

Czas przejścia: 2 godz.

Bardzo widokowy szlak, prowadzący na całej trasie – miejscami dość stromo – w dół. Ma charakter górski.

Z Jawornika do Gahury

Przebieg (wariant A): Dworzec autobusowy – Zbocze Czajki – Dolina Jawornika – Górna część doliny

Długość: 5 km

Czas przejścia: 1,5 godz.

Przebieg (wariant B): Dworzec autobusowy – Zbocze Czajki – Dolina Jawornika – os. Bucznik – Dolina Gahury – Obłaziec

Długość: 7 km

Czas przejścia: 2 godz.

Trasa dla turystów pieszych i rowerowych.

Wodospad na Wiśle,
fot. Wojciech Bature

Wieża widokowa na Czantorji,
fot. Wojciech Bature

Skatki na Kobylej

Przebieg: Wisła-Głębcze – Kobyla – Oaza

Długość: 5 km

Czas przejścia: 1,5–2 godz.

Trasa spacerowa dostępna dla wszystkich, polecana szczególnie amatorom „alpinizmu”. Można przy niej zobaczyć urokliwe skatki na stoku góry Kobylej.

Cmentarz Na Groniczku

Przebieg: Oaza – Groniczek – Cmentarz Na Groniczku

Czas przejścia: 1 godz.

Trasa prowadzi do zabytkowego cmentarza, na którym zostały pochowane osoby najbardziej zasłużone dla Wisły.

Wspinaczka na Skolnity

Przebieg: Dworzec autobusowy – os. Zdejszy – Skolnity – Dolina Dziechcinki – Oaza

Długość: 8 km

Czas przejścia: 2–2,5 godz.

Trasa zapewniająca wyjątkowe i niezapomniane widoki ze szczytu znajdującego się nad centrum Wisły.

Zboczami Bukowej

Przebieg: Dworzec autobusowy – ul. Bukowa – Zbocza Bukowej – Szymków – ul. Kamienna – Dworzec autobusowy

Długość: 7 km

Czas przejścia: 2 godz.

Spacer zboczami Bukowej, Kamiennego i Czerhli. Po drodze można zobaczyć miejsce modlitw ewangelików, uciskanych w okresie kontrreformacji, tzw. Kamień Ewangelików.

Przez Przelacz

Przebieg: Oaza – Dolina Dziechcinki – Jurzyków – Przelacz – Zawisz – Dolina Jawornika

Długość: 8 km

Czas przejścia: 2,5 godz.

Ciekawy spacer między dwiema dolinami, przez bardzo malowniczą przełęcz.

Spacer na Krzywy

Przebieg: Obłaziec – Dolina Gahury – Krzywy – Obłaziec

Długość: 3 km

Skolnity i widok na Wisłę,
fot. Iwona Baturó

Czas przejścia: 1–1,5 godz.

To bardzo łatwe wejście na szczyt, z którego Wisła wygląda jak kurort alpejski. Trasę można również przebyć rowerem lub samochodem.

Szlakiem piętnastu mostków

Przebieg: Zamek Prezydenta – Stoki Zandniego Gronia – Koziańce – Zamek

Długość: 6 km

Czas przejścia: 1,5–2 godz.

Spacer tą trasą ukazuje miejsca polowań Habsburgów, które później odwiedzał prezydent Mościcki.

Do chatki AKT

Przebieg: Kubalonka – Stecówka – Pietroszonka – Dolina Czarnej Wisetki – Czarne

Długość: 14 km

Czas przejścia: 4 godz.

Spacer do chatki studenckiej. Szlak biegnie w większości grzbietem górskim, po-

tem schodzi doliną w dół. Trasa nieco wykracza poza granice Wisły.

Wycieczka Trzech Granic

Przebieg: Wisła – Jaworzynka (autobusem lub samochodem) – Trzyciatek – Hrczawa – Trójstyk trzech granic – Trzyciatek

Długość: 6 km

Czas przejścia: 2 godz.

Ciekawa propozycja wycieczki samochodowo-piesznej granicami trzech państw: Czech, Słowacji i Polski. Trasa jest bardzo atrakcyjna pod względem turystycznym i krajoznawczym. Odwiedzając te tereny, trzeba mieć przy sobie dowód osobisty lub paszport.

Śladami Adama Małysza

Przebieg: Oaza – Kopydło – Gronik – Jonidło – Oaza

Długość: 5 km

Czas przejścia: 2 godz.

Trasa spacerowa śladami mistrza skoków narciarskich Adama Małysza. Pokazuje kilka miejsc związanych z postacią wybitnego skoczka oraz pozwala zapoznać się z walorami krajoznawczymi.

SZLAKI TEMATYCZNE I EDUKACYJNE

Szlak Zabytków Architektury Wiślańskiej

Szlak tworzy dziewięć obiektów, które reprezentują architekturę 20-lecia międzywojennego. Powstały one dzięki działaniom prowadzonym w latach 20. i 30. XX w. w Śląskim Urzędzie Wojewódzkim pod egidą ówczesnego wojewody dr Michała Grażyńskiego. Przy każdym z obiektów umieszczono charakterystyczną zieloną tablicę z informacjami na jego temat oraz z historycznymi zdjęciami.

Na szlaku znajdują się:

Zameczek Myśliwski Habsburgów (zob. s. 138)

Wiadukt kolejowy w Wiśle-Łabajowie (zob. s. 138)

Willa Kaskada (zob. s. 139)

Park Kąpielowy (zob. s. 139)

Dom Zdrojowy i gmach Urzędu Pocztowego (zob. s. 140)

Hotel Piast (zob. s. 140)

Górskie Schronisko Turystyczne PTTK na Stożku (zob. s. 141)

Willa Zacisze (zob. s. 141)

Wojewódzki Zakład Leczniczo-Wychowawczy – obecnie Wojewódzkie Centrum Pediatrii Kubalonka w Istebnej (zob. s. 142)

Szlak Habsburgów

Przebieg: Zameczek Myśliwski Habsburgów – Wisła-Oaza – Wisła-Czarne – Zandni Groń – Przełęcz Szarcuła – Karolówka – Przysłop – Barania Góra

Długość: 20 km

Turystyczny szlak kulturowy jest poświęcony miejscom na terenie Wisły, w których do zakończenia I wojny światowej przejawiała się obecność arcyksiążąt habsburskich. Znajdujące się w nich zabytki architektury są ostatnimi pamiątkami, przypominającymi

o historii miasta z czasów Komory Cieszyńskiej, kiedy to właściciele tych ziem, arcyksiążęta Albrecht i Fryderyk, w otoczeniu arystokracji austriackiej odwiedzali okolice Baraniej Góry, polując w wiślańskich lasach. Łowieckie zainteresowania Habsburgów przyczyniły się do wytyczenia leśnych ścieżek i budowy zameczków myśliwskich na tym terenie. Trasa Szlaku Habsburgów prowadzi od Zameczku Myśliwskiego Habsburgów przy ulicy Lipowej (wybudowanego w latach 1897–98), przez Wisłę-Oazę i Wisłę-Czarne, mijając po drodze wylęgarnię pstrąga z 1877 r., gospodę Rackelhahn i budynek dawnej leśniczówki habsburskiej – obecnie siedzibę Nadleśnictwa Wisła. Następnie wiedzie na Zadni Groń (stał tu nieistniejący już Zameczek Myśliwski arcyksięcia Fryderyka Habsburga, kapliczka z 1909 r. oraz oficyna z 1907 r.) i dalej, przez przełęcz Szarcuła, Karolówkę i Przysłop (miejsce pierwotnej lokalizacji Zameczku Myśliwskiego Habsburgów, który stał tu do 1985 r.), obok leśniczówki z 1863 r. – obecnie Izby Leśnej, dochodzi na szczyt Baraniej Góry.

Ścieżka dydaktyczno-przyrodnicza na Baranią Górę

Przebieg (przystanki ścieżki): 1. Młodnik – 2. Drzewostan nasienny – 3. Stanowisko daglezji – 4. Źródło – 5. Bujokowo Kolnia – 6. Drzewostan naturalny – 7. Punkt widokowy – 8. Cygonka – 9. Potok Ciepła – 10. Piłka – 11. Izba Leśna – 12. Muzeum Turystyki – 13. Punkt widokowy – 14. Mysia Polana – 15. Wyrch Wisetka – 16. Szczyt Baraniej Góry – 17. Czerwony Usyp – 18. Bór świerkowy – 19. Las pierwotny – 20. Potok Biała Wisetka – 21. Trzebież – 22. Kaskady Rodła – 23. Odkrywka skalna – 24. Białka – 25. Skąły grzybowe

Długość: 16 km

Czas przejścia: 8 godz.

Ścieżka dydaktyczna ma za zadanie zapoznanie turystów z walorami przyrodniczymi okolic Baraniej Góry. Ścieżka biegnie doliną Czarnej oraz Białej Wisetki. Punkty ścieżki oznaczono w terenie barwnymi tablicami informacyjnymi.

Na Baranią Górę,
fot. Iwona Baturó

SZLAKI ROWEROWE

Wokół skoczni narciarskiej w Wiśle-Malince

Przebieg: Malinka-Centrum – Skocznia narciarska im. Adama Małyszka

Wiślana Trasa Rowerowa

Przebieg: Zbieg Białej i Czarnej Wisetki – wzdłuż rzeki Wisły do ujścia w Morzu Bałtyckim

Międzynarodowa Trasa Rowerowa Central European Greenways

Przebieg: Wisła – Pszczyna (107 km) – Kraków (213 km) – Wiedeń

PRZYDATNE ADRESY

Centrum Informacji Turystycznej Wisła Otwarta Turystycznie, pl. Hoffa 3, tel.: 33 8553456, 791400485, e-mail: informacja@wisla.pl, www.wisla.pl

Oddział PTTK Wisła, ul. Lipowa 4a, tel.: 33 8553560, e-mail: pttk@wisla.pl, www.pttk.wisla.pl

HOTELE, OŚRODKI WYPOCZYNKOWE

Hotel Vestina, ul. Malinka 35, tel.: 33 8555540, 33 8555553, e-mail: recepcja@hotel-vestina.pl, marketing@hotel-vestina.pl, www.hotel-vestina.pl

Hotel Golebiewski, Wisła-Centrum, al. ks. bpa Bursche, tel.: 33 8554700, e-mail: wisla@golebiewski.pl, www.golebiewski.pl

Hotel Wisła Premium, Wisła-Głębcze, ul. Kopydło 20, tel.: 33 8553809, e-mail: recepcja@hotelpremium.pl, www.hotelpremium.pl

Hotel Stok, Wisła-Jawornik, ul. Jawornik 52, tel.: 33 8564100, 33 8564166, e-mail: recepcja@hotelstok.pl, www.hotelstok.pl

DW Beskidy, Wisła-Nowa Osada, ul. Wypoczynkowa 10, tel.: 33 8552013, 518267636, e-mail: recepcja@dwbeskidy.com.pl, www.dwbeskidy.com.pl

Centrum Konferencji i Rekreacji Geovita, Wisła-Malinka, os. Bajcary 14, tel.: 33 8552312, 601580906, e-mail: wisla@geovita.pl, www.geovita.pl

Zamek, Wisła-Czarne, ul. Zameczek 1, tel.: 33 8546500, e-mail: zamekwisla@zamekwisla.pl, www.zamekwisla.pl

APARTAMENTY, WILLE

Apartamenty Solar, Wisła-Jawornik, ul. Kiczeroska 3a, tel.: 33 8579291, e-mail: apartamenty_solar@tlen.pl, www.solar.wbeskidy.pl

Apartament Przy Bulwarze, Wisła-Centrum, ul. Prusa 25, tel.: 517362410, e-mail: info@apartamentnaurlop.pl, www.apartamentnaurlop.pl

Apartamenty Szuflandia, Wisła-Jawornik, ul. Wańkowska 15a, tel.: 536200215, e-mail: biuro@szuflandia.wisla.pl, www.szuflandia.wisla.pl

Apartamenty Kamratowo, Wisła-Nowa Osada, ul. Jasna 2c,d, tel.: 33 8551043, 601815653, e-mail: wisla@kamratowo.pl, www.kamratowo.pl

Willa Zofia, Wisła-Głębcze, ul. Spacerowa 30, tel.: 664341403, e-mail: biuro@willazofia.wisla.pl, www.willazofia.wisla.pl

Willa Luiza, Wisła-Centrum, ul. 11 Listopada 18, tel.: 33 8551645, 500414866, e-mail: biuro@luizawisla.pl, www.luizawisla.pl

AGROTURYSTYKA, POKOJE GOŚCINNE

Agroturystyka Maria i Natasha, Wisła-Nowa Osada, ul. Wyzwolenia 46, tel.: 33 8583921, 602116290 (Natasha), 33 8552884, 607158416 (Maria), e-mail: nataszabebek@poczta.onet.pl, www.mariainatasha.pl

U Matysa, Wisła-Malinka, ul. Malinka 85A, tel.: 516069566, e-mail: biuro@umatysa.pl, www.umatysa.pl

Domek Drwala, Wisła-Głębcze, os. Kozińce 17, tel.: 515191559, e-mail: domekdrwala@wp.pl, www.domekdrwala.pl

Hotel Zamek,
fot. Wojciech Baturó

Drewniany Domek, Wisła-Centrum, ul. Towarowa 6, tel.: 33 8552779, 691976012, www.drewnianydommek.wisla.pl

SCHRONISKA

Schronisko PTTK na Przystopiu, Wisła-Czarne, ul. Czarna Wisetka 3, tel.: 33 8553715, 33 8555078, 697555078, 697555076, e-mail: rezerwacja@wisla.info.pl, www.wisla.info.pl

Schronisko Górskie PTTK na Stożku, Wisła-Głębce, ul. Turystyczna 19, tel.: 33 8552710, e-mail: stozek@poczta.onet.pl, www.wycieczki-gorskie.bls.pl

Szkolne Schronisko Młodzieżowe Granit, Wisła-Malinka, ul. Malinka 79, tel.: 33 8553649, e-mail: ssm@schroniskowisla.pl, www.schroniskowisla.pl

RESTAURACJE

Hotel Gołębiowski, al. ks. bpa Bursche 3, tel.: 33 8554700, 8554770-76, 503011900, e-mail: golebiewski@wisla.pl, www.golebiewski.pl

Olimpia, ul. Kopydło 111, tel.: 33 8553272, 669665664, e-mail: kontakt@restauracja-olimpia.pl, www.restauracja-olimpia.pl

Zajazd Głębce, ul. Głębce 32d, tel.: 33 8551495, e-mail: zajazdglebce@interia.eu, www.zajazdglebce.pl

U Fojta, ul. Brańców 2, tel.: 33 8552171, 606667155, e-mail: kontakt.ufojta@onet.pl, www.ufojta.pl

Pod Gołębkiem, ul. Wodna 1a, tel.: 33 8545251, 512017888, www.podgolebkiem.pl

Restauracja La Passione (Villa Rubinstein), al. ks. bpa Bursche 46, tel.: 33 8552036, 601773333, www.villarubinstein.pl

Wine Bar & Steak House (Hotel Premium), ul. Kopydło 20, tel.: 33 8553809, www.hotel-premium.pl/restauracja

KARCZMY REGIONALNE

Chata Olimpijczyka Jasia i Helenki, al. ks. bpa Bursche 33, tel.: 33 8551777, e-mail: biuro@olimpijczyk.wisla.pl, www.olimpijczyk.wisla.pl

Dworek nad Wisłą, ul. Wyzwolenia 65, tel.: 33 8552820, 668122902, e-mail: dworek@jur-gast.pl, www.dworeknadwisla.pl

Drewnutnia, ul. Czarne 3a, tel.: 660170257, e-mail: info@karczma-drewnutnia.pl, www.karczma-drewnutnia.pl

Karczma u Karola, ul. Kopydło 117, tel.: 33 8553838, 33 8583324, 602285408, www.karczmaukarola.pl

Ranczo Cieńków, ul. Cieńków 14, tel.: 601511027, www.ranczo-cienkow.pl

Stara Karczma, ul. Stellera 2a, tel.: 33 8552105, 604969389, 602384999, e-mail: starakarczma80@wp.pl, www.stara-karczma.jur-gast.pl

PIZZERIE, PUBY, BARY

Apropo, ul. 1 Maja 60

Chatka Rybna Ciżemka, ul. Górnośląska 24, tel.: 33 8552001, 602534093

Naleśnikarnia U Buby, ul. 1 Maja 57, tel.: 516168056, e-mail: restauracja.buba@wp.pl

Bar Pietrówka, ul. 1 Maja 61, tel.: 33 8578316, 533301301, e-mail: info@pietrowka.pl, www.pietrowka.pl

Pizzeria Amadeo, ul. 1 Maja 61, tel.: 33 8578316, 533301301, www.pizzeria-amadeo.pl

Pizzeria Sycyliana, ul. Stalmacha 1, tel.: 33 8552762, 694133067, e-mail: dwor@jur-gast.pl

Smażalnia Czantoria, ul. 1 Maja 62, tel.: 33 8552012

Stara Winiarnia, ul. Kopydło 117, tel.: 33 8553838, www.restauracjawiniarnia.pl

U Bociana, ul. Kopydło 20a, tel.: 33 8551833

Pizzeria Coloratta, ul. Konopnickiej 16, tel.: 33 8552632, 609785500, www.coloratta.pl

CUKIEWNIE I KAWIARNIE

Delicje, ul. 1 Maja 53, tel.: 33 8182946, e-mail: delicjewisla@o2.pl

Ice Cafe, pl. Hoffa 1, tel.: 534194094

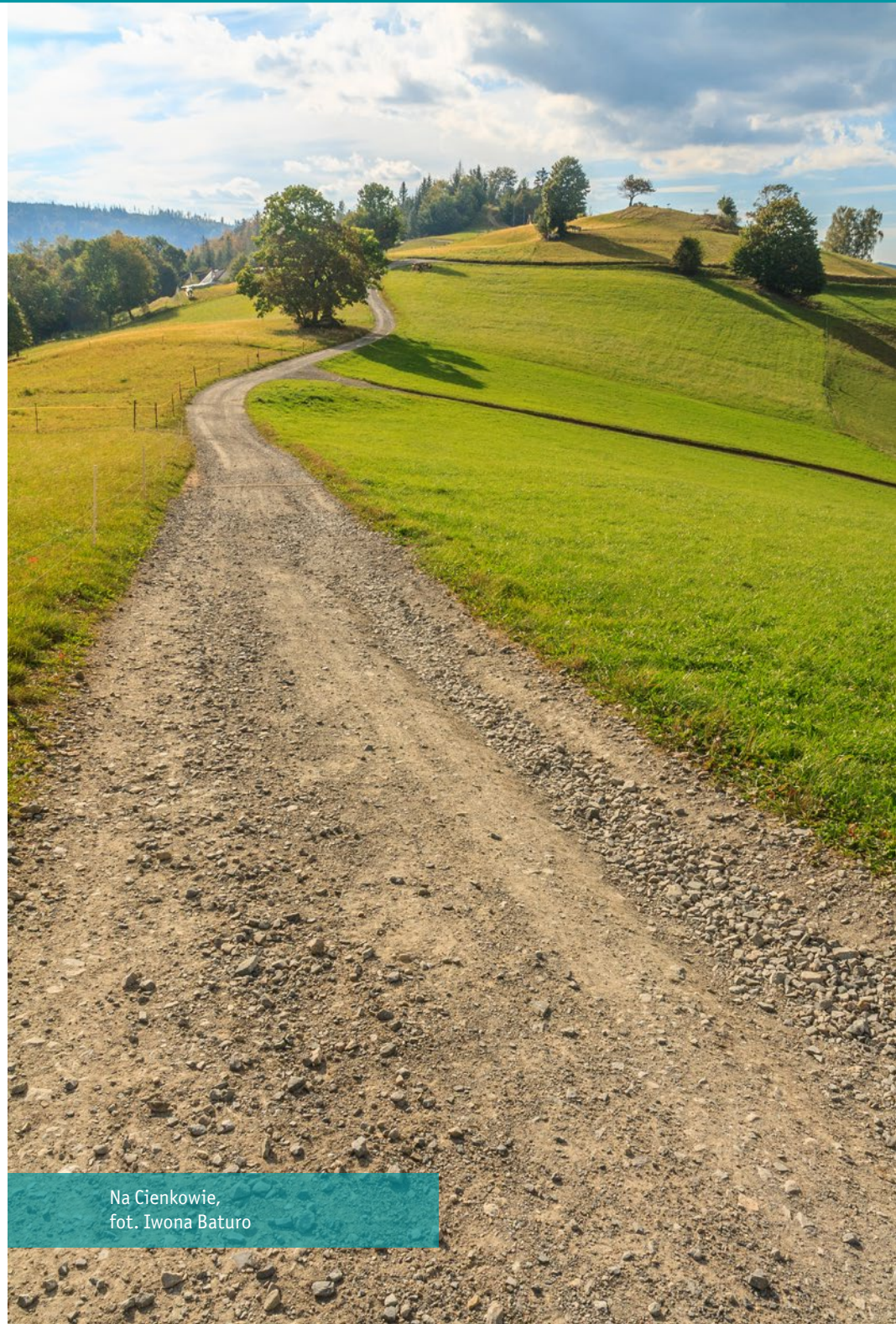
Jutrzenka, ul. Prusa 12, tel.: 33 8552500

Na Blejchu, ul. Konopnickiej 6, tel.: 33 8552662

Pijalnia Kawy i Czekolady Mount Blanc, ul. 1 Maja 66c, www.mountblanc.pl

Skocznia im. Adama Małysza – wieża startowa, ul. Malinka

U Janeczki, ul. 1 Maja 9, tel.: 33 8553279, e-mail: biuro@janeczka.pl, www.janeczka.pl

Na Cienkowie,
fot. Iwona Baturó

GMINA USTRON

Ustron zajmuje powierzchnię 5892 ha i bez wątpienia należy do najpiękniejszych miast w Beskidzie Śląskim. Jest malowniczo położony w dolinie rzeki Wisły, pomiędzy Czan-torią Wielką (995 m n.p.m.) i Równicą (884 m n.p.m.). Okolice Ustronia charakteryzują się pięknymi krajobrazami, turyści znajdują tu liczne atrakcje oraz doskonałą ofertę noclegową i gastronomiczną, a także wiele interesujących imprez kulturalnych i sportowych. To doskonałe miejsce do wypoczynku, aktywnego spędzania wolnego czasu, uprawiania różnych dyscyplin sportu i obcowania z kulturą, a także korzystania z oferty rehabilitacyjno-leczniczej tutejszego uzdrowiska.

HISTORIA USTRONIA

Ustron jest jedną z najstarszych osad Śląska Cieszyńskiego, a pierwsze wzmianki o nim pochodzą z roku 1305. Początkowo była to wieś książęca należąca do Piastów Śląskich, a od roku 1653 do dynastii Habsburgów. Pod koniec XVII w. przez Ustron przemaszerowały wojska króla Jana Sobieskiego, zmierzające pod Wiedeń. W czasach kontrreformacji (XVI–XVII w.) ludność wyznania ewangelickiego chroniła się w okolicznych górach przed prześladowaniami. Pozostałością z tamtych lat jest kamienny ołtarz usytuowany w lesie na stoku Równicy w miejscu, w którym odbywały się nabożeństwa. Do lat 70. XVIII w. Ustron był osadą pastersko-rolniczą. W 1772 r., po odkryciu rudy żelaza, w miejscowości uruchomiono hutę, kuźnię, odlewnię oraz walcownię. Wtedy to osada stała się dużym ośrodkiem hutnictwa żelaza i przemysłu maszynowego. Rozwój hutnictwa w Ustroniu ściśle wiąże się z jego dzisiejszym charakterem uzdrowiskowym. Kiedy hutnicy zauważyli, że kąpiele w wodzie ogrzanej płynnym żużlem wielkopieczowym łagodzą dolegliwości reumatyczne, na polecenie arcyksięcia Alberta w 1804 r. wybudowano specjalną

łaźnię. Skuteczność gorących wód została także potwierdzona badaniami lekarskimi. W XIX w. odkryto w okolicach Ustronia pokłady borowiny i źródło wód żelazistych. W związku z tym, w roku 1901, powstał Zakład Kąpieł Borowinowych, w którym zaczęto przeprowadzać zabiegi lecznicze.

W latach 20. i 30. XX w. Ustron bardzo się zmienił. Uregulowano brzegi Wisły, dokonano elektryfikacji wsi, powstały korty tenisowe, oddano do użytku basen kąpielowy. Zadbano też o parki i ścieżki spacerowe. Obecnie Ustron jest powszechnie znaną miejscowością uzdrowiskowo-wczasową, w której leczy się m.in. choroby narządów ruchu, dróg oddechowych, układu krążenia i układu nerwowego. Lecznicze wody i górski klimat ściągają do miasteczka setki

kuracjuszy. Do Ustronia przyjeżdżają też miłośnicy wędrówek po górach, a także narciarze i snowboardziści.

CIEKAWY Miejsca
w USTRONIUKOŚCIÓŁ KATOLICKI PW. ŚW. ANNY
w NIERODZIMIU

Najstarszym i niewątpliwie najbardziej unikalnym spośród ustroniskich kościołów jest świątynia pw. św. Anny w Nierodzimiu. Jest to jedyny drewniany obiekt sakralny w mieście. Wzniesiony został w 1769 r. z fundacji Antoniego Goczałkowskiego. Wież nadbu-

dowano w roku 1938. Kościół był wielokrotnie odnawiany, m.in. w latach 1948, 1957 i 1966. W 1983 i 1999 r. dokonano restauracji kościelnych organów. W latach 1997–98 przemalowano elewację i wnętrze świątyni. W 2000 r. wybudowano wolnostojącą dzwonnicę i zainstalowano cztery dzwony.

Budowla ma konstrukcją zrębową, jest zwrócona prezbiterium na zachód. Okna są zamknięte półkoliście, a dwuspadowy dach jest kryty gontem i zwieńczony wieżą z cebulastym hełmem. Na uwagę zasługuje wyposażenie wnętrza, a przede wszystkim późnobarokowy ołtarz główny z końca XVIII w. z rzeźbą Boga Ojca w zwieńczeniu. W ołtarzu obraz św. Anny Samotrzeć z początku XVIII w., później przemalowany. Na ścianach apsydy umieszczono wizerunki

Panorama Ustronia,
fot. Michał Neuman

Kościół katolicki pw. św. Anny
w Nierodzimiu, fot. Wojciech Batur

świętych Józefa i Jakuba oraz aniołów. Rokokowa ambona pochodzi z 2. poł. XVIII w. Na wyposażeniu znajduje się kilkanaście obrazów olejnych z 2. poł. XVIII w. i początku XIX w.

Kościół katolicki pw. św. Anny w Nierodzimiu, ul. Zabytkowa 23, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8542443

KOŚCIÓŁ KATOLICKI PW. ŚW. KLEMENSA

W centrum Ustronia, przy głównej ulicy Daszyńskiego, znajduje się kościół parafialny pw. św. Klemensa, wzniesiony w 1787 r. Jest to obiekt zbudowany z kamienia i cegły, bez wyraźnych cech stylowych. Został zwrócony prezbiterium na zachód. Ma trójdzielny nawę zwieńczoną, podobnie jak transept, sklepieniem żaglastym o wydatnych gurtach. Okna są zamknięte łukiem segmentowym, a dwuspadowy dach jest obecnie pokryty blachą. Czworoboczna wieża o oknach zamkniętych półkoliście została zwieńczona kopulastym hełmem.

Wnętrze świątyni było wielokrotnie restaurowane, m.in. na początku lat 70. XX w. Na uwagę zasługuje późnobarokowy ołtarz z końca XVIII w. z rzeźbami świętych Piotra i Pawła oraz ambona barokowo-klasycy-

cystyczna z połowy XIX w. W 1997 r. na wieży kościoła zamontowano nowy zegar. Rok później świątynia została przemalowana, zainstalowano w niej również nowe oświetlenie. Przed fasadą budowli stoją dwie kamienne figury przedstawiające św. Józefa z Dzieciątkiem oraz św. Jana Nepomucena, wykonane w 2. poł. XVIII w. przez Wacława Donaya ze Skoczowa.

Od strony północnej do kościoła przylega dawny sierociniec, zbudowany ok. 1740 r. w stylu późnobarokowym, częściowo rozebrany w latach 30. Jest to obiekt murowany, z kamienia i cegły, nad oknami znajdują się faliście wygięte gzymsy. W 1998 r. jego dach pokryto dachówką, a dwa lata później wymieniono okna. We wnętrzach budynku, obecnie plenerianii, zachowały się żaglaste sklepienia.

Kościół katolicki pw. św. Klemensa, ul. Daszyńskiego 15, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8542449

KOŚCIÓŁ EWANGELICKO-AUGSBURSKI PW. APOSTOŁA JAKUBA STARSZEGO

Wśród wiekowych lip i brzoź, w niewielkiej odległości od głównej ulicy Daszyńskiego, znajduje się największy obiekt sakralny w Ustroniu – kościół ewangelicki

pw. apostoła Jakuba Starszego, wybudowany w 1835 r. Jego wieża, zakończona strzelistym ostrosłupem, powstała w latach 1856–57. Zamontowany na niej zegar wymieniono w latach 1983–84.

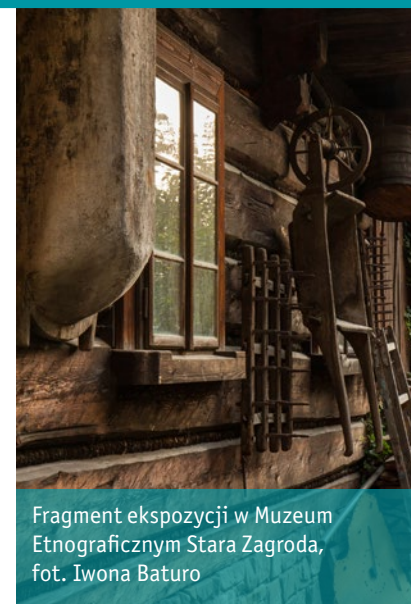
Pierwszy, drewniany kościół powstał w tym miejscu w 1785 r. Obecny, murowany z kamienia i cegły, nie ma wyraźnych cech stylowych. Jego prezbiterium, zwrócone na wschód, jest zamknięte półkoliście, a dwuspadowy dach został pokryty blachą. Jest to obiekt trójnawowy, nawę główną nakryto sklepieniem kolebkowym. We wnętrzu świątyni znajduje się ambona o cechach rokokowych z przełomu XVIII i XIX w. oraz obraz Ostatniej Wieczerzy z początku XIX w., a także kielichy, dzbany cynowe i lichterze liczące ponad 200 lat.

W latach 80. i 90. XX w. przeprowadzono wiele prac renowacyjnych, m.in.: odnowiono elewację zewnętrzną i dach na kościele oraz wymieniono drzwi wejściowe. Wnętrze przemalowano w 1990 r. wg projektu Karola Kubali. W 2000 r. obiekt został podświetlony.

Kościół ewangelicko-augsburski pw. Apostoła Jakuba Starszego, pl. Kotschego 4, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8542417

Kościół ewangelicko-augsburski
pw. Apostoła Jakuba Starszego,
fot. Iwona Batur

Fragment ekspozycji w Muzeum
Etnograficznym Stara Zagroda,
fot. Iwona Batur

MUZEUM ETNOGRAFICZNE STARA ZAGRODA

W centrum miasta, przy Rynku, od strony północnej zlokalizowane są zabudowania drewniane, będące od roku 1982 własnością Bronisława Palarczycy. W grudniu 1998 r. utworzono tu prywatne muzeum etnograficzne pod nazwą Stara Zagroda. Obiekty stanowią rekonstrukcję *in situ*. Pierwotny budynek mieszkalny o konstrukcji zrębowej pochodził z 1768 r. Wykorzystano z niego odrzwia i dwa stropy. Budynek ma dach dwuspadowy kryty gontem. Od zachodu usytuowana jest drewniana stodoła. Wewnątrz i na podwórzu znajdują się bogate zbiory etnograficzne.

Muzeum Etnograficzne Stara Zagroda, ul. Ogrodowa 1, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8543108

MUZEUM USTRONSKIE IM. JANA JAROCKIEGO

Muzeum mieści się w dawnym, zabytkowym budynku dyrekcji huty Klemens, istniejącej w tym miejscu w latach 1772–1897. Jest to obiekt murowany, z kamienia i cegły, piętrowy, wzniesiony w stylu eklektycznym. Jego korytarze wieńczą sklepienia beczkowe

Budynek Muzeum Ustrońskiego
im. Jana Jarockiego, fot. Iwona Baturó

i kolebkowe. W muzeum można poznać historię miasta i ustrońskiego przemysłu hutniczego oraz obejrzeć przedmioty i stroje, których używano w przeszłości. Na dziedzińcu muzeum znajduje się skansen przemysłowy i rolniczy.

Muzeum Ustrońskie im. Jana Jarockiego,
ul. Hutnicza 4, 43-450 Ustroń,
tel.: 33 8542996

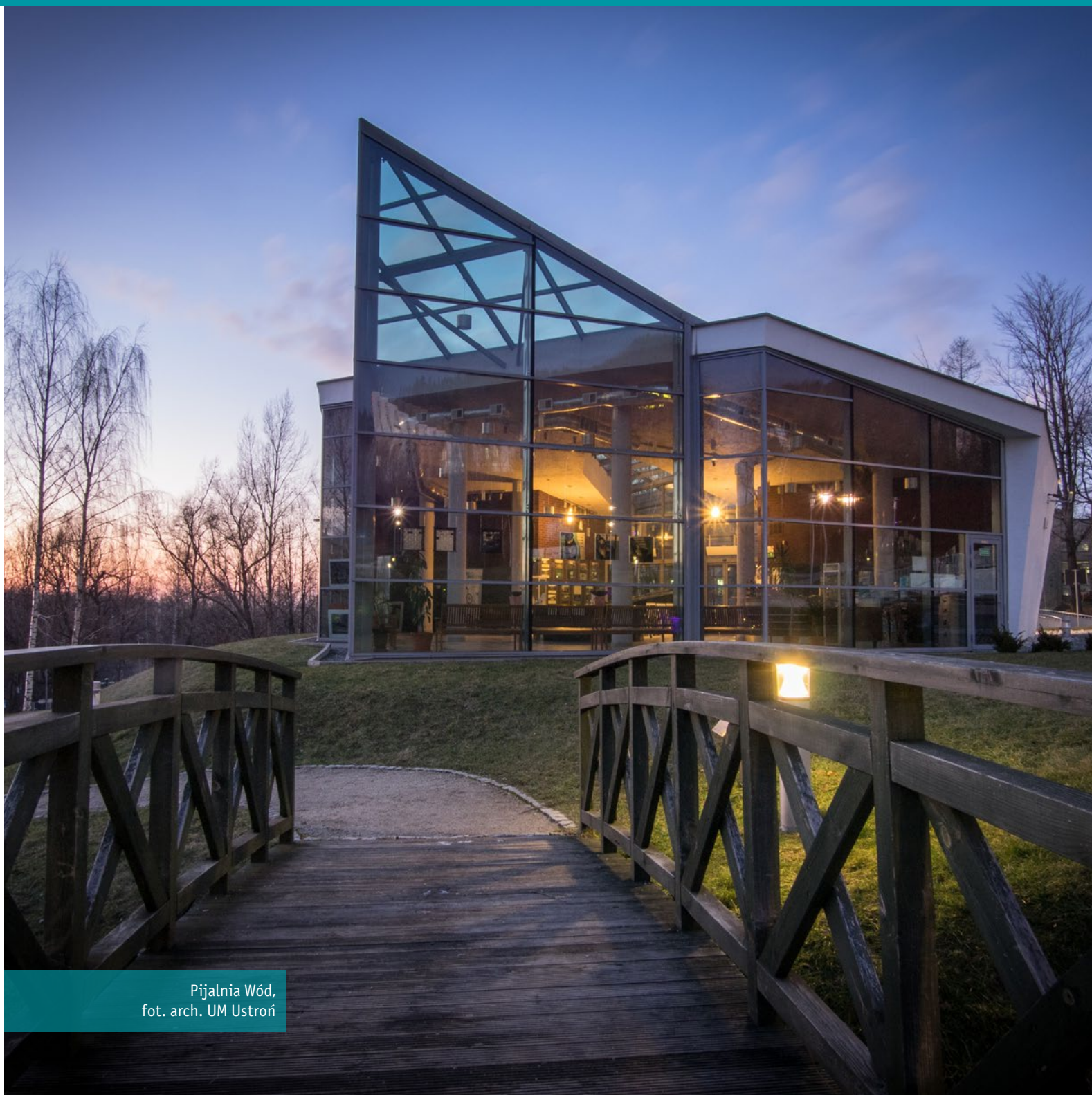
MUZEUM - ZBIORY MARII SKALICKIEJ

Placówka jest oddziałem Muzeum Ustrońskiego, funkcjonuje od sierpnia 1993 r. Ekspozycja, związana z biografią fundatorki, ma charakter bibliofilsko-artystyczny. Maria Skalicka była znanym i cenionym bibliofilem, a także kolekcjonerem dzieł sztuki. Przedmiotem jej zainteresowań była rodzinna ziemia cieszyńska, jej historia, kultura i ludzie z nią związani. Muzeum mieści się w domu rodzinnym Marii Skalickiej w Ustroniu-Brzegach, który fundatorka aktem darowizny przekazała miastu wraz z ogrodem i dorobkiem kolekcjonerskim całego życia.

Muzeum – Zbiory Marii Skalickiej,
ul. 3 Maja 68, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8587844

PIJALNIA WÓD

Nowoczesny, przeszklony budynek pijalni architekturą nawiązuje do charakterystycznego kształtu piramid. Zlokalizowany jest w uzdrowskiej części miasta, na Zawodziu. Wewnątrz po kilkumetrowych, marmurowych płytach do specjalnej fontanny płynie krystalicznie czysta woda. Obok

Pijalnia Wód,
fot. arch. UM Ustroń

Ustroński amfiteatr,
fot. arch. UM Ustroń

pijalni znajduje się fontanna z wodą solankową, przy której można skorzystać z inhalacji. Wokół rozciąga się park, w którym rozlokowano urządzenia do aktywnego wypoczynku. Pod budynkiem znajduje się źródło o nazwie Zygmun, z którego pobierana jest woda do pijalni. Mieści się tu również punkt Miejskiej Informacji Turystycznej.

Pijalnia Wód, ul. Sanatoryjna 9, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8542653

AMFITEATR I PARK KURACYJNY

Ustroński amfiteatr jest położony w centrum miasta, wśród zieleni Parku Kuracyjnego. Graniczy z promenadą spacerową nad Wisłą. Jako jeden z nielicznych tego typu obiektów w Polsce ma zadaszenie nad sceną i widownią, są tu także komfortowo wyposażone garderoby oraz zaplecze sanitarne i gastronomiczne. Amfiteatr jest ogrodzony, zajmuje powierzchnię ok. 12,5 tys. m² i może

Mural na budynku biblioteki,
fot. arch. UM Ustroń

Jedna z ustrońskich piramid,
fot. Iwona Batur

pomieścić ok. 2100 osób. Scena ma 17 m szerokości i 12 m głębokości. Latem odbywają się tu liczne koncerty i najważniejsze uroczystości miejskie. W pobliżu znajduje się parking dla samochodów osobowych oraz autokarów.

MIĘJSKA BIBLIOTEKA PUBLICZNA - MURAL

Mural powstał w 2011 r. w ramach rewitalizacji gmachu z 1902 r. oraz pawilonu dostawionego znacznie później na jego tyłach. Łączna powierzchnia malowidła, które zajmuje siedem ścian budynku, to 500 m². Mural przedstawia wnętrze biblioteki w Dublinie, nawiązuje także do wnętrza biblioteki w Edynburgu. Można się na nim również doszukać charakterystycznych dla Ustronia miejsc oraz portretów m.in. Jana Wantuły.

Miejska Biblioteka Publiczna, ul. Rynek 4, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8542340

ZAWODZIE I USTROŃSKIE PIRAMIDY

Zawodzie jest uzdrowiskową dzielnicą Ustronia. Charakterystycznym elementem jej krajobrazu, a przy tym także wizytówką miasta są słynne ustrońskie piramidy – oryginalny kompleks hoteli, który powstał w czasach PRL-u. Składa się on z 15 obiektów usytuowanych na zboczach Równicy. Jego

budowę rozpoczęto w 1967 r., a ostatnie hotele zostały oddane do użytku pod koniec lat 80. Nad całą okolicą góruje budynek sanatorium Równica z 800 miejscami noclegowymi oraz gabinetami lekarskimi i zabiegowymi. Ogromny gmach jest ucieleśnieniem idei modernizmu: horyzontalna bryła o silnie zaznaczonych podziałach poziomych jest wsparta na słupach. Projektantami całej dzielnicy byli: Henryk Buszko, Aleksander Franta i Tadeusz Szewczyk.

KOLEKCJA MOTOCYKLI ZABYTKOWYCH RDZAWE DIAMENTY

W muzeum zgromadzono ok. 100 motocykli (głównie z lat 1910–45), z których tylko część jest w pełni odrestaurowana. Prócz nich są tu również silniki, baki i inne motocyklowe części, a także tablice rejestracyjne i inne pamiątki. Do najcenniejszych maszyn właściciele zaliczają jednoślady: Zuendapp EM 250 z 1925 r. oraz Benelli 500 SV z końca lat 30. ubiegłego wieku.

Kolekcja Motocykli Zabytkowych Rdzawe Diamenty, ul. Partyzantów 1, 43-450 Ustroń, tel.: 605356315, www.rdzawe-diamenty.blog-spot.com

Eksponat z Kolekcji Motocykli Zabytkowych Rdzawe Diamenty,
fot. Wojciech Batur

OBIEKTY PRZYRODNICZE

DĄB SOBIESKIEGO

Do najciekawszych pomników przyrody na terenie Ustronia należy zaliczyć dąb Sobieskiego. Według legendy drzewo zasadzili mieszkańcy miasta na pamiątkę przejścia oddziałów króla Jana III Sobieskiego w drodze na Wiedeń. Dąb Sobieskiego stoi przy ulicy Daszyńskiego 54, jego pień jest porośnięty bluszczem. Wysokość drzewa wynosi 30 m, a obwód sięga 6,45 m.

LEŚNY PARK NIESPODZIANEK

Park założono na terenach porośniętych bukowym starodrzewem. Żyją w nim żubry, jelenie szlachetne, sarny, żbiki, jenoty, danielę, muflony, dziki i ptaki drapieżne. Danielę i muflony swobodnie przechadzają się wśród zwiedzających, można je pogłaskać lub nakarmić z ręki specjalną karmą zakupioną w parku. Niewątpliwymi atrakcjami parku są sokolarnia i sowiarnia. Wykwalifikowani sokolnicy o określonych porach dnia prezentują loty orłów, sokołów i sów. Zwiedzanie parku to okazja do wzięcia udziału w nietypowej lekcji przyrody.

Leśny Park Niespodzianek, ul. Zdrojowa 16,
43-450 Ustroń, tel.: 33 8513563

SZLAKI TURYSTYCZNE

PIESZE SZLAKI TURYSTYCZNE

Główny Szlak Beskidzki

Przebieg: Rynek w Ustroniu – Schronisko PTTK na Równicy – Ustroń-Polana – Wielka Czantoria

Długość: 10,5 km

Czas przejścia: 4 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor czerwony

Szlak prowadzi przez centrum miasta na Równicę (884 m n.p.m.), po czym schodzi w dół do Ustronia. Dalej biegnie na polanę Stokłosica (850 m n.p.m.), a stamtąd na szczyt Wielkiej Czantorii (995 m n.p.m.) i w głąb Beskidu Śląskiego.

Wyciąg na Czantorię,
fot. arch. UM Ustroń

Skoczów – Równica

Przebieg: Skoczów PKP – Lipowiec – Lipowski Groń – Równica

Długość: 13 km

Czas przejścia: 4 godz.

Oznakowanie: kolor żółty

Szlak prowadzi ze Skoczowa. Na terenie miasta Ustroń biegnie przez spokojną i urokliwą dzielnicę Lipowiec, a dalej – zboczami Lipowskiego Gronia – na szczyt Równicy (884 m n.p.m.).

Ustroń-Zdrój – Czantoria Mała

Przebieg: Ustroń-Zdrój PKP – Czantoria Baranowska – Czantoria Mała

Długość: 5,5 km

Czas przejścia: 2 godz. 10 min

Oznakowanie: kolor żółty

Szlak prowadzi ze stacji PKP Ustroń-Zdrój przez ustronński rynek, wzdłuż ulicy 3 Maja,

a dalej odbija do Jelenicy, biegnąc w górę ulicą Myśliwską, aż na Czantorię Małą. Trasa wiedzie wśród łąk i pól, dzięki czemu można z niej podziwiać okolice Ustronia.

Szlak im. Jana Galicza

Przebieg: Ustroń-Zdrój PKP – Schronisko na Czantorii (CZ) – Wielka Czantoria

Długość: 6,5 km

Czas przejścia: 2 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak im. Jana Galicza rozpoczyna się przy stacji PKP Ustroń-Zdrój, a następnie biegnie przez Park Kuracyjny, wzdłuż torów kolejowych, bulwarami nad Wisłą. Po przecięciu ulic 3 Maja i Katowickiej trasa prowadzi w górę doliny Poniwca. Idąc dalej przez bukowe i świerkowe lasy leśnego rezerwatu Czantoria, wspina się na szczyt Wielkiej Czantorii (995 m n.p.m.), skąd biegnie dalej

Zimowy widok z Równicy,
fot. arch. UM Ustroń

grzbietem górskim, wzdłuż granicy państwa, ale uwaga: po stronie czeskiej!

Ustroń-Polana – Chata na Orłowej

Przebieg: Ustroń-Polana – Chata na Orłowej

Długość: 4 km

Czas przejścia: 1 godz. 45 min

Oznakowanie: kolor zielony

Zielony szlak prowadzący na Orłową rozpoczyna się przy przystanku PKS Ustroń-Polana. Przechodzi przez tory kolejowe i od razu skręca w prawo, po czym biegnie dalej wąską drogą asfaltową wśród zabudowań, a następnie prowadzi przez most na Wiśle. Idąc dalej w górę, można podziwiać roztaczający się z trasy, piękny widok na Wielką Czańtorię. Po krótkiej wędrówce szlak dochodzi do Chaty Na Orłowej, która jest położona tuż pod szczytem – rozciąga się z niego widok na pasma górskie w okolicach Wisły, a także na ustrońską Wielką Czańtorię i Równicę.

Ścieżka Rycerska

Przebieg: Polana Stokłosica – Czańtoria Wielka – Poniwiec – Ustroń-Polana

Długość: 10,5 km

Czas przejścia: 4 godz.

Oznakowanie: zielony wizerunek rycerza (po stronie polskiej)

Dzięki wielu ułatwieniom i łagodnemu charakterowi trasy, każdy jest w stanie ją po-

konać. Ścieżka dydaktyczna prowadzi zboczami Małej i Wielkiej Czańtorii. Zaczyna się i kończy po stronie czeskiej, w gminie Nydek. Na szlaku znajduje się siedem tablic informacyjnych dotyczących flory i fauny okolicy oraz zwyczajów miejscowej ludności. Można na nich również znaleźć ciekawostki o Jerzym Trzanowskim i legendy o śpiących rycerzach, od których wzięła się nazwa szlaku.

Drużga część ścieżki przebiega po stronie polskiej, można tu skorzystać z wyciągu na Czańtorię i Małą Czańtorię.

TRASY ROWEROWE

Trasa rowerowa nr 24

Przebieg: Jasnowice – Chałupki

Długość: 12,2 km (na terenie Ustronia)

Oznakowanie: kolor czerwony

Trasa prowadzi z Jasnowic do Chałupki, ponad 12-kilometrowy odcinek przebiega przez Ustroń – od granic z miastem Wisła, wątem wzdłuż rzeki Wisły w kierunku Skoczowa. Do głównej trasy dołączają subtrasy nr 12 i 13.

Subtrasa rowerowa nr 12

Przebieg: Ustroń – Jaworze

Długość: 6,7 km (na terenie Ustronia)

Oznakowanie: kolor niebieski

Widok z polany Stokłosica na ustrońskie piramidy, fot. Wojciech Baturó

Na Ścieżce Rycerskiej, fot. arch. UM Ustroń

Subtrasa rowerowa nr 13

Przebieg: Świerklany Górne – Ustroń

Długość: 3,1 km (na terenie Ustronia)

Oznakowanie: kolor zielony

Międzynarodowy Szlak Rowerowy Greenways Kraków – Morawy – Wiedeń

Przebieg: Ustroń-Polana – Ustroń-Centrum

Długość: 15 km (na terenie Ustronia)

Oznakowanie: kolor zielony

Międzynarodowy Szlak Rowerowy Greenways na terenie Ustronia przebiega wzdłuż lewego brzegu Wisły i pokrywa się z czerwonym oraz niebieskim szlakiem rowerowym. Trasa prowadzi drogami asfaltowymi lub utwardzonymi, a więc przejechać ją można prawie na każdym rowerze. Z Ustronia szlak biegnie na północ w kierunku Bielska-Białej (31 km), i dalej do Krakowa (202 km), a na południe – do Jasnowic (35 km) i granicy polsko-czeskiej. Podążając za charakterystycznymi zielonymi znakami szlaku, można odwiedzić wiele interesujących miejscowości, gdyż na trasie często pojawiają się drogowskazy i rozgałęzienia. Co ważne, trasa rowerowa Greenways jest bardzo dobrze oznaczona i naprawdę ciężko ją zgubić.

SZLAKI SPACEROWE

Szlak Źródłany

Przebieg: Rynek – ul. Grażyńskiego – ul. Gościńców – Źródło Żelaziste – ul. Źródłana – Źródło Karola – Zawodziańska – ul. Gościńców – ul. Grażyńskiego – Rynek

Długość: 8 km

Czas przejścia: 3 godz.

Na trasie, w dolinie Gościńców, znajdują się: Źródło Żelaziste odkryte w 1883 r., punkt widokowy przy ulicy Źródłanej, z piękną panoramą Ustronia oraz Źródło Karola odbudowane w 1916 r.

Źródło Żelaziste, fot. Iwona Baturó

Szlak sanatoryjny

Przebieg: Rynek – ul. Grażyńskiego – ul. Gościradowiec – Leśny Park Niespodzianek – ul. Gościradowiec – Rynek

Długość: 2,5 km

Czas przejścia: 1 godz.

Na trasie znajdują się ciekawe obiekty architektury współczesnej: Leśny Park Niespodzianek, Pijalnia Wód, Inhalatorium Solankowe, Dom Zdrojowy, kościół pw. Chrystusa Króla Wszechświata i figura Chrystusa Króla.

Szlak miejski

Przebieg: Rynek – Park Lazarów – ul. Słoneczna – ul. Hutnicza – ul. Parkowa – Bulwary Wiślane – ul. Grażyńskiego – Rynek

Długość: 3 km

Czas przejścia: 1 godz. (dodatkowo ok. 45 min na zwiedzanie muzeum)

Spacerując szlakiem miejskim, można zobaczyć i zwiedzić wiele ciekawych obiektów. Na trasie są m.in. dawny Zakład Kąpieli Borowinowych, Muzeum Ustrońskie, Rezydencja Parkowa, Zespół Szkół Technicznych, Staw Kajakowy, Park Kuracyjny i amfiteatr.

Szlak zabytkowy

Przebieg: Rynek – ul. Ogrodowa – ul. Strazacka – ul. Kościelna – ul. Stawowa – ul. Lipowczana – ul. Stalmacha – ul. Błuszczka – ul. Wantuły – ul. Konopnickiej – Rynek

Staw Kajakowy,
fot. Iwona Baturó

Długość: 4 km

Czas przejścia: 1 godz. 30 min

Trasa obfituje w ciekawe obiekty i zabytki kultury materialnej. Tuż przy Rynku znajduje się Muzeum Regionalne Stara Zagroda, a dalej pomnik Synagogi Ustrońskiej, Miejski Dom Kultury Prażakówka, kościół pw. Apostoła Jakuba Starszego, budynek pierwszej szkoły polskiej w Ustroniu, Galeria Malarska Bogusława Heczko i zabudowania parafii pw. św. Klemensa.

Miejski Dom Kultury Prażakówka,
fot. Iwona Baturó

Szlak nadwiślany

Przebieg: Rynek – ul. Grażyńskiego – ul. Szpitalna – ul. Okólna – Bulwary Wiślane – ul. Źródłana – Dolina Gościradowiec – Rynek

Długość: 7 km

Czas przejścia: 2 godz.

Trasa prowadzi wzdłuż Wisły, z dala od ruchu miejskiego. Można nią również dojść do Źródła Karola. Spacerując prawym brzegiem rzeki, po przeciwnej stronie można zobaczyć zabudowania nieistniejących już Zakładów Kuźniczych.

Szlak do Jaszowca

Przebieg: Rynek – ul. Hutnicza – ul. Parkowa – Bulwary Wiślane – Wisząca kładka na Wiśle – Dolina Jaszowca – ul. Wczasowa – ul. Skalica – ul. Armii Krajowej – ul. Nadrzeczna – ul. Grażyńskiego

Długość: 9 km

Czas przejścia: 3,5 godz.

Szlak przebiega w przeważającej części Bulwarami Wiślanymi i prowadzi do dzielnicy wczasowej Jaszowiec. Na trasie jest Park Lazarów, dawny Zakład Kąpieli Borowinowych, Muzeum Ustrońskie, Rezydencja Parkowa, Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych,

Staw Kajakowy, amfiteatr i zabudowania starej papierni.

Szlak Jeleniczka

Przebieg: Rynek – ul. 9 Listopada – ul. Spacerowa – ul. Myśliwska – Pole biwakowe pod Małą Czantorią – Jelenica – ul. Myśliwska – ul. Spacerowa – Rynek

Długość: 5,5 km

Czas przejścia: 2 godz.

Pierwszy odcinek szlaku prowadzi wzdłuż potoku Bładniczka. Na trasie znajduje się pomnik mieszkańców Ustronia rozstrzelanych przez hitlerowców w czasie II wojny światowej, studnie głębinowe, pole biwakowe oraz punkty widokowe.

Szlak Leśny

Przebieg: Rynek – ul. 9 Listopada – ul. Spacerowa – ul. Myśliwska – Pole biwakowe pod Małą Czantorią – Pętla leśna – Pole biwakowe pod Małą Czantorią – ul. Myśliwska (lub ul. Jelenica) – Rynek

Długość: 8 km

Czas przejścia: 3 godz. 30 min

Pierwszy odcinek, od Rynku do pola biwakowego, pokrywa się ze szlakiem niebieskim. Przy polu biwakowym trasa łączy się

Źródło Karola,
fot. Iwona Baturó

z żółtym szlakiem, który prowadzi utwardzoną drogą leśną i zatacza pętlę. Na trasie nie ma punktów widokowych, natomiast znajduje się przy niej źródło, będące punktem pomiarowym wód podskórnych Regionalnego Zarządu Dróg Wodnych.

Szlak widokowy

Przebieg: Rynek – ul. 9 Listopada – ul. Spacerowa – ul. Jelenica – ul. Akacyjowa – ul. Lipowa – ul. 3 Maja – Rynek

Długość: 9,5 km

Czas przejścia: 4 godz.

Szlak oznakowany kolorem czerwonym, bardzo atrakcyjny pod względem widokowym. W drodze powrotnej warto odwiedzić znajdujący się przy ulicy 3 Maja oddział Muzeum Ustrońskiego – Zbiory Marii Skalickiej. Wybierający się na tę trasę powinni ubrać obuwie odpowiednie do wędrówek w terenie.

PRZYDATNE ADRESY

Miejska Informacja Turystyczna, ul. Rynek 2, 43-450 Ustroń, e-mail: informacja@ustron.pl, ustron@silesia.travel, tel.: 33 8542653; **Pijalnia Wód**, ul. Sanatoryjna 9, 43-450 Ustroń

HOTELE, OŚRODKI WYPOCZYNKOWE, SANATORIA

Adriano SPA, ul. Świerkowa 1, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8527259, e-mail: recepcja@adrianospa.net, www.adrianospa.net

Groblice, ul. Sanatoryjna 19, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8544900, e-mail: biuro@groblice.pl, www.groblice.com.pl

Hotel Belweder, ul. Zdrojowa 15, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8548532, e-mail: rezerwacja@hotelbelweder.pl, www.hotelbelweder.pl

Hotel Diament, ul. Zdrojowa 3, 43-450 Ustroń, tel.: 33 4824485, e-mail: ustron@hotelediament.pl, www.diamentustron.pl

Hotel Jaskółka, ul. Zdrojowa 10, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8544840, e-mail: hotel@jaskolk.com.pl, www.hotel-jaskolka.pl

Rzeka Wisła,
fot. arch. UM Ustroń

Hotel Jawor, ul. Turystyczna 204, 43-450 Ustron, tel.: 33 8198604, marketing@spahoteljawor.pl, www.spahoteljawor.pl

Hotel Olympic, ul. Grażyńskiego 10, 43-450 Ustron, tel.: 33 8544333, e-mail: repcja@hotelolympic.pl, www.hotelolympic.pl

Hotel Orlik, ul. Zdrojowa 8, 43-450 Ustron, tel.: 33 8543693, e-mail: orlik@yooz.com.pl, www.orlik.ustron.pl

Hotel Wilga, ul. Zdrojowa 7, 43-450 Ustron, tel.: 33 8566300, e-mail: repcja@wilga-hotel.pl, www.wilga-hotel.pl

Hotel Ziemowit, ul. Szpitalna 88, 43-450 Ustron, tel.: 33 8543486, e-mail: ziemowit@nat.pl, www.nat.pl/nasze-obiekty/hotel-ziemowit-w-ustroniu

Malwa, ul. Szpitalna 45, 43-450 Ustron, tel.: 33 4790504, e-mail: biuro-malwa@sanatorium-malwa.com, www.sanatorium-malwa.com

Mazowsze, ul. Stroma 6, 43-450 Ustron, tel.: 33 8577271, e-mail: mazowsze@mazowszemedispa.com, www.mazowszemedispa.com

Montebello, ul. Turystyczna 8, 43-450 Ustron, tel.: 33 8588616, e-mail: repcja@montebello.com.pl, www.montebello.com.pl

Muflon, ul. Sanatoryjna 32, 43-450 Ustron, tel.: 33 8542711, e-mail: repcja@orw-muflon.com.pl, www.orw-muflon.com.pl

OW Kolarz, ul. Stroma 2, 43-450 Ustron, tel.: 33 8543530, e-mail: office@kolarzinn.com, www.kolarzinn.com

Park Poniwiec, ul. Lipowa 20, 43-450 Ustron, tel.: 33 8542379, e-mail: repcja@parkponiowiec.pl, www.parkponiowiec.pl

Perła Beskidu, ul. Sanatoryjna 42, 43-450 Ustron, tel.: 33 3336040, e-mail: repcja@perlabeskidu.pl, www.perlabeskidu.pl

Sanatorium Rownica, ul. Sanatoryjna 7, 43-450 Ustron, tel.: 33 8545454, e-mail: biuro-uslug@uzdrowisko-ustron.pl, www.uzdrowisko-ustron.pl

Willa Koba, ul. Reja 5, 43-450 Ustron, tel.: 33 4712550, e-mail: repcja@orw-muflon.com.pl, www.willakoba.pl

Willa Kolor, ul. Gałczyńskiego 2b, 43-450 Ustron, tel.: 33 8545619, e-mail: biuro@willakolor.pl, www.willakolor.pl

RESTAURACJE, KAWIARNIE, PUBY

Angels Pub, ul. Daszyńskiego 28, 43-450 Ustron, tel.: 33 3336630, www.angelspub.pl

Ustrońskie piramidy,
fot. arch. UM Ustron

Ustronki rynek podczas
Święta Baraniny, fot. arch. UM Ustron

Bahus, ul. 9 Listopada 10, 43-450 Ustron, tel.: 692304591, www.bahus.pl

Cukiernia Bajka, ul. Grażyńskiego 1c, 43-450 Ustron, tel.: 33 8541633, www.cukierniabajka.eu

Cukiernia Delicje, ul. 3 Maja 11, 43-450 Ustron, tel.: 33 8542819, www.delicje-ustron.pl

Cukiernia Janeczka, ul. Daszyńskiego 12, 43-450 Ustron, tel.: 33 8533050, www.janeczka.pl

Cukiernia Słodki Zakątek, Rynek 6, 43-450 Ustron, tel.: 504043891, www.facebook.com/ustronslodkizakatek

Czarcie Kopyto, Góra Równica 23, 43-450 Ustron, tel.: 33 8545829, www.czarciekopyto.pl

Dwór Skibówki, Góra Równica, 43-450 Ustron, tel.: 33 8587800, www.dworskibowki.pl

Jaszowianka, ul. Wczasowa 22, 43-450 Ustron, tel.: 607453499, www.jaszowianka.pl

Karczma Góralska, ul. Nadrzecznica 1, 43-450 Ustron, tel.: 608879873, www.karczmagoralska.pl

Karczma Wrzos, ul. Grażyńskiego 23, 43-450 Ustron, tel.: 33 8588654, www.karczma-wrzos.pl

Lotos, ul. 3 Maja 5, 43-450 Ustron, tel.: 33 8541989, www.lotos-ustron.pl

Melisa, ul. Lipowczana 3, 43-450 Ustron, tel.: 33 8543091, www.restauracjamelisa.pl

Na Kępie, ul. Katowicka II 50, 43-450 Ustron, tel.: 33 8545864, www.zajazdnakepie.pl

Naleśnikarnia, ul. 3 Maja 11, 43-450 Ustron, tel.: 33 8542819, www.delicje-ustron.pl

Pozytyw, ul. Słoneczna 9, 43-450 Ustron, tel.: 508134697, www.restauracjapozytyw.pl

Sielanka, ul. 3 Maja 61, 43-450 Ustron, tel.: 33 8513993, www.sielanka.ustron.pl

Sisi, ul. Słoneczna 11, 43-450 Ustron, tel.: 33 3336640, www.sisi-restauracja.pl

Stara Wędzarnia, ul. Polańska 165, 43-450 Ustron, tel.: 795528403, www.stara-wedzarnia.eu

Ziemniak z Pieca, ul. 3 Maja 12H, 43-450 Ustron, tel.: 609343609, www.facebook.com/Ziemniak-z-Pieca-1603613296601928

GMINA SZCZYRK

Szczyrk leży w Beskidzie Śląskim, w malowniczej dolinie między zboczami Skrzycznego (1257 m n.p.m.) i Klimczoka (1117 m n.p.m.), na wysokości 460–600 m n.p.m. Nazwa miasta pochodzi od „szczyrkania” kamieni w kamienistych korytach potoków górskich lub też, jak zakłada druga teoria, od „szczyrkania” dzwonek zawieszonych na szyjach pasących się na łąkach owiec. Ze względu na swoje atrakcyjne położenie, walory turystyczne, malownicze szlaki górskie oraz największą w Polsce liczbę tras narciarskich, Szczyrk przez cały rok cieszy się ogromną popularnością wśród odwiedzających. Po wielu latach miasto doczekało się największych w historii inwestycji w infrastrukturę turystyczną. Rozbudowano przede wszystkim ośrodki narciarskie. Z myślą o rowerzystach i spacerowiczach przygotowano ścieżkę rowerowo-pieszą nad rzeką Żylicą oraz Centrum Rekreacji z crosowym torem rowerowym w Górnym Szczyрку. Na turystów czekają też inne szlaki piesze i rowerowe. W okolicy jest łącznie ponad 60 km tras.

Szczyrk jest jednym z ulubionych miejsc amatorów różnych, także ekstremalnych form aktywnego wypoczynku. Chętnie przyjeżdżają tu biegacze długodystansowi i paralotniarze. Działające w mieście firmy oferują zimowe Snow Safari skuterami śnieżnymi, a latem przejażdżki quadami i samochodami terenowymi oraz eksplorację jaskiń.

Wiele interesujących propozycji znajdują tu dla siebie poszukujący odpoczynku i relaksu w spokoju i ciszy. Wśród wartych polecenia miejsc są resorty SPA, baseny, gabinety odnowy biologicznej.

Szczyrk jest także wymarzoną miejscem dla wszystkich miłośników kuchni polskiej i regionalnych beskidzkich przysmaków. Liczne restauracje, gospody i karczmy oferują swoim gościom wyśmienite menu. Każdy powinien skosztować kwaśnicy na żeberkach, tradycyjnego żurku podawanego w chlebie, dań z dziczyzny,

golonki na kapuście, oscypka smażonego z żurawiną czy pysznego pstrąga w migdałach. Amatorom mocniejszych trunków lokalni restauratorzy polecają miodonkę beskidzką, a w zimowe, mroźne dni – grzane wino i piwo z przyprawami korzennymi. Za interesowaniem turystów cieszą się także degustacje regionalnych, produkowanych tylko w Szczyрку wódek o szerokiej gamie smaków.

Interesująca jest także oferta kulturalna i rozrywkowa miasta. Od koncertów muzyki na żywo, recitali, wernisaży i wystaw, przez dancingi, dyskoteki i puby karaoke – nocne

Szczyrk,
fot. arch. IT w Szczyрку

Wyciąg krzesłkowy, fot. arch. COS
Szczyrk

Jaskinia na Trzech Kopcach,
fot. Jarosław Gutek

życie Szczyrku obfituje w różnorodne atrakcje dla każdego.

Baza noclegowa Szczyrku obejmuje liczne obiekty o różnicowanym standardzie – od pokoi gościnnych, willi i pensjonatów, przez ośrodki wczasowe po hotele. Mogą one łącznie pomieścić ponad 7 tys. gości.

Wszystko to stwarza idealne warunki do wypoczynku.

HISTORIA SZCZYRKU

Trudno jest jednoznacznie wskazać, kiedy w dolinie Żylicy pojawili się osadnicy. Pierwszego spisu ludności dokonano w 1630 r. na rzecz podatków kościelnych. Z upływem lat osadnictwo przesunęło się dalej w kierunku gór, a górale zaczęli rozwijać inne formy gospodarki. Zwiększyła się produkcja drewna i ukształtowało pasterstwo. Już w XVIII w. Szczyrk związał się gospodarczo z Górnym Śląskiem, dostarczając produktów dla tamtejszego hutnictwa. Rozwój turystyki rozpoczął się po I wojnie światowej. W 1924 r. powstało pierwsze schronisko na Skrzycznem. W czasach powojennych Szczyrk stał się bazą wypoczynkową dla Śląska i całej Polski. Wybudowano skocznie i utworzono infrastrukturę narciarską. Powstały pierwsze hotele i restauracje. 1 stycznia 1973 r. Szczyrk otrzymał prawa miejskie.

Sanktuarium pw. św. Jakuba Apostoła Starszego, fot. Jacek Kufel

Droga Świętego Jakuba

Przez Szczyrk przechodzi Beskidzka Droga Świętego Jakuba. To fragment słynnego szlaku pielgrzymkowego w Europie – Camino de Santiago (*camino* w języku hiszpańskim oznacza drogę, natomiast *Santiago* to Jakub). Szlak jest oznakowany białą muszlą zdobioną czerwonym mieczem-krzyżem, umieszczoną na niebieskim tle.

CIEKAWY Miejsca W SZCZYRKU

SANKTUARIUM PW. ŚW. JAKUBA APOSTOŁA STARSZEGO

Najcenniejszym zabytkiem i najstarszą świątynią Szczyrku jest liczące ponad 200 lat sanktuarium pw. św. Jakuba Apostoła Starszego. Drewniany kościół został zbudowany pod koniec XVIII w. Stoi na niewielkim wzniesieniu, tuż nad główną drogą do Bielska-Białej, naprzeciw skoczni narciarskich. Do kościoła prowadzą drewniane schody, a na przykościelny teren wchodzi

się przez malowniczą bramę. Sama świątynia jest w całości obita gontem. W masywnej wieży znajduje się dzwon z 1691 r. Warto zajrzeć do wnętrza – kolorowa polichromia, choć współczesna, ładnie komponuje się z późnobarokowym wyposażeniem. Zdobienia podkreślają tradycyjny góralski charakter kościoła.

Sanktuarium pw. św. Jakuba Apostoła Starszego, ul. Kolorowa 1, tel.: 33 8178429, www.szczyrk.wiara.org.pl

Polskie gwiazdy w Szczyrku

Będąc w Szczyrku, warto odwiedzić Gospodę Polską przy ulicy Myśliwskiej. Na jej zewnętrznej ścianie znajdują się odciski w gipsie dłonie polskich gwiazd showbusinessu.

Odciski dłonie, fot. Silveretta

Sanktuarium Matki Bożej Szczyrkowskiej na Górcie, fot. Jacek Żaba

SANKTUARIUM MATKI BOŻEJ SZCZYRKOWSKIEJ NA GÓRCIE

Sanktuarium jest ważnym miejscem kultu religijnego w kraju. To tu 25 lipca 1894 r. 12-letniej Juliannie Peździe objawiła się Matka Boża. Objawienia trwały kilka miesięcy. Maryja prosiła o modlitwę, obiecując, że w miejscu widzeń wytryśnie cudowne źródło, nad którym należy wybudować sanktuarium. Najpierw wzniesiono

drewnianą kaplicę, ale ta wkrótce okazała się zbyt mała dla licznie przybywających pielgrzymów. Obecny kościół pochodzi z połowy XX w. W ołtarzu głównym umieszczono obraz Matki Bożej namalowany przez Stefana Justa na podstawie relacji z objawień. W pobliżu sanktuarium znajduje się grotta z cudownym źródłem. Z placu przed kościołem roztacza się malownicza panorama Szczyrku i okolicznych szczytów. Na Górkę najłatwiej trafić, idąc niebieskim szlakiem turystycznym.

Sanktuarium Matki Bożej Szczyrkowskiej na Górcie, pl. Królowej Polski 1a, tel.: 33 8178515, www.szczyrk.sdb.org.pl

BATOR ART GALLERY

To największa na południu prywatna galeria sztuki współczesnej. Warto ją odwiedzić, wystawia tu swoje prace ponad 130 artystów z całej Polski, w tym wielu uznanych i cenionych na świecie. Ekspozycja obejmuje zarówno malarstwo, grafikę, rzeźbę, jak i ceramikę, szkło artystyczne oraz biżuterię.

Bator Art Gallery, ul. Myśliwska 60 i ul. Beskidzka 15, tel.: 33 8178716, 608575671, www.galeria.szczyrk.pl

Bator Art Gallery,
fot. arch. Bator Art Gallery

Szczyrkowski hejnał

Codziennie z głośników wieży kościoła parafialnego pw. św. św. Apostołów Piotra i Pawła rozlega się hejnał, wygrywany na trombitach. Jego autorami są Antoni i Rafał Gluzowie. Nawiązuje do dawnych hejnałów pasterskich odgrywanych w okolicach Szczyrku i na Żywiecczyźnie. Pierwsza emisja z wieży kościoła odbyła się 29 czerwca 2014 r.

BESKIDARTS

Beskidarts – Przestrzeń Twórcza to miejsce, w którym na co dzień można spotkać artystów i przyjrzeć się ich pracy. Dla turystów i mieszkańców organizowane są różnego rodzaju warsztaty, pokazy i twórcze spotkania. Powstające w galerii prace można nie tylko obejrzeć, lecz także kupić lub zamówić.

Beskidarts, ul. Myśliwska 34, tel.: 605119573, e-mail: studio@kamelo.pl, www.facebook.com/Beskidarts

MUZEUM TECHNIKI

Przy niebieskim szlaku na Klimczok, w gospodarstwie agroturystycznym Chata w Dechę znajduje się niewielkie, ale ciekawe prywatne muzeum ze starymi motocyklami polskiej produkcji (m.in. legendarne WSK-i, Junaki, Jawy i Komary), zabytkowymi radioodbiornikami, gramofonami oraz różnymi przedmiotami codziennego użytku. Zbiory to efekt kolekcjonerskiej pasji gospodarza.

Muzeum Techniki, os. Podmagura 1a, tel.: 33 8179276, 601365560, www.chatawdeche.pl

PLAC ŚW. JAKUBA

Wyłożony bazaltową i granitową kostką tworzącą góralskie ornamenty, z widokiem na okoliczne wzniesienia, plac – pełniący funkcję szczyrkowskiego rynku – zachęca do odpoczynku. Atrakcją, zwłaszcza dla dzieci, jest kulista fontanna i płynący środkiem założenia sztuczny strumień. W południowej części, od strony deptaku i Żylińcy, latem można się rozłożyć na trawiastej plaży.

Plac św. Jakuba, Szczyrk-Centrum, ul. Dworcowa / ul. Beskidzka

Plac św. Jakuba,
fot. Jacek Kufel

Beskidarts,
fot. Patrycja Styrna

Muzeum Techniki,
fot. arch. IT w Szczyrku

SZLAKI TURYSTYCZNE I ŚCIEŻKI EDUKACYJNE

Węzeł szlaków znajduje się w samym centrum miasta. Warto wybrać się stąd na Skrzyczne i Klimczok, na przełęcz Karkoszczonka i dalej na Błatnią lub wyruszyć na szlaki w okolicy Przełęczy Salmopolskiej.

SZLAKI PIESZE GÓRSKIE

Szczyrk – Skrzyczne

Długość: 5 km
Czas przejścia: 2 godz. 35 min
Oznakowanie: kolor zielony

Szczyrk – Skrzyczne

Długość: 4,9 km
Czas przejścia: 2 godz. 30 min
Oznakowanie: kolor niebieski

Buczkowice – Hala Jaworzyna

Długość: 6,1 km
Czas przejścia: 2 godz. 35 min
Oznakowanie: kolor czerwony

Skrzyczne – Malinowska Skała

Długość: 4,3 km
Czas przejścia: 1 godz. 10 min
Oznakowanie: kolor zielony

Schronisko na Skrzycznym,
fot. Iwona Baturó

Malinowska Skała – Barania Góra

Długość: 5,8 km
Czas przejścia: 1 godz. 55 min
Oznakowanie: kolor zielony

Szczyrk – Klimczok

Długość: 5,9 km
Czas przejścia: 2 godz. 25 min
Oznakowanie: kolor zielony

Szczyrk – Klimczok

Długość: 4,7 km
Czas przejścia: 2 godz. 5 min
Oznakowanie: kolor niebieski

Klimczok – Szyndzielnia

Długość: 2,6 km
Czas przejścia: 45 min
Oznakowanie: kolor czerwony

Skrzyczne,
fot. arch. IT w Szczyrku

Widok na Szczyrk z Hali Skrzyczneńskiej,
fot. Sandra Kulka

Schronisko pod Klimczokiem,
fot. Iwona Baturó

Klimczok – Błatnia

Długość: 5,3 km
Czas przejścia: 1 godz. 35 min
Oznakowanie: kolor żółty

Klimczok – Przełęcz Karkoszczonka

Długość: 2,7 km
Czas przejścia: 45 min
Oznakowanie: kolor czerwony

Biały Krzyż,
fot. Iwona Baturó

Szczyrk – Przełęcz Karkoszczonka

Długość: 3 km
Czas przejścia: 1 godz. 5 min.
Oznakowanie: kolor żółty

Przełęcz Karkoszczonka – Brenna-Bukowa

Długość: 3,3 km
Czas przejścia: 50 min
Oznakowanie: kolor żółty

Przełęcz Karkoszczonka – Klimczok

Długość: 2,7 km
Czas przejścia: 1 godz. 15 min
Oznakowanie: kolor czerwony

Przełęcz Karkoszczonka – Biały Krzyż

Długość: 8,1 km
Czas przejścia: 2 godz. 45 min
Oznakowanie: kolor czerwony

ŚCIEŻKI SPACEROWE

Jaworzyna

Długość: 6 km
Czas przejścia: 2 godz. 30 min
Oznakowanie: kolor niebieski
Ścieżka prowadzi ze Szczyrku-Centrum, od Błańskiego Mostu, ulicami Myśliwską, a następnie Uzdrowską i Cichą, do Szczyrku-

-Dunaciego. Przez osiedle Doliny zmierza w kierunku Jaworzyny. Do Szczyrku można wrócić wyciągiem krzesełkowym lub szlakiem turystycznym niebieskim.

Wokół Centrum

Długość: 6 km
Czas przejścia: 2 godz.
Oznakowanie: kolor zielony
Ścieżka prowadzi ze Szczyrku-Centrum, od Błańskiego Mostu, ulicą Deptak nad Żylicą w kierunku skoczni Skalite. Następnie, na wysokości Centralnego Ośrodka Sportu, skręca w ulicę Plażową, którą dochodzi do ulicy Beskidzkiej. Stąd należy kierować się w lewo, a następnie w prawo, w ulicę Wczasową, która dochodzi do ulicy Orlej, a następnie do sanktuarium Matki Bożej Królowej Polski na Górcie. Powrót ulicą Wrzosową do ulicy Górskiej. Kierując się w lewo ulicą Górską, dochodzi się do byłego Domu Turysty PTTK. Za ośrodkiem trzeba wejść na ulicę Bukową, która dociera do Lipowej i dalej do Myśliwskiej (Błański Most).

Beskid

Długość: 9 km
Czas przejścia: 3 godz. 30 min
Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak na Beskid,
fot. arch IT w Szczyrku

Trasa prowadzi ze Szczyrku-Centrum, ulicą Turystyczną, do sanktuarium Matki Bożej Królowej Polski na Górcie. Z sanktuarium należy kierować się do Szczyrku-Białej, w stronę hotelu Klimczok, po czym zejść do przystanku autobusowego Szczyrk-Biała i udać się na przełęcz Karkoszczonka. Z Karkoszczonki trasa prowadzi dalej na Beskid i osiedle Migdałskie, po czym schodzi ulicą Wido-kową. Powrót do Szczyrku-Centrum kolejno ulicami: Salmopolską, Myśliwską, Sosnową,

Widok z Górkę,
fot. Jacek Kufel

Wierzbową, Świerkową, Myśliwską, Lipową i Myśliwską do Bilańskiego Mostu.

Ścieżka rowerowo-piesza wzdłuż Żylicy

Długość: 3,57 km

Ścieżkę utworzono z myślą o rowerzystach i spacerowiczach. Prowadzi ona od Urzędu Miasta, wzdłuż rzeki Żylica, do placu św. Jakuba w centrum miasta i dalej do amfiteatru, a następnie, obok skoczni Skalite, aż do Szczyrku-Skalitego. Szczyrkowski odcinek ścieżki łączy się na Skalitem z trasą rowerową, prowadzącą przez Buczkowice i Rybarzowice w kierunku Żywca.

TRASY ROWEROWE

Wokół Skalitego

Długość: 8 km

Czas przejazdu: 45 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Z Bilańskiego Mostu (skrzyżowanie) ulicą Leśną, równoległe ze szlakiem turystycznym zielonym na Skrzyczne, trasa prowadzi do osiedla Zapalenica. Pod Siodłem

szlak turystyczny odbija na Skrzyczne, natomiast szlak rowerowy prowadzi w lewo, przez Siodło, drogą do zwózki drewna do Szczyrku-Skalitego. Jadąc tym odcinkiem trasy, można podziwiać Beskid Mały i fragment Beskidu Żywieckiego oraz miejscowości położone pod stokiem.

Po pokonaniu odcinka górskiego, trasa prowadzi na drogę asfaltową – ulicą Graniczną, a następnie na deptak nad Żylicą do Szczyrku-Centrum.

Górka – Bieniátka

Długość: 9,2 km

Czas przejazdu: 50 min

Oznakowanie: kolor niebieski

Szlak biegnie ze Szczyrku-Centrum ulicą Wczasową, prowadzącą do CKiR Orle Gniazdo, a dalej, obok sanktuarium Matki Bożej Królowej Polski na Górcie, dochodzi do czarnego szlaku górskiego, którym przez Więżkówkę należy kierować się do osiedla Bieniátka. Tu trzeba zjechać ze szlaku czarnego ulicą Szczytową, a następnie ulicą Beskidzką do Szczyrku-Centrum. Pokonując tę trasę, można podziwiać pasmo Skrzycznego oraz pasmo Beskidu Żywieckiego.

Ścieżka rowerowa koło amfiteatru Skalite, fot. arch. IT w Szczyrku

Beskid

Długość: 9,85 km

Czas przejazdu: 1 godz.

Oznakowanie: kolor żółty

Ze Szczyrku-Centrum ulicą Myśliwską, prowadzącą do Szczyrku Górnego, a następnie obok sklepu Euro, ulicą Widokową przez osiedle Migdalskie, szlak dociera do szczytu Beskidka. Z tego miejsca można zobaczyć pasmo Skrzycznego i Górnego Szczyrku, trasy SON-u oraz panoramę miasta. Następnie należy zjechać torem saneczkowym do przełęczy Karkoszczonka, a dalej do ulicy Górskiej i centrum Szczyrku.

Skrzyczne

Długość: 10,7 km

Czas przejazdu: 1 godz. 15 min

Oznakowanie: kolor czerwony

Szlak prowadzi od dolnej stacji wyciągu krzesełkowego, ulicami Myśliwską i Salmo-polską, do ulicy Skrzyczneńskiej, po czym wspina się dość trudną drogą do osiedla Młaki. Widać stąd pasmo Klimczoka i Magury. Jadąc dalej, mija się Halę Skrzyczneńską ze stacją GOPR-u oraz wyciągami SON-u. Skąd również można podziwiać

panoramę Beskidu Śląskiego, Beskidu Małego oraz Beskidu Żywieckiego, a przy dobrej widoczności także Tatry. Ze Skrzycznego szlak prowadzi na Jaworzynę, a z hali Jaworzyna, przez osiedle Kazimierulę, do doliny Dunaciego i dalej, ulicami Uzdrawiskową, a następnie Myśliwską, dociera do Szczyrku-Centrum.

Magura

Długość: 14 km

Czas przejazdu: 1 godz. 30 min

Oznakowanie: kolor czerwony

Ze Szczyrku-Centrum ulicą Wczasową, prowadzącą do CKiR Orle Gniazdo, a następnie obok sanktuarium Matki Bożej Królowej Polski na Górcie, trasa wiedzie drogą asfaltową do osiedla Podmagura. Z tego miejsca można zobaczyć dużą część pasma Beskidu Śląskiego. Za osiedlem Podmagura szlak prowadzi kamienistą, leśną drogą na Magurę, mijając po drodze stację GOPR-u, a następnie dociera do schroniska na Klimczoku. Zjeżdżając do Szczyrku-Bitej, można podziwiać rozciągającą się z trasy panoramę miasta. Na koniec ulicą Górską dojeżdża się do Szczyrku-Centrum.

Widok na górę Skalite i skocznie narciarskie, fot. arch. IT w Szczyrku

TRASY BIEGOWE

Deptak nad Żylicą

Długość: 4 km

Oznakowanie: kolor seledynowy

Szlak prowadzi wzdłuż rzeki Deptakiem nad Żylicą. Rozpoczyna się w Centrum Szczyrku, przy skrzyżowaniu, i biegnie do ronda w Buczkowicach. To trasa płaska, łatwa i przyjemna, idealna dla początkujących biegaczy.

Skalite

Długość: 10 km

Oznakowanie: kolor fuksji

Trasa zaczyna się przy skoczni Skalite. Kierując się do centrum, na pierwszym mostku należy skręcić w lewo, na drogę z płyt chodnikowych (ulica Skalista), biegnącą do góry, do osiedla Skalite. Przy hali Skalite trzeba ponownie skręcić w lewo, na szlak wiodący na Siodło. Kolejny zakręt w lewo prowadzi na szczyt Skalitego. Stąd trasa wiedzie w dół halą, przez punkt widokowy, i z powrotem na Siodło, gdzie należy skręcić w lewo, w kierunku na Buczkowice. Trasa biegnie dalej szeroką drogą, skręca w prawo, ostro w dół, w kierunku na Wierzbiska, i dalej, po pofałdowanym terenie, mijając po

lewej Cisową, a po prawej Kasperkulę, łączy się ze szlakiem prowadzącym ponownie na Siodło. Powrót z przełęczy pod skocznię tą samą drogą.

Skrzyczne

Długość: 14 km

Oznakowanie: kolor pomarańczowy

To trudna trasa, ze sporym przewyższeniem i ostrymi podbiegami. Rozpoczyna się przy skoczni Skalite i prowadzi Deptakiem nad Żylicą do ulicy Leśnej, a potem dalej pod górę. Z ulicy Leśnej należy skręcić w lewo, w kierunku osiedla Skalite, a następnie – kiedy szlak odbija w lewo na Siodło – udać się w prawo, szlakiem do rozstaju pod stożkiem narciarskim przy Huczku. Stąd trasa prowadzi w lewo, trawersem, aż do stożka, a następnie jego lewą stroną do szlaku. Następnym trawersem, po raz trzeci mijając stożek, grzbietem, zostawiając szczyt z prawej strony, dociera na Skrzyczne od strony Ostrego. Powrót wytyczono również szlakiem na Ostre, w dół. Po ok. 2 km należy odbić ostro w lewo, do szlaku wiodącego w stronę Siodła. Na przełęczy trasa skręca w lewo i, mijając osiedle Skalite, prowadzi na ulicę Skalista, a następnie do mostku na deptaku i w prawo, pod skocznię.

Nad Żylicą,
fot. Iwona Bature

Panorama Szczyrku ze szczytu skoczni
Skalite, fot. arch. IT w Szczyrku

Wokół Szczyrku

Długość: 26 km

Oznakowanie: kolor fioletowy

To długa i trudna trasa, ze sporym przewyższeniem i ostrymi podbiegami. Rozpoczyna się przy skoczni Skalite i prowadzi Dep-takiem nad Żylicą do ulicy Leśnej, a potem dalej pod górę.

Z ulicy Leśnej należy skręcić w lewo, w kierunku osiedla Skalite, a następnie – kiedy szlak odbija w lewo na Siodło – udać się w prawo, szlakiem do rozstaju pod sto-kiem narciarskim przy Huczku. Stąd trasa prowadzi w lewo, trawersem, aż do sto-ku, a następnie jego lewą stroną do szlaku. Następnym trawersem, po raz trzeci mijając stok, grzbietem, zostawiając szczyt z pra-wej strony, dociera na Skrzyczne od stro-ny Ostrego.

Na wysokości schroniska na Skrzycznym należy skierować się na szlak prowadzący na Przełęcz Salmopolską, grzbietami, aż do Białego Krzyża. Tam, po przekroczeniu dro-gi, trasa pokrywa się z czerwonym szlakiem do przełęczy Karkoszczonek. Przy Chacie Wuja Toma trzeba skręcić w prawo, do cen-trum Szczyrku.

PRZYDATNE ADRESY

Punkt Informacji Turystycznej, tel.: 33 8158388, e-mail: it@szczyrk.pl, www.szczyrk.pl, www.lato.szczyrk.pl, www.zima.szczyrk.pl, www.facebook.com/MiastoSzczyrk

HOTELE

Alpin Hotel z Klasą, ul. Beskidzka 40, tel.: 33 8271900, 509231343, e-mail: recepcja@hotel-alpin.pl, hotel-alpin.pl

Elbrus Spa & Wellness, ul. Słoneczna 8, tel.: 33 8261300, e-mail: recepcja@hotel-elbrus.pl, hotel-elbrus.pl

Klimczok, ul. Poziomkowa 20, tel.: 33 8260100, 33 8260500, e-mail: marketing@klimczok.pl, klimczok.pl

Meta Resort Vine Spa, ul. Skośna 4, tel.: 33 8178874-76, e-mail: meta@meta-hotel.pl, meta-hotel.pl

Chata Wuja Toma,
fot. Wojciech Batur

Skalite Spa & Wellness, ul. Krokusów 4, tel.: 33 8179145, e-mail: recepcja@hotel-skalite.pl, hotelskalite.pl

OŚRODKI I DOMY WZASOWE

Centrum Natury Beskid, ul. Sosnowa 7, tel.: 33 4761227, 510380200, e-mail: biuro@cen-trum-natury.pl, beskid.centrum-natury.pl

Góral Spa & Wellness, ul. Myśliwska 30, tel.: 33 8178212, 509671008, e-mail: rezerwacja@hotelgoral.pl, goral-spa.pl

Gronie, ul. Salmopolska 30, tel.: 33 8137400, 515114605, e-mail: recepcja@gronieszczyrk.pl, gronieszczyrk.pl

Hotelik Skalny, ul. Klimczoka 3, tel.: 33 8179193, e-mail: hotelskalny@szczyrk.com.pl, hotelskalnyszczyrk.pl

Olimpia Lux Resort & Spa, ul. Skośna 9, tel.: 33 8178150, 888780695, e-mail: recepcja@olimpialux.pl, olimpia.szczyrk.pl

**Orle Gniazdo – Centrum Kongresów i Re-
kreacji**, ul. Wrzosowa 28a, tel.: 33 8197300, 33 8197400, 661313010, e-mail: recepcja@or-le-gniazdo.pl, orle-gniazdo.pl

PENSJONATY, WILLE

Marsjanka, ul. Uzdrowskova 9, tel.: 33 8179949, 535804966, e-mail: rezerwacja@marsjanka.eu, www.marsjanka.eu

Poncyłjuszówka, ul. Leśna 5, tel.: 602735318, e-mail: poncylyuszowka@gmail.com

Willa Pod Magurą, ul. Orla 15a, tel.: 33 4706464, 798795537, e-mail: info@willa-hotelmagura.pl, willapodmagura.pl

Gościniec Salmopolski, ul. Wiślańska 56a, tel.: 33 8179292, 516168046, e-mail: info@gosciniec-szczyrk.pl, www.gosciniec-szczyrk.pl

Willa Przy Skoczni, ul. Skalista 7, tel.: 782201776, e-mail: przyskoczni@op.pl

Willa Skalite, ul. Stokrotek 4, tel.: 502671326, 575000526, e-mail: biuro@willaskalite.pl, willaskalite.pl

APARTAMENTY, POKOJE GOŚCINNE

Cicha Dolina, ul. Górską 98, tel.: 33 8179937, 502732825, www.cichadolina.szczyrk.pl

Gronik, ul. Grabowa 7a, tel.: 33 8179237, 602 278635, e-mail: info@gronik.pl, www.gronik.pl

Apartamenty Chabrów 4, ul. Chabrów 4, tel.: 605353040, e-mail: rezerwacja@chabrow4.pl, apartamentychabrow4.pl

Aba – Czarna Pokoje i Apartamenty, ul. Zwalisko 17, tel.: 602801507, e-mail: kontakt@pokojepodczyrna.pl, pokojepodczyrna.pl

Apartamenty Parkowe, ul. Myśliwska 5, tel.: 510392222, e-mail: info@apartamentyparkowe-szczyrk.pl, www.apartamentyparkowe-szczyrk.pl

Aldian, ul. Zwalisko 25, tel.: 784634454, e-mail: aldian@wp.pl, aldian.com.pl

Haratek pokoje gościnne, ul. Zwalisko 27, tel.: 609115253, e-mail: haratek@onet.pl, www.pokojeszczzyrk.pl

AGROTURYSTYKA

Chata w Dechę, os. Podmagura 1a, tel.: 698046691, 601365560, e-mail: info@chatawdech.pl, chatawdech.pl

Kosajonka, os. Podmagura 4a, tel.: 33 4886473, e-mail: kontakt@kosajonka.pl, kosajonka.pl

Michałówka na Kubalowej Łące, os. Podmagura 21a, tel.: 502723099, e-mail: michalowka.szczyrk@gmail.com, michalowkaszczyrk.pl

SCHRONISKA

Chata Wuja Toma, ul. Pasterska 9, tel.: 33 8274145, 502529429, e-mail: chatawujatoma@onet.pl, grupathf.pl

Schronisko PTTK Klimczok, tel.: 33 8145288, e-mail: biuro@schroniskoklimczok.com.pl, schroniskoklimczok.com.pl

Schronisko PTTK Skrzyczne, tel.: 33 8178588, e-mail: schronisko@skrzyczne.szczyrk.pl, skrzyczne.szczyrk.pl

SSM Hondrasik, ul. Sportowa 2, tel.: 33 8178933, e-mail: ssmhondrasik@wp.pl, hondrasik.pl

RESTAURACJE

Green Pub, ul. Myśliwska 13, tel.: 33 8179477, e-mail: greenpubszczzyrk@o2.pl, www.greenpub.szczyrk.pl

Kaprys, ul. Myśliwska 55a, tel.: 509011625, e-mail: kaprys@op.pl, kaprys.szczyrk.pl

Mamma Mia, ul. Myśliwska 8, tel.: 33 8178558, 502045191, e-mail: biuro@silveretta.szczyrk.pl, silveretta.szczyrk.pl

Plac św. Jakuba,
fot. arch. IT w Szczyrk

Regionalny Zajazd Biały Krzyż,
fot. Wojciech Batur

Markowa Destylarnia, ul. Myśliwska 76, tel.: 533588145, e-mail: destylarnia@wodkiregionalne.pl

Zajazd Beskid, Beskidzka 191, tel.: 33 8179087, 606916958, e-mail: zajazd@poczta.onet.pl, www.beskid.szczyrk.pl

KARCZMY REGIONALNE

Na Brzegu, ul. Beskidzka 31, tel.: 33 8178518, 509515787, e-mail: kontakt@nabrzeguszczzyrk.pl, www.nabrzeguszczzyrk.pl

Regionalny Zajazd Biały Krzyż, ul. Wiślańska 1, tel.: 33 8178191, 608658178, e-mail: zajazd@bialykrzyz.pl, www.bialykrzyz.pl

Stara Karczma, ul. Myśliwska 2, tel.: 33 8178653, e-mail: restauracja@karczma.szczyrk.pl, www.karczma.szczyrk.pl

Stary Młyn, ul. Dworcowa 3, tel.: 33 8178558, 698640201, e-mail: biuro@silveretta.szczyrk.pl, www.silveretta.szczyrk.pl

Zapiecek, ul. Myśliwska 11, tel.: 33 8178558, 784060308, e-mail: biuro@silveretta.szczyrk.pl, www.silveretta.szczyrk.pl

KAWIARNIE

Bagatela, ul. Beskidzka 15, tel.: 604986025, 604986024, e-mail: info@bagatela.org, www.bagatela.org

Bieńkula, ul. Narciarska 11, tel.: 507 380243

Góral – Cafe Tofi, ul. Myśliwska 30, tel.: 33 8178212, 509671008, tel.: rezerwacja@hotelgoral.pl, www.goral-spa.pl

Stodki Przystanek, ul. Myśliwska 18, tel.: 733466437, www.slodkiprzystanek.pl

Ski & Bike Cafe, ul. Beskidzka 108, tel.: 508274393

PIZZERIE, PUBY

Aga, ul. Kalinowa 2, tel.: 33 8178134, chatahanusi@wp.pl

Alisa, ul. Beskidzka 45, tel.: 693046773, e-mail: club@alisa.szczyrk.pl, www.alisa.szczyrk.pl

Buon Appetito, ul. Myśliwska 19, tel.: 790760492

Fight Club Pub, ul. Myśliwska 6, tel.: 506128146

Freeride Bar, ul. Myśliwska 84, tel.: 602380453, 606144043, e-mail: freerideszczyrk@gmail.com

Gadu-Gadu Babski Azyl, ul. Beskidzka 65a, tel.: 504855405

Green Pub, ul. Myśliwska 13, tel.: 33 8179477, e-mail: greenpubszczzyrk@o2.pl, www.greenpub.szczyrk.pl

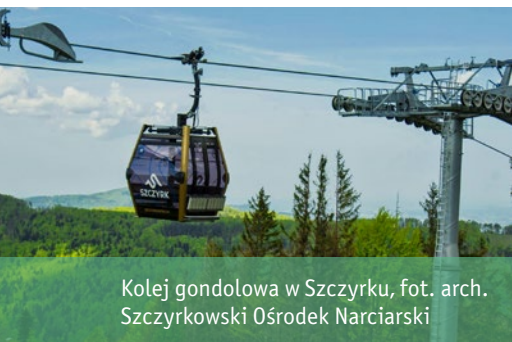
Czasem słońce, czasem deszcz

Zebrzydowice 194
Strumień 195
Chybie 196
Hażlach 196
Dębowiec 196
Goleszów 197
Skoczów 197

Brenna 198
Istebna 199
Wisła 202
Ustroń 205
Szczyrk 207
Imprezy cykliczne 210

Cieszyńska Kraina obfituje w interesujące miejsca, w których można inspirująco spędzić czas. Są wśród nich instytucje kultury, m.in. muzea i izby regionalne, przybliżające odwiedzającym kulturę i tradycje okolic oraz dorobek artystyczny lokalnych twórców. Amatorzy aktywnego wypoczynku znajdą tu wiele obiektów sportowych i rekreacyjnych, nie tylko najbardziej rozpoznawalne ośrodki narciarskie, lecz także baseny, korty tenisowe, ośrodki jazdy konnej, liczne boiska i przestrzenie rekreacji na wolnym powietrzu.

Cieszyńska Kraina to również dobra okolica na weekendowe wypadki z dziećmi, jako że nie brakuje tu atrakcji przygotowanych głównie z myślą o nich. Znajdziemy tutaj miejsca zarówno pozwalające na aktywność ruchową, jak i te pobudzające do twórczych działań i łączące naukę z zabawą.

Kolej gondolowa w Szczyrku, fot. arch. Szczyrkowski Ośrodek Narciarski

ZEBRZYDOWICE

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Gminny Ośrodek Kultury, ul. ks. A. Janusza 21, 43-410 Zebrzydowice, tel./faks: 32 4693334, e-mail: gok@gok.zebrzydowice.pl, www.gok.zebrzydowice.pl

Izba Regionalna Wsi Cieszyńskiej na Zamku, ul. Staropolska 5, 43-410 Kończyce Małe, czynne: śr. i pt. 14.00–16.00 (w inne dni tygodnia po uprzednim umówieniu się z GOK w Zebrzydowicach – tel.: 32 4693334)

Galeria nad Młyńszczokiem (budynek GOK), ul. ks. A. Janusza 21, 43-410 Zebrzydowice, tel./faks: 32 4693334

DYSKOTEKI, KLUBY

Pass Hotel (restauracja, dyskoteka), ul. Jana Kochanowskiego 39, 43-400 Zebrzydowice, tel.: 32 4693524, www.passhotel.zebrzydowice.eu

SPORT I REKREACJA

Basen kryty przy Gimnazjum im K.K. Baczyńskiego, ul. Kochanowskiego 55, 43-410 Zebrzydowice, tel./faks: 32 4693481, e-mail: zs_zebrz@zebrzydowice.pl, czynne: pn.–pt. 16.00–21.00, w weekendy i święta 14.00–21.00

Basen w Strumieniu, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Ośrodek Sportów Wodnych – to m.in. „pływający basen” oraz przystań kajakowa na stawie Młyńszczok. Dzięki nowoczesnym i pomysłowym rozwiązaniom wydzielony został fragment stawu i zamieniony w basen kąpielowy. Ośrodek znajduje się przy zebrzydowskim zamku, przy deptaku spacerowym. Wstęp wolny.

STRUMIEŃ

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, ul. Młyńska 14, 43-246 Strumień, tel.: 33 8570174, e-mail: biuro@emgok.pl, www.emgok.pl

Galeria Pod Ratuszem (budynek urzędu miejskiego), Rynek 4, 43-246 Strumień, www.strumien.pl, grupy zorganizowane można umawiać pod tel.: 33 8570182, 33 8570142

Izba Regionalna im. Mariana Wójciewicza, ul. Młyńska 14, Strumień, tel.: 33 8570174

Izba Regionalna im. Emilii Michalskiej w Pruchnej, ul. Główna 53, Pruchna; zwiedzający mogą umawiać się pod tel.: 505929978

SPORT I REKREACJA

Basen w Strumieniu, ul. Młyńska 14, Strumień, tel.: 532230491, 662303995 basen czynny w sezonie letnim codz. 9.00–19.00; w centrum znajduje się odkryty basen ze zjeżdżalnią, korty tenisowe, korty do squasha i plac zabaw dla dzieci

Hala sportowa, ul. Młyńska 5, Strumień, tel.: 33 8571707, 668184655, www.sport.strumien.pl, czynne: codz. 8.00–22.00

Ogólnodostępne boisko wielofunkcyjne, ul. 1 Maja 38, Strumień, tel.: 793789022, 607469641

Ogólnodostępne boisko wielofunkcyjne i Miasteczko Ruchu Drogowego przy

Ośrodek kultury w Strumieniu, fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Zespole Szkół w Drogomyślu, ul. Pocztowa, tel.: 663479898

CHYBIE

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Gminny Ośrodek Kultury, ul. Bielska 51, 43-520 Chybie, tel.: 33 8561099, www.gokchybie.ox.pl

Klub pod Amfiteatrem (budynek GOK-u), ul. Bielska 51, 43-520 Chybie

Amatorski Klub Filmowy Klaps, ul. Cieszyńska 2, 43-520 Chybie, tel.: 33 8561099, e-mail: gokchybie@ox.pl

Domek Działań Twórczych, ul. Spokojna 26, 43-520 Chybie, tel.: 603800396, e-mail: domekdzialantworczych@gmail.com, www.domekdzialantworczych.pl

Regionalna Izba Zarzecka, ul. Bielska 40, 43-520 Chybie, tel. 692214052

SPORT I REKREACJA

Żabkolandia, sala zabaw i kawiarnia, ul. Wojska Polskiego 24, 43-520 Mních, czynne pn.-pt. 13.00–19.00, sb. 9.00–19.00, nd. 15.00–19.00

Hotel Robotniczego Klubu Sportowego Cukrownik, ul. Sportowa 18, 43-520 Chybie, tel.: 33 8561134

HAŻLACH

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Gminny Ośrodek Kultury, ul. Główna 37, 43-419 Hażlach, tel.: 33 8569768, e-mail: gok@hazlach.pl, www.gokhazlach.pl

Filia Gminnego Ośrodka Kultury w Końcicach Wielkich, Kończyce Wielkie, ul. ks. Olszaka 8, 43-419 Hażlach, tel.: 33 8569391

Teatr Elektryczny w Skoczowie,
fot. Tomasz Maciejczyk

Filia Gminnego Ośrodka Kultury w Pogwizdowie, ul. Północna 5, 43-418 Pogwizdów, tel.: 33 8567025

Filia Gminnego Ośrodka Kultury w Zamar-skach, Zamarski, ul. Główna 1, 43-419 Hażlach, tel.: 33 8567073

DĘBOWIEC

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki, ul. Widokowa 10, 43-426 Dębowiec, tel./faks: 33 8588351, 512298558, e-mail: gok@deb-owiec.cieszyn.pl, www.ck.deb-owiec.com.pl

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Rekreacji, Gumna 134, ul. Dolna 5, 43-426 Dębowiec, tel.: 33 8510344, 512298558

Galeria Rzeźb i Obrazów Andrzeja Klimowskiego, Łączka 67, ul. Widokowa 17, 43-426 Dę-

bowiec, tel.: 661387473, e-mail: andrzejklimowski@wp.pl, www.andrzejklimowski.pl.tl, czynne: codz., wskazany kontakt telefoniczny

GOLESZÓW

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Gminny Ośrodek Kultury, ul. Cieszyńska 25, 43-440 Goleiszów, tel./faks: 33 4790521, e-mail: gok_goleszow@poczta.onet.pl, www.goleszow.pl

Świetlica Gminna w Cisownicy, Cisownica 79, 43-440 Goleiszów

Świetlica Gminna w Lesznej Górnej, ul. Główna 54, 43-445 Dziegiełków

Izba Oświęcimska (budynek GOK-u), ul. Cieszyńska 25, 43-440 Goleiszów, tel./faks: 33 4790521, zwiedzanie w godzinach otwarcia placówki po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

Izba Regionalna U Brzezinów, Cisownica 116, 43-440 Goleiszów, tel.: 33 8528814

SPORT I REKREACJA

Basen kryty oraz wielofunkcyjne boisko sportowe przy Szkole Podstawowej im. Jury Gajdzicy w Cisownicy, Cisownica 184, 43-440 Goleiszów, tel.: 33 8528233

Kompleks sportowo-rekreacyjny „Moje Boisko Orlik 2012”, ul. Sportowa 2, Goleiszów, 43-440 Goleiszów, tel.: 33 4790510

Rezydencja M, Na Górze Chełm, 43-440 Goleiszów, tel.: 33 8528144, 530132930, e-mail: biuro@rezydencjam.com, www.rezydencjam.com

SKOCZÓW

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, KINA, GALERIE, MUZEA

Miejskie Centrum Kultury Integrator, ul. Mickiewicza 9, 43-430 Skoczów, tel.: 33 4791040, www.mck-skoczow.pl

Muzeum im. Gustawa Morcinka, ul. Fabryczna 5, 43-430 Skoczów, tel.: 33 8532913, e-mail: muzeumskoczow@op.pl, www.muzeumcieszyn.pl, czynne: wt., czw., pt. 9.00–15.00, śr. 9.00–17.00, sb., nd. 10.00–14.00

Muzeum Parafialne im. św. Jana Sarkandra, Rynek 2, 43-430 Skoczów, tel.: 33 8530813, www.muzeumsarkandra.akcja.pl, czynne: wt.–pt. 9.30–16.00, sb. 9.00–13.00

ARTadres – Galeryjka Miejska, Rynek 18, 43-430 Skoczów, tel.: 33 8533854 w. 137 lub 156

czynne: pn.–pt. 7.30–17.00

Teatr Elektryczny (kino), ul. Mickiewicza 3, 43-430 Skoczów, tel.: 33 8533231, www.teatrelektryczny.pl

Skoczowski Ośrodek Sportu i Rekreacji, ul. Górecka 2A, 43-430 Skoczów, tel.: 33

Dream Park Ochaby

To jedno z czołowych miejsc, które przyciąga rodziny z dziećmi. Usytuowany tuż przy „wiślanie” w Ochabach park rozrywki oferuje zarówno rozrywkę, jak i edukację przez zabawę. Znajdują się tam: park dinozaurów, prehistoryczne oceanarium, akwarium z rybami tropikalnymi, kino 6D, park miniatur i niezliczone atrakcje ruchowe. Na miejscu jest również restauracja oraz kawiarnia.

Kontakt: ul. Hodowlana 2, 43-430 Ochaby Wielkie, tel.: 33 8510555, www.dream-park.pl

8531820, www.basendelfin.pl, www.skozczow-sosir.pl; na terenie obiektu znajdują się m.in.: basen kryty sportowy i rekreacyjny, sauna sucha i parowa, tężnia solankowa, siłownia, kręgielnia oraz korty tenisowe. **Skoczowski skatepark**, ul. ks. ew. Jana Mocko, Skoczów **Stadion miejski Beskid im. R. Kukucza**, ul. Sportowa 6, Skoczów **Wyciąg narciarski Pod Dębem**, ul. Gajowa, Skoczów; długość stoku to ok. 270 m **Sala zabaw dla dzieci Hop-Siup**, ul. Fabryczna 9, Skoczów, tel.: 507932181, www.hop-siup.skozczow.pl

BRENNA

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Ośrodek Promocji, Kultury i Sportu Gminy Brenna, ul. Wyzwolenia 77, 43-438 Brenna, tel.: 33 8536550, e-mail: opkis@brenna.org.pl **Centrum Kultury i Sztuki Dwór Kossaków**, ul. Stary Dwór 4, 43-436 Górki Wielkie, tel. 33 8510351, e-mail: fundacja@zofiakossak.pl, www.dworkossakow.pl **Muzeum Zofii Kossak-Szatkowskiej**, ul. Stary Dwór 2, 43-436 Górki Wielkie, tel.: 33

8539515, e-mail: biuro@muzeumkossak.pl, www.muzeumkossak.pl

Chlebowa Chata, ul. Breńska 113, Górki Małe, tel.: 33 8539630, e-mail: pytania@chlebowachata.pl, www.chlebowachata.pl, rezerwacja@chlebowachata.pl

Amfiteatr (Park Turystyki), ul. Malinowa 2b, 43-438 Brenna, tel.: 33 4740601

Ośrodek Pod Brandysem, ul. Sportowa 8, 43-436 Górki Wielkie, tel.: 793118877

SPORT I REKREACJA

KRYTE BASENY

Ośrodek wypoczynkowo-szkoleniowy Regor, Jawornik 4, Brenna, tel.: 33 8536869, www.regor.eu

Hotel Kotarz Spa & Wellness, ul. Wyzwolenia 40, Brenna, tel.: 33 8556996, www.kotarz.com

Kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy Dolina Leśnicy, Leśnica 153, Brenna, tel.: 33 8587142, www.dolinalesnicy.pl

Pensjonat Krokus, Hołcyna 28, Brenna, tel.: 501662793, www.krokus-brenna.com

BOISKA I WYPOŻYCZALNIE

Boisko sportowe, ul. Wyzwolenia 69, 43-438 Brenna

Boisko sportowe, ul. Szkolna 1, 43-436 Górki Wielkie

Boisko wielofunkcyjne w Parku Turystyki, ul. Malinowa 2b, 43-438 Brenna

Orlik 2012 – kompleks boisk sportowych, ul. Górecka 224, 43-438 Brenna

Boisko do siatkówki plażowej w Parku Turystyki, ul. Malinowa 2b, 43-438 Brenna

Hala sportowa LKS Beskid Brenna, ul. Wyzwolenia 71, Brenna, tel.: 33 8536533, www.brenna-halasportowa.pl

Wypożyczalnia rowerów i sprzętu sportowego, ul. Malinowa 2b, 43-438 Brenna: tel. 33 4740601

OŚRODKI JAZDY KONNEJ

Ośrodek Jazdy Konnej Hucul, Jatny 120, Brenna, tel.: 33 8536521, www.hucul.brenna.pl

Dwór Kossaków w Górkach Wielkich

To wyjątkowe miejsce w Brennej, w którym można aktywnie i twórczo spędzić dzień z dziećmi. Niemal w każdy weekend odbywają się tu warsztaty związane z różnymi dziedzinami sztuki, angażujące całe rodziny.

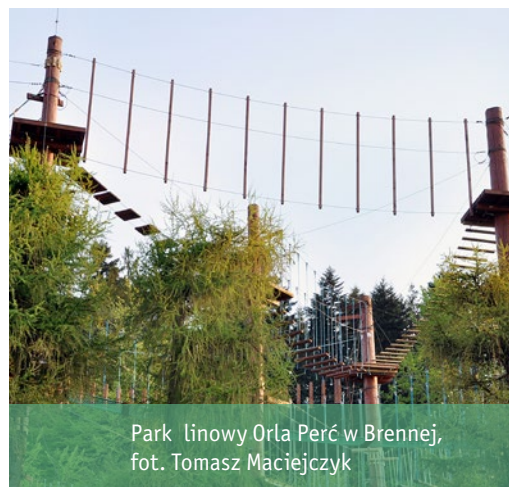

fot. Tomasz Maciejczyk

Ośrodek Jazdy Konnej U Matuli, ul. Bielecka 14, Górki Wielkie, tel.: 33 8539284, www.agroturystykamatula.pl

PRZYSTANIE KAJAKOWE

Przystań wodna Hołcyna, Hołcyna, Brenna, tel.: 504134173, czynne: V–IX; przystań oferuje rowerki wodne i kajaki

Park linowy Orla Perć w Brennej, fot. Tomasz Maciejczyk

WSPINACZKA

Ścianka wspinaczkowa Pod Brandysem, ul. Sportowa 8, Górki Wielkie, tel.: 33 4740601, e-mail: k.gawlas@brenna.org.pl

Park linowy Orla Perć, ul. Wyzwolenia, tel.: 661110077, e-mail: parki@parkilnowe.pl

OŚRODKI NARCIARSKIE

Stacja Narciarska Ski Dolina, ul. Leśnica 153, Brenna, tel.: 33 8587142, www.dolinalesnicy.pl; ośrodek dysponuje czterema naśnieżanymi trasami zjazdowymi o łącznej długości blisko 2 km, obsługiwanymi przez trzy wyciągi talerzykowe i jeden wyciąg zaczepowy. Jest tu również tor do zjazdu na oponach – snowtubing, szkoła narciarska i wypożyczalnia sprzętu narciarskiego. Wszystkie trasy są oświetlone i dośnieżane.

Pod Starym Groniem, ul. Sportowa 4, Brenna, tel.: 691412076, www.starygron.pl; wyciąg orczykowy o długości 630 m. Stok jest oświetlony i naśnieżany.

ISTEBNA

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA W ISTEBNIEJ

Gminny Ośrodek Kultury, Promocji, Informacji Turystycznej i Biblioteka Publiczna w Istebniej, 43-470 Istebna 68: Dział Promocji i Informacji Turystycznej, tel.: 33 8556158, 516195614, e-mail: istebna@silesia.travel, promocja@ug.istebna.pl; Dział Kultury, tel.: 33 8556208, e-mail: kultura@ug.istebna.pl, www.istebna.eu

Dom Konarzewskich, 43-470 Istebna-Bucznik 596, tel.: 33 8557509, 33 8556529, 506444211, czynny po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

Izba Pamięci Jerzego Kukuczki, 43-470 Istebna-Wilcze 340, tel.: 508389558, e-mail: cecyliaukuczka@gmail.com, jerzykukuczka.com

Galeria Kukuczka, 43-470 Istebna-Jasnowice 1549, tel.: 33 8557105, 33 8556027, 608581071, www.galeriakukuczka.pl, czynna po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

Kurna Chata Kawuloka, 43-470 Istebna-Wojtosze 824, tel.: 790262829, e-mail: chatakawuloka@gmail.com, www.chatakawuloka.eu, czynna po wcześniejszym zgłoszeniu telefonicznym

Muzeum Jana Wałacha, 43-470 Istebna-Andziółówka 293, tel.: 502097871, 885743904, www.janwalach.pl, czynne V–X śr.–nd. 10.00–16.00

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA W JAWORZYNCE

Muzeum Regionalne Na Grapie, 43-476 Jaworzynka 720, tel.: 508844275, e-mail: nagrapie@gmail.com, www.nagrapie.com, czynne VI–IX wt.–sb. 10.00–16.00 X–V po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA W KONIAKOWIE

Centrum Pasterskie, 43-474 Koniaków 33, tel.: 602128388, e-mail: kolyba@op.pl, www.centrumpasterskie.pl, czynne V–IX 9.00–19.00; X–IV 10.00–18.00

Galeria Sztuki Regionalnej Tadeusza Ruckiego – Chata na Szańcach, 43-474

Wystawa twórczości ludowej w Gminnym Ośrodku Kultury, fot. Jacek Kohut

Koniaków-Szańce 662, tel.: 33 8557070, chatanaszancach.fm.interia.pl, czynna po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

Galerijka Jana Żyrka, 43-474 Koniaków-Jasówka 987, tel.: 694932826, 570971803

Izba Twórczości Rodziny Kamieniarz-Kubaszczyk, 43-474 Koniaków 301, tel.: 33 8556561, czynna po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

Muzeum Koronki – Izba Pamięci Marii Gwarek, 43-474 Koniaków-Szańce 550, tel.: 33 8556423, czynna po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym

SPORT I REKREACJA

Amfiteatr Pod Skocznia, Istebna-Tartak 990, tel.: 33 8556158, 516171447, e-mail: promocja@ug.istebna.pl, www.istebna.eu; amfiteatr, boisko, pole do odpoczynku biwakowego, oświetlone trasy nartorolkowe, boisko do siatkówki plażowej, grillowisko.

Base Camp Istebna, Istebna-Dzielec 804, tel.: 888661794, e-mail: kontakt@bcamp.pl, www.bcamp.pl; park linowy z drzewem wspinaczkowym i trasą Maluch, dostępną dla dzieci od lat dwóch; paintball, strzelnica, wypożyczalnia rowerów, zabawy integracyjne.

Dom Wypoczynkowy Olza, Jaworzynka-Gorzółki 471, tel.: 507199322, 516106612, www.olzajaworzynka.pl; zadaszony basen na świeżym powietrzu.

Kompleks Sportowo-Rekreacyjny na Zaolziu, Istebna-Zaolzie 1064, tel.: 33 8556158, 516171447, e-mail: promocja@ug.istebna.pl,

www.istebna.eu; boisko trawiaste i żużlowe, siłownia, salka gimnastyczna, ścieżki rekreacyjne i do nordic walkingu, plac zabaw. Bezpłatna wypożyczalnia sprzętu sportowego, w tym kijków do nordic walkingu.

Kompleks Zagroń Istebna, Istebna-Olza 1588, tel.: 33 4832034, e-mail: zagron@istebna.org, www.istebna.org; w ramach kompleksu: Park Wodny Olza (kręta zjeżdżalnia, jacuzzi, dwa gejzery na środku basenu, dzika, rwąca rzeka, wodospady płaszczyznowe, sauny, grota skalna, ścianka wspinaczkowa, brodzik dla dzieci), ośrodek narciarski (4-osobowa kolej kanapowa o długości 840 m, trasy oświetlone, naśnieżane i ratrakowane, wyciąg talerzykowy, snowtubing, pełne zaplecze gastronomiczne i hotelowe, kuligi, wypożyczalnia, serwis i szkoła narciarska), minizoo (można tu zobaczyć sarny, daniela, kucyka, lamy, osiołka, muflony, jelenie i alpaki), a także Natural Park oraz Centrum Zdrowia i Rehabilitacji.

Kort tenisowy Leśniczówka, Istebna-Centrum 423, tel.: 513097977, lesniczowka-istebna.pl
OnBoard 365, Istebna-Zaolzie 1169, tel.: 726456215, 536202100, e-mail: office@onboard365.org, www.onboard365.org; indywidualne i grupowe lekcje jazdy na longboardach, wyprawy, półkolonie, wypożyczalnia sprzętu. W sezonie zimowym nauka jazdy na snowboardzie. W sezonie wiosenno-letnim cotygodniowe, otwarte spotkania longboardowe, podczas których każdy chętny pod

Czepiyni w Muzeum Regionalnym Na Grapie, fot. arch. Muzeum Regionalnego

Izba pamięci Jerzego Kukuczki, fot. Wojciech Kukuczka

OnBoard365, fot. Mariusz Poznan

okiem instruktorów może nauczyć się jeździć, przetestować i wypożyczyć sprzęt oraz udoskonalić swoje umiejętności. Spotkania odbywają się na torze Kompleksu Sportowo-Rekreacyjnego na Zaolziu w czwartki w godz. od 17.00 do 20.00.

Ośrodek Narciarski Złoty Gróń, Istebna-Zaolzie 1628, tel.: 510250210, e-mail: biuro@zlotygron.pl, www.zlotygron.pl; na terenie ośrodka znajdują się: wyciąg krzesełkowy 6-osobowy o długości 800 m, wyciąg trolejkowy Gronik o długości 290 m, strefa dla dzieci z bezpłatnym wyciągiem Mały Groniczek, trasa treningowa z elektronicznym pomiarem czasu, szkoła narciarska i szkoła snowboardu oraz cztery punkty gastronomiczne. Trasy są oświetlone, z nowoczesnym systemem naśnieżania.

Snowcat.pl, Istebna-Złoty Gróń, tel.: 660114660, e-mail: marek@snowcat.pl, info@snowcat.pl, www.snowcat.pl; wypożyczalnia skuterów, wyprawy skuterami, imprezy dla firm oraz wyjazdy w teren wojskowym pojazdem gąsienicowym.

Stajnia Kowalik, Istebna-Potom 1033, tel.: 609202166, www.stajniakowalik.pl

Stajnia Las, Istebna-Las 1025, tel.: 515406623, www.stajnia-las.pl

Trasy narciarstwa biegowego, Istebna-Kubalonka, tel.: 607207968, www.pzn.pl; ogólnodostępne trasy z homologacją FIS,

o długości od 1 do 5 km. Pełne zaplecze sportowe, strzelnice biathlonowe i wypożyczalnia sprzętu narciarskiego.

Wypożyczalnia rowerów i skuterów, Istebna-Olza, tel.: 517377808, roweryistebna@gmail.com, www.roweryistebna.com

Zespół Szkolno-Przedszkolny w Istebnej, Szkoła Podstawowa Nr 1 im. Ks. Józefa Londzina, Istebna-Tartak 1345, tel.: 33 8556059

Kompleks Orlik (piłka nożna, siatkówka, koszykówka), hala sportowo-widowiskowa 36 x 20 m z możliwością gry w siatkówkę, koszykówkę i piłkę ręczną.

Złoty Gróń Hotel & Restauracja, Istebna-Złoty Gróń 593, tel.: 33 4441888, e-mail: kontakt@hotelzlotygron.pl, www.hotelzlotygron.pl; komfortowy basen z pięknym widokiem, sauny, SPA ze specjalną ofertą dla dzieci.

WISŁA

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Wiślańskie Centrum Kultury, pl. Hoffa 3, tel.: 33 8552967, 602177262 www.kultura@wisla.pl

Amfiteatr w Wiśle,
fot. Wojciech Batur

Galeria Sportowe Trofea
Adama Małysza, fot. Wojciech Batur

Miejska Biblioteka Publiczna, pl. Hoffa 3, tel.: 33 8552691, www.biblioteka.wisla.pl

Muzeum Beskidzkie, ul. Steller 1, tel.: 33 8552250

Muzeum Aptekarstwa, ul. Głębcze 22, tel.: 33 8551657

Muzeum Narciarstwa, ul. Wodna 3, tel.: 33 8551519

Muzeum Spadochroniarstwa, ul. Przylesie 1a, tel.: 33 8551353

Muzeum Beskidzkie,
fot. Wojciech Batur

Ochorowiczówka – Muzeum Magicznego Realizmu, ul. Ochorowicza 6, tel.: 690044214
Chata Kocjana, os. Bajcary 6, tel.: 33 8555198
Galeria Stowarzyszenia Grupa Twórców Wiślanie, pl. Hoffa 3, tel.: 33 8551799
Galeria Sportowe Trofea Adama Małysza, ul. 1 Maja 48a, tel.: 517567660
Galeria u Dziadka, ul. 1 Maja 57, tel.: 509227773

DYSKOTEKI, KLUBY

Hotel Gołębiowski, al. ks. bpa Bursche 3, tel.: 33 8554700, www.golebiowski.pl

Hotel Polonia, ul. Wyzwolenia 34a, tel.: 33 8553555, www.polonia.jur-gast.pl

Hotel Stok, ul. Jawornik 52a, tel.: 33 8564100, www.hotelstok.pl

Hotel Pod Gołębiem, ul. Wodna 1a, tel.: 33 8454251, 506128999, www.podgolebiem.pl

SPORT I REKREACJA

OŚRODKI I TRASY NARCIARSKIE

Na terenie Wisły znajduje się wiele ośrodków i tras narciarskich, dostosowanych do potrzeb osób o zróżnicowanych umiejętnościach. W sumie jest ich dwadzieścia, w tym wyciągów kanapowych działających przez cały rok aż sześć. Niewątpliwym atutem kolei linowych jest możliwość ich wykorzystania w celu szybszego i łatwiejszego dotarcia na szlak, a także możliwość rozkoszowania się wspaniałymi pejzażami z punktów widokowych na szczytach oraz z poziomu samego krzesełka. Narciarze mogą korzystać ze skipassu, który obejmuje wyciągi: Beskid, Cieńków, Klepki, Nowa Osada, Partecznik, Sarajewo, Siglany, Skolnity i Stożek w Wiśle oraz Palenica i Poniwiec w Ustroniu; www.wislanskiskipass.pl.

Wiślańskie Ciuchcie

Po Wiśle można przejechać się Wiślańską Ciuchcią (tel.: 515950168, 511366897) lub Ciuchcią Martusia (tel.: 601464841, 607153709)

Beskid, Nowa Osada, tel.: 600505455, www.wyciag-beskid.pl; wyciąg talerzykowy, długość trasy 250 m

Ośrodek Karina, Bukowa-Centrum, tel.: 33 8551993, www.karina.wisla.pl; wyciąg talerzykowy, długość trasy 100 m

Cieńków, Wisła-Malinka, tel.: 33 8553632, www.cienkownarty.pl; wyciągi kanapowy oraz talerzykowy, trasy o długości: 350, 400, 600, 1000, 1200 i 1350 m

Klepki, Wisła-Malinka, tel.: 504102979, www.klepki.wisla.pl; wyciąg kanapowy i talerzykowy, trasy o długości: 200, 600 i 700 m

Nowa Osada, tel.: 33 8559285, www.nowa-osada.pl; wyciąg kanapowy i talerzykowy oraz „wyrwaczka”, trasy o długości: 60, 150, 960, 1000 i 1300 m

Partecznik, Centrum, tel.: 33 8553542, www.partecznik.pl; wyciąg orczykowy i talerzykowy, trasy o długości: 600 i 110 m

Pasieki, Kopydło, tel.: 33 8558622, www.pasieki.wisla.pl; wyciąg talerzykowy, trasy o długości: 200 i 800 m; snowtubing

Sarajewo, Wisła-Malinka, tel.: 33 8553625; wyciąg talerzykowy, długość trasy 250 m

Sigłany, Kopydło, tel.: 785046071, www.siglany.wisla.pl; wyciąg talerzykowy, długość trasy 500 m

Skolnity Ski & Bike, Centrum, tel.: 731323711, www.skolnity.pl; wyciąg kanapowy, trasy o długości: 980 i 1100 m

Soszów, Jawornik, tel.: 33 8552832, www.soszow.pl; wyciąg kanapowy, talerzykowy i orczykowy, trasy o długości: 130, 200, 300, 650, 690, 800, 900, 1300, 1900 m

Stok, Jawornik, tel.: 33 8564100, www.hotelstok.pl; wyciąg narciarski; wyciąg kanapowy i talerzykowy, trasy o długości: 150, 850, 1000 m

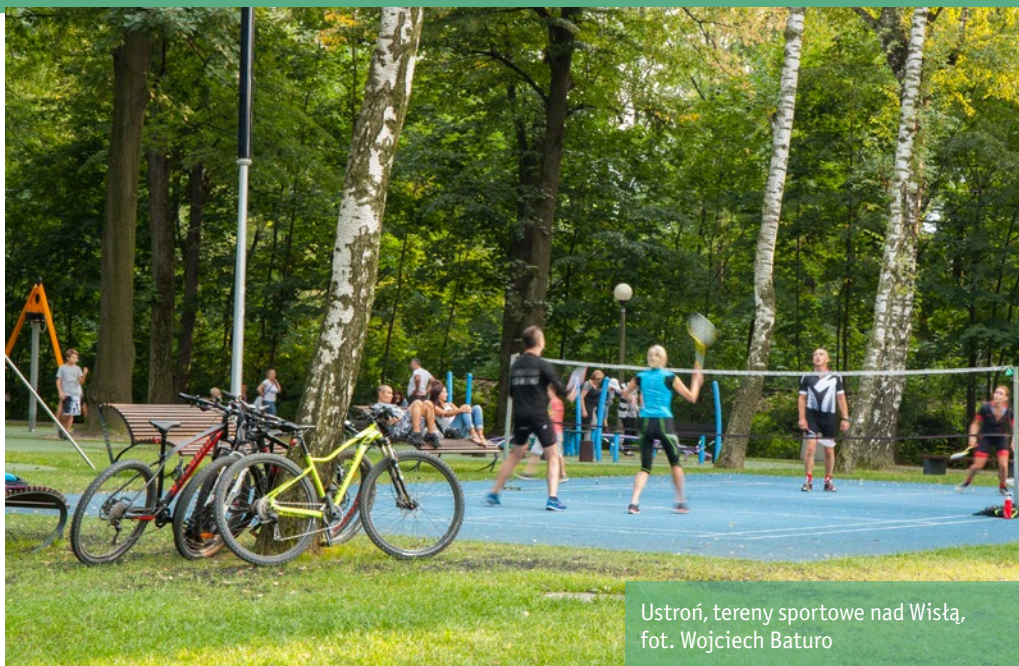
Stozek, Łabajów, tel.: 33 8553204, www.stozek.wisla.pl; wyciąg kanapowy i talerzykowy, trasy o długości: 130, 300, 800 i 1600 m

Wisetka, Wisła-Malinka, tel.: 33 8555520; wyciąg typu „wyrwaczka”, długość trasy 100 m

Zajazd Głębcze, Głębcze, tel.: 33 8551495, www.zajazdglebcze.pl; wyciąg talerzykowy, długość trasy 250 m

BASENY

DW Beskidy, ul. Wypoczynkowa 10, tel.: 33 8552013, 607814620

Ustron, tereny sportowe nad Wisłą, fot. Wojciech Batur

Hotel Gołębiewski – Aquapark Tropikana, al. ks. bpa Bursche 3, tel.: 33 8554700, www.golebiewski.pl

Hotel Stok, ul. Jawornik 52 a, tel.: 33 8564100, 33 8564147, www.hotelstok.pl

Ośrodek Sportowy Start, ul. Olimpijska 1, tel. 33 855 24 14

JAZDA KONNA

Adam Chmiel, ul. Towarowa 7, tel.: 513043465

KORTY TENISOWE

Kort, ul. Wyzwolenia 67, tel.: 503705131

Korty BC Cross, centrum obok kompleksu basenów, tel.: 33 8552334, 508361151; istnieje możliwość wypożyczenia sprzętu

KRĘGIELNIE

Hotel Gołębiewski, al. ks. bpa Bursche 3, tel.: 33 8554700, www.golebiewski.pl

Hotel Stok, ul. Jawornik 52 a, tel.: 33 8564100, www.hotelstok.pl

KULIGI LETNIE I ZIMOWE

Firma Usługowa Skalka, Andrzej Raszka, tel.: 33 8553742, 605384818, e-mail: araszka@op.pl, www.kuligi-skalka.pl

Adam Chmiel, tel.: 33 8551548, 513043465, 509150069

Adam Szarzec, tel.: 33 8559304, 691845166, e-mail: kuligiwisla@op.pl

Andrzej Cieślarski, tel.: 501190540

Aleksander Michalik, tel.: 502519624

Józef Pilch, tel.: 33 8553754, 692135970, 692111085, e-mail: juziop@op.pl

Jacek Podzorski, tel.: 33 8551285, 694991221

Karol Bujok, tel.: 33 8553777, 509124254

Jerzy Raszka, tel.: 503115685, 508251442, e-mail: dawcio122@o2.pl

Jan Szarzec, tel.: 33 8553542, 602156059

Małgorzata i Piotr Wisetka, tel.: 695197096, 601511027

Piotr i Aniela Cieślarski, tel.: 33 8553724, 606180295, www.kuligi-biesiady.pl

PARKI LINOWE

Przygoda Park, ul. Kolejowa, tel.: 660538716, 731323711, www.przygodapark.com

BC Cross, Poligon Pasieki, os. Kobyła, tel.: 33 8553620, 516168045, www.bccross.pl; oświetlony teren rekreacyjny o pow. 6 ha. Znajduje się tu tor quadowy, ekstremalna trasa off-roadowa, leśny park linowy, 7-metrowa skałka wspinaczkowa,

pole do gry w offgolfa, strzelnica sportowa, poligon paintballowy oraz boisko sportowe

USTRON

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Miejski Dom Kultury Prażakówka, ul. Daszyńskiego 28, 43-450 Ustron, tel.: 33 8542906, www.mdk.ustron.pl

Wydział Promocji, Kultury, Sportu i Turystyki, ul. Rynek 1, 43-450 Ustron, tel.: 33 8579328, e-mail: promocja@ustron.pl, www.ustron.pl

Galeria Rynek, ul. Rynek 4, 43-450 Ustron, tel.: 33 8541100, www.heczko.pl; wystawy stałe i czasowe

Galeria Muflon, ul. Sanatoryjna 32, 43-450 Ustron, www.facebook.com/GaleriaMuflon - Sztuka dla Ciebie; wystawy czasowe

SPORT I REKREACJA

BASENY

Centrum Szkoleniowo-Rekreacyjne Park Poniwiec, ul. Lipowa 20, 43-450 Ustron, tel.: 33 8542379, www.parkponiowiec.pl

Mazowsze Medi-Spa, ul. Stroma 6, 43-450 Ustron, tel.: 33 8577271, www.mazowszemedi-spa.com

Hotel Belweder, ul. Zdrojowa 15, 43-450 Ustron, tel.: 33 8548500, www.hotelbelweder.pl

Uzdrowski Instytut Zdrowia, ul. Sanatoryjna 7, 43-450 Ustron, tel.: 33 8565756, www.uzdrowski-ustron.pl

OW Kolejarski, ul. Stroma 2, 43-450 Ustron, tel.: 33 8543530, www.kolejarzinn.com

HALE I KORTY TENISOWE

Hala tenisowa, ul. Sportowa 5, tel.: 33 8545646

Korty tenisowe UKS Beskidy, al. Legionów, park Kościuszki, tel.: 532290868

Korty Ustrońskiego Towarzystwa Tenisowego, al. Legionów 3, tel.: 519393372

DLA DZIECI

Salon Zabaw Figle Migle, ul. Brody 16, tel.: 33 8587480, 603492057, salonzabaw.figlemigle.ustron.pl

OŚRODKI I TRASY NARCIARSKIE

Zimą największą atrakcją Ustronia są wyciągi i trasy narciarskie. Przygotowane na najwyższym poziomie stoki gwarantują moc wrażeń i bezpieczeństwo podczas białego szaleństwa na jednej lub dwóch deskach. Ośrodki narciarskie oferują trasy zarówno dla zaawansowanych, jak i dla początkujących. Na terenie miasta znajduje się kilka nowoczesnych wyciągów w tak malowniczych miejscach, jak Czantoria Wielka czy Mała Czantoria.

Ośrodek Narciarski Czantoria, ul. 3 Maja 130, 43-450 Ustroń, tel.: 33 854355, www.czantoria.net; ośrodek udostępnia 4-osobowy wyciąg krzesełkowy o długości 1640 m, przewyższeniu 462 m i przepustowości 1800 os./godz. Górna stacja kolei linowej znajduje się na wysokości 851 m n.p.m. Czas wjazdu wynosi 8 min. Łatwiejsze i komfortowe wsiadanie i wysiadanie z wyciągu umożliwia nowoczesne rozwiązanie techniczne, które powoduje, że kanapy w obrębie peronu

zwalniają automatycznie swój bieg. Jest to rzadko spotykane rozwiązanie na kolejach linowych w Polsce.

- Kolej linowa – wyciąg krzesełkowy 4-osobowy (1640 m), trasy zjazdowe nr 1 (1900 m) i nr 2 (2600 m)
- Wyciąg orczykowy 2-osobowy Faturka (670 m), zjazd fragmentem trasy nr 2
- Wyciąg talerzykowy Solisko (340 m), zjazd fragmentem trasy nr 1
- Wyciąg talerzykowy Stokłosica (200 m) zjazd fragmentem trasy nr 1

Poniwiec – Mała Czantoria, ul. Akacjowa 107, 43-450 Ustroń, tel.: 33 8543210, www.poniwiec.pl; Mała Czantoria to całoroczny ośrodek turystyczny położony u stóp Małej Czantorii. Od 2013 r. działa tu 4-osobowa kolej linowa o przepustowości 1500 os./godz. Wzdłuż kolei prowadzi trasa narciarska o długości 900 m, która jest naśnieżana i ratrakowana. Zimą narciarze mogą korzystać z oświetlanej trasy do godz. 21.00. Przy dolnej stacji działa wyciąg dla dzieci oraz dla początkujących narciarzy i snowboardzistów. Dla entuzjastów freestylu przy górnej polanie powstał oświetlony i naśnieżany snowpark z przeszkodami.

- Kolej linowa – wyciąg krzesełkowy 4-osobowy, trasa zjazdowa 900 m
- Darmowy orczyk – trasa do nauki jazdy (170 m)

Kolejka Poniwiec w Ustronii, fot. Wojciech Batur

Amfiteatr Skalki, fot. arch. IT w Szczyrku

SZCZYRK

KULTURA, SZTUKA I ROZRYWKA

DOMY KULTURY, GALERIE, MUZEA

Miejski Ośrodek Kultury Promocji i Informacji, ul. Beskidzka 106, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 8178636, 33 4432252, e-mail: mokpi@szczyrk.pl, www.szczyrk.pl

Beskid Art Gallery, ul. Myśliwska 60 i ul. Beskidzka 15, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 8178716, 608575671, www.galeria.szczyrk.pl

Beskidarts, ul. Myśliwska 34, 43-370 Szczyrk, tel.: 605119573, e-mail: studio@kamelo.pl, www.facebook.com/Beskidarts

Galeria Starej Fotografii Szczyrku, Kawiarnia Bagatela, ul. Beskidzka 15, 43-370 Szczyrk, tel.: 604986024, 604986025, bagatela.org

Muzeum Techniki, os. Podmagura 1a, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 8179276, 601365560, www.chatawdech.pl

Amfiteatr Skalki, ul. Wypoczynkowa/ul. Depatak nad Żylicą, 43-370 Szczyrk; w obiekcie odbywają się niemal wszystkie szczyrkowskie imprezy kulturalne i rozrywkowe, w tym

Tydzień Kultury Beskidzkiej – najstarszy i największy festiwal folklorystyczny w Europie. Zmodernizowany amfiteatr ma częściowo zadaszoną widownię. Obiekt znajduje się tuż przy skocznicach.

SPORT I REKREACJA

Centrum Rekreacji w Górnym Szczyrku, ul. Sosnowa, 43-370 Szczyrk; letni crossowy tor rowerowy zlokalizowany w Górnym Szczyrku to idealne miejsce dla wymagających rowerzystów. Pętla zaczyna się na poziomie 560 m n.p.m., a po 750 m osiąga punkt kulminacyjny 593 m n.p.m. W sezonie zimowym tor pełni rolę trasy narciarstwa biegowego. Na terenie miasta działają wypożyczalnie nart biegowych i turowych. Można również skorzystać z usług wykwalifikowanej kadry instruktorskiej.

Kryta pływalnia Centralnego Ośrodka Sportu w Szczyrku, ul. Plażowa 8, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 8178441-42, szczyrk.cos.pl; basen o długości 25 m, szerokości 12,5 m i głębokości 1,6-1,8m, ze sztucznie wypłconym torem o głębokości 90 cm oraz jacuzzi, z którego można korzystać w cenie biletu.

Stajnia Eliksir, ul. Kwiatowa 19, 43-370 Szczyrk, tel.: 516272020, www.stajnia-eliksir.pl; ośrodek położony u podnóża góry Skalite, na obrzeżach Szczyrku, zaprasza na naukę jazdy konnej i przejażdżki po okolicy. Mniejsze dzieci mogą przejechać się tu na kucyku, większe poćwiczyć na padoku lub wybrać się na konną wycieczkę. Właściciele zapewniają nie tylko profesjonalne usługi, ale również miłą, niekłępującą atmosferę. Na jazdy najlepiej umawiać się telefonicznie.

OŚRODKI I TRASY NARCIARSKIE

W Szczyrku narciarze mogą korzystać z blisko 50 km tras zjazdowych o różnym stopniu trudności – od bardzo łatwych po trudne. Większość z nich jest sztucznie naśnieżana i oświetlona. Trzy ośrodki narciarskie: Szczyrk Mountain Resort, Centralny Ośrodek Sportu (kolej linowa na Skrzyczne) i Beskid Sport Arena oferują wspólny skipass, który obejmuje ponad 40 km tras narciarskich, w tym 8 km oświetlonych, kilkanaście wyciągów (w tym 10-osobowa gondola, trzy wyciągi kanapowe 6-osobowe i dwa 4-osobowe, siedem wyciągów orczykowych i wyciąg taśmowy) o łącznej przepustowości ponad 22 tys. os./godz., a także bezpłatne skibusy oraz rozbudowaną ofertę apres ski. Oprócz wymienionych ośrodków działa wiele mniejszych wyciągów, zlokalizowanych na stokach w Salmopolu, Biłej i w centrum miasta. Dla amatorów „białego szaleństwa”

Skocznia Skalite

Skocznia narciarska Skalite powstała w 1937 r., oddawano na niej skoki do 40 m. Po II wojnie światowej skocznia została przebudowana, co umożliwiło skakanie na odległość do 70 m. W latach 2007–2008 dotychczasowy obiekt przekształcono w skocznnię K-95 (HS-106), dobudowano skocznnię o punkcie K usytuowanym na 70. metrze (HS-77). W latach 2009–2010 powstała trzecia skocznia – K-40. Na Skalitem organizowane są najważniejsze zawody o randze krajowej i międzynarodowej.

dostępne są liczne wypożyczalnie sprzętu narciarskiego i snowboardowego, a także serwisy, szkółki narciarskie i ski-przedszkola.

Szczyrk Mountain Resort, ul. Narciarska 10, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 8178926, www.szczyrkowski.pl; największe centrum narciarstwa w Polsce przeszło niedawno pierwszy etap modernizacji. W sezonie 2017/2018 spółka Tatra Mountain Resorts, właściciel ośrodków, oddała do użytku 10-osobową gondolę oraz dwa 6-osobowe wyciągi kanapowe. Docełowo, w 2019 r., ośrodek będzie wyposażony w sześć nowoczesnych kolei linowych – jedną gondolę i pięć kanap.

Ośrodek Narciarski Skrzyczne, ul. Myśliwska 45, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 8178620,

Crossowy tor rowerowy, fot. arch. IT w Szczyrku

Tatrabob w Beskid Sport Arenie, fot. arch. Beskid Sport Arena

www.skrzyczne.cos.pl; Skrzyczne – z ośrodkiem narciarskim, należącym do Centralnego Ośrodka Sportu Ośrodka Przygotowań Olimpijskich – jest niewątpliwą wizytówką Szczyrku. Podczas 2-etapowego wjazdu na szczyt Skrzycznego, można podziwiać wspaniały widok na panoramę Beskidów. Kolej została zmodernizowana na całej długości. Na sam szczyt można wjechać nowoczesną, 4-osobową kanapą. COS dysponuje również pływalnią, halą sportową, boiskiem, stadionem lekkoatletycznym, kortami tenisowymi, gabinetami odnowy biologicznej oraz wspaniałym kompleksem trzech skoczni narciarskich Skalite. To tutaj trenują kadry narodowe z Polski, Europy i Świata.

Beskid Sport Arena, ul. Grzybowska 1, 43-370 Szczyrk, tel.: 33 4434300, www.beskidsporarena.pl; otwarty w grudniu 2016 r. ośrodek, położony w Dolinie Biłej, oferuje 6-osobową, całoroczną kolej kanapową, wyciągi orczykowe, wyciąg taśmowy, tor grawitacyjny, restaurację oraz bezpłatne parkingi. W sezonie 2017/2018 została oddana do użytku czarna trasa slalomowa.

Jedną z najważniejszych atrakcji nowoczesnego kompleksu jest Tatrabob – tor do jazdy po licznych zakrętach z prędkością do 40 km/godz. To wspaniała zabawa dla dzieci i dorosłych. Tor jest wyposażony w parking i podest dla wsiadających i wysiadających.

Na terenie obiektu działa również Summer Splash – park wodny na szczycie góry,

z piękną panoramą. Znajduje się tu basen o wymiarach 6 na 8 m z dwiema kulami sferycznymi do turlania się po wodzie. W basenie można również pływać łódkami – ta atrakcja jest bezpłatna. Rekordy popularności wśród najmłodszych bije najdłuższa dmuchana ślizgawka w Beskidach. Mogą z niej korzystać całe rodziny.

Amatorzy jazdy na nartach i snowboardzie także latem znajdą tu coś dla siebie. Dzięki technologii All Weather Snow Beskid Sport Arena, jako jedyna stacja narciarska w Polsce, oferuje letnie szusy na śniegu. Podczas czterech letnich weekendów na przełomie lipca i sierpnia można poszusować na 180-metrowym stoku, a przez cały okres letni cieszyć się spacerem śnieżnym.

Najdłuższa wodna ślizgawka w Beskidach, fot. arch. Beskid Sport Arena

IMPREZY CYKLICZNE

STYCZEŃ

Istebna

- **Orszak Trzech Króli**
- **Koncerty Kolęd i Pastoralek w kościołach Trójwsi Beskidzkiej**
Koncerty w wykonaniu zespołów regionalnych i kapel ludowych
- **Bezalkoholowy Bal im. ks. Franciszka Blachnickiego**
- **Bal Góralski**
Bal z udziałem kapel ludowych z Polski, Czech i Słowacji; uczestników imprezy łączy strój ludowy lub folkowa stylizacja

Wisła

- **Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy**
- **Koncert Noworoczny w Hotelu Gołębiewski**
- **Mistrzostwa Polski Księży i Kleryków w Narciarstwie Alpejskim**
- **Zawody Rodzinne w Ośrodku Narciarskim Stożek**

Ustroń

- **Wielkie Gotowanie na Rynku**
Wspólne Wielkie Gotowanie z prezentacją lokalnych specjałów kulinarnych na ustroniskim Rynku stało się już tradycją. Dotychczas przyrządzano m.in. kwaśnicę, gulasz i bigos. Porcje potraw są sprzedawane za symboliczną kwotę, a dochód przeznaczany jest na cele charytatywne.

Ultramaraton Górski Zamieć,
fot. arch. IT w Szczyrku

Zimowy Szczyrk

Zimą Szczyrk przyciąga nie tylko narciarzy, ale także kibiców. Od stycznia do marca odbywają się tu zawody w różnych dyscyplinach sportów zimowych, wśród nich dwie edycje **Lotos Cup** w skokach narciarskich i kombinacji norweskiej oraz kilka edycji **Grand Prix Szczyrku** w narciarstwie alpejskim i snowboardzie.

Szczyrk

- **Ultramaraton Górski Zamieć**

LUTY

Dębówiec

- **Rocznica Pierwszego Zrzutu Cichociemnych**

Goleszów

- **Cykl turniejów Grand Prix Gminy Goleszów w Szachach**

Istebna

- **Zimowe Zawody Furmanów**
Rywalizacje m.in. w kategorii pchania drewna dłużycowego czy przewożenia drewna stosowego na czas
- **Bieg o Istebniański Bruclik**
Zawody w narciarstwie biegowym

Ustroń

- **Ustroniaczek**
Zawody narciarskie o maskotkę Ustronia dla najmłodszych
- **Romantyczny Zjazd Parami**
Impreza narciarska

MARZEC

Zebrzydowice

- **Regionalny Konkurs Wypieków na Zapusty i Wielkanoc.**
Dorty, kołoczki, krepiki i inne placki

Zawody Furmanów,
fot. Jacek Kohut

Strumień

- **Miesiąc Kobiet**
Spektakle, koncerty i warsztaty dla Pań

Istebna

- **Dzień Kobiet**
Gala Finałowa Konkursu Kobiety Oryginalnej Śląska Cieszyńskiego

Wisła

- **Zjazd na Byle Czym**
- **Terenowy Dzień Kobiet**
Przejazd off roadowy
- **Międzynarodowy Rajd Narciarsko-Pieszy Ku Źródłom Wisły**

Ustroń

- **Ustroniskie Spotkania Teatralne**

KWIECIEŃ

Ochaby

- **Ogólnopolski Zlot Caravaningowy**

Istebna

- **Pan prawdziwie zmarłych**
Koncert wielkanocny organizowany w kościele ewangelicko-augsburskim

Wisła

- **Bieg po Nowe Życie**
Zawody nordic walking na rzecz transplantologii
- **Konkurs gwarowy w Muzeum Beskidzkim**
- **Koncert doroczny uczniów Państwowej Szkoły Muzycznej – Filii w Wiśle**
- **Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Źródeł Wisły**
- **Wiślańska Majówka**
Koncerty w amfiteatrze i na placu Hoffa

Wielkanocne świętowanie

Odwiedzając Śląsk Cieszyński na przełomie marca i kwietnia, warto pamiętać o uroczystościach związanych ze Świętami Wielkanocnymi. Szczególnie uroczyste są obchody **Triduum Paschalnego w Strumieniu**, a ulicami Skoczowa w Wielki Piątek i Wielką Sobotę przechodzą tradycyjne **Pochody z Judaszem**.

MAJ

Zebrzydowice

- Międzynarodowy Przegląd Zespołów Regionalnych Złoty Kłós

Goleszów

- Międzynarodowy Konkurs Skoków Narciarskich Dzieci i Młodzieży Memoriał im. Leopolda i Władysława Tajnerów

Skoczów

- Międzynarodowy Ekumeniczny Festiwal Panorama Sztuki Chrześcijańskiej Musica Sacra

Istebna

- **Stawianie Moja na Trójstyku**
Spotkanie przedstawicieli władz lokalnych i mieszkańców
- **Mieszanie Owiec**
Impreza nawiązująca do dawnych obrzędów związanych z rozpoczęciem wypasu owiec na halach; prelekcje, warsztaty i degustacje serów organizowane w Centrum Pasterskim w Koniakowie
- **Noc Muzeum w Muzeum Jana Wałacha**
Prelekcje poświęcone twórczości artysty, połączone z koncertem Kapeli Wałasi, założonej przez wnuka malarza
- **Wystawa prac dzieci z Autorskiej Szkółki Malarskiej Iwony Konarzewskiej**
- **Rajd Górski im. Jerzego Kukuczki**
Rajd dla dzieci i młodzieży ze szkół z całej Polski, służący popularyzacji turystyki oraz poszerzeniu wiedzy o osobie i osiągnięciach Jerzego Kukuczki

Rajd Górski Zielenią się Buki,
fot. arch. IT w Szczyrku

Wisła

- **Symultana szachowa w Parku Kopczyńskiego**
Plenerowa szachownica
- **Obchody Święta Narodowego 3 Maja**
- **Majowy Marsz Nordic Walking**
- **Diverse Downhill Contest**
Ekstremalny zjazd rowerowy w Ośrodku Narciarskim Stożek
- **Genryoku Cup**
Puchar Źródeł Wisły w Sermierce Japońskiej Kendo
- **Redyk Wiślański**
Miyszani owiec na Cieńkowie – rozpoczęcie sezonu wypasu owiec na halach
- **Rajd Górski im. Jerzego Kukuczki**

- **Beskidzka Plaża i Młoda Plaża**
Turnieje siatkówki plażowej

Ustroń

- **Ustrońska Majówka**
Występy najśłynniejszych gwiazd polskiej sceny muzycznej, zabawy, warsztaty artystyczne oraz treningi i zawody sportowe

Szczyrk

- **Bezpieczna Majówka Morze, Góry i Mazury z Radiem Zet**
- **Rajd Górski Zielenią się Buki**

CZERWIEC

Strumień

- **Staromiejska Wiosna**
Doroczne święto gminy, pełne muzyki i zabawy

Chybie

- **Żabionalia**
Plenerowe koncerty, przeglądy, zawody, warsztaty i wiele innych atrakcji

fot. arch. IT w Szczyrku

Jarmark kolekcjonerski

Od kwietnia do grudnia, w pierwsze weekendy miesiąca w Szczyrku odbywa się Ogólnopolski Jarmark Kolekcjonerski – spotkanie kolekcjonerów, marszandów, artystów oraz producentów rękodzieła ludowego.

Goleszów

- **TON**
Przegląd Dorobku Kulturalnego Gminy Młodzieżowy Rajd Turystyczny Szlakami Gminy Goleszów
- **Piknik Sportowy Gminy Goleszów**
Impreza promująca zdrowy styl życia i czynne uprawianie sportu

Skoczów

- **Dni Skoczowa**
Koncerty, turnieje, teatry, pokazy i wiele innych atrakcji

Brenna

- **Noc Świętojańska**
Koncerty, pokazy i zabawa na rozpoczęcie wakacji w amfiteatrze w Parku Turystyki

Istebna

- **Beskidy MTB Trophy**
Górski wyścig rowerowy dla zaawansowanych
- **Leśny Dzień Dziecka**
- **Smaki Karpat – Czas na Bryndzę**
- **Noc Bibliotek w Gminnej Bibliotece Publicznej w Istebnej**

Czuwania fatimskie

Od maja do października, 12. dnia miesiąca (w sierpniu wyjątkowo 18.) w kościele pw. Matki Bożej Fatimskiej na Stecówce odbywają się czuwania fatimskie. Spotkania modlitewne rozpoczynają się apelem jasnogórskim o godz. 21.00, a kończą pasterką maryjną o północy i procesją z figurą Matki Bożej Fatimskiej wokół kościoła parafialnego. W niedzielę po ostatnim, październikowym czuwaniu na Stecówce organizowany jest główny odpust parafialny.

Przegląd Twórczości Dziecięcej,
fot. arch. IT w Szczyrku

Wista

- **Barbarian Race**
Ekstremalny bieg z przeszkodami
- **Przegląd Dziecięcych Zespołów Folklorystycznych**
- **Festiwal Piosenki Młodzieżowej Nasza Szansa**
- **4x4 Womens Challenge**
Kobiety rajd samochodów terenowych na powitanie wakacji
- **Gala Letniego Festiwalu Tańca Piotra Galińskiego**
- **Road Maraton – Pętla Beskidzka**
Wyścig kolarstwa szosowego
- **Beskidzka Wystawa Psów Rasowych**

Ustroń

- **Rodzinny Rajd Rowerowy**
- **Industriada w Muzeum Ustrońskim**
Warsztaty, pokazy i animacje związane z hutnictwem i przemysłem
- **Otwarcie Sezonu Uzdrowiskowego**
Koncerty i barwny korowód, podczas którego prezentują się ustroniskie sanatoria i atrakcje; to jedna z najważniejszych imprez kulturalnych w mieście
- **Jazztival**
Koncerty artystów polskiej sceny muzycznej w ustroniskim amfiteatrze

Szczyrk

- **Przegląd Twórczości Dziecięcej**
- **Międzynarodowe zawody w skokach narciarskich z okazji Dnia Dziecka – Memoriał Tadeusza Pawlusiaka**
- **Ultramaraton Górski Stumilak**
- **Puchar Polski Hard Downhill League**

Wystawa Twórczości Ludowej

Od połowy czerwca do września w budynku Gminnego Ośrodka Kultury w Istebnej prezentowana jest Wystawa Twórczości Ludowej, która ma za zadanie promocję lokalnej twórczości. Odwiedzający mają okazję zobaczyć nie tylko znane w kraju i poza jego granicami koronki koniakowskie, ale także beskidzki haft krzyżykowy, stroje regionalne, rzeźby, wyplatane z korzenia świerkowego koszyki, ceramikę artystyczną, obrazy, biżuterię z motywami ludowymi i wiele innych, ręcznie wykonanych przedmiotów. Podczas wystawy prowadzona jest także sprzedaż prezentowanego rękodziela.

LIPIEC

Zebrzydowice

- **Wianki**
Zabawy taneczne, koncerty, wodowanie wianków i pokazy sztucznych ogni odbywające się w amfiteatrze na placu Zamkowym

Chybie

- **Piknik filmowy z AKF Klaps**
Przegląd filmów Amatorskiego Klubu Filmowego Klaps i spotkania z ludźmi kina

Dzięgielów

- **Tydzień Ewangelizacyjny**
Seminaria, wykłady, spotkania, których motywem przewodnim jest ewangelizacja, organizowane przez Centrum Misji i Ewangelizacji Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego

Goleszów

- **Amatorskie Mistrzostwa Gminy Goleszów w Piłce Nożnej i w Siatkówce Plażowej**

Harbutowice

- **Lipowe Dni**

Tydzień Kultury Beskidzkiej

Odbywający się w kilku miastach Tydzień Kultury Beskidzkiej to największy w kraju i jeden z największych na świecie festiwałów promujących symboliczno-artystyczną dziedzinę kultury ludowej.

Brenna

- **Bieg o Breńskie Kierpce**
Bieg górski, w którym uczestniczą setki biegaczy
- **Dożynki Ekumeniczne**
Coroczne święto plonów

Istebna

- **Dni Istebnej**
- **Piknik Eterowy**
Spotkanie krótkofalowców, użytkowników CB oraz miłośników radia
- **Longboardowa Półkolonia w Istebnej (lipiec i sierpień)**
- **Festyn Istebniański w ramach Tygodnia Kultury Beskidzkiej**

Festyn Istebniański,
fot. Jacek Kohut

Z przewodnikiem

W lipcowe i sierpniowe weekendy w Wiśle, w ramach akcji **Przewodnik Czeka**, organizowane są bezpłatne wycieczki górskie dla turystów indywidualnych. Zainteresowani spotykają się na placu Hoffa.

Wisła

- **Piknik Leśny**
Koncerty, stoiska edukacyjne oraz kulinarne
- **Międzynarodowy Beskidzki Rajd Pojazdów Zabytkowych**
- **Bieg o Wiślańską Krykę**
Bieg górski
- **Bieg do Źródeł Wisły**
- **FIS Grand Prix w skokach narciarskich**
- **Prywatka PRL-u**
- **Święto Sąsiada**
- **Rowerowy Rajd Retro**
- **Tydzień Kultury Beskidzkiej**
- **Światowy festiwal folkloru**

Ustroń

- **Military Festival**
Prezentacje sprzętu wojskowego, pokazy pierwszej pomocy, strzelanie sportowe i specjalne, koncerty piosenek żołnierskiej i patriotycznej

Impreza rowerowa w amfiteatrze Skalite, fot. arch. IT w Szczyrku

Szczyrk

- **Bieg po Serce Zbója Szczyrka**
- **Jakubowe Święto**
- **Konkurs skoków narciarskich na igelicie (lipiec lub sierpień)**

Z buta i na kole

Pod taką nazwą podczas wakacji i ferii zimowych w Ustroniu organizowane są bezpłatne wycieczki piesze i rowerowe z przewodnikiem.

Bieg po Serce Zbója Szczyrka, fot. arch. IT w Szczyrku

SIERPIEŃ

Ochaby

- **Ochabskie Papaje**

Goleszów

- **Dni Gminy Goleszów połączone z Dożynkami**

Istebna

- **Dni Koronki Koniakowskiej**
- **Jarmark Pasterski w Koniakowie**
- **Rowerowy Wyścig 4-etapowy Road Trophy**
- **Plenerowa Msza Święta na Trójstyku**
Spotkanie modlitewne trzech narodów, odbywające się w miejscu styku granic Polski, Republiki Czeskiej i Słowacji

Wisła

- **Mistrzostwa w Rzeźbiarstwie Piłą Motorową**
- **Międzynarodowa Noc Zbójników i Festiwal Serów**
- **Lato z Filharmonią**
Koncert zespołu Wołosy
- **Bike Maraton**
Wyścig rowerowy MTB
- **Superbieg**
Przełajowy bieg górski
- **Wiślaczek Country**
Jarmark, korowód i koncerty country

Ustroń

- **Mistrzostwa Polski w Podawaniu Baraniny oraz Święto Baraniny**
- **Dni Ustronia i Ustrońskie Dożynki**
- **Romantyczny Bieg Parami**

Szczyrk

- **Tour de Pologne**
- **Szczyrk Latem Wita Kwiatem**

WRZESIEŃ

Skoczów

- **Dożynki Gminne**
- **Skoczowski Rajd Rowerowy**
- **Regionalne Dni Rybactwa**

Strumień

- **Dożynki Gminne**

Ochaby

- **Mistrzostwa Polski Południowej w Skokach Przez Przeszkody w Ośrodku Sportów Konnych**

Istebna

- **Mistrzostwa Polski Lekarzy w Kolarstwie Górskim**
- **Narodowe Czytanie w Gminnej Bibliotece Publicznej i Muzeum Jana Wałacha**

Sierpień w Koniakowie

W sierpniu warto odwiedzić Koniaków, zwłaszcza podczas dorocznego, organizowanego z wielkim rozmachem święta – **Dni Koronki Koniakowskiej**. W programie wydarzenia są warsztaty rękodziela, wystawy, występy muzyczne oraz konkursy z nagrodami. Imprezie często towarzyszy pokaz mody, podczas którego można zobaczyć, jak niezwykle kreacje powstają z koronki koniakowskiej. Z kolei **Jarmark Pasterski** to spotkania pasterzy i miłośników pasterstwa oraz twórców ludowych, rękodzielników, działaczy regionalnych i producentów tradycyjnych karpacczych wyrobów; towarzyszą im pokazy wyrobu serów, ręcznego strzyżenia owiec i przeróbki wełny, warsztaty rękodzielnicze, występy kapel i zespołów regionalnych.

Największa Koronka Koniakowska Świąta, fot. Anna Słowik

Rajdowy Ustroń,
fot. arch. UM Ustroń

- **Spotkania Integracyjne Artystów w Muzeum Jana Wałacha**
Podczas Spotkań Integracyjnych Artystów w Muzeum Jana Wałacha można wysłuchać ciekawych prelekcji na temat sztuki, dawnej obrzędowości i lokalnej kultury, prowadzonych przez znawców sztuki i etnografów. Oprawa muzyczna tego wydarzenia to zasługa Zbigniewa Wałacha i jego kapeli.
- **Dożynki Gminne**

Wisła

- **Dni Wisły**
Koncerty i jarmark na placu Hoffa i w amfiteatrze
- **Narodowe Czytanie w Miejskiej Bibliotece Publicznej**
- **Wojewódzkie Dożynki i Święto Miodu**
Koncerty, jarmark i korowód na placu Hoffa i w amfiteatrze
- **Rajd Wisły**
- **Mistrzostwa Polski w Dogtrekkingu**

Ustroń

- **Rajdowy Ustroń**
Impreza promująca sporty motorowe oraz bezpieczną jazdę

- **Downhill City Tour**
Wyścig rowerowy w dyscyplinie downhill

Szczyrk

- **Mistrzostwa Polski Kobiet w skokach narciarskich**

Dębowiec

- **Dożynki Gminne**

PAŹDZIERNIK

Dzięgielów

- **Bieg o Złoty Dzięgiel**
Zawody uliczne, w których startują całe rodziny

Skoczów

- **Skaldowski Maraton Muzyczno-Filmowy**

Wisła

- **Wisła za Połowę**
Akcja promocyjna
- **Piknik Spadochroniarski**
- **Od Tyrolu po Beskidy**
Koncerty muzyki śląskiej i góralskiej

Zaduszk Istebniańskie

Co roku, 2 listopada Stowarzyszenie Kulturalno-Oświatowe Na Groniach w Istebnej organizuje spotkanie, podczas którego zaproszeni goście i uczestnicy wydarzenia wspominają ludzi zasłużonych dla społeczności lokalnej. Wydarzeniu towarzyszy oprawa muzyczna i poetycka.

- **Beskidzka Wystawa Królików, Gołębi Rasowych oraz Drobiu Ozdobnego**
- **Nocne Wilki**
Terenowy rajd przeprawowy

Ustroń

- **Ustrońska Jesień Muzyczna**

LISTOPAD

Goleszów

- **Start sezonu Amatorskiej Ligi Halowej Piłki Nożnej oraz Amatorskiej Ligi Piłki Siatkowej Gminy Goleszów**

Istebna

- **Zaduszk Istebniańskie**
- **Gminne obchody Święta Niepodległości**
- **Wystawa Makiet Kolei Wąskotorowych**

Wisła

- **Obchody Narodowego Święta Niepodległości**

- **Puchar Świata w Skokach Narciarskich i Strefa Kibica**

Ustroń

- **Bieg Legionów**
- **Elminator**
Liga Biegów Górskich dla amatorów i zawodników wyczynowych

GRUDZIEŃ

Istebna

- **Koncert Kolęd i Pastorałek Zespołu Regionalnego Istebna**

Wisła

- **Mikołajkowy Marsz Nordic Walking**
- **Strefa Białych Świąt**
Jarmark i koncerty kolęd odbywające się na placu Hoffa i w kościołach w centrum Wisły
- **Sylwester na Rynku**

Ustroń

- **Jarmark Świąteczny**

Szczyrk

- **Sylwester w górach**
Plenerowe powitanie Nowego Roku

Świąteczne kolędowanie w Gminie Istebna

Podczas grudniowego wieczoru wysłuchać można tradycyjnych pastorałek beskidzkich oraz kolęd polskich w wykonaniu Zespołu Regionalnego Istebna, który znany jest nie tylko w kraju, lecz także poza jego granicami. Wydarzenie corocznie gromadzi wielu mieszkańców Trójwsi i turystów. Trzykrotnie gościł na nim Prezydent RP Andrzej Duda wraz z małżonką Agatą Kornhauser-Dudą. Koncert ten organizowany jest w różnych kościołach na terenie gminy.

Słowniczek cieszyńskiej gwary

Gwara cieszyńska należy do zespołu gwar śląskich. Znajdziemy w niej sporo słownictwa czeskiego, niemieckiego, słowackiego, a nawet wołoskiego. Odrębność regionu pozwoliła również na zachowanie w wymowie, gramatyce i w słownictwie ciekawych cech dawnego języka polskiego. Gwarą posługują się cieszyńskanin zarówno po polskiej, jak i po czeskiej stronie, gdzie ulega ona mocnym wpływom języka czeskiego.

Oto kilka przykładów słów i fraz cieszyńskich, które mogą być przydatne podczas zwiedzania Cieszyńskiej Krainy:

babuć – prosiak
banhof – dworzec
bania – dynia
bicykiel – rower
bónbón – cukierek
cesta – droga
chałpa – dom
chladać – szukać
cug – pociąg
cygaretla – papieros
dzierzeń – trzymać
dziwać się – patrzeć
fajerman – strażak
farorz – ksiądz
fusbál – piłka nożna
glajzy – tory
godzinki – zegarek
grapa – wzniesienie
grón – góra
heklować – szydełkować koronki koniakowskie

hóśle – skrzypce
izba – pokój, pomieszczenie
jo już je z tego głupi – nic już nie rozumiem
kamrat – kolega
kapsa – kieszeń
kierchów – cmentarz
kluk – chłopiec
kłobuk – kapelusz
kolybka – kołyska
kurzić – palić
mantel – płaszcz
miesiόνciek – księżyc
motorka – motocykl
nawszczewa – odwiedziny
nie dać se pozór – nie uważać
nimocny – chory
pierón, chachar – niepochlebne określenia
plac- przysiółek
prawic – mówić
prodło – bielizna
rugzak – plecak
sklep – piwnica
smyrek – świerk
szaty – ubranie
sznelcug – pociąg pośpieszny
szpatnie – źle
sztrykować – dziać
szumny – piękny
śpiychać się – śpieszyć się
śruty – ubrania
wajco – jajko
wórszt – kielbasa
zadni – tylny
zdrzadło – lustro
zymła – butka

Zachód słońca na Równicy,
fot. arch. UM Ustroń

Lokalna kuchnia

Na przekąskę 222
Na obiad 225
Na deser 227
Na święta 230

Przykładowe przepisy na szybkie i smaczne lokalne dania.

NA PRZEKĄSKĘ

ŚLEDZIE POD PIERZYNKĄ

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zabłociu

Składniki:

4 filety śledziowe matias
2 cebule
5 łyżek majonezu
3 łyżki kwaśnej śmietany
2 łyżki musztardy
2 łyżki oleju
1 mała puszka groszku konserwowego
5 jajek na twardo
5 ogórków kiszonych
sól, pieprz
rozmaryn
natka pietruszki

Wykonanie:

Śledzie wyplukać w zimnej wodzie i pokroić. Układać warstwami kolejno: filety, pokrojoną cebulę, wymieszaną z musztardą i olejem, ogórki kiszone, groszek, pokrojone w kostkę jajka, majonez wymieszany ze śmietaną i rozmarynem.

Śledzie posypać natką pietruszki.

BIAŁA KIELBASA W KOSZULCE

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zbytkowie

Składniki:

0,5 kg białej parzonej kielbasy
1 kg ziemniaków
2 żółtka
łyżka masła
łyżka mąki ziemniaczanej
2 szklanki oleju do pieczenia
gałka muszkatołowa
sól

Wykonanie:

Kielbasę pokroić w wąskie paski o długości 5–7 cm. Ziemniaki ugotować w osolonej wodzie, odcedzić i ciepłe przecisnąć przez

Śledzie pod pierzynką,
fot. arch. UM w Strumieniu

praskę. Dodać masło, żółtka, mąkę i szczyptę świeżo utartej gałki muszkatołowej. Zagnieść ciasto. Paski kielbasy owinać porcją ciasta i smażyć na małym ogniu w głębokim oleju, aż nabiorą złotego koloru.

DROŻDŻOWE KAPUŚNIACZKI

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Pruchnej

Porcja na ok. 30 sztuk

Ciasto:

500 g mąki
250 ml ciepłego mleka
15 g świeżych drożdży
2 małe jajka
1,5 łyżeczki soli
1,5 łyżeczki cukru
50 g stopionego masła

Farsz:

500 g kapusty kiszonej
300 g pieczarek
2 średnie cebule
2 łyżki oleju
szczypta cukru
4 liście laurowe
4 ziela angielskie
1 łyżka majeranku
0,5 łyżki tymianku
sól (do smaku)
świeżo mielony czarny pieprz (do smaku)
1 małe jajko (do posmarowania)
czarnuszka, kminek, mak lub sezam (do posypania)

Wykonanie:

Ciasto: w ciepłym mleku rozpuścić drożdże. Dodać cukier i łyżkę mąki. Odstawić do wyrośnięcia. Do mąki dodać sól, wyrośnięte drożdże, rozkłócone jajka i wyrobić elastyczne ciasto, stopniowo dolewając rozpuszczone masło. Misę z wyrobionym ciastem przykryć ściereczką i odstawić do wyrośnięcia na ok. godzinę.

Farsz: Kapustę przepłukać. Poszatkować drobno, zalać wodą i ugotować do miękkości z liśćmi laurowymi i zielem angielskim. Usunąć ziele i liście, kapustę odcedzić i prze-

studzić. Cebule pokroić w drobną kostkę, zrumienić na oleju, doprawić solą i cukrem. Razem z cebulą podsmażyć starte na dużych oczkach pieczarki. Do cebuli z pieczarkami dodać dobrze odciśniętą, ugotowaną kapustę, łyżkę oleju i podsmażyć na patelni. Doprawić solą, pieprzem i ziołami.

Ciasto rozwałkować na prostokąt o grubości ok. 1 cm. Na brzeg nałożyć farsz, zawinąć w rulon i odciąć resztę rozwałkowanego ciasta. Powstały wałek ciasta z nadzieniem pokroić pod skosem na ok. 4-centymetrowe kawałki. Ponownie nałożyć farsz na brzeg ciasta i zwinąć, odciąć resztę ciasta. Kapuśniaczki ułożyć na blaszce (łączeniem do dołu) wyłożonej papierem do pieczenia, posmarować jajkiem i posypać czarnuszką. Pozostawić na ok. 10 min. Piec w piekarniku nagrzanym do 190°C przez ok. 18 min.

Sposób podania:

Podawać z domowym barszczem na zakwasie.

JAJKA FASZEROWANE PIECZARKAMI

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zabłociu

Składniki:

6 jajek ugotowanych na twardo
20 dkg pieczarek
cebula
2 łyżki majonezu

Jajka faszerowane pieczarkami,
fot. arch. UM w Strumieniu

Żurek,
fot. arch. UM w Strumieniu

Wykonanie:

Do miski wrzucić ugotowane żółtka i rozetrzeć. Dodać podsmażone z cebulą pieczarki, przyprawić i połączyć wszystko majonezem. Następnie napełnić farszem połówki jajek

GALANTYNA

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zbytkowie

Składniki:

jogurt naturalny
4 łyżki majonezu
ogórek konserwowy
papryka konserwowa
2 łyżki żelatyny
szynka konserwowa
sól, pieprz
Vegeta

Wykonanie:

Jogurt wymieszać z majonezem, dodać ogórek, paprykę i szynkę pokrojone w kostkę, przyprawić do smaku. Na końcu wlać rozpuszczoną żelatynę, przelać do pojemników i wychłodzić.

Kubuś

Potrąwą charakterystyczną dla Trójwsi Beskidzkiej jest kubuś – rodzaj placka z tartych ziemniaków sparzonych gorącym mlekiem. Kubuś może występować w wersji na słodko – zapiekany ze śmietaną, śliwkami lub jabłkami i posypany cukrem, lub też na słono – okraszony szypirkami.

Bioło polywka

Na stołach górali często pojawia się tzw. bioło polywka, czyli treściwa, zabieleną mlekiem zupa gotowana na wędzonce, doprawiona czosnkiem i przyprawami, podawana z gotowanymi ziemniakami lub makaronem.

4 liście laurowe
3–5 ziela angielskiego
3–4 ząbki czosnku
majeranek
pieprz
troszkę cukru
2 łyżeczki chrzanu

Wykonanie:

Ugotować wywar, jarzyny wybrać po pół godzinie, pokroić w kostkę. Boczek podsmażyć z cebulą i kiełbasą, do wywaru wlać kwas, pogotować.

Zagotować zupę, zaprawić śmietaną, dodać pokrojone jarzyny, boczek, kiełbasę i ziemniaki.

Sposób podania:

Jajka pokroić w ćwiartki, ułożyć na talerzach, zalać żurkiem.

ROLADA Z PIERŚMI INDYKA NADZIEWANA BROKUŁAMI I SEREM

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zabłociu

Składniki:

1 pierś z indyka (ok. 1 kg)
1 brokuł
0,5 kostki masła
20 dag sera żółtego

Wykonanie:

Pierś rozklepać i ponacinać, aby powstał płatek mięsa. Ułożyć farsz – różyczki brokuła (który wcześniej należy sparzyć), kawałki masła i ser. Zawinąć mięso, robiąc dużą

NA OBIAD

ŻUREK

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Drogomyślu
Porcja dla 10 osób

Składniki:

50 dag kości wędzonych
10 dag marchewki
8 dag pietruszki
7 dag selera
9 dag cebuli
900 ml zakwasu
250 ml śmietany 30%
15 dag boczku
50 dag kiełbasy białej
5 jajek
1 kg ziemniaków

Rolada z piersi indyka nadziewana brokułami i serem,
fot. arch. UM w Strumieniu

roladę. Włożyć do folii i piec w piekarniku ok. 50 min.

Sposób podania:

Można podawać na ciepło bądź na zimno, krojąc w poprzek „kromki” rolady.

ROLADA Z KARKÓWKI Z OMLETEM

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zbytkowie

Składniki:

1,5 kg chudej karkówki
20 dag piersi z kurczaka
5 plasterów wędzonego boczku
5 pieczarek
pół czerwonej papryki
pół pęczka szczypiorku
pół cebuli
3 jajka
sól, pieprz
łyżka masła
4 łyżki oleju

Wykonanie:

Karkówkę umyć, osuszyć, rozciąć. Mięso rozbić na jak największy płat. Posolić i po-

pieprzyć. Kurczaka pokroić na cztery grube paski, dodać sól i pieprz. Olej rozgrzać na patelni, włożyć kurczaka, obsmażyć ze wszystkich stron. Pieczarki oczyścić, pokroić na cienkie plasterki. Poddusić na patelni po smażeniu kurczaka. Ostudzić. Paprykę i cebulę pokroić w drobną kostkę. Szczypiorek posiekać, jajka roztrzepać i dodać pieczarki, cebulę, paprykę i szczypiorek, wymieszać i przyprawić do smaku. Usmażyć omlet po obu stronach. Omlet ułożyć na karkówce. Przykryć plasterkami boczku. Wzdłuż jednego boku ułożyć kawałki kurczaka. Ciasno zwinąć, spiąć wykałaczkami. Roladę obsmażyć na oleju i piec ok. godziny w piekarniku.

KLOPS Z JAJKIEM

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Bąkowie

Składniki:

70 dkg mięsa wieprzowego
0,5 kg mięsa wołowego
czerstwa bułka
1 cebula
2 jajka do mięsa

5 jajek ugotowanych na twardo
sól, pieprz

Wykonanie:

Mięso przepuścić przez maszynkę, dodać namoczoną i odcisniętą bułkę, dwa jajka, cebulę, sól i pieprz. Masę dokładnie wyrobić i doprawić, po czym rozłożyć na papierze do pieczenia, uformować prostokąt, pośrodku ułożyć ugotowane jajka i zwinąć w roladę. Pieczeń ściśle owinąć papierem do pieczenia, związać końce. Piec ok. godziny w temperaturze 180°C. Po upieczeniu pokroić w plastry.

pół śmietany kremówki
łyżka żelatyny
kostka masła
3 łyżki cukru pudru
2 żółtka
cukier waniliowy

Wykonanie:

Upiec biszkopt. Rodzynki i pokrojone orzechy zalać na dwie godziny alkoholem (wódka). Masło, cukier i żółtka utrzeć na pulchną masę. Do masy dodać pokrojony w kostkę biszkopt, kawałki ananasa oraz orzechy i rodzynki. Uformować kopę, ozdobić bitą śmietaną i owocami.

NA DESER

KOPA

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zbytkowie

Składniki:

puszka ananasów
10 dag rodzynek
10 dag orzechów włoskich

KREMÓWKA

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Pruchnej

Składniki:

Ciasto podstawowe:
17 dag mąki
1 jajko
1 łyżka octu
3–4 łyżki wody

Klops z jajkiem,
fot. arch. UM w Strumieniu

Kremówka,
fot. arch. UM w Strumieniu

Ciasto maślane:

25 dag masła extra 82% tłuszczu
8 dag mąki (może być krupczatka)

Krem:

4–5 dag żelatyny

2/3 szklanki gorącej, przegotowanej wody

1 szklanka mleka

1 szklanka cukru kryształu

2–3 torebki cukru waniliowego (po 1,6 dag)

3 jajka

2 żółtka

1,5 śmietany kremówki (30%)

Wykonanie:

Ciasto podstawowe: składniki połączyć i wyrabiać jak na makaron (nie za gęste) ok. 10 min, po czym nakryć naczyniem, aby trochę się spulchniło.

Ciasto maślane: Zagnieść, uformować nieduży prostokąt i wstawić do lodówki.

Ciasto podstawowe rozwałkować w większy prostokąt i nałożyć wychłodzone ciasto maślane. Połączyć przez wałkowanie, tak aby masło nie wystawało z brzegów. Złożyć w kopertę, a potem przewałkować dowolnie 3–4 razy. Po każdym razie wstawić do wychłodzenia. Podzielić na dwa placki, rozwałkować, posmarować rozbełtanym jajkiem i podziobać widelcem. Piec w temperaturze 190–200°C ok. 10 min.

Krem: Żelatynę wymieszać z wodą i odstawić do napęcznienia. Mleko, cukier, cukier waniliowy, jajka i żółtka połączyć i ubijać na gorąco masę jajeczną. Rozpuścić żelatynę w gorącej kąpieli i połączyć z ubitą masą

jajeczną. Śmietanę ubić do gęstości i powoli dodawać wychłodzoną (letnią) masę jajeczną, dalej ubijając.

Niezbyt gęsty krem nałożyć na upieczony placek i przykryć drugim plackiem.

STRUDEL JABŁKOWY

Składniki:

20 dag mąki pszennej

1 jajko

10 dag masła

2 łyżki bułki tartej

4 łyżki cukru pudru

50 dag jabłek

pół łyżeczki cynamonu

sól

letnia woda

Wykonanie:

Z mąki zrobić na stolnicy wieniec i w jego środek włożyć kawałek świeżego masła, wbić jajko, dosypać szczyptę soli, łyżkę cukru pudru i dolać trochę letniej wody. Ciasto wyrabiać tak długo, aż stanie się elastyczne. Zawinąć w folię aluminiową i wstawić na pół godziny do lodówki.

Strudel,
fot. Che, arch. Wikipedia

Rożeczki waniliowe,
fot. LGD „Cieszyńska Kraina”

Obrane jabłka pokroić w cienkie paski i posypać cynamonem. Następnie rozwałkować ciasto na cienki prostokąt, posmarować roztopionym masłem i posypać tartą bułką. Na środku ułożyć jabłka posypane cukrem pudrem i zawinąć je w ciasto. Końce ciasta zwinąć do środka. Ułożyć ciasto na blasze i posmarować masłem. Piec w temperaturze 180°C ok. 40 min.

Sposób podania:

Podawać na zimno lub gorąco, z lodami lub bitą śmietaną.

CIESZYŃSKIE CIASTECZKA

Składniki:

0,5 kg mąki

15 dag zmielonych orzechów włoskich

15 dag cukru pudru

25 dag masła w temperaturze pokojowej
laska wanilii

Wykonanie:

Wszystkie składniki ugnieść na jednolitą masę i przez pół godziny schładzać w lodówce. Następnie uformować niewielkie rogalki. Piec w temperaturze 150°C do momentu, aż ciasteczka się zarumienią. Po wyjęciu posypać cukrem pudrem.

BABKA ORZECZOWO-RUMOWA

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich
w Drogomyślu

Składniki:

1 szklanka mąki pszennej

0,5 szklanki mąki ziemniaczanej

5 jajek

1 kg margaryny
1 szklanka cukru
1 cukier waniliowy
3 łyżki czekolady w proszku
1 łyżeczka proszku do pieczenia
tłuszcz i bułka tarta do formy

Wykonanie:

Jajka utrzeć z cukrem. Margarynę stopić i wystudzić. Składniki połączyć i przełożyć do formy. Piec w temperaturze 180°C przez 40 min. Po upieczeniu polać białym lukrem z rumem i posypać orzechami.

NA ŚWIĘTA

KACZUSZKI JAJECZNE Z FARSZEM

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Bąkowie

Składniki:

4 jajka
3 liście sałaty
3 łyżki białego sera
2 razy więcej ziarenek pieprzu niż jajek
1 gotowana marchewka
3 duże pieczarki
olej do smażenia
sól, pieprz
majonez

Murzyn świąteczny,
fot. arch. UM w Strumieniu

Wykonanie:

Jajka ugotować na twardo, ostudzić, obrać i przekroić wzdłuż na pół. Oczyszczone pieczarki drobno posiekać i podsmażyć na oleju. Gdy ostygną, połączyć z rozgniecionymi żółtkami, przyprawić do smaku. Białka nadziać farszem. Na talerzu ułożyć opłukane i osuszone liście sałaty, a na nich jajka brzuszkami do góry. Biały ser rozetrzeć widelcem i uformować małe kuleczki – główki

Kaczuszki jajeczne z farszem,
fot. arch. UM w Strumieniu

Bachora

Po tradycyjnej „zabijacze” obowiązkowo serwowane były bachora, czyli jelita wieprzowe wypełnione farszem z tartych ziemniaków, przypraw i kawałków mięsa, które zalewa się tłuszczem, np. stopionym smalcem, i piecze w brytfannie na brązowozłoty kolor.

nąć w rulon. Ułożyć na blaszce lub w keksówce, piec ok. godziny w temperaturze 175°C.

PASCHA WIELKANOCNA

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Zabłociu

Składniki:

50 dag twarogu
25 dag konfitury z moreli lub malin
15 dag masła
15 dag cukru pudru
4 żółtka
1 jajko
1 szklanka śmietany

Wykonanie:

Ser zmielić i dodać konfiturę. Masło utrzeć z cukrem, dodając żółtka, a następnie jajko i po łyżce masy serowej. Masę dać do formy wyłożonej ściereczką, obciążyć. Wstać do lodówki.

Pascha Wielkanocna,
fot. arch. UM w Strumieniu

kaczek. Połączyć z połówkami jajek. Z pieprzu zrobić oczy, z marchwi dzióbki. łyżką nałożyć majonez, by powstały skrzydełka.

MURZYN ŚWIĄTECZNY

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Drogomyślu

Składniki:

Ciasto:

40 dag mąki
1 jajko
3 dag drożdży
1 łyżeczka cukru
8 dag margaryny
szczypta soli
mleko
trochę wywaru z boczku i szynki

Nadzienie:

boczek
szynka
biała kiełbasa

Wykonanie:

Zarobić ciasto drożdżowe, zostawić do wyrośnięcia. Boczek i szynkę można podgotować na parze. Po wyrośnięciu ciasto rozwałkować, ułożyć boczek, szynkę i kiełbasę, zwi-

MARCEPANOWY ZAJĄCZEK

Przepis Koła Gospodyń Wiejskich w Bąkowie

Składniki:

1 margaryna
3 łyżki kakao
2 szklanki cukru
pół szklanki wody
2,5 szklanki mąki
1 łyżeczka proszku do pieczenia
4 jajka
40 dkg powideł
3 łyżki rumu
20 dkg masy marcepanowej

Wykonanie:

Do margaryny, cukru i kakao dodać pół szklanki wody, zagotować i ostudzić. Dodać mąkę, proszek do pieczenia i jajka. Wszystko razem wymieszać i wlać do posmarowanej tortownicy. Piec ok. 30 min, po czym przestudzić i przekroić ostrym nożem na dwa płaskie blaty.

Powidła podgrzać, wymieszać z rumem i jedną czwartą szklanki wody, chwilę podgrzewać, odstawić do ostygnięcia. Blaty przełożyć powidłami. Docisnąć, wyciąć uszy. Pozostała część ciasta będzie ciałem zajączka.

Masę marcepanową rozwałkować, ułożyć na torcie, docisnąć. Ozdobić zabarwioną masą marcepanową, kolorowymi posypkami oraz drażetkami.

Marcepanowy zajączek,
fot. arch. UM w Strumieniu

Na świątecznym stole,
fot. arch. UM w Strumieniu

Przydatne adresy

TELEFONY ALARMOWE

Pogotowie – tel.: 999, 112
Straż Pożarna – tel.: 998, 112
Policja – tel. 997, 112
GÖPR – tel. 985, 601100300

NOCLEGI I GASTRONOMIA

Adresy obiektów noclegowych i gastronomicznych w poszczególnych gminach znajdują się w drugim rozdziale przewodnika: Zebrzydowice (s. 35), Strumień (s. 45), Chybie (s. 52), Hażlach (s. 57), Dębowiec (s. 63), Goleszów (s. 74), Skoczów (s. 92), Brenna (s. 104), Istečna (s. 131), Wisła (s. 155), Ustroń (s. 172), Szczyrk (s. 190).

INSTYTUCJE KULTURALNE I OBIEKTY SPORTOWE

Adresy instytucji kulturalnych i obiektów sportowych w poszczególnych gminach znajdują się w trzecim rozdziale przewodnika: Zebrzydowice (s. 194), Strumień (s. 195), Chybie, Hażlach, Dębowiec (s. 196), Goleszów, Skoczów (s. 197), Brenna (s. 198), Istečna (s. 199), Wisła (s. 202), Ustroń (s. 205), Szczyrk (s. 207).

PRZEWODNIK OPRACOWANY PRZES STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA CIESZYŃSKA KRAINA

Stowarzyszenie LGD Cieszyńska Kraina
ul. Mickiewicza 9
43-430 Skoczów
tel.: 33 4874942
e-mail: biuro@cieszynskakraina.pl
www.cieszynskakraina.pl

PARTNERZY PROJEKTU

GMINA BRENNA

Urząd Gminy Brenna
ul. Wyzwolenia 77
43-438 Brenna
tel.: 33 8536222
poczta@brenna.org.pl
www.brenna.org.pl

GMINA CHYBIE

Urząd Gminy w Chybiu
ul. Bielska 78
43-520 Chybie
tel.: 33 8561096
e-mail: sekretariat@chybie.pl
www.chybie.pl

GMINA DĘBOWIEC

Urząd Gminy Dębowiec
ul. Katowicka 6
43-426 Dębowiec
tel.: 33 8533881
e-mail: debowiec@debowiec.cieszyn.pl
www.debowiec.cieszyn.pl

GMINA GOLESZÓW

Urząd Gminy Goleszów
ul. 1 Maja 5
43-440 Goleszów
tel.: 33 4790510-13
e-mail: urzad@goleszow.pl
www.goleszow.pl

GMINA HAŻLACH

Urząd Gminy Hażlach
ul. Główna 57
43-419 Hażlach
tel.: 33 8569479
e-mail: ug@hazlach.pl
www: www.hazlach.pl

GMINA ISTEĆNA

Urząd Gminy w Istećnej
Istečna 1000
43-470 Istečna
tel.: 33 8556087
e-mail: urzad@ug.istebna.pl
www.istebna.eu

GMINA SKOCZÓW

Urząd Miejski w Skoczowie
ul. Rynek 1
43-430 Skoczów
tel.: 33 8533854
e-mail: um@um.skoczow.pl
www.skoczow.pl

GMINA STRUMIEŃ

Urząd Miejski w Strumieniu
ul. Rynek 4
43-246 Strumień
tel.: 33 8570142
e-mail: sekretariat@um.strumien.pl
www.strumien.pl

GMINA SZCZYRK

Urząd Miejski w Szczyrku
ul. Beskidzka 4
43-370 Szczyrk
tel.: 33 8295000
sekretariat@szczyrk.pl
www.szczyrk.pl

GMINA USTROŃ

Urząd Miasta Ustroń
ul. Rynek 1
43-450 Ustroń
tel.: 33 8579300
e-mail: sekretariat@ustron.pl
www.ustron.pl

GMINA WISŁA

Urząd Miejski w Wiśle
pl. Bogumiła Hoffa 3
43-460 Wisła
tel.: 33 8552425
um@wisla.pl
www.wisla.pl

GMINA ZEBRZYDOWICE

Urząd Gminy Zebrzydowice
ul. ks. Antoniego Janusza 6
43-410 Zebrzydowice
tel.: 32 4755100
e-mail: ug@zebrzydowice.pl
www.zebrzydowice.pl

Po Cieszyńskiej Krainie

Informacje zawarte w przewodniku znajdziesz również w aplikacji mobilnej „Cieszyńska Kraina”.

Przewodnik mobilny „Cieszyńska Kraina” nie tylko poprowadzi Cię po atrakcyjnych szlakach turystycznych, ale też wskaże najważniejsze zabytki i ciekawe obiekty, których nie możesz pominąć, zwiedzając okolicę. Aplikacja zawiera aktualne wydarzenia z opcją dodawania ich do planera oraz questy – świetną propozycję połączenia aktywnego wypoczynku z turystyką odkrywczą i poznawczą.

Pobierz już dziś!

POBIERZ Z
Google Play

Pobierz w
App Store

Chcesz zostać Partnerem KSOW? – zarejestruj się na stronie ksow.pl.

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi
Operacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich”
Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020
Przewodnik opracowany przez Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Cieszyńska Kraina”.